

วารสารจิตวิทยา

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2565

JOURNAL OF PSYCHOLOGY KASEM BUNDIT UNIVERSITY

Volume 12 Number 1 January - June 2022

ISSN 2286-6663

- การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาสำหรับประชาชน : กรณีวัดอรุณราชวราราม
- การพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม
- การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
- การเห็นคุณค่าในตนเองและความรู้สึกเครียดในนักศึกษา คณะสัตวแพทยศาสตร์
- การพัฒนารูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสในภาคเหนือตอนล่างประเทศไทย
- การเสริมสร้างกรอบคิดทางจิตวิทยาการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้รูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มการรู้คิด-พฤติกรรม
- การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-แสดงตัว และทัศนคติต่อการซื้อสินค้าออนไลน์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์
- การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าจกคูบัวด้วยการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ในการจัดการความรู้
- การศึกษาภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ
- กลไกทางจิต: บทความปริทัศน์

KASEM BUNDIT UNIVERSITY

PSYCHOLOGY

วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

ที่ปรึกษา

1. ดร.วัลลภ สุวรรณดี
2. ดร.เสนีย์ สุวรรณดี
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา

กองบรรณาธิการบริหาร

1. ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์
2. ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา
4. รองศาสตราจารย์ ดร.รัฐจวน คำวชิรพิทักษ์
5. รองศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง
6. รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์มณี
7. รองศาสตราจารย์ไพบุลย์ เทวรักษ์
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจษฎา อังกาบสี

กองบรรณาธิการวิชาการ

1. ศาสตราจารย์ ดร.จรรยา สุวรรณทัต	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
3. ศาสตราจารย์ ดร.อรัญญา ต้อยคำภีร์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ นนทะสร	มหาวิทยาลัยมหิดล
6. รองศาสตราจารย์ ดร.นันทา สุรักษา	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
8. รองศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
9. รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิโชค วรรณสันติกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
10. รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
11. รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณช แหยมแสง	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
12. รองศาสตราจารย์ ดร.รัฐจวน คำวชิรพิทักษ์	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
13. รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

14. รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์มี	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
15. รองศาสตราจารย์มุกดา ศรียงค์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เย็นใจ เลหาวิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระวัฒน์ ปันนิตามัย	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

กองบรรณาธิการ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง	บรรณาธิการ
2. นางสาวรัศมีดารา ดารากร ณ อยู่ธยา	ผู้ช่วยบรรณาธิการ
3. นางสาวจันทิมา ชณะรัตน์	ผู้ช่วยบรรณาธิการ

คณะกรรมการจัดทำวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

1. รองศาสตราจารย์ไพบุลย์ เทวรักษ์	ประธานกรรมการ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง	กรรมการ
3. นางสาวรัศมีดารา ดารากร ณ อยู่ธยา	กรรมการและเลขานุการ
4. นางสาวรุณรัตน์ ภู่ออก	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

1. ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
2. ศาสตราจารย์ ดร.อารี สันหนวี	นักวิชาการอิสระ
3. ศาสตราจารย์ ดร.อรัญญา ต้อยคำภีร์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
5. รองศาสตราจารย์ ดร.คัคณางค์ มณีศรี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร ฉัตรศุภกุล	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
7. รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑามาศ แหนจอน	มหาวิทยาลัยบูรพา
8. รองศาสตราจารย์ ดร.ดารณี อุทัยรัตนกิจ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
9. รองศาสตราจารย์ ดร.นิธิพัฒน์ เมฆขจร	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
10. รองศาสตราจารย์ ดร.นพพร แหยมแสง	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
11. รองศาสตราจารย์ ดร.นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล	มหาวิทยาลัยมหิดล
12. รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาร มาลากุล ณ อยู่ธยา	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา วิหคโต	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
14. รองศาสตราจารย์ ดร.พิศมัย อรทัย	มหาวิทยาลัยมหิดล
15. รองศาสตราจารย์ ดร.มุกดา ศรียงค์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
16. รองศาสตราจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
17. รองศาสตราจารย์ ดร.รัฐจวน คำวชิรพิทักษ์	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
18. รองศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวรรณ ณ ระนอง	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

19. รองศาสตราจารย์ ดร.วรุณช แหยมแสง	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
20. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกรี รอดโพธิ์ทอง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
21. รองศาสตราจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
22. รองศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชาติ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
23. รองศาสตราจารย์ ดร.สมสรรณุก์ วงษ์อยู่น้อย	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
24. รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
25. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรภัฏา รอดมณี	วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ
26. รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
27. รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธมณี	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
28. รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตน์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
29. รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิดา จุลวนิชย์พงษ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปนัดดา ธนเศรษฐกร	มหาวิทยาลัยมหิดล
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประศักดิ์ หอมสนิท	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พาสนา จุลรัตน์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรวดี วัฒนทกโกศล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดินา บุญเปี่ยม	มหาวิทยาลัยบูรพา
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธ์ ศรีวันยงค์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันทนา วิจิตรเนาวรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นพ.พนม เกตุมาน	มหาวิทยาลัยมหิดล

กำหนดวันออกวารสาร

ปีละ 2 ฉบับ - ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน กำหนดออกวารสาร เดือนมิถุนายน
- ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม กำหนดออกวารสาร เดือนธันวาคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาค้นคว้า สร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการด้านจิตวิทยา ของคณาจารย์ นักวิชาการและนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
2. เพื่อเผยแพร่ความรู้ ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทางจิตวิทยาสู่สาธารณชน
3. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการด้านจิตวิทยา ระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานทางวิชาการ หน่วยงานปฏิบัติการและนักวิชาการอิสระทางด้านจิตวิทยา

พิมพ์ที่

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

เลขที่ 1761 ถนนพัฒนาการ แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ 10250
โทรศัพท์ 0-2320-2777 โทรสาร 0-2720-4677
ISSN 2286-6663

สำนักงาน

หลักสูตรสาขาวิชาจิตวิทยา ระดับบัณฑิตศึกษา (ชั้น 3 อาคารเกษมพัฒน์)
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิทยาเขตพัฒนาการ
โทรศัพท์/โทรสาร 0-2320-2777 ต่อ 1134, 1163
e-mail: journal.psy.kbu@gmail.com
<http://journal.psy.kbu.ac.th>

ปีที่พิมพ์

2565

คำนิยม

วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้เดินทางมาถึงฉบับครบรอบปีที่ 12 แล้ว นับเป็นประจักษ์พยานแห่งความมุ่งมั่นตั้งใจของคณะบรรณาธิการและผู้จัดทำที่เข้าร่วมแรงร่วมใจกันอย่างเข้มแข็งเพื่อมุ่งส่งเสริมให้ศาสตร์และวิชาชีพจิตวิทยาได้ขยายขอบข่ายของการศึกษาวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ในการวิเคราะห์ อธิบาย ทำนาย และเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่แท้จริงให้พร้อมเผชิญกับสถานะความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและหลากหลายที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน

ในนามของหลักสูตรสาขาวิชาจิตวิทยา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ขอแสดงความชื่นชมและขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง รองศาสตราจารย์ไพบุลย์ เทวรักษ์ ผู้เป็นบรรณาธิการและประธานคณะกรรมการจัดทำวารสาร รวมทั้งท่านผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความและท่านนักวิชาการผู้กรุณาส่งบทความที่มีคุณภาพ ขอเป็นกำลังใจให้ทุกท่านได้ผลงานกำลังเป็นกัลยาณมิตรในด้านจิตวิทยาให้มนุษย์และสังคมได้มีพัฒนาการอย่างยั่งยืนต่อไป

ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจและใฝ่พัฒนา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาจิตวิทยา ระดับบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บรรณาธิการแถลง

วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ฉบับที่ท่านถืออยู่นี้ นับเป็นปีที่ 12 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน 2565 ซึ่งได้ตีพิมพ์เผยแพร่เป็นฉบับที่ 1 ของปี นำเสนอบทความวิชาการและบทความวิจัยทางด้านจิตวิทยาและสาขาที่เกี่ยวข้องของผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และนิสิตนักศึกษาที่ทำการศึกษาวิจัยด้านจิตวิทยาจากสถาบันต่าง ๆ ทั้งนี้บทความทุกฉบับได้รับการพิจารณากลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจิตวิทยา ด้านสถิติ และการวิจัย ทำให้เนื้อหาทุกคอลัมน์ของวารสารมีคุณภาพ เพื่อผู้อ่านทุกท่านจะได้รับความรู้ทางวิชาการและสามารถนำไปเป็นประโยชน์ในการอ้างอิง และประยุกต์ใช้ในทางวิชาการต่อไปได้

กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณผู้เขียนบทความทุกท่านที่ส่งบทความทั้งวิชาการและวิจัยมาให้พิจารณาตีพิมพ์ รวมทั้งขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความที่กรุณาพิจารณาให้ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงแก้ไขบทความให้มีความถูกต้องทันสมัยเท่าทันความก้าวหน้าของวงการจิตวิทยาและวงการวิชาการที่เกี่ยวข้องอีกทั้งเท่าทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ และขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตที่ให้การสนับสนุนในการจัดทำวารสารจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ซึ่งกองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตฉบับนี้จะเกิดประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านในการนำไปประยุกต์ใช้และสร้างสรรค์ผลงานวิชาการทางจิตวิทยาต่อไป หากมีข้อผิดพลาดประการใด ขอน้อมรับไว้เพื่อการนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.อรจรีย์ ณ ตะกั่วทุ่ง)

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทาง พุทธศาสนาสำหรับประชาชน : กรณีวัดอรุณราชวราราม พระครูปลัดดิลกวัฒน์(ชุมพร) ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา ผ่องพรรณณ เกิดพิทักษ์	1-16
การพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของ ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ชัยการ วาทะงาม ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา ผ่องพรรณณ เกิดพิทักษ์	17-32
การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของ โรงเรียนวัดจันทาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 นิตยาพร เงินจันทร์	33-48
การเห็นคุณค่าในตนเองและความรู้สึกเครียดในนักศึกษา คณะสัตวแพทยศาสตร์ พิมพ์ชนก วชิรปราการสกุล ศิริลักษณ์ ศุภปีติพร	49-63
การพัฒนารูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลัง ในชีวิตสมรสของคู่สมรสในภาคเหนือตอนล่างประเทศไทย ชลิตา บุญเรืองขาว ผ่องพรรณณ เกิดพิทักษ์ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา	64-80

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การเสริมสร้างกรอบคิดทางจิตวิทยาการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้รูปแบบการให้การปรึกษากลุ่ม การรู้คิด-พฤติกรรม อโนมา ภาคสุทธิ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา	81-97
การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-แสดงตัว และทัศนคติต่อการซื้อ สินค้าออนไลน์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ อิงตะวัน ลาโพธิ์ ฉิมมัญจिता อยู่เจริญ เจษฎา อังกาบสี	98-117
การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าจกคูบัวด้วยการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ในการ จัดการความรู้ รัศมี อ่อนปรีดา ชนพัฒน์ เผือกพิพัฒน์ พร้อมภักดิ์ บึงบัว	118-128
การศึกษาภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ ยอดปิยะ บุญดิเรก ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา	129-148
กลไกทางจิต: บทความปริทัศน์ ต้นสาย แก้วสว่าง ศิริรัตน์ เอี่ยมประไพ ภาสกร คุ่มศิริ	149-165
คำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความวิชาการและบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต	166-170

การพัฒนาแบบแผนการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะ
ทางพุทธศาสนาสำหรับประชาชน : กรณีวัดอรุณราชวราราม

THE DEVELOPMENT OF A PSYCHOLOGICAL LEARNING MODEL FOR
BUDDHISM PUBLIC WISDOM : A CASE OF WAT ARUNRATCHAWARARAM

Received: Aug 20, 2020

Revised: Jan 10, 2021

Accepted: Jan 20, 2021

^{1*}พระครูปลัดดิลกวัฒน์(ชุมพร) ²ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา ³พองพรรณ เกิดพิทักษ์
^{1*}Prakrupaladdilokwat (Chumporn) ²Prasarn Malakul Na Ayudhaya ³Pongpan Kirdpitak

^{1*-3}จิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์, มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
^{1*-3}Psychology for Developing Human Potentials, Kasem Bundit University

*Corresponding Author, E-mail: watarunoffice@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับวัดอรุณราชวราราม 2) เพื่อพัฒนาแบบแผนการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาสำหรับประชาชน: กรณีศึกษาวัดอรุณราชวรวิหาร 3) เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาสำหรับประชาชน: กรณีศึกษาวัดอรุณราชวราราม และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มทดลองที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาภายหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในแขวงวัดอรุณ 354 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการทดลองเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในแขวงวัดอรุณ มีคะแนนภูมิปัญญาสาธารณะ ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 40 คน แล้วสุ่มอย่างง่าย เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน กลุ่มทดลองได้รับรูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา ส่วนกลุ่มควบคุมดำเนินชีวิตตามปกติ

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา การประมวลสารสนเทศ การจัดการความรู้
ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ 1) ค่าเฉลี่ยภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยา เป็นโครงสร้างที่มีหลักการและวิธีการ ตามแนวคิดทางจิตวิทยา 3 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดการประมวลสารสนเทศ แนวคิดการจัดการความรู้ และแนวคิดความตั้งใจเชิงพฤติกรรม 3) ภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง โดยรวมและรายด้าน หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน และ 4) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความพึงพอใจของกลุ่มทดลองต่อรูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาพบว่า มีความพึงพอใจระดับมาก

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the Buddhism public wisdom concerning Wat Arunratchawararam, 2) to develop a psychological learning model for enhancing Buddhism public wisdom of people: a case of Wat Arunratchawararam, 3) to study the effectiveness of a psychological learning model for Buddhism public wisdom: a case of Wat Arunratchawararam, and 4) to study the satisfaction of people toward a psychological learning model for Buddhism public wisdom. The sample was 354 people of Watarun subdistrict who were selected by stratified random sampling. The sample participated in the experiment were 40 people of Watarun subdistrict purposively selected by the 25th and lower percentile. The simple random assignment was used to place 20 people into the control group and 20 people into the experimental group. The experimental group received a psychological learning model for Buddhism public wisdom for enhancing Buddhism public wisdom while the control group lived according to normal daily activities.

The research results were as follows: 1) the total mean score and each dimension score of Buddhism public wisdom were low; 2) the development of a psychological learning model was based on three psychological concepts and methods from information processing, knowledge management and behavioral intention; 3) the Buddhism public wisdom of the experimental group in overall and each dimension scores after the experiment and the follow-up were higher than before the experiment

at the level of .01 statistical significance. No significant differences existed in the control group; and 4) the qualitative analysis results from focus group discussion regarding satisfaction showed that the experimental groups were very highly satisfied with the psychological learning model.

Key words: Buddhism Public Wisdom, Information Processing, Knowledge Management, Behavioral Intention

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภูมิปัญญา (Wisdom) เป็นคุณลักษณะทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งมีขนาดใหญ่พอควรและดำรงอยู่ได้ยาวนานย่อมต้องมีด้วยกันทุกสังคม สังคมไทยเป็นสังคมเก่าแก่สังคมหนึ่ง จึงปรากฏภูมิปัญญาอยู่จำนวนมาก ภูมิปัญญาเหล่านี้นอกจากแสดงความเป็นไทย เป็นเอกลักษณ์ไทยที่สำคัญอย่างหนึ่งแล้วยังเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญ และพัฒนาการของคนในชาติด้วย การกล่าวถึงเรื่องภูมิปัญญา มักจะหมายถึงสิ่งที่เป็นนามธรรมส่วนยอด ส่วนปลายสุดของสถาบันสังคม (Social Institution) ซึ่งเป็นส่วนประกอบของวัฒนธรรมแต่ละสังคม ซึ่งหน่วยทางสังคม (Social Unit) มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) ตำแหน่งทางสังคม 2) หน้าที่ 3) แบบแผนพฤติกรรม ซึ่งประกอบด้วย ความเชื่อ ความรู้ ค่านิยม อุดมการณ์และบรรทัดฐานทางสังคม 4) องค์วัตถุ จากโครงสร้างของหน่วยสังคมนี (เรื่องเดช ปันเขียนชดัย, 2542, 1-5)

สำหรับภูมิปัญญาสาธารณะนั้นอธิบายได้ว่า ไม่ใช่ความรู้เฉพาะเรื่องแต่เป็นความรู้ที่เป็นองค์รวมซึ่งรวบรวมความรู้ต่าง ๆ ให้มาสัมพันธ์กันจนทำให้เกิดมิติรอบด้านหรือเห็นวิถีชุมชนนั่นเอง กล่าวคือ ภูมิปัญญาสาธารณะ จะสะท้อนความคิด ความเชื่อ ความไม่ใฝ่ฝัน ซึ่งจะเห็นได้จากกฎเกณฑ์ทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว คนในชุมชน ท้องถิ่น และจารีตประเพณีต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาสาธารณะเป็นรากฐานการดำรงชีวิตของกลุ่มคนที่สำคัญยิ่ง ทั้งนี้เพราะภูมิปัญญาสาธารณะ เป็นสรรพวิชาความรู้ทั้งหมดที่ชุมชนท้องถิ่นใช้แก้ปัญหาหรือจรโลงชีวิตไม่ว่าจะเป็นความรู้ที่มีการสั่งสม มีการประยุกต์ใช้มายาวนานหรือความรู้ที่ชุมชนท้องถิ่นรับมาจากภายนอก ล้วนแต่เป็นความรู้ที่ผ่านการพิสูจน์มาแล้วว่าเข้ากันได้กับวิถีด้านอื่น ๆ ของชุมชนท้องถิ่นล้วนแต่เป็นประโยชน์ในการเลี้ยงชีพ หรือประโยชน์ด้านอื่น ๆ ในการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่นและ ปัจเจกชน (ชวน เพชรแก้ว, 2547) และการให้ความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาในปัจจุบันเป็นลักษณะการเสริมสร้างความรู้โดยทั่วไป ยังมีปัญหาในการขาดลักษณะการเสริมสร้างความรู้ และความฉลาดรู้ให้แก่ประชาชนในระดับที่เรียกว่า “ภูมิปัญญาสาธารณะ (Public Wisdom)

วัดอรุณราชวราราม เขตบางกอกใหญ่ เป็นวัดที่มีศักยภาพและมีบทบาทที่สำคัญทางประวัติศาสตร์สถานที่หนึ่งของประเทศไทย มีประวัติความเป็นมาตั้งแต่สมัยโบราณที่มีมาตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร หรือวัดอรุณราชวรารามเป็นศาสนสถานแห่งหนึ่งที่เป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญทางประวัติศาสตร์ไทย มีความได้เปรียบด้านภูมิศาสตร์เป็นเสมือนประตูสู่ตลาดการค้า การลงทุน

และมีเส้นทางการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมต่อไปยังหลายประเทศ จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และจากการที่ผู้วิจัยเป็นพระสงฆ์และได้สนทนากับประชาชนรอบบริเวณรอบวัดอรุณราชวราราม ทำให้ทราบว่าผู้คนเหล่านั้นรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับวัดอรุณราชวรารามที่มีทั้งถูกและผิด อีกทั้งการให้ความรู้เกี่ยวกับวัดอรุณราชวรารามในปัจจุบัน ยังไม่มีรูปแบบการให้ความรู้แก่ประชาชนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่ชัดเจน ข้อความที่นำเสนอผ่านสื่อมีลักษณะที่แตกต่าง ๆ มีลักษณะที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป ซึ่งอาจทำให้ประชาชนเกิดความสับสน และหากไม่มีการจัดการปัญหาเหล่านี้ในอนาคตข้อมูลที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของวัดอรุณราชวรารามบางส่วนจะถูกบิดเบือน

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเผยแพร่ความรู้ของวัดอรุณราชวราราม ประกอบด้วยกรรมการวัดฝ่ายจัดสรรข้อมูลลงมัลติมีเดีย พระภิกษุสงฆ์ที่ช่วยเผยแพร่ความรู้ มัคคุเทศก์ชาวไทย และประชาชนที่เข้ามาสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัด โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาสาธารณะหรือองค์ความรู้ที่คนในชุมชนควรได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัดอรุณราชวรารามในเรื่องใดบ้าง และควรมีวิธีการอย่างไรที่สามารถเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะนั้น ๆ ให้แก่คนในชุมชน ผลการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า สิ่งที่คนในชุมชนต้องการ คือ ต้องการเรียนรู้และเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะ ทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับวัดอรุณราชวราราม ในเรื่องต่อไปนี้ 1) ภูมิปัญญาสาธารณะด้านประวัติความเป็นมา 2) ภูมิปัญญาสาธารณะด้านปูชนียสถานและถาวรวัตถุ และ 3) ภูมิปัญญาสาธารณะด้านจารีตประเพณี ภูมิปัญญาสาธารณะทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าวข้างต้น จะก่อให้เกิด องค์ความรู้ ความเชื่อที่มาจากประสบการณ์ สามารถถ่ายทอดให้กับคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนเลื่อมใสศรัทธา เป็นคุณค่า คุณประโยชน์ และสามารถนำความรู้ ความเชื่อ และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติขยายผลให้เกิดประโยชน์

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัดอรุณราชวราราม จึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาภูมิปัญญาสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับวัดอรุณราชวรารามของคนในชุมชน โดยนำแนวคิดและหลักการของ การประมวลสารสนเทศ (Information Processing), การจัดการความรู้ (Knowledge Management) และแนวคิดความตั้งใจเชิงพฤติกรรม (Behavioral intention) ที่ได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วว่าสอดคล้อง ตรงกับความต้องการของปัญหาวิจัยมาประยุกต์ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะ ทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ภูมิปัญญาสาธารณะด้านประวัติความเป็นมา 2) ภูมิปัญญาสาธารณะด้านปูชนียสถานและถาวรวัตถุ และ 3) ภูมิปัญญาสาธารณะด้านจารีตประเพณี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับวัดอรุณราชวราราม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาสำหรับประชาชน: กรณีศึกษาวัดอรุณราชวรวิหาร

3. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาสำหรับประชาชน: กรณีศึกษาวัดอรุณราชวราราม
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มทดลองที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาภายหลังการทดลอง

สมมติฐานของการวิจัย

1. ภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ที่เข้าร่วมการใช้รูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยา หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลอง
2. ภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง ที่เข้าร่วมการใช้รูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยา หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล เพิ่มขึ้นมากกว่าภูมิปัญญาสาธารณะของกลุ่มควบคุม ที่ไม่ได้เข้าร่วมการใช้รูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาและดำเนินชีวิตตามปกติ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในแขวงวัดอรุณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาที่ได้มาจากการคัดเลือกแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 354 คน และ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มตัวอย่าง มีคะแนนภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา จำนวน 40 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน กลุ่มทดลองได้รับรูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับรูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยา ดำรงชีวิตตามปกติ

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Methods Designs) โดยใช้ Exploratory Sequential Design (Creswell, 2013) จำแนกเป็น 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 การสร้างแบบวัดภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับวัดอรุณราชวราราม และการหาคุณภาพของแบบวัด โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษา ความหมาย คุณลักษณะ และวิธีการพัฒนาเกี่ยวกับภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้สร้างแบบวัดภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับวัดอรุณราชวราราม 3 ด้าน คือ ภูมิปัญญาสาธารณะด้านประวัติความเป็นมา ภูมิปัญญาสาธารณะด้านปูชนียสถานและถาวรวัตถุ และภูมิปัญญาสาธารณะด้านจารีตประเพณี จากนั้นหาคุณภาพของแบบวัด โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากนั้น

ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านได้ให้คะแนน IOC ของแบบวัดระหว่าง .67-1.00 ขึ้นไป จากนั้นทำการทดลองการใช้ (try out) กับประชาชนเขตวัดอรุณที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .569-.801 และค่าความเที่ยงเท่ากับ .940

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาและการหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำแนวคิดและหลักการของการประมวลสารสนเทศ การจัดการความรู้ และความตั้งใจเชิงพฤติกรรม ที่ได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วว่าสอดคล้อง ตรงกับความต้องการของปัญหาวิจัย มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ นำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่า IOC ของรูปแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์เท่ากับ 1.00

ระยะที่ 3 การประเมินผลของการนำรูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาไปใช้ในการเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาในครั้งนี้ โดยจำแนกเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวัดภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล ทำการวิเคราะห์คะแนนภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล และเปรียบเทียบภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา ของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล และระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้สนทนากลุ่มเฉพาะกับกลุ่มทดลอง สอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาและนำข้อมูลที่ได้จากสนทนากลุ่มเฉพาะมาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับวัดอรุณราชวราราม และรูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยา โดย 1) วิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้สูตรคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Items Objective Congruence Index: IOC) 2) วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item-Total Correlation) และ 3) วิเคราะห์ค่าความเที่ยง ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์ (Cronbach's Alpha Coefficient) และการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดย 1) วิเคราะห์ภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา 2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา ของกลุ่มทดลองและระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลองและหลังการติดตามผล และ 3) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะเกี่ยวกับความพึงพอใจของพนักงานกลุ่มทดลองที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา หลังการทดลอง

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา

ผลการวิเคราะห์ภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา พบว่า ภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา โดยรวมและรายด้าน ประกอบด้วย ภูมิปัญญาสาธารณะด้านประวัติความเป็นมา ภูมิปัญญาสาธารณะด้านปฐมนิยสถานและถาวรวัตถุ และภูมิปัญญาสาธารณะด้านจารีตประเพณี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย

2. ผลการพัฒนาแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาสำหรับประชาชน: กรณีศึกษาวัดอรุณราชวรวิหาร

ผู้วิจัยพัฒนาแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธ โดยกำหนดกรอบในการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้าง องค์ความรู้ ความเชื่อทางพุทธศาสนา ที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ ที่ถ่ายทอดให้กับคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนเลื่อมใสศรัทธา เป็นคุณค่า คุณประโยชน์ และสามารถนำความรู้ ความเชื่อ และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติขยายผลให้เกิดประโยชน์ ด้านประวัติความเป็นมา ด้านปฐมนิยสถานและถาวรวัตถุ และด้านจารีตประเพณี โดยประยุกต์ใช้แนวคิดจิตวิทยา 3 แนวคิด ได้แก่ 1) แนวคิดการประมวลสารสนเทศ ซึ่งเป็นกระบวนการทางสมองในการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารที่มุ่งเน้นกระบวนการรู้คิด (Cognitive Process) กลยุทธ์การเรียนรู้ (Learning Strategies) โดยทำความเข้าใจ และให้ความใส่ใจ ข้อมูลข่าวสาร ประมวลและสะสมข้อมูลข่าวสารให้เป็นระบบ เก็บจำ ขยายความและเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่กับสิ่งที่ได้เรียนรู้มาแล้ว 2) แนวคิดการจัดการความรู้ มุ่งเน้นกระบวนการในการสร้างฐานความรู้ การรวบรวมความรู้เดิมและแสวงหาความรู้ใหม่ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเผยแพร่ความรู้ และ 3) แนวคิดความตั้งใจเชิงพฤติกรรม เป็นพฤติกรรมการแสดงออกของแต่ละบุคคลที่เป็นผลจากสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ประกอบด้วย พฤติกรรมเป้าหมาย ความคาดหวังเชิงพฤติกรรม ความเชื่อ เจตคติ การเห็นคุณค่า และการวางแผนปฏิบัติอย่างมีสติ

รูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นเริ่มต้น ผู้วิจัยสร้าง สัมพันธภาพ ชี้แจง วัตถุประสงค์ กฎระเบียบ การมีส่วนร่วมบทบาทของผู้เข้าร่วมการทดลอง และบทบาทผู้วิจัย เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมการทดลองหรือการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสม รวมถึงการประเมินความรู้ ความเข้าใจก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม

ขั้นตอนการ

1) ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวทางการประมวลสารสนเทศ ซึ่งเป็นกระบวนการทางสมองในการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารที่มุ่งเน้นกระบวนการรู้คิด (Cognitive Process) กลยุทธ์การเรียนรู้ (Learning Strategies) โดยทำความเข้าใจ และให้ความสนใจ ข้อมูลข่าวสาร ประมวลและสะสมข้อมูลข่าวสารให้เป็นระบบ เก็บจำ ขยายความและเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่กับสิ่งที่ได้เรียนรู้มาแล้ว โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ การทำความเข้าใจ (Recognition) และให้ความสนใจ (Attention) กับข้อมูลข่าวสาร การประมวลข้อมูลข่าวสารให้เป็นระบบ การเก็บจำ (Memory) สิ่งที่ได้รับ การขยายความและเชื่อมโยงเรื่องราวที่ได้เรียนรู้ใหม่กับสิ่งที่ได้เรียนรู้มาแล้วเพื่อให้เรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น และการนำความรู้ไปใช้ในชีวิต และนำไปเผยแพร่แบ่งปันต่อไป

2) ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวทางการจัดการความรู้ มุ่งเน้นกระบวนการในการสร้างฐานความรู้ การรวบรวมความรู้เดิมและแสวงหาความรู้ใหม่ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเผยแพร่ความรู้ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ การกำหนดวิสัยทัศน์ และเป้าหมาย การรวบรวมความรู้เดิม และแสวงหาความรู้ใหม่ การประมวลและกลั่นกรองความรู้เป็นระบบ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรับปรุงความรู้ให้ทันสมัยถูกต้อง และมีแนวทางการแก้ปัญหาหากประสบปัญหาอุปสรรค และการเผยแพร่แบ่งปันสิ่งที่ได้เรียนรู้

3) ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดความตั้งใจเชิงพฤติกรรม เป็นพฤติกรรมการแสดงออกของแต่ละบุคคลที่เป็นผลจากสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ประกอบด้วย พฤติกรรมเป้าหมาย ความคาดหวังเชิงพฤติกรรม ความเชื่อ เจตคติ การเห็นคุณค่า และการวางแผนปฏิบัติอย่างมีสติ โดยมีขั้นตอนต่อไปนี้ การกำหนดเป้าหมายและความคาดหวังเชิงพฤติกรรม การเชื่อมโยงความเชื่อ เจตคติ การเห็นคุณค่า และพฤติกรรมที่ตั้งใจแสดงออก การวางแผนการปฏิบัติอย่างมีสติ การทัศนศึกษา เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเลื่อมใส ศรัทธา ความเชื่อและคุณประโยชน์ และการเผยแพร่แบ่งปันความตั้งใจเชิงพฤติกรรม อันเกิดจากความเชื่อและคุณค่าของสิ่งที่ได้เรียนรู้

เทคนิคที่นำมาใช้คือ การใช้วีดิทัศน์และภาพประกอบ การอภิปราย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนคิด การแบ่งกลุ่มย่อย ทัศนศึกษา การจัดทำแผนผัง และการฝึกปฏิบัติการเป็นภาคปฏิบัติ

ขั้นสรุปและประเมินผล เป็นการสรุปและประเมินผลของการเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา โดยการร่วมกันอภิปรายคุณค่าของการเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกัน และรวบรวมแนวคิดสำคัญที่ได้จากการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสะท้อนคิดร่วมกับสรุปข้อความรู้ที่ได้เรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาในแต่ละด้าน รวมทั้งคุณประโยชน์ที่ได้รับ และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมซักถามสิ่งที่สงสัย ผู้วิจัยเสริมสร้างความมั่นใจให้ผู้เข้าร่วมการทดลองที่จะนำสิ่งที่ได้จากการทดลองไปปฏิบัติ

3. การประเมินผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญา
 สาธารณะทางพุทธศาสนาสำหรับประชาชน: กรณีศึกษาวัดอรุณราชวราราม

3.1 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง
 และกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล ดังตารางที่ 1
 ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลค่าเฉลี่ยของภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธ
 ศาสนา ของกลุ่มทดลอง (n = 20) และกลุ่มควบคุม (n = 20) ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และ
 หลังการติดตามผล

ภูมิปัญญา สาธารณะ ทางพุทธ ศาสนา	กลุ่มทดลอง (n=20)									กลุ่มควบคุม (n=20)								
	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง			หลังการติดตามผล			ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง			หลังการติดตามผล		
	$\bar{X}$	SD	แปล ผล	$\bar{X}$	SD	แปล ผล	$\bar{X}$	SD	แปล ผล	$\bar{X}$	SD	แปล ผล	$\bar{X}$	SD	แปล ผล	$\bar{X}$	SD	แปล ผล
ด้านประวัติ ความเป็นมา	2.30	0.98	น้อย	2.50	0.89	ปาน กลาง	2.65	0.86	ปาน กลาง	2.15	0.88	น้อย	2.35	0.75	น้อย	2.40	0.68	น้อย
ด้านปูชนีย สถานและ ถาวรวัตถุ	2.21	0.40	น้อย	2.29	0.26	น้อย	2.67	0.21	ปาน กลาง	2.02	0.44	น้อย	2.07	0.45	น้อย	2.02	0.44	2.21
ด้านจารีต ประเพณี	2.00	0.33	น้อย	2.30	0.39	น้อย	2.90	0.27	ปาน กลาง	2.16	0.58	น้อย	2.10	0.36	น้อย	2.03	0.29	น้อย
ค่าเฉลี่ย โดยรวม	2.17	0.39	น้อย	2.60	0.18	ปาน กลาง	2.96	0.20	ปาน กลาง	2.11	0.39	น้อย	2.17	0.39	น้อย	2.15	0.31	น้อย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมของภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธ
 ศาสนา ของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.17, SD=0.39$) หลังการทดลองอยู่
 ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.60, SD=0.18$) และหลังการติดตามผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} =$
 $2.96, SD=0.20$) ของกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.11, SD=0.39$) หลังการ
 ทดลองอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.17, SD=0.39$) และหลังการติดตามผลอยู่ในระดับปานกลาง
 ($\bar{X} = 2.15, SD=0.31$)

3.2 การเปรียบเทียบคะแนนภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา โดยรวมและรายด้าน
 ของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล แสดงในตารางที่ 2
 ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา โดยรวมและ
 รายด้านของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง และหลัง
 การติดตามผล เป็นรายคู่ ด้วยสถิติ Wilcoxon Matched Paired Signed Ranks Test (n = 20)

ภูมิภาค สาขาวิชา พุทธศาสนา	กลุ่ม	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		หลังการติดตามผล		เปรียบเทียบช่วงเวลา	Z	p
		Med	IQR	Med	IQR	Med	IQR			
ด้านประวัติ ความเป็นมา	กลุ่มทดลอง							ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-0.834	.404
								ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-0.775	.439
								หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-1.187	.235
	กลุ่มควบคุม							ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-1.633	.102
								ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-0.159	.873
								หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-0.889	.374
ด้านบุคลิก สถานและ ถาวรวัตถุ	กลุ่มทดลอง							ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-0.767	.443
								ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-3.734**	.000
								หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-3.235**	.001
	กลุ่มควบคุม							ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-0.659	.510
								ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-1.265	.206
								หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-0.157	.875
ด้านจารีต ประเพณี	กลุ่มทดลอง							ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-2.415*	.016
								ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-3.528**	.000
								หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-3.835**	.000
	กลุ่มควบคุม							ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-0.672	.501
								ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-1.633	.102
								หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-1.346	.178
โดยรวม	กลุ่มทดลอง							ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-3.342**	.001
								ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-3.920**	.000
								หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-3.771**	.000
	กลุ่มควบคุม							ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-1.457	.145
								ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-0.156	.876
								หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-0.443	.658

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 2 พบว่า ภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา โดยรวมของกลุ่มทดลองหลังการทดลองและหลังการติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนารายด้านของกลุ่มทดลอง ด้านประวัติความเป็นมาของวัดอรุณราชวราราม พบว่า ก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง ก่อนการทดลองกับหลังการติดตามผล และหลังการทดลองกับหลังการติดตามผลไม่แตกต่างกัน ด้านปูชนียสถานและถาวรวัตถุในวัดอรุณราชวราราม หลังการทดลองและก่อนการทดลองไม่แตกต่างกัน แต่คะแนนหลังการทดลองสูงกว่าหลังการติดตามผล ส่วนด้านจารีตประเพณีของวัดอรุณราชวราราม ก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง หลังการทดลองกับหลังการติดตามผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนหลังการติดตามผลสูงกว่าคะแนนหลังการทดลอง และก่อนการทดลอง นอกจากนี้ ด้านจารีตประเพณีของวัดอรุณราชวราราม พบว่า หลังการติดตามผลมีคะแนนสูงกว่าหลังการทดลองและก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนหลังการทดลองมีคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา ของกลุ่มควบคุม โดยรวมและรายด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านประวัติความเป็นมาของวัดอรุณราชวราราม ด้านปูชนียสถานและถาวรวัตถุในวัดอรุณราชวราราม และด้านจารีตประเพณีของวัดอรุณราชวราราม ก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง ก่อนการทดลองกับหลังการติดตามผล และหลังการทดลองกับหลังการติดตามผล ไม่แตกต่างกัน

3.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา ทั้งโดยรวมและรายด้านระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง หลังการทดลองและหลังการติดตามผล ดังตารางที่ 3 ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา ทั้งโดยรวมและรายด้านระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง หลังการทดลองและหลังการติดตามผล ด้วยการใช้การวิเคราะห์ข้อมูลรายคู่ Mann Whitney U-test (n=20)

ภูมิปัญญาสาธารณะ	ช่วงเวลาในการวัด	กลุ่มตัวอย่าง	Med	IQR	Mean Rank	Z	p
ด้านประวัติความเป็นมา	ก่อนการทดลอง	กลุ่มทดลอง	2.00	1.75	21.38	-0.497	0.619
		กลุ่มควบคุม	2.00	1.75	19.63		
	หลังการทดลอง	กลุ่มทดลอง	3.00	1.00	21.68	-0.681	0.496
		กลุ่มควบคุม	2.00	1.00	19.33		
	หลังการติดตามผล	กลุ่มทดลอง	3.00	1.00	22.40	-1.109	0.267
		กลุ่มควบคุม	2.00	1.00	18.60		
ด้านปูชนียสถานและถาวรวัตถุ	ก่อนการทดลอง	กลุ่มทดลอง	2.17	0.50	23.35	-1.550	0.121
		กลุ่มควบคุม	2.00	0.64	17.65		
	หลังการทดลอง	กลุ่มทดลอง	2.22	0.22	24.13	-1.972*	0.049
		กลุ่มควบคุม	2.16	0.42	16.88		
	หลังการติดตามผล	กลุ่มทดลอง	2.72	0.42	29.35	-4.805**	0.000
		กลุ่มควบคุม	2.00	0.31	11.65		

ภูมิปัญญาสาธารณะ	ช่วงเวลาในการวัด	กลุ่มตัวอย่าง	Med	IQR	Mean Rank	Z	p
ด้านจารีตประเพณี	ก่อนการทดลอง	กลุ่มทดลอง	2.00	0.40	18.10	-1.320	0.187
		กลุ่มควบคุม	2.20	0.40	22.90		
	หลังการทดลอง	กลุ่มทดลอง	2.30	0.60	23.10	-1.427	0.154
		กลุ่มควบคุม	2.20	0.40	17.90		
	หลังการติดตามผล	กลุ่มทดลอง	2.90	0.60	30.54	-5.441**	0.000
		กลุ่มควบคุม	2.20	0.35	10.55		
โดยรวม	ก่อนการทดลอง	กลุ่มทดลอง	2.08	0.49	21.28	-0.419	0.675
		กลุ่มควบคุม	2.03	0.54	19.73		
	หลังการทดลอง	กลุ่มทดลอง	2.60	0.29	27.15	-3.600**	0.000
		กลุ่มควบคุม	2.13	0.62	13.85		
	หลังการติดตามผล	กลุ่มทดลอง	2.91	0.31	30.45	-5.385**	0.000
		กลุ่มควบคุม	2.14	0.44	10.55		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 3 พบว่า ภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา โดยรวม ก่อนการทดลองพบว่า ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีภูมิปัญญาสาธารณะ ไม่แตกต่างกัน หลังการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองมีภูมิปัญญาสาธารณะ โดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนหลังติดตามผลพบว่ากลุ่มทดลองมีภูมิปัญญาสาธารณะ โดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.4 ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากการทำ Focus Group เพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มทดลองที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา พบว่าประชาชนกลุ่มทดลอง หลังการทดลอง มีความพึงพอใจมากต่อรูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาสำหรับประชาชน: กรณีวัดอรุณราชวราราม ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา จำนวน 354 คน พบว่า มีค่าเฉลี่ยภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาโดยรวมอยู่ในระดับปานน้อย สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างประชาชนในแขวงวัดอรุณในการศึกษาครั้งนี้ เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่รอบบริเวณวัดอรุณราชวรารามที่

ทราบประวัติความเป็นมาของวัดผ่านการบอกเล่าสืบต่อกันมาแบบปากต่อปาก อาศัยความเข้าใจของตนเอง ไม่ได้มีการศึกษาจากแหล่งการศึกษาที่เชื่อถือได้ และไม่ได้รับการศึกษาที่เป็นระบบ ทำให้มีคะแนนภูมิปัญญาสาธารณะในระดับน้อย เนื่องจากผู้วิจัยเป็นพระสงฆ์ที่ส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ของวัดอรุณราชวราราม จึงสนใจที่จะเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา เพื่อให้ มีองค์ความรู้ ความเชื่อที่มาจาก การสั่งสมประสบการณ์ สามารถถ่ายทอดให้กับคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนเลื่อมใส ศรัทธา เป็นคุณค่า คุณประโยชน์ และสามารถนำความรู้ ความเชื่อ และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติ ขยายผลให้เกิดประโยชน์ ทั้งต่อประชาชนทั่วไปและผู้สนใจได้รับรู้ข้อมูลที่ต้องการและไม่ถูกบิดเบือน

2. ผลการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ประยุกต์หลักการ แนวคิด วิธีการและเทคนิคการเรียนรู้ทางจิตวิทยา 3 แนวคิด คือ 1) การประมวลสารสนเทศ (Information Processing) เป็นกระบวนการทางสมองในการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารที่มุ่งเน้นกระบวนการรู้คิดและกลยุทธ์การเรียนรู้ โดยทำความเข้าใจ และให้ความสนใจ ข้อมูลข่าวสาร ประมวลและสะสมข้อมูลข่าวสารให้เป็นระบบ เก็บจำขยายความและเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่กับสิ่งที่ได้เรียนรู้มาแล้ว 2) การจัดการความรู้ (Knowledge Management) มุ่งเน้นกระบวนการในการสร้างฐานความรู้ การรวบรวมความรู้เดิมและแสวงหาความรู้ใหม่ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเผยแพร่ความรู้ และ 3) ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม (Behavioral Intention) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกของแต่ละบุคคลที่เป็นผลจากสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ประกอบด้วย พฤติกรรมเป้าหมาย ความคาดหวังเชิงพฤติกรรม ความเชื่อ เจตคติ การเห็นคุณค่า และการวางแผนปฏิบัติอย่างมีสติ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีขั้นตอนการดำเนินงาน ทั้งหมด 9 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมง มีขั้นตอนการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเริ่มต้น ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพ ชี้แจงวัตถุประสงค์ ข้อตกลง การมีส่วนร่วม บทบาท หน้าที่ของสมาชิก และผู้วิจัย ระยะเวลา สถานที่เข้าร่วมการทดลอง เพื่อเตรียมความพร้อม รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสม รวมถึงประเมินความรู้ความเข้าใจก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ เป็นขั้นเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยา โดยนำหลักการ แนวคิด วิธีการและเทคนิคของการประมวลสารสนเทศ การจัดการความรู้ และความตั้งใจเชิงพฤติกรรม มาสนับสนุนในการเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา ทั้ง 3 ด้าน คือ

(1) ภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา ด้านประวัติความเป็นมา โดยใช้เทคนิค การใช้วิถีทัศน์และภาพประกอบ การอภิปราย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนคิด การแบ่งกลุ่มย่อย ทักษะศึกษา การจัดทำแผ่นพับ และการฝึกปฏิบัติการณ์เป็นมัคคุเทศก์

(2) ภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา ด้านปูชนียสถานและถาวรวัตถุ โดยใช้เทคนิค การใช้วิถีทัศน์และภาพประกอบ กระบวนการคิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนคิด การแบ่งกลุ่มย่อย ทักษะศึกษา การจัดทำแผ่นพับ และการฝึกปฏิบัติการณ์เป็นมัคคุเทศก์

(3) ภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาด้านจารีตประเพณี โดยใช้เทคนิค การใช้วิถีทัศน์ และภาพประกอบ กระบวนการคิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนคิด การแบ่งกลุ่มย่อย ทัศนศึกษา การจัดทำแผ่นพับ และการฝึกปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประเมินผล เป็นการสรุปผลการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ในแต่ละเรื่อง โดยให้ซักถามในสิ่งที่สงสัยร่วมกัน แลกเปลี่ยนความรู้ อภิปรายร่วมกัน และสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์เพื่อสรุป ให้ความเห็นเพื่อตรวจสอบความเข้าใจและสรุปเป็นหลักการเพื่อนำไปใช้เสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา

รูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา เป็นตัวขับเคลื่อนภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา ทั้ง 3 ด้านผสมผสานกันไปโดยมีจุดเด่นอยู่ กระบวนการคิด การแลกเปลี่ยนความรู้และการฝึกปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์ เพื่อให้ได้ฝึกในเรื่องเผยแพร่แบ่งปันสิ่งที่ได้เรียนรู้ ฝึกกระบวนการคิด ความจำและความตั้งใจในการที่จะถ่ายทอดสิ่งที่ได้เรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวัดอรุณราชวราราม

3. การประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา พบว่าภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา ของกลุ่มทดลอง หลังการทดลองและหลังการติดตามผลสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และสูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุม ที่เป็นเช่นนี้เพราะ กลุ่มทดลองได้รับรูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยา ซึ่งมีหลักการเรียนรู้ที่สำคัญคือ กระบวนการรู้คิด การแลกเปลี่ยนความรู้ รวบรวมความรู้เดิมและแสวงหาความรู้ใหม่ และความตั้งใจเชิงพฤติกรรมต่อเป้าหมาย ความคาดหวังเชิงพฤติกรรม ความเชื่อ เจตคติ การเห็นคุณค่า และการวางแผนปฏิบัติอย่างมีสติ และสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้ สะท้อนคิดร่วมกันในการแก้ไขปัญหา สามารถที่จะแลกเปลี่ยนความรู้ได้อย่างอิสระ และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติจริงได้ ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความสนใจใคร่รู้ และจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้มาก ทำให้เกิดองค์ความรู้ ความเชื่อ ความศรัทธา ที่สามารถถ่ายทอดให้กับคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนเลื่อมใสศรัทธา เห็นคุณค่า คุณประโยชน์ และสามารถนำความรู้ ความเชื่อ และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติขยายผลให้เกิดประโยชน์

4. ผลศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีต่อรูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา ภายหลังจากใช้รูปแบบ พบว่ามีความพอใจในระดับมาก สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะได้มีฝึกกระบวนการคิด แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้ได้ความรู้ที่หลากหลาย การทำแผ่นพับ และได้ฝึกปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้จริง อีกทั้งสถานที่ในการทำกิจกรรมยังสะดวก ทำให้เกิดความกระตือรือร้นและพร้อมที่จะเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำเอาผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า รูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา ซึ่งจากการทดลอง 9 ครั้งละ 3 ชั่วโมง ก็พบว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะ จึงควรนำรูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการ และสามารถนำไปปรับใช้กับการเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะกลุ่มอื่น ๆ เช่น ศิลปะ ดนตรี เป็นต้น

1.2 เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย ผู้นำผลการวิจัยไปใช้ จึงควรสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับกลุ่มเป้าหมาย โดยเปิดใจยอมรับถึงความแตกต่างทั้งทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ ความศรัทธา และความแตกต่างด้านอื่น ๆ ไม่ดูถูกและลดคุณค่าของคนอื่น สร้างความไว้วางใจโดยการตั้งใจฟังเมื่อกลุ่มเป้าหมายพูดหรือแสดงความคิดเห็น โดยเปิดใจยอมรับมุมมองความคิดแบบไม่มีอคติ และไม่ควบคุมอารมณ์แสดง รวมถึงการตั้งคำถามเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ควรเป็นคำถามปลายเปิด ไม่กำหนดขอบเขตการตอบเพื่อให้นักกลุ่มเป้าหมายพูดและแสดงความรู้สึกต่าง ๆ ในการให้บริการเพื่อให้ได้ข้อความรู้ที่หลากหลาย

1.3 ควรนำหลักสูตรการเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา ให้มีที่เกี่ยวเนื่องและผู้ที่สนใจในหลักสูตรนี้ได้ฝึกอบรม เพื่อให้เกิดการรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการ

1.4 ควรนำเทคนิคที่ใช้ได้ผลกับการเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนา จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์กับผู้สนใจ โดยเฉพะอย่างยิ่งเทคนิคกระบวนการคิด การแลกเปลี่ยนความรู้ การทำแผนพับ และการฝึกปฏิบัติเป็นมักคเทศน์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้มีการติดตามผลในระยะสั้น เป็นระยะเวลา 1 เดือน จึงอาจยังมีข้อมูลที่จำกัดในการตรวจสอบประสิทธิภาพการคงอยู่ของภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาในระยะยาว ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปได้มีระยะเวลาในการติดตามผลที่นานขึ้น 3 เดือนและ 6 เดือน และทำเป็นกิจกรรมต่อเนื่องปีละ 2 ครั้ง เพื่อให้มีข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนามีความคงทนยั่งยืน

2.2 ผลการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยา สามารถเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาในกลุ่มทดลองสูงขึ้นในระยะหลังการทดลอง และระยะหลังการติดตามผล ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยเสนอแนะให้ศึกษาในกลุ่มอื่น ๆ ที่อาจมีปัญหาและความต้องการในลักษณะใกล้เคียงกัน เช่น ศิลปะ ดนตรี ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น

2.3 ควรเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการทดลองเพื่อให้ได้ใช้สถิติวิเคราะห์ผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยา ได้หนักแน่นยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- พระราชวรมนี (ประยูร ธรรมจิตโต). (2543). กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนา. กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ.
- เรืองเดช ปันเขียนชัฏ. (2542). นิทานพื้นบ้านลาว. สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ชวน เพชรแก้ว. (2547). การยกระดับและการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานการณ์ปัจจุบัน.
วารสารภาษาไทย, 3(3), 14-21.
- Creswell, J. W. (2013). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th ed.). Sage Publications.
- .....

การพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมาย ของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม

THE DEVELOPMENT OF PSYCHOLOGICAL STRATEGIES FOR ENHANCING MEANINGFUL WORK PERFORMANCE OF POLICE OFFICERS IN THE CRIME SUPPRESSION DIVISION

Received: Sep 10, 2020

Revised: Jan 17, 2021

Accepted: Jan 20, 2021

^{1*}ชัยการ วาทยานาม ²ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา ³พองพรรณ เกิดพิทักษ์
^{1*} Chaiyakran Wathangam ² Prasarn Malakul Na Ayudhaya ³ Pongpan Kirdpitak

^{1*-3}จิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์, มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
^{1*-3} Psychology for Developing Human Potentials, Kasem Bundit University

* Corresponding Author, E-mail: cyn168w@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม 2) พัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม 3) ศึกษาผลของการใช้กลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามที่มีต่อกลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ประชากร ได้แก่ ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม จำนวน 307 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการตำรวจ จำนวน 30 คนที่ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น และมีคะแนนการปฏิบัติงานที่มีความหมายตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา และสามารถเข้าร่วมการทดลอง ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน กลุ่มทดลองเข้าร่วมใช้กลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ส่วนกลุ่มควบคุมปฏิบัติงานตามหน้าที่ปกติ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบวัดการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามและกลยุทธ์ทางจิตวิทยา

คำสำคัญ: กลยุทธ์ทางจิตวิทยา จิตวิทยาเชิงบวก การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
การปฏิบัติงานที่มีความหมาย

ผลการวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ การปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อตนเอง ต่อองค์กร ต่อประชาชน และประเทศชาติ 2) ยุทธศาสตร์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม มีขั้นตอนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินการ ขั้นสรุป และขั้นประเมินผล 3) การปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามของกลุ่มทดลอง โดยรวมและรายด้าน หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการทดลองของกลุ่มทดลอง หลังการ ทดลองและหลังการติดตามผล สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความพึงพอใจของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามที่มีต่อกลยุทธ์ทางจิตวิทยาพบว่าอยู่ในระดับมาก

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the meaningful work performance of police officers in the Crime Suppression Division 2) develop psychological strategies to enhance the meaningful work performance of police officers in the Crime Suppression Division 3) study the effects of the use of psychological strategies to enhance the meaningful work performance of police officers in the Crime Suppression Division, and 4) study the satisfaction of police officers concerning psychological suppression strategies in strengthening the meaningful operations of police officers in the Crime Suppression Division. The population was 307 police officers in the Crime Suppression Division. The samples with meaningful work performance scores at the 25th percentile and lower were selected by stratified random sampling. They accepted to participate in the study. They were assigned into an experimental and control group. 15 persons in each group. The experimental group involved in psychological strategies to strengthen practical operations with meaningful work performance of police officers in the Crime Suppression Division while the control group performed their normal duties. The research instruments were the meaningful work performance measurement of the police officers in the Crime Suppression Division and Psychological Strategy.

The research results found that: 1) The meaningful work performance of police officers in the Crime Suppression Division could be divided into three areas: meaning for oneself, organization, people, and the nation. 2) Psychological strategies to enhance meaningful work operations of police officers in the Crime Suppression Division consisted

of four learning steps: the initial step, implementation step, summarizing step and evaluation step. 3) it was found that the meaningful work operation of the police officers of the Crime Suppression Division of the experimental group after the experiment and the follow-up in overall and each aspect were higher than before the experiment at .01 statistical significance. The results of the experimental group after the experiment and after the follow-up were higher than the control group at .01 statistical significance 4) the results from focus group showed that the satisfaction of police officers concerning the suppression of psychological strategies were at a high level.

Key words: Psychological Strategies, Meaningful Work Performance, Positive Psychology, Transformative Learning

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราโชวาทพระราชทานแก่ตำรวจทั่วประเทศในวาระสารตำรวจ ฉบับปฐมฤกษ์ ความตอนหนึ่งว่า “การที่จะเป็นตำรวจที่ดี จำเป็นอย่างยิ่งที่ตำรวจจะต้องเป็นผู้มีความแข็งแกร่งกล้าสามารถทั้งร่างกายและจิตใจ มีวิญญูญาณและอุดมการณ์ของตำรวจอย่างซื่อตรงและมั่นคง พร้อมเสมอที่จะสละความสุขส่วนตัว เพื่อสันติสุขของประชาชนอย่างจริงใจและบริสุทธิ์ใจ เพียบพร้อมด้วยขันติธรรมและคุณธรรม สามารถยับยั้งชั่งใจตนเองไม่ให้มีวามในอำนาจและลาภผลโดยมิชอบได้อย่างสิ้นเชิง เช่นนี้ย่อมถือว่าท่านเป็นตำรวจที่ดีของประชาชน อย่างแท้จริง”

จากพระบรมราโชวาทดังกล่าว จะเห็นได้ว่าอาชีพตำรวจเป็นอาชีพที่ต้องอยู่คู่กับวิถีชีวิตของประชาชนที่ต้องรับผิดชอบ ค้ำครองประชาชน ดูแลบ้านเมืองให้เกิดความสงบสุข กองบังคับการปราบปราม (Crime Suppression Division) เป็นหน่วยงานในสังกัดของกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีหน้าที่เกี่ยวกับการสืบสวน ป้องกัน และปราบปราม ทั่วประเทศไทย ทั้งในกรุงเทพมหานครค่าิยมหลัก (Core Values) ขององค์กรที่เรียกว่า “PRACTICES” คือ ภูมิใจในหน่วยงาน (pride) ให้เกียรติประชาชน (respect) ตรวจสอบได้ (Accountability) กล้าหาญเป็นผู้นำ (Courage) โปร่งใสเป็นกลาง (Transparency) ซื่อสัตย์ (Integrity) แสวงหาความร่วมมือกับทุกภาคส่วน (Cooperation) เป็นเลิศในวิชาชีพตำรวจ (Excellence) และมีจิตอาสาพร้อมช่วยเหลือประชาชน (Service Mind) (พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ, 2547)

จากการสำรวจของกรมสุขภาพจิต (2561) พบว่าอาชีพตำรวจมีความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายสูงมากเมื่อเทียบกับประชากรทั่วไป โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 2 อันดับ แรกคือ ภาวะวิกฤติในชีวิตและปัญหาสุขภาพจิต ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามที่ประสบภาวะวิกฤติในชีวิต มีปัญหาในการจัดสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว มีความบกพร่องในการทำงาน ปัญหาส่วนตัว เกิด

ความเหนื่อยล้า (Burnout) ในการทำงาน (Hall, 2016) แต่ McGregor (1960) กล่าวว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานนั้นสามารถปรับปรุงแก้ไขได้

การปฏิบัติงานที่มีความหมาย (Meaningful Work Performance) หมายถึง การปฏิบัติงานที่ทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับรู้ถึงคุณค่าของงาน โดยผลลัพธ์ของการปฏิบัติงานที่ได้นั้นเป็นรูปธรรม เห็นผลได้ชัดเจน เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง รวมไปถึงผู้อื่นและสังคม นอกจากนี้งานใด ๆ จะมีความหมายหากบุคคลนั้น ๆ กลายเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความสำเร็จในการทำงานร่วมกัน การปฏิบัติงานที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ความรู้สึกว่างานนั้นมีคุณค่าและความหมาย (Psychological Meaningfulness in Work) โดยคุณค่าและความหมายของงานสามารถวิเคราะห์ได้จากลักษณะของภารกิจ ลักษณะของบทบาท และความซับซ้อนของงาน 2) การได้สร้างความหมายผ่านงานที่ทำ (Meaning Making through Work) ซึ่งช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่นได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และ 3) แรงจูงใจที่ยิ่งใหญ่ขึ้นในการสร้างผลสัมฤทธิ์ของงาน (Greater Good Motivation) ซึ่งหมายถึงงานนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น (Allan et al., 2018; Martela & Pessi, 2018; Morin et al., 2008; May et al., 2004; Pratt & Ashforth, 2003; Bowie, 1998; Steger et al., 2012)

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคลากรระดับผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานในสังกัดกองบังคับการปราบปราม และเพื่อ ให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจของหน่วยงานดังกล่าว ผลจากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การปฏิบัติงานของข้าราชการ การตำรวจส่วนใหญ่ มีลักษณะ ขาดพลังใจในการทำงาน ไม่สนใจที่จะพัฒนาตนเองหรือการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น จิตใจเศร้าหมอง ขาดความกระตือรือร้น ไม่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ ในการเสริมสร้างการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจที่ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความหมายยิ่งขึ้นนั้นควรเสริมสร้าง 1) ควรให้ข้าราชการตำรวจปฏิบัติงานด้วยความรัก ความซื่อสัตย์เที่ยงตรงต่องาน มีความพึงพอใจในงาน 2) ควรให้ความร่วมมือในการทำงานและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนางาน และ 3) ควรให้ข้าราชการตำรวจได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานเพื่อประชาชนและประเทศชาติ

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานกองบังคับการปราบปรามและมีความประสงค์ในการพัฒนาการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ได้ศึกษาด้านจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และองค์การจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญที่ต้องพัฒนาการปฏิบัติงานเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม โดยนำแนวคิดและหลักการของจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) และแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ที่ได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วว่าสอดคล้องตรงกับความต้องการของปัญหาวิจัย มาประยุกต์ในการพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านการปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อตนเอง 2) ด้านการปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อองค์กร และ 3) ด้านการปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อประชาชนและประเทศชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม
3. เพื่อศึกษาผลของการใช้กลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามกลุ่มทดลองที่มีต่อกลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม

สมมติฐานของการวิจัย

1. การปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมการใช้กลยุทธ์ทางจิตวิทยา หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลอง
2. การปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมการใช้กลยุทธ์ทางจิตวิทยา หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล เพิ่มขึ้นมากกว่าข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามกลุ่มควบคุม ที่ไม่ได้เข้าร่วมการใช้กลยุทธ์ทางจิตวิทยา

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม จำนวน 307 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการตำรวจ จำนวน 30 คนที่ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น และมีความหมายตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา และสามารถเข้าร่วมการทดลอง ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน กลุ่มทดลองเข้าร่วมใช้กลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ส่วนกลุ่มควบคุมปฏิบัติงานตามหน้าที่ปกติ

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods designs) โดยใช้ Exploratory Sequential Design (Creswell, 2013) จำแนกเป็น 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 การสร้างแบบวัดการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามและการหาคุณภาพของแบบวัด โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษา ความหมาย คุณลักษณะ และวิธีการพัฒนาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการ

ปราบปรามจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบวัดการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม 3 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อตนเอง ด้านการปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อองค์กร และด้านการปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อประชาชนและประเทศชาติ จากนั้นหาคุณภาพของแบบวัด โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากนั้นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านได้ให้คะแนน IOC ของแบบวัดระหว่าง .67-1.00 ขึ้นไป จากนั้นทำการทดลองการใช้ (try out) กับพนักงานให้บริการทางโทรศัพท์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .592-.893 และค่าความเที่ยงเท่ากับ .963

ระยะที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาและการหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำแนวคิดและหลักการของจิตวิทยาเชิงบวกและแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ที่ได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วว่าสอดคล้อง ตรงกับความต้องการของปัญหาวิจัย มาประยุกต์ในการพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยา นำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่า IOC ของรูปแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์เท่ากับ 1.00

ระยะที่ 3 การประเมินผลของการนำกลยุทธ์ทางจิตวิทยาไปใช้ในการเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม โดยการวิจัยในครั้งนี้ จำแนกเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวัดและวิเคราะห์การปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล และเปรียบเทียบเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล และระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้สนทนากลุ่มเฉพาะกับกลุ่มทดลอง สอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม และนำข้อมูลที่ได้จากสนทนากลุ่มเฉพาะมาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม และกลยุทธ์ทางจิตวิทยา โดย 1) วิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้สูตรคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Items Objective Congruence Index: IOC) 2) วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item-Total Correlation) และ 3) วิเคราะห์ค่าความเที่ยง ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์ (Cronbach's alpha coefficient) และการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดย 1) วิเคราะห์การปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม 2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ของกลุ่มทดลองและระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ก่อน

การทดลอง หลังการทดลองและหลังการติดตามผล และ 3) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม เฉพาะเกี่ยวกับความพึงพอใจของข้าราชการตำรวจกลุ่มทดลองที่มีต่อกลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อการเสริมสร้าง การปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ภายหลังจากการทดลอง

ผลการวิจัย

4. ผลการศึกษาการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ผลการวิเคราะห์การปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม พบว่า การปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม โดยรวมและราย ด้าน ประกอบด้วย การปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อตนเอง การปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อองค์กร และการปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อประชาชนและประเทศชาติ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

5. ผลการพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของ ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม

ผู้วิจัยพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการ ตำรวจกองบังคับการปราบปราม โดยกำหนดกรอบในการดำเนินงาน เพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่ทำให้ ผู้ปฏิบัติได้รับรู้ถึงคุณค่าของงาน ผลลัพธ์ของการปฏิบัติงานที่ได้นั้นเป็นรูปธรรม เห็นผลได้ชัดเจน เกิด ประโยชน์ในด้านการปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อตนเอง การปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อองค์กร และการ ปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อประชาชนและประเทศชาติ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดจิตวิทยา 2 แนวคิด ได้แก่ 1) แนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก มุ่งเน้นการแสวงหาคำชมชื่นชม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของแต่ละบุคคล โดย นำจุดแข็งของบุคคลมาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา และ 2) แนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง มุ่งเน้น กระบวนการเปลี่ยนแปลงมุมมองและความหมาย หลังจากผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ สะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากภายใน

กลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกอง บังคับการปราบปรามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นเริ่มต้น ผู้วิจัยสร้าง สัมพันธภาพ ชี้แจง วัตถุประสงค์ กฎระเบียบ การมีส่วนร่วมบทบาท ของผู้เข้าร่วมการทดลอง และบทบาทผู้วิจัย เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมการทดลองหรือการ สร้างบรรยากาศที่เหมาะสม รวมถึงการประเมินความรู้ ความเข้าใจก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม

ขั้นดำเนินการ

4) ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก มุ่งเน้นการแสวงหาคำชมชื่นชม เพื่อเสริมสร้าง ศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยนำจุดแข็งของบุคคลมาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยมีหลักการให้ปฏิบัติงาน เกิดแรงจูงใจจากภายใน มีอารมณ์ด้านบวก ทำให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข ซึ่งจะนำไปสู่เปลี่ยนแปลง พฤติกรรม มีแรงจูงใจ มีส่วนร่วมเกิดความสัมพันธ์ ความผูกพัน เกิดความสำเร็จในตนเอง โดยมีกระบวนการ 1)

การคิดเชิงบวกในการมองโลกในแง่ดี (Increasing Optimistic Thinking) 2) การมองโลกในแง่ดี (Optimistic Thinking) 3) อารมณ์เชิงบวก (Positive Emotion) 4) มีส่วนร่วมในสิ่งที่ทำ (Engagement) 5) ความสัมพันธ์ทางบวก (Positive Relationships) 6) การรับรู้ความหมายในชีวิต (Meaning) และ 7) การบรรลุถึงเป้าหมาย (Accomplishment) โดยเทคนิคที่นำมาใช้คือ แผนผังความคิด การเล่าเรื่อง บทบาทสมมติ ตัวแบบ การใช้ปัญหาเป็นฐาน การมุ่งอนาคต อารมณ์เชิงบวก คุณลักษณะเชิงบวก

5) ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง มุ่งเน้นกระบวนการเปลี่ยนแปลง มุมมองและความหมาย หลังจากผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ สะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากภายใน มีหลักการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการให้ความหมายใหม่ของสิ่งต่าง ๆ เรื่องราวต่าง ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ ความมุ่งมั่น และพฤติกรรม โดยมีกระบวนการ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลง (Disorienting Dilemma) 2) การพิจารณาไตร่ตรองความเชื่อ ความรู้สึกต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับการมองปัญหา อุปสรรคที่ต้องการแก้ไข (Self - Examination with Disruptive Feelings) 3) การประเมินเชิงวิพากษ์ความเชื่อเดิม (Critical Assessment of Assumptions) 4) การสำรวจและวางแผนปฏิบัติ โดยการแสวงหาความรู้และทักษะ (Acquire Knowledge & Skills) เพื่อวางแผนหรือกำหนดแนวทางปฏิบัติ (Planning a Course of Action) และ 5) การยอมรับการปฏิบัติ หรือปรับแนวทางทางปฏิบัติใหม่ (Recognition of the Process of Transformation) โดยทดลองปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการบูรณาการ หรือมุมมองใหม่ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตต่อไป โดยเทคนิคที่นำมาใช้คือ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ การใช้กระบวนการคิด การวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผล การวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหา การอภิปราย การระดมสมอง และการวิพากษ์

ขั้นสรุป เป็นการสรุปผลเนื้อหาสาระของการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจ กองบังคับการปราบปราม โดยให้ผู้เข้าร่วมการทดลองเป็นผู้สรุป และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม เปิดโอกาสให้การแลกเปลี่ยนแบ่งปันความคิดเห็น และซักถามในสิ่งที่สงสัย โดยผู้วิจัยทำการให้แรงเสริม และเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้เข้าร่วมการทดลองมีกำลังที่จะเรียนรู้ พัฒนาตนเองและนำความรู้และข้อคิดที่ได้จากการเข้าร่วมการทดลองไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

ขั้นประเมินผล ผู้วิจัยประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมโดยการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์ของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม

3. การประเมินผลของการใช้กลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม

3.1 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ของกลุ่มทดลอง (n = 15) และกลุ่มควบคุม (n = 15) ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล

การปฏิบัติงานที่มีความหมาย	กลุ่มทดลอง (n=15)									กลุ่มควบคุม (n=15)								
	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง			หลังการติดตามผล			ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง			หลังการติดตามผล		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ตนเอง	3.42	0.29	ปานกลาง	4.23	0.27	มาก	4.21	0.17	มาก	3.40	0.23	ปานกลาง	3.63	0.32	มาก	3.62	0.40	มาก
ต่อองค์กร	3.51	0.27	มาก	4.10	0.21	มาก	4.10	0.22	มาก	3.46	0.34	ปานกลาง	3.59	0.23	มาก	3.62	0.28	มาก
ต่อประชาชนและประเทศชาติ	3.58	0.23	มาก	4.06	0.16	มาก	4.07	0.22	มาก	3.56	0.28	มาก	3.74	0.31	มาก	3.76	0.30	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.50	0.17	ปานกลาง	4.13	0.12	มาก	4.12	0.14	มาก	3.47	0.20	ปานกลาง	3.66	0.22	มาก	3.67	0.26	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 1 พบว่าค่าเฉลี่ยโดยรวมของการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง กลาง ($\bar{X} = 3.50$, $SD = 0.17$) หลังการทดลองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, $SD = 0.12$) และหลังการทดลองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, $SD = 0.14$) ของกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$, $SD = 0.20$) หลังการทดลองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, $SD = 0.22$) และหลังการควบคุมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$, $SD = 0.26$)

3.2 การเปรียบเทียบคะแนนการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม โดยรวมและรายด้านของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม โดยรวมและรายด้านของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล เป็นรายคู่ ด้วยสถิติ Wilcoxon Matched Paired Signed Ranks Test (n = 20)

การปฏิบัติงาน ที่มีความหมาย	กลุ่ม	ก่อนการ ทดลอง		หลังการ ทดลอง		หลังการ ติดตามผล		เปรียบเทียบช่วงเวลา	Z	p
		Med	IQR	Med	IQR	Med	IQR			
ต่อตนเอง	กลุ่มทดลอง							ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-3.305**	.001
								ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-3.320**	.001
								หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-0.046	.963
	กลุ่มควบคุม							ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-2.374*	.018
								ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-2.488*	.013
								หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-0.073	.942
ต่อองค์กร	กลุ่มทดลอง							ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-3.358**	.001
								ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-3.114*	.002
								หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	0.000	1.000
	กลุ่มควบคุม							ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-1.780	.075
								ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-2.515*	.012
								หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-0.721	.0471
ต่อประชาชน และ ประเทศไทย	กลุ่มทดลอง							ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-3.308**	.001
								ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-3.066*	.002
								หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-0.154	.877
	กลุ่มควบคุม							ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-1.736	.083
								ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-2.121*	.034
								หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-0.254	.799
โดยรวม	กลุ่มทดลอง							ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-3.408**	.001
								ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-3.408**	.001
								หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-0.313	.755
	กลุ่มควบคุม							ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-2.982*	.003
								ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-3.045*	.002
								หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-0.767	.443

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 2 พบว่า คะแนนการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม โดยรวมและด้านการปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อตนเอง ของกลุ่มทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนคะแนนการปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อองค์กรและการปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อประชาชนและประเทศไทย หลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และหลังการติดตามผลสูงกว่าหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคะแนนการปฏิบัติงานที่มีความหมายรายด้านทั้ง 3 ด้าน หลังการติดตามผลและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน ส่วนคะแนนการ

ปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม โดยรวมและรายด้านทุกด้านของกลุ่มควบคุม หลังการทดลองและหลังการติดตามผลไม่แตกต่างกัน ส่วนการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามโดยรวมและรายด้านทุกด้าน ก่อนการทดลองกับหลังการติดตามผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้การปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อตนเอง หลังการทดลองกับก่อนการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นการปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อองค์กรและการปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อประชาชนและประเทศชาติ พบว่าไม่แตกต่างกัน การปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามโดยรวมและทุกด้าน ก่อนการทดลองและหลังการติดตามผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ทั้งโดยรวมและรายด้าน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลองและหลังการติดตามผล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ทั้งโดยรวมและรายด้าน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง หลังการทดลองและหลังการติดตามผล ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลรายคู่ Mann Whitney U-test (n=15)

การปฏิบัติงานที่มีความหมาย	ช่วงเวลาในการวัด	กลุ่มตัวอย่าง	Med	IQR	Mean Rank	Z	p
การปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อตนเอง	ก่อนการทดลอง	กลุ่มทดลอง	3.33	0.50	15.50	0.000	1.000
		กลุ่มควบคุม	3.50	0.50	15.50		
	หลังการทดลอง	กลุ่มทดลอง	4.17	0.33	21.90	-4.040**	0.000
		กลุ่มควบคุม	3.67	0.33	9.10		
การปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อองค์กร	ก่อนการทดลอง	กลุ่มทดลอง	3.50	0.40	15.73	-0.146	0.884
		กลุ่มควบคุม	3.50	0.50	15.27		
	หลังการทดลอง	กลุ่มทดลอง	4.10	0.30	22.37	-4.315**	0.000
		กลุ่มควบคุม	3.60	0.40	8.63		
การปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อประชาชนและประเทศชาติ	ก่อนการทดลอง	กลุ่มทดลอง	3.50	0.25	15.43	-0.042	0.966
		กลุ่มควบคุม	3.63	0.50	15.57		
	หลังการทดลอง	กลุ่มทดลอง	4.13	0.13	20.60	-3.236**	0.001
		กลุ่มควบคุม	3.88	0.50	10.40		
โดยรวม	ก่อนการทดลอง	กลุ่มทดลอง	3.50	0.21	16.13	-0.394	0.713
		กลุ่มควบคุม	3.50	0.31	14.87		
	หลังการทดลอง	กลุ่มทดลอง	4.13	0.24	22.83	-4.564**	0.000
		กลุ่มควบคุม	3.70	0.39	8.17		
หลังการติดตามผล	กลุ่มทดลอง	4.16	0.19	22.30	-4.232**	0.000	
	กลุ่มควบคุม	3.69	0.35	8.70			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 3 การปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม โดยรวม ก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกัน หลังการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองมีการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม โดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนหลังการติดตามผลพบว่ากลุ่มทดลองมีการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม โดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.4 ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากการทำ Focus Group เพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มทดลองที่มีต่อกลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม พบว่าข้าราชการกลุ่มทดลอง หลังการทดลอง มีความพึงพอใจมากต่อกลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามจำนวน 307 คน พบว่า มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานที่มีความหมายโดยรวมอยู่ในระดับมาก สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามในการศึกษาครั้งนี้ เป็นข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานกองบังคับการปราบปรามซึ่งมีผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี แต่ขาดแรงจูงใจจากภายในปฏิบัติงานแต่เพียงหน้าที่ความรับผิดชอบแต่บางส่วนยังขาดความสุขในการปฏิบัติงาน แต่ไม่เห็นค่าและความหมายของการปฏิบัติงาน อีกทั้งยังมีความผูกพันต่อองค์กรไม่มากพอ จึงทำให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดจากหน้าที่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ไม่คงทนถาวร ผู้วิจัยสนใจที่จะเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม เนื่องจากการปฏิบัติงานของกองบังคับการปราบปรามเป็นงานที่มีลักษณะเฉพาะที่ต้องอาศัยความรับผิดชอบสูง ผู้ปฏิบัติงานจึงต้องเห็นคุณค่าและความหมายของการปฏิบัติงานทั้งต่อตนเอง ต่อองค์กรและต่อประชาชนและประเทศชาติ จึงจะทำให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และตัวข้าราชการเองก็จะเกิดความสุข ความรัก ความผูกพันในงานที่ทำงานและเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากภายในอย่างยั่งยืน จึงต้องมีการเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบ

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ผู้วิจัยได้ประยุกต์หลักการ แนวคิด วิธีการและเทคนิคการเรียนรู้ทางจิตวิทยา 2 แนวคิด คือ 1) จิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) ที่มุ่งเน้นการแสวงหาองค์

ความรู้ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยนำจุดแข็งของบุคคลมาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา และ 2) การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ที่มุ่งเน้นกระบวนการเปลี่ยนแปลง มุมมองและความหมาย หลังจากผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ สะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากภายใน รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีขั้นตอนการดำเนินงาน ทั้งหมด 7 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมง มีขั้นตอนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเริ่มต้น ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพ ชี้แจงวัตถุประสงค์ ข้อตกลง การมีส่วนร่วม บทบาท หน้าที่ของสมาชิก และผู้วิจัย ระยะเวลา สถานที่เข้าร่วมการทดลอง เพื่อเตรียมความพร้อม รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสม รวมถึงประเมินความรู้ความเข้าใจก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ เป็นขั้นเรียนรู้ตามกลยุทธ์ทางจิตวิทยา โดยนำหลักการ แนวคิด วิธีการและเทคนิคของจิตวิทยาเชิงบวกและการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง มาสนับสนุนในการเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามทั้ง 3 ด้าน คือ

(1) ด้านการปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อตนเอง โดยการวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผล แฝงฝังความคิด การอภิปราย การระดมสมอง การเล่าเรื่อง บทบาทสมมติ การแลกเปลี่ยนสถานการณ์ การใช้กระบวนการคิด การสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์

(2) ด้านการปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อองค์กร โดยการวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผล วิดีทัศน์/คลิป การใช้ปัญหาเป็นฐาน การใช้กระบวนการคิด

(3) ด้านการปฏิบัติงานที่มีความหมายต่อประชาชนและประเทศชาติ โดยการวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผล การวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหา การแสดงบทบาทสมมติ การใช้กระบวนการคิด ตัวแบบ การอภิปราย การสะท้อนคิด การวิพากษ์ และลักษณะมุ่งอนาคต

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป เป็นการสรุปผลการเรียนรู้ ในแต่ละเรื่อง โดยให้ซักถามในสิ่งที่สงสัยร่วมกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่ง อภิปรายร่วมกัน และสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์เพื่อสรุป ให้ความเห็นเพื่อตรวจสอบสอบถามความเข้าใจและสรุปเป็นหลักการเพื่อนำไปใช้เสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมาย

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล เป็นการประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมโดยการสังเกตพฤติกรรม การมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์ของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม

กลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม เป็นตัวขับเคลื่อนการปฏิบัติงานที่มีความหมายทั้ง 3 ด้านผสมผสานกันไปโดยมีจุดเด่นอยู่ที่ในทุกด้านจะมีการวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผล การใช้กระบวนการคิด เพื่อใช้วิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงของการปฏิบัติงาน

3. การประเมินผลการใช้กลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม พบว่าการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ของกลุ่มทดลอง หลังการทดลองและหลังการติดตามผลสูงขึ้นกว่า

ก่อนการทดลอง และสูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุม ที่เป็นเช่นนี้เพราะ กลุ่มทดลองได้รับกลยุทธ์ทางจิตวิทยา ซึ่งมีหลักการเรียนรู้ที่สำคัญคือ เป็นการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีหลักการให้ปฏิบัติงานเกิดแรงจูงใจจากภายใน มีอารมณ์ด้านบวก ทำให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข มีแรงจูงใจมีส่วนร่วมเกิดความสัมพันธ์ ความผูกพัน เกิดความสำเร็จในตนเอง เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ ความมุ่งมั่น ซึ่งจะทำให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การปฏิบัติงานที่ทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับรู้ถึงคุณค่าของงาน โดยผลลัพธ์ของการปฏิบัติงานที่ได้นั้นเป็นรูปธรรม เห็นผลได้ชัดเจน เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง รวมไปถึงผู้อื่นและสังคม

ส่วนข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามกลุ่มควบคุม ไม่ได้รับกลยุทธ์ทางจิตวิทยา ปฏิบัติงานตามตามปกติ การไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในการเรียนรู้เช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง จึงไม่มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการคิด การวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผลแต่ละสถานการณ์ ทำให้ไม่ได้รับการเรียนรู้จากผู้ร่วมงาน ทำให้การปฏิบัติงานที่มีความหมายของกลุ่มควบคุมไม่มีการเปลี่ยนแปลงในแนวทางที่ดีขึ้น

4. ผลศึกษาความพึงพอใจของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามที่มีต่อกลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ภายหลังจากใช้รูปแบบ พบว่ามีความพอใจในระดับมาก สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะได้เรียนรู้การวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผล การใช้กระบวนการคิด เพื่อใช้วิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาาร่วมกัน สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงของการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวาง ทั้งต่อตนเอง องค์กร ประชาชนและประเทศชาติเกิดความสงบเรียบร้อย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำเอาผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า กลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม ซึ่งจากการทดลอง 7 ครั้งละ 3 ชั่วโมง ก็พบว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างการปฏิบัติงาน จึงควรนำกลยุทธ์ทางจิตวิทยาไปปรับใช้ โดยอาจจะปรับจำนวนครั้ง ระยะเวลาให้มีความเหมาะสมกับการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานนั้น ๆ และสามารถนำไปปรับใช้กับข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ รวมถึงภาคเอกชน ที่มีความต้องการได้

1.2 เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย ผู้นำผลการวิจัยไปใช้ จึงควรสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับกลุ่มเป้าหมาย โดยเปิดใจยอมรับถึงความแตกต่างทั้งทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อและความแตกต่างในการให้บริการ ไม่ดูถูกและลดคุณค่าของคนอื่น สร้างความไว้วางใจโดยการตั้งใจฟังเมื่อกลุ่มเป้าหมายพูดหรือแสดงความคิดเห็น โดยเปิดใจ

ยอมรับมุมมอง ความคิดแบบไม่มีอคติ รวมถึงการตั้งคำถามเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ควรเป็น คำถามปลายเปิด ไม่กำหนดขอบเขตการตอบเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายพูดและแสดงความรู้สึก เหตุผล กระบวนการและสถานการณ์ในการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย

1.3 ควรนำหลักสูตรการเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการ ตำรวจกองบังคับการปราบปรามไว้ในฝึกอบรมข้าราชการตำรวจ อย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อเป็นการชี้ให้เห็นคุณค่าและความหมายของการปฏิบัติงาน

1.4 ควรนำเทคนิคที่ใช้ได้ผลกับการเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของ ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์กับข้าราชการตำรวจ กองบังคับการปราบปราม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคนิคการวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผล การใช้ประ บวนการคิด การแลกเปลี่ยนสถานการณ์ต่าง ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้มีการติดตามผลในระยะสั้น เป็นระยะเวลา 1 เดือน จึง อาจยังมีข้อมูลที่จำกัดในการตรวจสอบประสิทธิภาพการคงอยู่ของการปฏิบัติงานที่มีความหมายของ ข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามในระยะยาว ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ได้มีระยะเวลาในการติดตามผลที่นานขึ้น 3 เดือนและ 6 เดือน และทำเป็นกิจกรรมต่อเนื่องทุกปี เพื่อให้มีข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการ ปราบปรามมีความคงทนยั่งยืน

2.2 ผลการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า กลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการ ปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปรามกลุ่มทดลองสูงขึ้นในระยะ หลังการทดลอง และระยะหลังการติดตามผล ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยเสนอแนะให้ศึกษาใน กลุ่มอื่น ๆ ที่อาจมีปัญหาและความต้องการในลักษณะใกล้เคียงกัน เช่น ข้าราชการพลเรือน พนักงาน รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัท เป็นต้น

2.3 ควรเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการทดลองเพื่อให้ได้ใช้สถิติวิเคราะห์ผลของการใช้ กลยุทธ์ทางจิตวิทยา ได้หนักแน่นยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547. (2547). <http://www.opc.police.go.th/>
- Allan, B., Duffy, R., & Collisson, B. (2018). *Helping others increases meaningful work: Evidence from three experiments. Journal of Counseling Psychology, 65*(2), 155-165. <http://doi.org/10.1037/cou0000228>
- Bowie, N. E. (1998). A Kantian theory of meaningful work. *J. Bus. Ethics, 17*, 1083–1092.

Hall, D. (2016). *Between Solitude and Loneliness*.

<http://www.newyorker.com/culture/culture-desk/double-solitude>

Martela, F., & Pessi, A. B. (2018). Significant work is about self-realization and broader purpose:

Defining the key dimensions of meaningful work. *Frontiers in psychology, 9*, 363.

<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00363>

May, D. R., Gilson, R. L., & Harter, L. M. (2004). The psychological conditions of meaningfulness, safety and availability and the engagement of the human spirit at work. *Journal of Occupational & Organizational Psychology, 77*(1), 11-37.

McGregor, D. (1960). *The Human Side of Enterprise*. McGraw-Hill Book.

Morin, E. M. (2008). *The meaning of work, mental health and organizational commitment*. Studies and research I Report R-585, IRSST, 62 pages.

Pratt, M. G., & Ashforth, B. E. (2003). *Fostering meaningfulness in working and work*. ResearchGate.

Steger, M. F., Dik, B. J., & Duffy, R. D. (2012). *Measuring meaningful work: The work as meaning inventory*. (WAMI). *Journal of career assessment, 20*(3), 322-337.

.....

การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

THE DEVELOPMENT OF THE ADMINISTRATIVE LEARNING MANAGEMENT MODEL USING DISTANCE LEARNING TELEVISION TO ENHANCE KNOWLEDGE AND ABILITY OF TEACHERS FOR RAISING THE QUALITY OF LEARNERS OF WATJANTHARAM SCHOOL UNDER PATHUMTHANI PRIMARY EDUCATION AREA OFFICE 1

Received: Feb 11, 2022

Revised: Jun 13, 2022

Accepted: Jun 16, 2022

* นิตยาพร เงินจันทร์

Nittayaporn Ngerchan

* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
Pathumthani Primary Educational Service Area Office 1

* Corresponding Author, E-mail: nitnit.2517@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครู ในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และเพื่อศึกษาประสิทธิผลของการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยดำเนินการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐาน ขั้นที่ 2 การพัฒนา

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร การจัดการเรียนรู้ การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

การยกระดับคุณภาพผู้เรียน

กิจกรรมการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ ขั้นที่ 3 การทดลองใช้กับครูโรงเรียนวัดจันทารามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และขั้นที่ 4 การประเมินประสิทธิผลและปรับปรุง เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) แบบประเมินความรู้เกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม 2) แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และ 3) แบบประเมินความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

ผลการวิจัย พบว่ารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปัญหาและความสำคัญ 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) เนื้อหาสาระ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้ 7) สถานที่ 8) ระยะเวลา และ 9) การวัดและประเมินผล ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรมครู 1 ปีการศึกษา มีกระบวนการพัฒนาและเรียนรู้ 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และระยะที่ 2 การนำความรู้สู่การปฏิบัติจริง เป็นกระบวนการพัฒนาให้คณะครูโรงเรียนวัดจันทารามนำความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมาปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้จริงในชั้นเรียนที่รับผิดชอบของครูแต่ละคนโดยใช้วงรอบการพัฒนา 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติ 3) การตรวจสอบ และ 4) การสะท้อนคิด โดยดำเนินการ 3 วงรอบและมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องทั้งด้าน 1) ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม 2) ด้านความสามารถในการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และ 3) ด้านความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ผลการประเมินประสิทธิผลพบว่าครูที่ได้รับการพัฒนามีความรู้เกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่มีต่อการจัดการเรียนรู้สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Abstract

This research study was to develop the administration on learning management model through distance learning television to enhance knowledge and ability of teachers for raising the quality of learners of WatJantharam School under Pathumthani Primary Education Area Office 1. This development study consisted of four steps. The first step was a study of basic information. The second step was the development of DLTV activities. The third step was an experiment with six sample teachers in Watchantaram School in the Pathumthani Province. The fourth step was an assessment of the model effectiveness and revision. The research instruments were: 1) Knowledge Assessment Form on Distance Learning Television. 2) Ability Assessment Form on learning

management through distance learning television. 3) Awareness Assessment Form on the importance of distance learning television.

The results indicated that the administrative management model is composed of nine elements: 1) problems and importance 2) principles 3) objectives 4) contents 5) learning management system 6) learning media 7) location 8) time period and 9) evaluation. The overall duration of training period was one academic year. The learning process was divided into two phrases. The first phase was knowledge sharing, and the second phase was transferring knowledge from theory into practice included four development cycles: 1) plan 2) do 3) check and 4) reflection. The evaluation focused on authentic assessment including DLTV knowledge, DLTV learning management, and DLTV significance awareness. The results of this study showed that 1) teachers had higher level of knowledge of DLTV after the model implementation at statistically significant level at .05; 2) teachers had higher level of ability to use DLTV management knowledge after the implementation at a statistically significant level at .05; and 3) teachers' awareness of DLTV importance were increased after the implementation at a statistically significant level at .05.

Keywords: Administration Model, Learning Management, Distance Learning Television, Raise of Learners Quality

บทนำ

ความสำคัญและปัญหา

ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตในสังคมของมนุษย์ บทบาทของเทคโนโลยีสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือประยุกต์ใช้ความรู้ของผู้เรียนที่จำเป็นของการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้

มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในพระบรมราชูปถัมภ์ตั้งขึ้นด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระบรมชนกชาติยศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ทรงมีพระราชปณิธานในการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา แก้ปัญหาการขาดแคลนครู ครูไม่ครบชั้น ตลอดจนครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอก โดยเฉพาะโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลจึงทรงพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุนเดิมจำนวน 50 ล้านบาท และทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้ใช้ตราสัญลักษณ์เฉลิมฉลองสิริราชสมบัติ 50 ปี พุทธศักราช 2539 การ

ออกอากาศการเรียนรู้การสอนทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance Learning Television: DLTV) ดำเนินการถ่ายทอดสดการเรียนการสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนวังไกลกังวล ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตลอดจนสายอาชีพ

ในปี พ.ศ. 2560 พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่าการพัฒนาการศึกษาคือการสร้างความมั่นคงของประเทศอีกทั้งยังทรงเข้าพระทัยถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยียุคปัจจุบันอย่างถ่องแท้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารมูลนิธิทางไกลผ่านดาวเทียมในพระบรมราชูปถัมภ์ชุดใหม่ และพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้พัฒนาต่อยอดการดำเนินงานให้ทันสมัย เพื่อให้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเข้าถึงประชาชนทุกช่วงวัยโดยเฉพาะกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในชนบทที่ห่างไกลกว่าสามหมื่นห้าพันแห่ง ตลอดระยะเวลาดำเนินงานทำให้จำนวนครู นักเรียนได้รับโอกาสเพิ่มขึ้นและสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างเข้าถึงและเท่าเทียมกัน

โรงเรียนวัดจันทาราม เป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีครูและบุคลากรทางการศึกษา 8 คน ซึ่งมีคุณวุฒิทางการศึกษาไม่ครบวิชาเอก ดังนั้นการใช้เทคโนโลยีด้านการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เป็นสื่อการเรียนการสอนจะช่วยแก้ปัญหาตามพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีพระเมตตาต่อพสกนิกรของพระองค์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในรูปแบบของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV)

โรงเรียนวัดจันทาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีอัตลักษณ์ของโรงเรียน คือ DLTV เด่น เน้นวิชาการ สืบสานวัฒนธรรม ซึ่งน้อมนำพระราชปณิธาน ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และรัชกาลปัจจุบัน เพื่อใช้เทคโนโลยีลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาทำให้นักเรียนและครูได้รับโอกาสเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวจึงได้นำการสร้างภูมิความรู้ให้คณะครูโรงเรียนวัดจันทาราม ได้เข้าใจในความสำคัญของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม DLTV (Distance Learning Television) ที่ให้คณะครูมีองค์ความรู้เรื่องการใช้เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาการศึกษา ด้วยการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ซึ่งตรงกันในอัตลักษณ์ของโรงเรียน DLTV เด่น เน้นวิชาการ สืบสานวัฒนธรรม

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม ด้วยการให้ความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อปรับปรุงการทำงานของบุคลากรในด้านความรู้ ความสามารถ และเจตคติในการทำงาน อีกทั้งช่วยปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น (ดุสิต ชาวเหลือง, 2554; แวก มูลเดช, 2555; Good, 1973) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาคณะครูโรงเรียนวัดจันทาราม ให้มีความสามารถในการจัดการ

เรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเพิ่มขึ้น ในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ พบว่าการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเป็นพื้นฐาน การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ การประเมินตามสภาพจริง สามารถนำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแต่ละแนวคิดมีสาระสำคัญ คือ 1) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning) เป็นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่แต่ละบุคคลเรียนรู้ร่วมกันในการวิเคราะห์ปัญหาผ่านกระบวนการของการเรียนรู้ และการสะท้อนกลับหรือการสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่อง มีการซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อนำไปสู่ทางออกใหม่ ๆ ที่แตกต่างเป็นกระบวนการที่นำความรู้จากหลากหลายบุคคลมาคิดใคร่ครวญแล้วแลกเปลี่ยนถ่ายทอดแก่กัน สร้างประโยชน์ให้กับตน ทีม และองค์กรโดยการทำงานบนปัญหาจริง และสะท้อนกลับบนประสบการณ์ของตนเอง เสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่ผ่านการพิจารณาแล้วไปปฏิบัติ (ฐิติ บุญประกอบ, 2014; เนาวนิตย์ สงคราม, 2550) 2) การเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน เป็นการนำเทคโนโลยีบางอย่างมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาหรือการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น เพื่อแก้ปัญหาทางการสอน หรือการพัฒนาการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (ธันว อ่วมมณี, 2548; นันทวี เทียนไชย, 2553) 3) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ แตกต่างกับการเรียนรู้ของเด็กเนื่องจากผู้ใหญ่มีประสบการณ์ต่างๆ อย่างมากมายที่จะสามารถนำมาเป็นฐานในการเรียนรู้ต่างๆ ได้ต่อไป การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวและกระตือรือร้นอยู่เสมอ (Active Learning) จะส่งผลให้ผู้เรียนมีการพัฒนาด้านความรับผิดชอบมีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) มีทักษะในการแก้ปัญหา (Problem Solving) มีความเป็นตัวของตัวเอง (Independence) สามารถขึ้นนำตนเองได้และเกิดการเรียนรู้ในระดับที่มีความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง (Deep Understand/Learning) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และ 4) การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นกระบวนการประเมินหรือการตัดสินความรู้ ความสามารถ และทักษะต่างๆ ของผู้เรียนที่ดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาด้านธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยอิงความสามารถและพัฒนาการของผู้เรียนมุ่งติดตามประเมินความก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นชีวิตจริงของผู้เรียนแต่ละคนโดยใช้เรื่องราว เหตุการณ์ที่มีความหมายต่อผู้เรียน เป็นไปตามสภาพจริงหรือคล้ายจริงที่ประสบในชีวิตประจำวันมาเป็นสิ่งเร้าเพื่อให้ผู้เรียนได้ตอบสนองโดยให้เวลาผู้เรียนได้มีการวางแผน และลงมือปฏิบัติตามแผนการของตน จนได้งานที่เสร็จสมบูรณ์ (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549; จารึก สกุลเจริญโชค, 2550; Wiggins, 1990)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครู ในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

2. เพื่อศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

สมมติฐานของการวิจัย

ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม ที่พัฒนาขึ้นสามารถทำให้ครูมีความรู้ ความสามารถ และมีความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเพิ่มขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน โรงเรียนวัดจันทาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 8 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ครูผู้สอน โรงเรียนวัดจันทาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 8 คน

3. ขอบเขตเนื้อหาการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม มีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน มีองค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ และมีกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ 2 ระยะ โดยใช้กิจกรรมการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และการศึกษาประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

1. ขอบเขตด้านระยะเวลาในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ เดือน มิถุนายน 2564 - มีนาคม 2565 ในปีการศึกษา 2564

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย

1. ตัวแปรต้น

รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV)

เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

2. ตัวแปรตาม

ประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม ประกอบด้วย

1. ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม
2. ความสามารถในการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม
3. ความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed method research design) คือ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์ การสังเกต การใช้แบบสอบถาม แบบประเมิน และการใช้แบบทดสอบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลก่อนการทดลอง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเรื่องการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมแบบปลายเปิด จำนวน 6 ข้อ และการสัมภาษณ์ผู้เรียนด้วยแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 8 ข้อ
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลหลังการทดลองใช้กิจกรรมการพัฒนา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง
3. การสังเกต พฤติกรรมการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีการใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในการจัดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นเรียน
4. การทำแบบทดสอบ จำนวน 6 เรื่อง เกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มตัวอย่าง

5. ประเมินความตระหนักในความสำคัญของการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จำนวน 10 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมก่อนและหลังการพัฒนาเพื่อการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสำหรับครูโรงเรียนวัดจันทาราม
2. วิเคราะห์ความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นช่วงเวลาระหว่างการพัฒนาเพื่อการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสำหรับครูโรงเรียนวัดจันทาราม
3. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของในการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมก่อนและหลังการพัฒนาการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสำหรับครูโรงเรียนวัดจันทาราม

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการอธิบายผลการวิจัยเชิงลึก ที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และผลการจัดการเรียนรู้ของผู้รับการพัฒนา โดยนำมาวิเคราะห์และอธิบายในประเด็นของความรู้เกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ความสามารถในการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของคณะครูโรงเรียนวัดจันทารามระหว่างการพัฒนาเพื่อการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามจุดประสงค์ของการวิจัยคือผลการพัฒนาและผลการศึกษาประสิทธิผลของการพัฒนา ดังนี้

1. พัฒนารูปแบบบริหารจัดการการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสำหรับครูโรงเรียนวัดจันทาราม องค์กรประกอบ 9 องค์ประกอบ คือ 1) ปัญหาและความสำคัญของการพัฒนา พบว่าผู้สอนและผู้เรียนยังขาดความรู้และความเข้าใจในการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จึงจำเป็นต้องให้ความรู้และพัฒนาเพื่อให้ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม 2) หลักการของการพัฒนาที่เน้นจัดการเรียนรู้ 3) วัตถุประสงค์เพื่อให้คณะครูโรงเรียนวัดจันทารามมีความรู้เกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และมีความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกล

ผ่านดาวเทียม 4) เนื้อหาสาระ ประกอบด้วย 3 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม หน่วยที่ 2 การจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และหน่วยที่ 3 การนำความรู้สู่การปฏิบัติจริง 5) กิจกรรมการเรียนรู้ของการพัฒนาเน้นเรียนรู้จากการปฏิบัติและนำความรู้จากการพัฒนามาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ของการปฏิบัติงานจริง 6) สื่อการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับบริบทของคณะครูโรงเรียนวัดจันทาราม 7) สถานที่ คือ โรงเรียนวัดจันทาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานีเขต 1 เพื่อเป็นการเรียนรู้ไปพร้อมกับการปฏิบัติจริง 8) ระยะเวลา รวมทั้งสิ้น 1 ปีการศึกษา และ 9) การวัดและประเมินผลเน้นการประเมินอย่างต่อเนื่องตลอดการพัฒนา

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลของการพัฒนา พบว่าการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม มีประสิทธิผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกข้อ โดยมีผลดังต่อไปนี้

2.1 ครูโรงเรียนวัดจันทารามมีความรู้เกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) หลังได้รับการพัฒนาสูงกว่าก่อนได้รับการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ครูโรงเรียนวัดจันทาราม ที่ได้รับการพัฒนามีความสามารถในการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ครูโรงเรียนวัดจันทารามมีความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการดำเนินการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย คือ ผลการพัฒนาและผลการศึกษาประสิทธิผลของการพัฒนามีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 1

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนากิจกรรมการพัฒนาฉบับร่าง และตรวจสอบคุณภาพของกิจกรรมการพัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3) การทดลองใช้กิจกรรมการ

พัฒนากับครูกลุ่มตัวอย่าง และ 4) ประเมินประสิทธิผลและปรับปรุง โดยทำการพัฒนาด้วยเทคนิคการพัฒนาในงาน ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยตรงกับการปฏิบัติงานจริงและใช้ประโยชน์ได้จริง มีความเป็นเหตุเป็นผลและตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการให้ความรู้และใช้เทคนิคต่างๆ ในการเรียนรู้กระตุ้นให้คณะครูโรงเรียนวัดจันทารามมีการวางแผนและดำเนินการปฏิบัติงานจริง (เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง, 2550) จึงทำให้สามารถพัฒนาได้ตามเป้าหมาย รวมทั้งคณะครูโรงเรียนวัดจันทารามสามารถนำความรู้มาใช้แก้ปัญหาในการปฏิบัติงานของตน ทำให้ลดความผิดพลาด เพิ่มความมั่นใจในการปฏิบัติงาน และสร้างนิสัยการทำงานให้มีประสิทธิภาพ (เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง, 2550)

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

จากผลการดำเนินงานการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผู้วิจัยได้นำผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ 3 ข้อ และประสบการณ์ในการนำรูปแบบการพัฒนาไปใช้มาอภิปราย

1) คณะครูโรงเรียนวัดจันทารามมีความรู้เกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม หลังการพัฒนาสูงขึ้นกว่าก่อนการได้รับการพัฒนา เนื่องจากการพัฒนาครั้งนี้ได้กำหนดเนื้อหาสาระที่เน้นการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการสะท้อนประเด็นต่างๆ ของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมจึงทำให้คณะครูโรงเรียนวัดจันทารามมีความรู้เกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสูงขึ้น โดยคณะครูโรงเรียนวัดจันทารามสามารถอธิบายความรู้เกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมได้ละเอียดมากขึ้น สามารถยกตัวอย่างและนำไปจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเข้ากับสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม ซึ่งหมายความว่าคณะครูโรงเรียนวัดจันทารามมีความเข้าใจการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง การศึกษาผลของโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพที่มีต่อความเข้าใจเรื่องการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมการจัดการเรียนรู้ของครู ที่พบว่าครูที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติและร่วมสะท้อนคิด นักเรียนได้รับความรู้ชัดเจนมากขึ้น มีการเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแต่ละบุคคล ส่งเสริมการชี้แนะตนเองและผู้อื่นโดยใช้ประสบการณ์ที่หลากหลายของแต่ละบุคคลมาร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อเสนอแนะในการเรียนรู้ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะทำให้คณะครูโรงเรียนวัดจันทารามเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นอยู่เสมอส่งผลให้คณะครูโรงเรียนวัดจันทารามมีการพัฒนาด้านความรับผิดชอบ มีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีทักษะในการแก้ปัญหา มีความเป็นตัวของตัวเอง และเกิดการเรียนรู้ในระดับที่มีความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง ตามหลักการ

เรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ควรเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติเนื่องจากผู้ใหญ่มีประสบการณ์ที่หลากหลายต่างกันอย่างมาก ที่สามารถนำมาเป็นต้นทุนในการเรียนรู้ต่างๆได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง ผลของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ในการสอนวิชาการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 2 สำหรับนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นหลักการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่กับนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 4 ปรากฏว่านักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกลึกซึ้งภาคภูมิใจในตัวเอง สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (แชก มุลเดซ, 2555) ในกิจกรรมการพัฒนามีการกระตุ้นให้คณะครูโรงเรียนวัดจันทารามสร้างความรู้ด้วยตนเองอย่างตื่นตัวผ่านประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ทำให้คณะครูโรงเรียนวัดจันทารามสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ และสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมได้อย่างเข้าใจ ตามหลักการของทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองที่กล่าวว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการภายในที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้จากการนำประสบการณ์ที่พบเห็นมาเชื่อมโยงกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมเกิดกระบวนการดูดซับรับข้อมูลที่ได้จากการเรียนรู้ มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาของข้อมูลที่รับกับข้อมูลเดิมที่มีอยู่จนสามารถเกิดการเรียนรู้และปรับโครงสร้างทางปัญญาให้เข้าสู่ภาวะสมดุล สามารถพัฒนาทักษะกระบวนการคิดในด้านต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ ลึกซึ้งทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ได้อย่างมีความหมาย (เนาวนิตย์ สงคราม, 2554; Collins, 2008) นอกจากนี้จะช่วยสนับสนุนและเสริมสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นตลอดเวลาและตลอดชีวิต ตามหลักการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐานที่กล่าวว่าเทคโนโลยีจะช่วยเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น และสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (ธันวา อ่วมมณี, 2548; นันทวดี เทียนไชย, 2553)

2.) ครูโรงเรียนวัดจันทารามที่ได้รับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยวิชาการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม มีพัฒนาการสูงขึ้น เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ของการพัฒนาเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมาปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้จริงของแต่ละบุคคลโดยใช้กระบวนการวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการสะท้อนคิด ทำให้คณะครูโรงเรียนวัดจันทารามได้พัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้บูรณาการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมได้ โดยสามารถเชื่อมโยงการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมกับสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้อย่างเหมาะสม สามารถยกตัวอย่าง กระตุ้นให้นักเรียนได้สะท้อนคิดในประเด็นของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ได้เป็นอย่างดี สามารถนำผลการจัดการเรียนรู้ของตนมาปรับปรุงเพื่อแก้ไขและพัฒนาในการจัดการเรียนรู้ครั้งต่อไป โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสื่อสารเป็นทีม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในกลุ่ม ตามหลักการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่กล่าวว่าการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการวิเคราะห์ปัญหาและการสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่ทางออกใหม่ๆ ซึ่งสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน พัฒนา

กระบวนการคิด การทำงานเป็นทีม และสามารถตั้งศักยภาพของผู้เรียนที่มีอยู่อย่างไม่จำกัดออกมาเพื่อใช้ประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่นได้ (ฐิติ บุญประกอบ, 2014) และสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติผสมการชี้แนะเพื่อเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถในตนเองของครู พบว่าครูในกลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้ความสามารถของตนเองและคะแนนความสามารถของครูในการประเมินฯ สูงกว่าก่อนทดลองใช้กระบวนการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกิจกรรมการเรียนรู้ของคณะครูโรงเรียนวัดจันทารามเน้นให้ผู้รับการพัฒนานำการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้คณะครูโรงเรียนวัดจันทารามสามารถนำการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมไปใช้ในการจัดการเรียนรู้จริงของแต่ละบุคคลได้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นวิธีการเรียนรู้ที่สามารถถ่ายโอนความรู้จากทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง ตามหลักการของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานองค์ความรู้ตั้งแต่สององค์ความรู้ขึ้นไปอย่างสอดคล้องเป็นระบบ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สามารถนำความรู้มาสังเคราะห์และประยุกต์ใช้ได้จริง

ในระหว่างดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของการพัฒนาได้มีการประเมินอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการเรียนรู้ซึ่งเป็นแนวคิดของการประเมินตามสภาพจริง ทำให้ครูโรงเรียนวัดจันทารามรู้ศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ของตนเองและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างตรงจุด โดยคณะครูโรงเรียนวัดจันทารามสามารถรู้ปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ของตนและนำปัญหาดังกล่าวมาหาทางปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนในครั้งต่อไป ซึ่งส่งผลให้คณะครูโรงเรียนวัดจันทารามมีพัฒนาการจัดการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสูงขึ้น นอกจากนี้นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ออกกำลังกายทางไกลผ่านดาวเทียม ยังมีความรู้และความเข้าใจและมีคุณภาพทางการเรียนการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่สูงด้วย นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะเป็นผลสะท้อนให้คณะครูโรงเรียนวัดจันทารามปรับกิจกรรมการพัฒนาให้สอดคล้องเหมาะสมเพื่อตอบสนองความสามารถ ความสนใจ ความต้องการของคณะครูโรงเรียนวัดจันทารามแต่ละบุคคลได้ ทำให้สามารถเชื่อมโยงความรู้ไปสู่ชีวิตจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายในสถานการณ์ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ตามหลักการของการประเมินตามสภาพจริงที่กล่าวว่าการประเมินที่ดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยอิงความสามารถและพัฒนาการของผู้เรียนตามสภาพจริงหรือคล้ายจริงในชีวิตประจำวัน จะช่วยให้ผู้เรียนได้ข้อมูลย้อนกลับและรู้จักตนเองว่าสามารถทำอะไรได้บ้างมากน้อยเพียงใด และเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มาปรับปรุงและพัฒนาต่อไปอีก (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549; จารึก สกฤตเจริญโชค. 2550; Wiggins, 1990)

3.) ครูโรงเรียนวัดจันทารามมีความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทารามที่มีต่อการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการพัฒนา เนื่องจากในกิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้คณะครูโรงเรียนวัดจันทารามเรียนรู้จากการร่วมกันวางแผน

การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้การตรวจสอบการทำงานหรือการปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สะท้อนคิดผลจากการปฏิบัติ ทำให้คณะครูโรงเรียนวัดจันทารามทราบว่าในแต่ละครั้งของการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ส่งผลให้นักเรียนเข้าใจในการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมมากขึ้น นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้สู่ชีวิตประจำวันมากขึ้น ทำให้คณะครูโรงเรียนวัดจันทารามเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และมุ่งมั่นในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในการจัดการเรียนรู้ มากขึ้น ดังหลักการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการปฏิบัติร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา และสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่อง จะนำมาซึ่งทางออกใหม่ๆ ซึ่งเป็นการสร้างประโยชน์ให้แก่ตน ทีม และองค์กร (ฐิติ บุญประกอบ, 2010) และสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/เขต สำนักบริการงานการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่าผลของการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนมีความรู้และเจตคติต่อระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสูงขึ้น การจัดเนื้อหาสาระของรูปแบบการพัฒนาเน้นแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการนำการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนเป็นผู้รู้ นักเรียนจะตระหนักถึงคุณค่าของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และของเทคโนโลยี ช่วยให้พัฒนาการเรียนรู้ของเนื้อหาสาระต่างๆ ได้ดีขึ้น นอกจากนี้นักเรียนที่มีความเข้าใจในการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จะสามารถรู้เท่าทันความเจริญก้าวหน้าทางสาระวิชาต่างๆ จากการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และเทคโนโลยีที่ก้าวกระโดดในยุคปัจจุบัน ช่วยให้บุคคลนั้นสามารถใช้ความรู้จากเทคโนโลยีได้อย่างถูกต้อง คุ่มค่า และประสิทธิภาพสูงสุดสามารถพัฒนาวิทยาการ ร่วมกับความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน (ไทยแลนด์ 4.0) ซึ่งถือว่าการวางรากฐานในตัวบุคคลให้มีความรู้ความเข้าใจในการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และเทคโนโลยีส่งผลต่อการพัฒนาประเทศระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับ สุรางค์ โค้วตระกูล (2550) และ สมโภชน์ เอี่ยมสุภาค (2553) ได้อธิบายไว้ว่าจิตวิทยาสังคมทำให้ปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ภายใต้สิ่งแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อความเชื่อ อุดมคติ เจตคติ และสถานะของสังคม ทำให้สามารถจัดกิจกรรมด้วยบรรยากาศของความเข้าใจ การให้ความร่วมมือและยอมรับซึ่งกันและกัน จากการใช้จิตวิทยาทางการศึกษาทำให้เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน และสามารถเข้าใจ ตัดสินใจและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคล ช่วยให้ครูเตรียมบทเรียน วิธีสอน จัดกิจกรรม ตลอดจนการใช้เทคนิค วิธีการจัดและประเมินผลได้เหมาะสมกับวัยและธรรมชาติของผู้เรียนทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

ผลของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทารามของ ผู้วิจัยรายงานส่งผลให้สถานศึกษา โรงเรียนวัดจันทาราม ได้รับรางวัลชนะเลิศ โรงเรียนขนาดเล็กที่ใช้มี คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน O-NET สูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ ปี การศึกษา 2563

และผู้รายงานในฐานะผู้บริหารโรงเรียนวัดจันทาราม ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดเพื่อ คัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลปฏิบัติที่เป็นเลิศโดยการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ปี การศึกษา 2563

นอกจากนี้ในด้านครูผู้สอนโรงเรียนวัดจันทารามได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 จากผลการ ปฏิบัติที่มีความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ปีการศึกษา 2563 อีกด้วย หน่วยงานที่มอบรางวัล คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ โดยใช้การศึกษา ทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของ โรงเรียนวัดจันทาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

การวิจัยครั้งนี้สามารถพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมตลอดจนพัฒนา ความสามารถในการเรียนรู้ และส่งเสริมความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาทางไกลผ่าน ดาวเทียมได้ จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทางการนำไปใช้ปฏิบัติ

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมครูด้านการจัดการ เรียนรู้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ควรศึกษากิจกรรมการที่พัฒนาขึ้นนี้ให้มีความเข้าใจและปรับ ประยุกต์รูปแบบการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบท วัฒนธรรมองค์กร โดยยังคงใช้กระบวนการของการ วางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการสะท้อนคิด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

1.2 เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดในการนำรูปแบบการพัฒนาไปใช้ การดำเนินกิจกรรม การพัฒนาควรมุ่งเน้นให้คณะครูโรงเรียนวัดจันทารามได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง นอกจากนี้การใช้ สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะทำให้ผู้รับ การพัฒนาสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 สามารถนำรูปแบบการพัฒนาไปปรับใช้กับครูผู้สอนในระดับต่างๆ ได้เนื่องจากการ ศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สามารถบูรณาการได้ทุกเนื้อหาสาระวิชา ดังนั้นหากครูได้ฝึกฝนและใช้

การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในการจัดการเรียนรู้ของตนอยู่เสมอจะทำให้ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้บูรณาการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแผนงาน

หน่วยงานหรือสถาบันที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ควรให้ความสำคัญในประเด็นต่อไปนี้

2.1 ให้ความรู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมกับครูเพื่อให้ครูมีความเข้าใจที่ถูกต้องและดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยหลักจิตวิทยาที่ปรับพฤติกรรมรับรู้ภายใต้สิ่งแวดล้อมทางสังคม

2.2 ควรให้ความสำคัญในการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของครู เนื่องจากจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าในการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมด้วยบรรยากาศแห่งความเข้าใจ ร่วมมือและยอมรับซึ่งกันและกัน

2.3 ควรสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ ในการใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนวัดจันทารามอย่างสม่ำเสมอและให้นักเรียนได้ใช้ศึกษาทุกคนตลอดจนสามารถใช้ได้ด้วยตนเองทุกคนแม้ไม่มีครูดูแลตามหลักจิตวิทยาของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อเจตคติ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถของครูในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดจันทาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

3.2 ควรมีการวิจัยต่อยอดเพื่อส่งเสริมความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในการจัดการเรียนรู้

3.3 ควรมีการวิจัยเพื่อส่งเสริมความรู้และเข้าใจการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของผู้เรียนระดับต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน.* คัมภีร์ กศน. หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง. (2550). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์.* บริษัท รุ่งเรืองรัตนพรินติ้ง จำกัด.

แขก มูลเดช. (2555). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้.* มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2549). แนวทางการประเมินตามสภาพจริง. *เอกสารแนวทางการดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์กระทรวงศึกษาธิการ 2549 ปีแห่งการปฏิรูปการเรียนการสอน*. กรุงเทพมหานคร.
- จารึก สกกุลเจริญโชค. (2550). ผลของการใช้กิจกรรมการเรียนตามแนวทฤษฎีการสร้างสรรค์สร้างความรู้ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
- ฐิติ บุญประกอบ. (2014). พัฒนาการ Action Learning กับ Coaching. *TPA News Human Development, 209*, 39-42.
- ดุสิต ขาวเหลือง. (2554). การฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพและสมรรถนะ Competency and Effective Training. *วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม, 7(1)*, 18-32.
- ธัญญา อ่วมมณี. (2548). การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม].
- นันทวี เทียนไชย. (2553). สภาพการนำยุทธศาสตร์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการมาบริหารจัดการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดสมุทรสงคราม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง].
- เนาวนิตย์ สงคราม. (2550). การพัฒนารูปแบบการสร้างความรู้ ด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และการเรียนรู้ร่วมกันสำหรับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/42320>
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2550). จิตวิทยาการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 7). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2553). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 7). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Collins, S. R. (2008). Enhanced student learning through applied constructivist theory. *Transformative Dialogues: Teaching & Learning Journal, 2(2)*, 1-9.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education*. McGraw-Hill Book.
- Wiggins, G. (1990). The case for authentic assessment. *Practical Assessment, Research, and Evaluation, 2(2)*, 1-3. <https://doi.org/10.7275/ffb1-mm19>

การเห็นคุณค่าในตนเองและความรู้สึกเครียดในนักศึกษา คณะสัตวแพทยศาสตร์ SELF-ESTEEM AND PERCEIVED STRESS OF UNDERGRADUATE STUDENTS AT THE FACULTY OF VETERINARY SCIENCE

Received: Mar 2, 2022

Revised: Jun 6, 2022

Accepted: Jun 9, 2022

^{1*}พิมพ์ชนก วชิรปราการสกุล ²ศิริลักษณ์ ศุภปิติพร

^{1*}Pimchanok Vachiraprakarnsakul ²Siriluck Suppapitiporn

^{1*-2}ภาควิชาจิตเวชศาสตร์, คณะแพทยศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{1*-2}Department of Psychiatry, Faculty of Medicine, Chulalongkorn University

*Corresponding Author, E-mail: pimchanok.vachiras@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกเครียด และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกเครียดในนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 229 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม ข้อมูลส่วนบุคคล แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง และแบบวัดความรู้สึกเครียด

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์มีการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 44.4 ระดับปานกลาง ร้อยละ 40.8 และระดับสูง ร้อยละ 14.8 และส่วนใหญ่มีความรู้สึกเครียดในระดับปานกลางร้อยละ 59.8 นักศึกษาที่มีความแตกต่างในด้านเพศ ชั้นปีที่ศึกษา การออกกำลังกาย ความเพียงพอของการนอนหลับ เป้าหมายหลังจบการศึกษา และระดับการเห็นคุณค่าในตนเองมีความรู้สึกเครียดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การเห็นคุณค่าในตนเองโดยรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางลบในระดับปานกลางกับความรู้สึกเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนปัจจัยทำนายความรู้สึกเครียด ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเองด้านตนเองโดยทั่วไป การเห็นคุณค่าในตนเองด้านครอบครัว และระยะเวลาการนอนหลับโดยเฉลี่ยต่อวันในเดือนที่ผ่านมา สามารถร่วมทำนายความรู้สึกเครียดได้ร้อยละ 46.5 ($R^2 = 0.465$, $p < 0.001$) ผลการศึกษานี้สามารถใช้เป็นข้อมูลในการหาแนวทางหรือกิจกรรมสำหรับส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง การสร้างความสมดุลระหว่างการเรียนและการใช้ชีวิตขณะศึกษาในคณะสัตวแพทยศาสตร์ การส่งเสริมสุขภาพจิต และการจัดการความรู้สึกเครียดของนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การเห็นคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกเครียด นักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์

Abstract

The purpose of this descriptive study was to explore level of self-esteem, perceived stress, and related factors of undergraduate students at the Faculty of Veterinary Science. A cross-sectional design was employed with participation of 229 Veterinary Science students at the university in Bangkok. Research instruments included demographic factor questionnaire, self-esteem inventories, and Thai version of the PSS-10 (T-PSS-10).

Subjects had low, moderate, and high level of self-esteem at 44.4%, 40.8%, and 14.8%, respectively. Moderate level of perceived stress was identified among most subjects at 59.8%. There were significant differences in perceived stress based on sex, academic year, exercise, post-graduation goal ($p < 0.05$), getting enough sleep, and self-esteem level ($p < 0.001$). Overall and four subscales of self-esteem showed moderate negative correlation with perceived stress ($p < 0.001$). Predictor variables for perceived stress of Veterinary Science students are General self-subscale of self-esteem, Home-parents subscale of self-esteem, and the average sleep duration in the past month, all accounting for 46.5% ($R^2 = 0.465$, $p < 0.001$). These results can be applied in developing a guideline or activities for enhancing students' self-esteem, balancing between students' study and daily life while studying in Faculty of Veterinary Science, increasing students' mental health quality, and managing students' perceived stress.

Key words: Self-esteem, Perceived Stress, Veterinary Science Students

บทนำ

นักศึกษาคือบุคคลที่เรียนรู้เพื่อพัฒนาเป็นบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ รวมทั้งมีความสุขในการดำเนินชีวิตในสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ซึ่งคณะสัตวแพทยศาสตร์เป็นคณะที่ได้รับความสนใจในการเข้าศึกษาต่อเป็นอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นอาชีพที่เชื่อมโยงระหว่างมนุษย์และสัตว์ โดยเมื่อดูแลรักษา สัตว์ให้มีสุขภาพดีแล้วก็จะเป็นการเยียวยาจิตใจของเจ้าของสัตว์ให้ดีขึ้นตามเช่นกัน (สุวัชรีย์ พรหมบุญมี และ นิรมล มุนจินดา, 2560) ดังนั้น การพัฒนานักศึกษาในด้านสัตวแพทยศาสตร์จึงมีความสำคัญอย่างมาก เพื่อให้ประเทศไทยมีบุคลากรสัตวแพทย์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีจรรยาบรรณ เป็นที่ยอมรับในสังคม และตอบสนองความต้องการทั้งในประเทศและต่างประเทศได้อย่างเหมาะสม (Vet.chula.ac.th, ม.ป.ป.)

การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นมุมมองความคิดเกี่ยวกับความหมายและความสามารถของตนเอง ซึ่งเกิดจากการประเมินและเปรียบเทียบภาพลักษณ์ที่เป็นอยู่กับภาพลักษณ์ในอุดมคติของตน (อุมพร ตรังคสมบัติ, 2553) รวมทั้งเกิดจากสิ่งรอบตัว เช่น พ่อแม่ ประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามา เป็นต้น (ประเวศ ตันติพิวัฒนสกุล, 2551) จึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตเนื่องจากช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง พร้อมจัดการปัญหาต่าง ๆ และปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ได้ รวมทั้งเป็นองค์ประกอบ สำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (พนิดา จันทรกรานต์, 2559)

ความเครียดเกิดจากปัจจัยจากตนเอง และสิ่งแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อเขาวนปัญญา อารมณ์ ร่างกาย และพฤติกรรม (กรมสุขภาพจิต, 2563ก) ในสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น ค่านิยม การเรียน การทำงาน หรือเศรษฐกิจ จึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความเครียด โดยเฉพาะในวัยรุ่นที่กำลังเปลี่ยนแปลงจากเด็กสู่ผู้ใหญ่ อาจทำให้ไม่สามารถปรับตัวกับความเครียดที่เกิดขึ้นได้ ปัญหาความเครียดในกลุ่มวัยรุ่นจึงมีแนวโน้มสูงขึ้น (กรมสุขภาพจิต, 2563ข) นอกจากนี้ยังมีผลกระทบจากปัญหาการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ที่ทำให้วัยรุ่นไทยกว่าร้อยละ 70 มีปัญหา สุขภาพจิตเกี่ยวกับความเครียดและความวิตกกังวล ซึ่งหนึ่งในปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาในด้าน การศึกษา และโอกาสมีงานทำในอนาคต (ดิฉัตร ชุสสุโพวา, 2564) กลุ่มวัยรุ่นส่วนหนึ่งนั้นคือกลุ่ม นักศึกษา ซึ่งจากการวิจัยที่ผ่านมาพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดในนักศึกษา ได้แก่ เพศ ชั้นปีที่ ศึกษา การนอนหลับพักผ่อน หรือการคาดหวังต่ออนาคตของตน (Killinger et al., 2017; Shah et al., 2010; รุ่งทิวา พุขุนทด และคณะ, 2564; ศศนัชชธรรม ประสมทรัพย์ และคณะ, 2564) อย่างไรก็ตามยังไม่มี การวิจัยในนักศึกษาด้านสัตวแพทยศาสตร์ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองและความรู้สึก เครียดของนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกเครียด เพื่อให้เกิดการ ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาในระดับบุคคล รวมทั้งเป็นข้อมูลในการวาง แนวทางป้องกันปัญหาและช่วยเหลือให้นักศึกษามีความพร้อมที่จะเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และ สามารถพัฒนาเป็นบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในงานด้านสุขภาพสัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์
2. เพื่อศึกษาความรู้สึกเครียดของนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกเครียดในนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะสัตวแพทยศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 – 3 ที่กำลังศึกษา อยู่ในปีการศึกษา 2564 ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 422 คน (สำนักงานการ ทะเบียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.)

2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์ ปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 – 3 อายุ 18 ปีขึ้นไปที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2564 ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่มีความยินยอม และให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลสำหรับทำงานวิจัย ไม่อยู่ระหว่างการลาพักการศึกษาตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไป และไม่มีประวัติได้รับการรักษาจิตเวชแบบผู้ป่วยในภายในระยะเวลา 1 เดือนที่ผ่านมา

คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Yamane (1973) ที่มีค่าระดับความเชื่อมั่น 95% มีความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 206 คน และเพื่อป้องกันความผิดพลาดในการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงเพิ่มขนาดตัวอย่างขึ้นอีกร้อยละ 10 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 229 คน

การสุ่มตัวอย่าง: ใช้วิธีการสุ่มเลือกตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling Technique) ตามชั้นปีการศึกษา

3. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2564 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2565

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) หมายถึง การพิจารณาทัศนคติต่อตนเองทั้งในเชิงบวกและเชิงลบโดยอาศัยการรับรู้และยอมรับการกระทำและประสบการณ์ในด้านความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความสำเร็จ และความหมายในมุมมองของบุคคลนั่นเองและผู้อื่น ในการศึกษาครั้งนี้ประเมินโดยใช้แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งแปลและเรียบเรียงโดย รัชนิย์ แก้วคำศรี (2545)

2. ความรู้สึกเครียด (Perceived Stress) หมายถึง ปฏิกริยาการตอบสนองของบุคคลต่อสิ่งที่มาคุกคามทั้งจากปัจจัยภายในตัวบุคคลและสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้อง ทำให้บุคคลนั้นเสียภาวะสมดุลไป โดยแสดงออกเป็นปฏิกริยาที่เกิดทางร่างกาย และปฏิกริยาด้านจิตใจ ในการศึกษาครั้งนี้ประเมินโดยใช้แบบวัดความรู้สึกเครียด ซึ่งพัฒนาโดย ณหทัย วงศ์ปการันย์ และทินกร วงศ์ปการันย์ (2010)

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross-Sectional Descriptive Study) เพื่อศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกเครียด และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกเครียดในนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม 3 ส่วน ดังนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น
2. แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง แปลและเรียบเรียงโดย รัชนิย์ แก้วคำศรี (2545) จากแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของ Coopersmith ฉบับนักเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha (Cronbach's Alpha Coefficient) ทั้งฉบับเท่ากับ .85 ด้านตนเองโดยทั่วไปเท่ากับ .79 ด้านสังคมและกลุ่มเพื่อนเท่ากับ .55 ด้านครอบครัวเท่ากับ .58 และด้านการเรียนเท่ากับ .59 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์

Cronbach's Alpha ของแบบวัดทั้งหมดเมื่อศึกษาในกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้เท่ากับ .89 ด้านตนเอง โดยทั่วไปเท่ากับ .86 ด้านสังคมและกลุ่มเพื่อนเท่ากับ .57 ด้านครอบครัวเท่ากับ .67 และด้านการเรียน เท่ากับ .63 แบบวัดนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม 58 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า แบ่งข้อคำถามได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1) ข้อคำถามที่วัดทัศนคติเกี่ยวกับตนเอง จำนวน 50 ข้อ แบ่งเป็นด้านตนเองโดยทั่วไป 26 ข้อ ด้านสังคมและกลุ่มเพื่อน 8 ข้อ ด้านครอบครัว 8 ข้อ และด้านการเรียน 8 ข้อ

2) ข้อคำถามวัดการตอบไม่ตรงกับความเป็นจริง จำนวน 8 ข้อ

การให้คะแนน: แบบสอบถามนี้ประกอบด้วยข้อความทางบวกและข้อความทางลบ แต่ละข้อมีคะแนนตั้งแต่ 0 – 1 คะแนน โดยในคำถามข้อความทางบวก คำตอบ “เหมือนตัวฉัน” ให้ 1 คะแนน และ “ไม่เหมือนตัวฉัน” ให้ 0 คะแนน ส่วนในคำถามข้อความทางลบจะมีทิศทางการให้คะแนนตรงข้ามกัน

การแปลผล: ก่อนการแปลผลคะแนน ผู้วิจัยจะพิจารณาคะแนนรวมด้านการตอบไม่ตรงกับความเป็นจริง และคัดแบบสอบถามที่มีคะแนนรวมด้านนี้มากกว่า 4 คะแนนออก ดังนั้น แบบสอบถามที่ใช้วิเคราะห์ผลจะมีคะแนนการตอบไม่ตรงความเป็นจริงไม่เกิน 4 คะแนน ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มคะแนนที่เชื่อถือได้

แปลผลคะแนนโดยการรวมคะแนนของข้อคำถามทั้งหมดยกเว้นข้อคำถามวัดการตอบไม่ตรงกับความเป็นจริง จากนั้นคูณด้วย 2 เพื่อแปลผลโดยใช้เปอร์เซ็นต์ไทม์ในการเปรียบเทียบภายในกลุ่ม ดังนี้

เปอร์เซ็นต์ไทม์ที่ 25 ลงไป (ตั้งแต่ 58 คะแนนลงไป) หมายถึง ระดับการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ
เปอร์เซ็นต์ไทม์ที่ 26 – 74 (59 – 79 คะแนน) หมายถึง ระดับการเห็นคุณค่าในตนเองปานกลาง
เปอร์เซ็นต์ไทม์ที่ 75 ขึ้นไป (ตั้งแต่ 80 คะแนนขึ้นไป) หมายถึง ระดับการเห็นคุณค่าในตนเองสูง

3. แบบวัดความรู้สึกเครียด (T-PSS-10) ซึ่งพัฒนาโดย ฌนททัย วงศ์ภารินทร์ และ ทินกร วงศ์ภารินทร์ (2010) จาก The Perceived Stress Scale (PSS) ของ Cohen, Kamarak และ Mermelstein มีค่า Internal consistency อยู่ในเกณฑ์ดี มีค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ในกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาแพทย์และกลุ่มผู้ป่วย เท่ากับ .84 และ .80 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ของแบบวัดเมื่อศึกษาในกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้เท่ากับ .87 แบบวัดนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ

การให้คะแนน: แบบสอบถามนี้ประกอบด้วยข้อความทางบวกและข้อความทางลบ โดยในคำถามข้อความทางบวก คำตอบ “ไม่เลย” ให้ 0 คะแนน “แทบจะไม่มี” ให้ 1 คะแนน “มีบางครั้ง” ให้ 2 คะแนน “ค่อนข้างบ่อย” ให้ 3 คะแนน และ “บ่อยมาก” ให้ 4 คะแนน ส่วนในคำถามข้อความทางลบ จะมีทิศทางการให้คะแนนตรงข้ามกัน

การแปลผล: แบ่งคะแนนรวมได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้ 0 – 13 คะแนน หมายถึง มีความรู้สึกเครียดในระดับต่ำ 14 – 26 คะแนน หมายถึง มีความรู้สึกเครียดในระดับปานกลาง และ 27 – 40 คะแนน หมายถึง มีความรู้สึกเครียดในระดับสูง (New Hampshire Department of Administrative Services, n.d.)

จริยธรรมในการวิจัย

การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (หมายเลขที่ให้การรับรอง COA No. 924/2021) ในการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ด้วยโปรแกรม IBM SPSS Statistics version 22.0 โดยใช้สถิติดังนี้

1) ปัจจัยส่วนบุคคล การเห็นคุณค่าในตนเอง และความรู้สึกเครียด วิเคราะห์ในรูปแบบการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล และการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อความรู้สึกเครียด ทดสอบโดยใช้สถิติทดสอบหาความแตกต่างค่าที่ (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffé รวมถึงทดสอบโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient)

3) วิเคราะห์ปัจจัยทำนายความรู้สึกเครียด โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Stepwise กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการทดสอบที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคล

นักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์ จำนวน 229 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.7 เพศชาย ร้อยละ 31.4 และเพศอื่น ๆ ร้อยละ 0.9 ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 41 ชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 40.6 และชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 18.3 มีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในช่วงมากกว่า 3.0 ร้อยละ 81.7 และช่วงน้อยกว่าหรือเท่ากับ 3.0 ร้อยละ 15.3 ออกกำลังกาย ร้อยละ 53.3 และไม่ออกกำลังกาย ร้อยละ 46.7 รู้สึกว่านอนหลับได้ไม่เพียงพอในช่วงเดือนที่ผ่านมา ร้อยละ 61.6 และรู้สึกว่านอนหลับได้เพียงพอ ร้อยละ 38.4 มีระยะเวลาการนอนหลับเฉลี่ยตั้งแต่ 6 ชั่วโมงต่อวันขึ้นไปในเดือนที่ผ่านมา ร้อยละ 70.7 และน้อยกว่า 6 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 27.9 มีเป้าหมายหลังจบการศึกษาแล้ว ร้อยละ 78.6 และยังไม่มีเป้าหมายหลังจบการศึกษา ร้อยละ 21.4

การเห็นคุณค่าในตนเอง

จากแบบสอบถามทั้งหมด มีแบบสอบถามที่มีคะแนนการตอบไม่ตรงความเป็นจริงตั้งแต่ 1 – 4 คะแนนซึ่งมีความน่าเชื่อถือและใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวน 223 ชุด ผลการศึกษาระดับการเห็นคุณค่าในตนเองพบว่า นักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์ส่วนใหญ่มีการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 44.4 รองลงมา มีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองปานกลาง ร้อยละ 40.8 และมีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองสูง ร้อยละ 14.8 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน ร้อยละ และระดับการเห็นคุณค่าในตนเองในนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์

ระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ	99	44.4
เห็นคุณค่าในตนเองปานกลาง	91	40.8
เห็นคุณค่าในตนเองสูง	33	14.8

(M = 60.39, SD = 18.22, Min = 16, Max = 96)

ความรู้สึกเครียด

ผลการศึกษาระดับความรู้สึกเครียดพบว่า นักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์ส่วนใหญ่มีความรู้สึกเครียดในระดับปานกลาง ร้อยละ 59.8 รองลงมา มีความรู้สึกเครียดในระดับต่ำ ร้อยละ 20.5 และมีความรู้สึกเครียดในระดับสูง ร้อยละ 19.7 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวน ร้อยละ และระดับความรู้สึกเครียดในนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์

ระดับความรู้สึกเครียด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีความรู้สึกเครียดในระดับต่ำ	47	20.5
มีความรู้สึกเครียดในระดับปานกลาง	137	59.8
มีความรู้สึกเครียดในระดับสูง	45	19.7

(M = 20.09, SD = 6.97, Min = 5, Max = 39)

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกเครียด

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้สึกเครียดจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์พบว่า ความรู้สึกเครียดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อจำแนกตามเพศ ($t = -2.915, p = 0.004$) ชั้นปีที่ศึกษา ($F = 3.842, p = 0.023$) ผลการเรียนเฉลี่ย ($t = 2.878, p = 0.004$) การออกกำลังกาย ($t = 2.158, p = 0.032$) ความเพียงพอของการนอนหลับ ($t = 3.340, p = 0.001$) ระยะเวลาการนอนหลับโดยเฉลี่ยในเดือนที่ผ่านมา ($t = 2.858, p = 0.005$) เป้าหมายหลังจบการศึกษา ($t = 2.042, p = 0.042$) และระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง ($F = 55.139, p < 0.001$) ดังตารางที่ 3

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ของค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้สึกเครียดเมื่อจำแนกตามชั้นปีที่ศึกษาพบว่า ชั้นปีที่ 3 มีความรู้สึกเครียดมากกว่าชั้นปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Mean Difference = 3.55, SE = 1.28, $p = 0.023$) ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน และเมื่อจำแนกตามระดับการเห็นคุณค่าในตนเองพบว่า กลุ่มที่เห็นคุณค่าในตนเองระดับต่ำมีความรู้สึกเครียดมากกว่าระดับปานกลาง (Mean Difference = 6.32, SE = 0.84, $p < 0.001$) และระดับสูง (Mean Difference = 10.97, SE = 1.16, $p < 0.001$) และกลุ่มที่เห็นคุณค่าในตนเองระดับปานกลางมีความรู้สึกเครียดมากกว่าระดับสูง (Mean Difference = 4.65, SE = 1.17, $p < 0.001$)

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้สึกเครียดจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์

ปัจจัยที่ศึกษา		N	M	SD	F, t	p-value
ปัจจัยส่วนบุคคล						
เพศ						
	ชาย และอื่น ๆ	74	18.18	7.47	-2.915	0.004
	หญิง	155	21.00	6.55		
ชั้นปีที่ศึกษา						
	ชั้นปีที่ 1	94	20.06	7.19	3.842	0.023
	ชั้นปีที่ 2	93	19.00	7.28		
	ชั้นปีที่ 3	42	22.55	4.99		
ผลการเรียนเฉลี่ย						
	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3.0	35	22.97	6.48	2.878	0.004
	มากกว่า 3.0	187	19.35	6.89		
การออกกำลังกาย						
	ไม่ออกกำลังกาย	107	21.14	7.23	2.158	0.032
	ออกกำลังกาย	122	19.16	6.63		
ความเพียงพอของการนอนหลับ						
	นอนหลับได้ไม่เพียงพอ	141	21.28	6.94	3.340	0.001
	นอนหลับได้เพียงพอ	88	18.18	6.61		
ระยะเวลาการนอนหลับโดยเฉลี่ยในเดือนที่ผ่านมา						
	น้อยกว่า 6 ชั่วโมงต่อวัน	64	22.19	6.82	2.858	0.005
	ตั้งแต่ 6 ชั่วโมงต่อวันขึ้นไป	162	19.33	6.74		
เป้าหมายหลังจบการศึกษา						
	ยังไม่มีเป้าหมาย	49	21.88	7.06	2.042	0.042
	มีเป้าหมาย	180	19.60	6.89		
ระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง						
	เห็นคุณค่าในตนเองระดับต่ำ	99	24.36	5.68	55.139	< 0.001
	เห็นคุณค่าในตนเองระดับปานกลาง	91	18.04	6.09		
	เห็นคุณค่าในตนเองระดับสูง	33	13.39	5.04		

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันพบว่า ผลการเรียนเฉลี่ย ($r = -.142, p = 0.034$) และระยะเวลาการนอนหลับโดยเฉลี่ยต่อวันในเดือนที่ผ่านมา ($r = -.163, p = 0.014$) มีความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำกับความรู้สึกเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการเห็นคุณค่าในตนเองโดยรวม ($r = -.671, p < 0.001$) และการเห็นคุณค่าในตนเองแต่ละด้านมีความสัมพันธ์ทางลบในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ได้แก่ ด้านตนเองโดยทั่วไป ($r = -.678, p < 0.001$) ด้านสังคมและกลุ่มเพื่อน ($r = -.361, p < 0.001$) ด้านครอบครัว ($r = -.388, p < 0.001$) และด้านการเรียน ($r = -.493, p < 0.001$)

ปัจจัยทำนายความรู้สึกเครียด

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทำนายความรู้สึกเครียด พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองด้านตนเองโดยทั่วไป (R^2 change = 0.444) การเห็นคุณค่าในตนเองด้านครอบครัว (R^2 change = 0.010) และระยะเวลาการนอนหลับโดยเฉลี่ยต่อวันในเดือนที่ผ่านมา (R^2 change = 0.010) ถูกนำเข้าสู่สมการถดถอยตามลำดับ และสามารถร่วมทำนายความรู้สึกเครียดได้ร้อยละ 46.5 ($R^2 = 0.465$, $p < 0.001$)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรทำนายในรูปคะแนนมาตรฐานพบว่า การลดลงของการเห็นคุณค่าในตนเองด้านตนเองโดยทั่วไป 1 หน่วย จะทำให้ความรู้สึกเครียดเพิ่มขึ้น 0.606 หน่วยมาตรฐาน การลดลงของการเห็นคุณค่าในตนเองด้านครอบครัว จะทำให้ความรู้สึกเครียดเพิ่มขึ้น 0.118 หน่วยมาตรฐาน และการลดลงของระยะเวลาการนอนหลับโดยเฉลี่ยต่อวันในเดือนที่ผ่านมา จะทำให้ความรู้สึกเครียดเพิ่มขึ้น 0.103 หน่วยมาตรฐาน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรทำนายในรูปคะแนนดิบ (B) และคะแนนมาตรฐาน (Beta)

การทดสอบนัยสำคัญของค่า B ในการทำนายความรู้สึกเครียด

ตัวแปรทำนาย	B	SE	Beta	t	p-value	95% CI	
						Lower	Upper
การเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านตนเองโดยทั่วไป	-0.385	0.036	-0.606	-10.793	0.000	-0.456	-0.315
การเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านครอบครัว	-0.207	0.098	-0.118	-2.119	0.035	-0.399	-0.014
ระยะเวลาการนอนหลับโดยเฉลี่ยต่อวันในเดือนที่ผ่านมา	-0.618	0.304	-0.103	-2.030	0.044	-1.218	-0.018
Constant	38.245	2.192		17.449	0.000	33.924	42.566

การอภิปรายผลการวิจัย

การทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ

จากการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ Cronbach's alpha ของแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง และแบบวัดความรู้สึกเครียดในกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้ มีค่าเท่ากับ .89 และ .87 ตามลำดับ ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's alpha มากกว่า .8 ถือว่ามีความเชื่อถือได้ แสดงให้เห็นว่าสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสำรวจและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง และความรู้สึกเครียดได้อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองในรายด้าน คือ ด้านสังคมและกลุ่มเพื่อน ด้านครอบครัว และด้านการเรียน พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นระดับปานกลาง ดังนั้น หากมีการนำเครื่องมือนี้มาใช้ซ้ำและวิเคราะห์รายด้าน อาจมีการปรับข้อคำถามบางข้อคำถามเพื่อให้ได้ค่าความเชื่อมั่นที่มากขึ้น

การเห็นคุณค่าในตนเอง

ผลการศึกษาพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยร้อยละ 40.8 ของนักศึกษามีการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการศึกษาในนักศึกษามหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ (พินดา จันทกรานต์, 2559; พินิตนาฏ เทียนศิริฤกษ์, 2562) เนื่องจากการเห็นคุณค่าในตนเองได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบ 2 ส่วน ส่วนแรกคือองค์ประกอบภายในตนเองซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคลและเกี่ยวกับการประเมินความสำเร็จ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสามารถ เป็นการประเมินทักษะของตนเองที่สามารถปฏิบัติได้สำเร็จตามเป้าหมาย และปรับตัวได้เมื่อเผชิญอุปสรรค 2) ด้านความสำคัญ เป็นการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น รู้สึกว่าตนเป็นประโยชน์และเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวและสังคม 3) ด้านอำนาจในตนเอง เป็นความเชื่อมั่นในการกระทำและความสามารถของตน และ 4) ด้านคุณความดี เป็นการเห็นคุณค่าในการกระทำของตน อีกส่วนหนึ่งคือองค์ประกอบภายนอกตนเอง ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล เช่น สถานศึกษา กลุ่มเพื่อน เป็นต้น (Coopersmith, 1981) เมื่อนักศึกษาอยู่ในคณะและมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมเดียวกันอาจมีความสัมพันธ์กับการประเมินความสำเร็จส่วนตนทั้ง 4 ด้าน และการได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน จึงพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองได้ใกล้เคียงกัน และมีการเห็นคุณค่าในตนเองในระดับปานกลางได้ แต่การพบว่าร้อยละ 44 ของนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์มีการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับต่ำนี้เป็นผลการศึกษาในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ที่ทำให้ต้องจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ จนอาจส่งผลกระทบต่อประเมินตนเองด้านความสำคัญ และขาดการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในคณะ ทั้งกลุ่มเพื่อนและอาจารย์ นักศึกษาอาจไม่สามารถพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองในแต่ละด้านได้อย่างเหมาะสมและครบถ้วนจนมีการเห็นคุณค่าในตนเองระดับต่ำได้ นอกจากนี้สถานการณ์การแพร่ระบาดนี้เป็นปัจจัยที่แตกต่างจากผลการวิจัยในช่วงเวลาอื่น ๆ จึงควรศึกษาเพิ่มเติมและควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์ให้มากยิ่งขึ้น

ความรู้สึกเครียด

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์มีความรู้สึกเครียดระดับสูงร้อยละ 19.7 ซึ่งสอดคล้องกับระดับความเครียดในกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่ (รุ่งทิวา พุขุนทด และคณะ, 2564) และพบความรู้สึกเครียดระดับปานกลางร้อยละ 59.8 สอดคล้องกับผลการศึกษาความเครียดในนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์ต่างประเทศ (Killinger et al., 2017; Lokhee & Hogg, 2021) โดยความเครียดเกิดได้จากหลายสาเหตุและถูกกระตุ้นจากการเผชิญสถานการณ์ที่เป็นปัญหา แต่แต่ละบุคคลจะประเมินสถานการณ์แตกต่างกันและเกิดเป็นความเครียดในระดับที่แตกต่างกันได้ (กรมสุขภาพจิต, 2548, 2555) ซึ่งความเครียดในระดับปานกลางเกิดขึ้นเมื่อเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในชีวิตที่ยัง

สามารถทนหรือจัดการได้ แต่หากความเครียดนั้นยังไม่ถูกจัดการและสะสมอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานจะนำไปสู่ความเครียดระดับสูง (นิภา แก้วศรีงาม, 2548)

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกเครียดในนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่า ความรู้สึกเครียดในนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อจำแนกตามเพศ ชั้นปีที่ศึกษา ผลการเรียนเฉลี่ย การออกกำลังกาย ความเพียงพอของการนอนหลับ ระยะเวลาการนอนหลับโดยเฉลี่ยในเดือนที่ผ่านมา เป้าหมายหลังจบการศึกษา และการเห็นคุณค่าในตนเอง กล่าวคือ ความรู้สึกเครียดสูงพบในนักศึกษาเพศหญิง ชั้นปีที่ 3 ผลการเรียนเฉลี่ยน้อยกว่าหรือเท่ากับ 3.0 ไม่ออกกำลังกาย นอนหลับไม่เพียงพอ นอนหลับน้อยกว่า 6 ชั่วโมงต่อวัน ยังไม่มีเป้าหมายหลังจบการศึกษา และเห็นคุณค่าในตนเองระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเครียดในกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกัน (Killinger et al., 2017; Nahar et al., 2019; Shah et al., 2010; พิมพ์พิสาข์ จอมศรี, 2553; ศศนัชชสรณ์ ประสมทรัพย์ และคณะ, 2564) โดยเกิดการเกิดความเหนื่อยล้าหรือการพักผ่อนที่ไม่เพียงพอ และไม่ได้ออกกำลังกายเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยด้านร่างกายที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของร่างกายหลังเผชิญเหตุการณ์ที่ทำให้รู้สึกเครียด และระดับของ Cortisol ซึ่งเป็นฮอร์โมนที่เกี่ยวข้องกับความเครียดจะมีแนวโน้มสูงขึ้นจนมีความเครียดสูงขึ้นไป ส่วนการถูกรบกวนทางจิตใจอาจเกิดจากความผิดหวัง หรือความหนักใจต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมาย (Deshong, 2022; กรมสุขภาพจิต, 2548, 2555; อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย, 2554) และนักศึกษาายังต้องเผชิญกับสถานการณ์จำเพาะกับชีวิตการเรียน เช่น การมีภาระทางการเรียนมาก ความกดดันของการวัดผล การค้นหาแนวทางการประกอบอาชีพ เป็นต้น (Seaward, 2009) ซึ่งอาจทำให้เกิดความรู้สึกเครียดได้มาก นอกจากนี้การเผชิญสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ทำให้กลุ่มวัยรุ่นส่วนใหญ่เกิดความเครียดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียน การรักษาระยะห่างทางสังคมซึ่งทำให้ขาดปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และปัญหาด้านโอกาสการประกอบอาชีพในอนาคต (ดิฉัตร ชุสุสุโพวา, 2564) ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 3 มีความรู้สึกเครียดสูงกว่าชั้นปีอื่น ๆ อาจเนื่องจากนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์ต้องเผชิญกับสิ่งเร้าที่ทำให้รู้สึกเครียดหลายด้าน ประกอบด้วย การฝึกฝนทางเวชปฏิบัติและการฝึกฝนในคาบเรียน การเรียนรู้สิ่งที่เป็นด้านสัตวแพทยศาสตร์ที่มีอย่างกว้างขวาง รวมทั้งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อจิตใจ เช่น การการุณยฆาต และการมีปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของสัตว์ทางด้านจิตใจ (Lokhee & Hogg, 2021) เมื่อศึกษาในชั้นปีที่สูงขึ้นยังต้องเผชิญกับเนื้อหาการเรียนและการฝึกปฏิบัติที่มากขึ้นด้วย จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 3 มีความเครียดสูงกว่าชั้นปีอื่น ๆ โดยเพศหญิงจะรับรู้ถึงสิ่งเร้าที่ทำให้รู้สึกเครียดในเชิงลบต่อตนเองและแสดงออกในด้านอารมณ์มากกว่าเพศชาย จนอาจมีระดับความเครียดที่สูงกว่าได้ (Day & Livingstone, 2003) และการวิจัยนี้พบว่านักศึกษาที่ยังไม่มีเป้าหมายหลังจบการศึกษาและมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำจะมีความรู้สึกเครียดสูงกว่า ซึ่งการเห็นคุณค่าในตนเองนั้นเกี่ยวข้องกับการรับรู้คุณค่าและความสามารถส่วนตนซึ่งมีอิทธิพลต่อการปรับตัวและการจัดการความเครียด บุคคลที่เห็นคุณค่าใน

ตนเองต่ำจะขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ท้อถอยง่าย และอ่อนไหวต่อสถานการณ์ที่อาจทำให้ตนล้มเหลว เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ทำให้รู้สึกเครียดจะประเมินความรุนแรงเกินจริง กังวลเกี่ยวกับการปกป้องตนเอง รวมทั้งขาดความสามารถในการปรับตัวและจัดการความเครียด จึงได้รับผลกระทบเชิงลบของความเครียดได้มากกว่าบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง นอกจากนี้ Cortisol จะหลั่งมากขึ้น และเกิดความผิดปกติในการทำงานของ Hypothalamus-Pituitary-Adrenal (HPA) axis ที่เกี่ยวข้องกับการเกิดความเครียด (Galanakis et al., 2016; อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2553)

ปัจจัยทำนายความรู้สึกเครียด

ผลการศึกษาพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองด้านตนเองโดยทั่วไป การเห็นคุณค่าในตนเองด้านครอบครัว และระยะเวลาการนอนหลับโดยเฉลี่ยต่อวันในเดือนที่ผ่านมา สามารถร่วมทำนายความรู้สึกเครียดในนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยสามารถทำนายได้ร้อยละ 46.5 ($R^2 = 0.465$) สอดคล้องกับผลการศึกษาปัจจัยทำนายความเครียดในกลุ่มนักเรียนและนักศึกษา (นิธิสนี รุจิรังสีเจริญ และคณะ, 2564; ศศนัชสรณ์ ประสมทรัพย์ และคณะ, 2564) ดังนั้น การส่งเสริมและพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองควบคู่กับการส่งเสริมคุณภาพการนอนหลับจึงมีแนวโน้มที่จะช่วยลดความรู้สึกเครียดในนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการไปประยุกต์ใช้

1.1 ควรเฝ้าระวังความรู้สึกเครียดในนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนักศึกษาเพศหญิง ชั้นปีที่ 3 ผลการเรียนเฉลี่ยน้อยกว่า 3.00 นอนหลับน้อยกว่า 6 ชั่วโมงต่อวัน ไม่ออกกำลังกาย ยังไม่มีเป้าหมายหลังจบการศึกษา และมีการเห็นคุณค่าในตนเองระดับต่ำ ทั้งนี้การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองควบคู่กับการส่งเสริมคุณภาพการนอนหลับและการออกกำลังกายอย่างเหมาะสมน่าจะช่วยลดความรู้สึกเครียดในนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์ได้

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่าง เช่น คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแนวทาง นโยบาย และกิจกรรมสำหรับพัฒนานักศึกษาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนและการดำเนินชีวิตขณะศึกษามากขึ้น เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง การพัฒนาแนวทางสำหรับส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนและลักษณะการดำเนินชีวิตของนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์ การจัดกิจกรรมสำรวจและประเมินผลกระทบของความรู้สึกเครียดจากเหตุการณ์ต่าง ๆ การให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาที่มีปัญหาความรู้สึกเครียดในระดับสูง เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาเพิ่มเติม

2.1 ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกเครียดในนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์เพิ่มเติม เช่น การฝึกฝนด้านเวชปฏิบัติของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 – 6 การเปลี่ยนแปลงจากชั้นพรีคลินิกสู่ชั้นคลินิก เป็นต้น เพื่อให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกเครียดในนักศึกษาคณะสัตวแพทยศาสตร์ที่หลากหลายมากขึ้น

2.2 ควรศึกษาเชิงลึกเพิ่มเติมเกี่ยวกับแหล่งสนับสนุนทางสังคม แหล่งที่มาและสาเหตุของความเครียด อุปสรรคต่อการจัดการความเครียด หรือสิ่งที่นักศึกษาต้องการให้ช่วยเหลือ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2548). *คู่มือคลายเครียดด้วยตนเองสำหรับวัยรุ่น*. โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

กรมสุขภาพจิต. (2555). *คู่มือคลายเครียด (ฉบับปรับปรุงใหม่)*.

<https://www.dmh.go.th/ebook/files/10102557-books.zip>

กรมสุขภาพจิต. (2563ก). *กรมสุขภาพจิต เผยวัยรุ่นไทยปรึกษา "ปัญหาเครียด" มากสุด แนะนำเทคนิคจัดการความเครียด*. <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30188>

กรมสุขภาพจิต. (2563ข). *ผ่า 4 กลุ่มความเครียดที่กระทบสุขภาพ เครียดแบบเราจัดอยู่กลุ่มไหน?*

<https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30321>

ดิฉันตร ชุสสุโพวา. (2564). *วันสุขภาพจิตโลก 2020 พอดแคสต์สร้างกระแสส่งเสริมสุขภาพจิตวัยรุ่นในประเทศไทย*. <https://www.unicef.org/thailand/th/stories/วันสุขภาพจิตโลก-2020>

นิธินี รุจิรังสีเจริญ, นิดา ลิ้มสุวรรณ, ศิริไชย หงษ์สงวนศรี, และบัญญัติ ยงย่วน. (2564). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับความเครียดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 66(1), 53-68.

นิภา แก้วศรีงาม. (2548). ความเครียด. *วารสารวงการครู*, 2(3), 90.

ประเวศ ตันติพิวัฒนสกุล. (2551). *แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสร้างความเข้มแข็งทางใจสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

พนิดา จันทกรานต์. (2559). การศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 15, 102-109.

พนิตนาฏ เทียนศิริฤกษ์. (2562). *การเห็นคุณค่าในตนเองและความวิตกกังวลในการหางานทำ ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]* <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/69496>

- พิมพ์พิสาข์ จอมศรี. (2553). *ความเครียดและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเชียงใหม่* [การค้นคว้าแบบอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่] <http://cmuir.cmu.ac.th/jsui/handle/6653943832/14020>
- รัชนิย์ แก้วคำศรี. (2545). *ความสัมพันธ์ของรูปแบบความผูกพัน การเห็นคุณค่าในตนเอง และกลวิธีการเผชิญปัญหาของนักศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย] <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/5785>
- รุ่งทิศา พุขนท, ธีร์ กาญจนะ, พัชรี ยิ้มเชิญ, อภิญญา พุฒนอก, ณัฐสินี เต็มสระน้อย, อารียา ฉลาดดี, และชลาลัย หาญเจนลักษณ์. (2564). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความเครียดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. *วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 14(3), 115-125.
- ศศันชสรณ์ ประสมทรัพย์, กิตติคุณ ปานน้อย, นิจนาวี คำไชยเทพ, ผกามาศ ไมตรีมิตร, ศรีณย์ กอสนาน, และสิริรัตน์ อนุรัตน์พานิช. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 30(6), 1122-1133.
- สำนักงานการทะเบียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (ไม่ปรากฏปีพิมพ์.). *จำนวนนิสิตระดับปริญญาตรีภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2563 (ระบบทวิภาค)*. <https://www.reg.chula.ac.th/statistics/statistics-three.html>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก.
- สุวัชรีย์ พรหมบุญมี, และนิรมล มุนจินดา. (2560). *สัตว์แพทย์: เป็นมากกว่าคนซ่อมสัตว์*. <https://ngthai.com/animals/4757/veterinary-science/>
- อรพรรณ ลีอบุญธวัชชัย. (2554). *การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุมภาพร ตรังคสมบัติ. (2553). *Everest พาลูกค้นหาความนับถือตนเอง (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. ชันต้าการพิมพ์.
- Coopersmith, S. (1981). *The antecedents of self-esteem*. Consulting Psychologists Press Inc.
- Day, A. L., & Livingstone, H. A. (2003). Gender differences in perceptions of stressors and utilization of social support among university students. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 35(2), 73-83.
- Deshong, A. (2022). *Sleep and Stress*. <https://www.sleep.org/how-sleep-works/sleep-and-stress/>
- Galanakis, M., Palaiologou, A., Patsi, G., Velegraki, I.-M., & Darviri, C. (2016). A literature review on the connection between stress and self-esteem. *Psychology*, 7, 687-694.

- Killinger, S. L., Flanagan, S., Castine, E., & Howard, K. A. S. (2017). Stress and depression among veterinary medical students. *Journal of Veterinary Medical Education, 44*(1), 3-8.
- Lokhee, S., & Hogg, R. C. (2021). Depression, stress and self-stigma towards seeking psychological help in veterinary students. *Australian Veterinary Journal, 99*(7), 309-317.
- Nahar V. K., Davis, R. E., Dunn, C., Layman, B., Johnson, E. C., Dascanio, J. J., Johnson, J. W., & Sharma, M. (2019). The prevalence and demographic correlates of stress, anxiety, and depression among veterinary students in the Southeastern United States. *Research in Veterinary Science, 125*, 370-373.
<http://10.1016/j.rvsc.2019.07.007>.
- New Hampshire Department of Administrative Services. (n.d.). *Perceived Stress Scale*.
<https://das.nh.gov/wellness/docs/percieved%20stress%20scale.pdf>
- Seaward, B. L. (2009). *Managing stress: Principles and strategies for health and well-being* (6th ed.). Jones and Barlett Publishers.
- Shah, M., Hasan, S., Malik, S., & Sreeramareddy, C. T. (2010). Perceived stress, sources and severity of stress among medical undergraduates in a Pakistani Medical School. *BMC Medical Education, 10*, 2. <https://doi.org/10.1186/1472-6920-10-2>
- Vet.chula.ac.th. (ไม่ปรากฏปีพิมพ์.). *ปณิธาน วิสัยทัศน์ ปรัชญาและพันธกิจ*.
<https://www.vet.chula.ac.th/vet2018/คณะสัตวแพทยศาสตร์-จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/aboutus/vision-mission/>
- Wongpakaran, N., & Wongpakaran, T. (2010). Research the Thai version of the PSS-10: an investigation of its psychometric properties. *BioPsychoSocial Medicine, 4*, 6.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. Harper and Row.
- .....

การพัฒนาแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสในภาคเหนือตอนล่างประเทศไทย

THE DEVELOPMENT OF INTEGRATIVE COUPLES COUNSELING MODEL FOR ENHANCING MARRIAGE EMPOWERMENT OF COUPLES IN LOWER NORTHERN THAILAND

Received: Oct 27, 2020

Revised: Dec 20, 2020

Accepted: Dec 24, 2020

^{1*}ชลิดา บุญเรืองขาว ²พองพรรณ เกิดพิทักษ์ ³ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา
^{1*}Chalida Boonruangkhaow ²Pongpan Kirdpitak ³Prasarn Malakul Na Ayudhaya

^{1*3}จิตวิทยาการปรึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
^{1*3}Counseling Psychology, Kasem Bundit University

*Corresponding Author, E-mail:dr.chalida@icloud.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส 3) เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของคู่สมรสกลุ่มทดลองที่มีต่อรูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการ

กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ 1 ใช้ในการศึกษาการเพิ่มพลังในชีวิตสมรส เป็นคู่สมรสจำนวน 327 คู่ ที่ได้มาจากการคัดเลือกแบบหลายขั้นตอนจากประชากร รวมทั้งคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนด กลุ่มตัวอย่างที่ 2 เป็นคู่สมรสที่ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจงจากคู่สมรสในจังหวัดพิษณุโลก จากกลุ่มตัวอย่างที่ 1 ที่มีคะแนนการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา จำนวน 12 คู่ และสามารถเข้าร่วมการทดลองได้ แล้วสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 6 คู่ โดยกลุ่มทดลองได้รับการใช้รูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการ ส่วนกลุ่มควบคุม ดำเนินชีวิตตามปกติ และไม่ได้รับการปรึกษาใดๆ

คำสำคัญ: การเพิ่มพลังในชีวิตสมรส รูปแบบการให้การปรึกษาแบบบูรณาการ คู่สมรส ภาคเหนือตอนล่างประเทศไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบวัดการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .348-.788 และมีค่าความเที่ยง เท่ากับ .913 และ 2) รูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง .67-1.00

ผลการวิจัย สรุปได้ ดังนี้

1. การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย จำนวน 327 คู่ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสคู่สมรสรายด้าน ประกอบด้วย ด้านความรักความผูกพัน ด้านความเข้าใจใจ ด้านความไว้วางใจ ด้านการสื่อสารทางบวก ด้านกลยุทธ์การเผชิญปัญหา และด้านบทบาทและความรับผิดชอบ

2. รูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส เป็นแบบแผนหรือกรอบการให้การปรึกษาคู่สมรสพัฒนาจากการบูรณาการแนวคิด และเทคนิคต่างๆของการให้การปรึกษาคู่สมรส ประกอบด้วย 1) การให้การปรึกษาคู่สมรสที่มุ่งเน้นอารมณ์ 2) การให้การปรึกษาคู่สมรสที่มุ่งเน้นพฤติกรรม และ 3) การให้การปรึกษาคู่สมรสที่มุ่งเน้นการให้การปรึกษาการรู้คิด-พฤติกรรม ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินการ และขั้นสรุปและประเมินผล

3. คะแนนการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสโดยรวมของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองกับหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน และก่อนการทดลองกับหลังการติดตามผล ไม่แตกต่างกัน ส่วนคะแนนการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของกลุ่มทดลอง หลังการติดตามผลสูงกว่าหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีคะแนนการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนหลังการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีคะแนนการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการสื่อสารทางบวก และพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนการสื่อสารทางบวกสูงกว่าของกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ หลังการติดตามผลกลุ่มทดลอง มีคะแนนการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสโดยรวม และการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสด้านการเข้าใจใจสูงกว่าของกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านกลยุทธ์การเผชิญปัญหา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านความรักความผูกพัน ด้านความไว้วางใจ ด้านการสื่อสารทางบวก และด้านบทบาทและความรับผิดชอบ ไม่แตกต่างกัน

5. ผลการศึกษาความพึงพอใจของคู่สมรสที่มีต่อรูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการ พบว่า กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการ เพราะได้รับความรู้และประสบการณ์มากขึ้น มีพลังในชีวิตสมรสเพิ่มมากขึ้น และได้เรียนรู้วิธีการเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตคู่สมรสในเชิงบวก

Abstract

The purposes of this research were 1) to study marriage empowerment of couples in lower Northern Thailand, 2) to develop an integrative couples counseling model for enhancing the marriage empowerment of couples in lower Northern Thailand, 3) to evaluate the effect of the integrative couples counseling model for enhancing the marriage empowerment of couples in lower Northern Thailand, and 4) to study satisfaction of couples in the experimental group toward the integrative couples counseling model for enhancing marriage empowerment through focus group.

The sample of the study included two groups. The first group of marriage empowerment study consisted of 327 couples in lower Northern Thailand. They were selected by multi-stage selection from the population and according to the criteria. The second group of the study was purposively selected from the first group. This group consisted of 24 couples whose marriage empowerment scores were lower than twenty-fifth percentile and could attend the experiment. They were then randomly assigned into two groups, classified as an experimental group and a control group. Each group consisted of 12 couples. The experimental group participated in the integrative couples counseling model while the control group did not receive any counseling.

The research instruments were 1) the marriage empowerment scale with Item Objective Congruence ranged from .67-1.00, the item discrimination power ranged from .348-.788, and the reliability coefficient of .913, and 2) the integrative couples counseling model for enhancing marriage empowerment with IOC ranged from .67-1.00.

The research results were as follows:

1. The total mean score and each dimension score of marriage empowerment of 327 couples in lower Northern Thailand were average. The marriage empowerment dimensions included affection, empathy, trust, positive communication, coping strategies, and role and responsibilities.

2. The integrative couples counseling model for enhancing marriage empowerment of couples in Northern Thailand included concepts and techniques of the following couples counseling, i.e., emotionally focused couple counseling, behavioral couple counseling, and cognitive behavioral couple counseling. The integrative couples

counseling model included three stages: the initial stage, working stage, and conclusion and evaluation stage.

3. No significant differences in total mean scores of marriage empowerment of the experimental group were found before the experiment and after the experiment, and before the experiment and after the follow-up. Additionally, the total mean scores of marriage empowerment of the experimental group after the follow-up were significantly higher than after the control group at .05 level.

4. No significant differences in total mean scores and each dimension mean score of the marriage empowerment of the experimental group and the control group were found before the experiment. Also, no significant differences in total mean scores and each dimension mean scores of marriage empowerment of the experimental group and the control group were found after the experiment except the mean scores of the communication dimension of the experimental group showed significantly higher than that of the control group at .01 level. Besides, the total mean scores of marriage empowerment and the mean scores of empathy dimension and coping strategies dimension of the experimental group after the follow-up were significantly higher than that of the control group at .05 level and .01 level respectively. No significant differences in the mean scores of the affection dimension trust dimension, positive communication dimension, and role and responsibility dimension of the experimental group and the control group were found after the follow-up.

5. Focus group report of the experimental group showed that they were satisfied with the integrative couples counseling model. They gained more knowledge's and experiences in enhancing their marriage empowerment and learned how to manage their marriage empowerment positively.

Keywords: Marriage Empowerment, Integrative Counseling Model, Couples, Lower Northern Thailand

บทนำ

ในปัจจุบันการดำเนินชีวิตของคู่สมรสมีความเปราะบางและเสี่ยงต่อการหย่าร้างมากยิ่งขึ้น เนื่องจากพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคล การขาดหลักการดำเนินชีวิตที่ดี ขาดความอดทนอดกลั้น รวมทั้งสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเน้นวัตถุนิยมมากยิ่งขึ้น จึงทำให้คู่

สมรสมีความไม่เข้าใจกัน เกิดความขัดแย้งและนำไปสู่การหย่าร้าง โดยปัญหาของคู่สมรสที่สำรวจโดยกรมสุขภาพจิต (2553, น. 23-24) พบว่า ปัญหาต่าง ๆ นั้นเป็นเพราะ 1) คู่สมรสยังไม่มีความพร้อมที่จะอยู่ร่วมกัน 2) คู่สมรสที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งคู่ติดสุรา 3) คู่สมรสที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือคนในครอบครัวมีปัญหาสุขภาพ 4) คู่สมรสที่ประสบความยากลำบาก 5) คู่สมรสที่มีการทำร้ายร่างกายกันรุนแรง และ 6) คู่สมรสที่ตัดสินใจจะแยกทางกันหรือมีแนวโน้มที่จะหย่าร้างกัน

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากสำนักทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2561) พบว่า ในปี 2557-2561 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ สุโขทัย อุตรดิตถ์ นครสวรรค์ อุทัยธานี และตาก มีการจดทะเบียนสมรสจำนวน 111,989 คู่ และจดทะเบียนหย่าระหว่างปี 2557-2560 จำนวน 111,810 คู่ และสำนักงานบริหารงานทะเบียนกลางราชบุรี กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2561) ได้ระบุสาเหตุของการหย่าร้างว่า มาจากพื้นฐานชีวิตที่แตกต่างกัน ทั้งสามีและภรรยาต้องรับผิดชอบต่อชีวิตการทำงาน ไม่มีเวลาในการดูแลกัน มีความเครียดจากการทำงาน มีความอดทนน้อยลง ใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา มีค่านิยมสมัยใหม่ที่สามารถพึ่งพาตนเอง ไม่จำเป็นต้องพึ่งชีวิต

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของคุณภาพชีวิตของคู่สมรส โดยสนใจที่จะศึกษาลักษณะของการเพิ่มพลังชีวิตในชีวิตของคู่สมรสที่จดทะเบียนสมรสในปีพ.ศ. 2561 ของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ที่มีจำนวนผู้จดทะเบียนสมรสสูงสุด 3 ลำดับแรก ซึ่งประกอบด้วย คู่สมรสในจังหวัดนครสวรรค์ พิจิตร และเพชรบูรณ์ ซึ่งมีคู่สมรสที่จดทะเบียนสมรส จำนวน 3,574 คู่, 3,775 คู่ และ 3,899 คู่ ตามลำดับ รวมจำนวนคู่สมรสทั้ง 3 จังหวัดเท่ากับ 11,248 คู่ และมีผู้จดทะเบียนหย่าสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ คู่สมรสในจังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดพิจิตร และจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีจำนวนเท่ากับ 1,812, 1,822 และ 1,602 คู่ตามลำดับ

เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับลักษณะของการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสและการศึกษาหาแนวทางในการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์คู่สมรส จำนวน 20 คู่ โดยผู้วิจัยได้สร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจให้แก่คู่สมรสว่า ผู้วิจัยจะรักษาความลับของคู่สมรส จึงทำให้คู่สมรสให้ความร่วมมือเปิดใจในการให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์คู่สมรส จำนวน 20 คู่ ประกอบด้วยสามี 20 คน และภรรยา 20 คน โดยได้ใช้คำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหาในชีวิตสมรส โดยเริ่มต้นสัมภาษณ์สามี ภรรยา ครั้งละ 1 คน หลังจากนั้นจึงสัมภาษณ์สามีและภรรยาพร้อมกันทีละคู่และเนื่องจากการสัมภาษณ์คู่สามีภรรยา

ผลการสัมภาษณ์คู่สมรสเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคในชีวิตสมรสของคู่สมรส สรุปได้ ดังนี้ ปัญหาส่วนมากของคู่สมรสคือ ปัญหาเกี่ยวกับด้านอารมณ์ ซึ่งเป็นปัญหาที่คู่สมรสฝ่ายหญิงรู้สึกว่า เป็นปัญหามากกว่าฝ่ายชาย ดังนี้ 1) ขาดความรักความเข้าใจกันน้อยลง เช่น ไม่มีเวลาให้กันเหมือนอย่างเคย พูดคุยกันน้อยลง 2) ขาดการดูแลใส่ใจจากคู่สมรส 3) มีความขัดแย้งในครอบครัวจากการสื่อสารกันที่

มักพูดคุยกันแล้วไม่เข้าใจกันทำให้มีความขัดแย้งกัน 4) คู่สมรสไม่รับฟังความคิดเห็นและไม่รับฟังกัน 5) มีปัญหาเรื่องความโกรธที่ไม่สามารถจัดการได้ เช่นใช้คำพูดที่ทำร้ายจิตใจ ความรู้สึก 6) มีปัญหาที่คู่สมรสยังไม่พร้อมรับผิดชอบกับชีวิตของคู่สมรส และ 7) การไม่ไว้วางใจกัน

ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) กับคู่สมรส 4 คู่ และ สัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิษณุโลก 1 คน เกี่ยวกับ “การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสควรมีลักษณะอย่างไร” ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะสรุปได้ดังนี้ ควรศึกษาลักษณะและวิธีการการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสและควรเสริมสร้างในเรื่องต่อไปนี้ 1) ด้านความรักความผูกพัน 2) ความเข้าใจใจ 3) การให้เกียรติกันและกัน 4) การให้อภัยกัน และ 5) การมีวิธีการแก้ปัญหาาร่วมกัน

ผลการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ สรุปได้ว่า ลักษณะของชีวิตสมรสที่คู่สมรสปรารถนา คือ ความรักความผูกพัน ความเข้าใจกันและกัน การดูแลเอาใจใส่กัน การให้การสนับสนุนและให้กำลังใจกัน การให้อภัย การมีเวลาให้กัน ความไว้วางใจ ความใกล้ชิดสนิทสนม การให้เกียรติกันและกัน วางใจกัน การเข้ากันได้ดี ให้ความใกล้ชิดกัน ไม่ล่วงเกิน ไม่ละเมิด เคารพสิทธิของคู่สมรส พูดคุยกันด้วยความรักและความเข้าใจ และมีวิธีการในการแก้ไขความขัดแย้งเพื่อหาทางออกร่วมกัน

จากการประมวลวรรณกรรม และผลการสัมภาษณ์คู่สมรส และการสนทนากลุ่มเฉพาะเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคในชีวิตของคู่สมรส และสิ่งที่คู่สมรสต้องการให้ชีวิตสมรสสมบูรณ์และมีความเข้มแข็งมากขึ้น รวมทั้งต้องการเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตร่วมกันให้มีความสุขนั้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจจะ 1) ศึกษาการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสว่ามีลักษณะอย่างไร จึงทำให้ชีวิตสมรสมีความเข้มแข็ง มีการใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุข โดยที่การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสในด้าน (1) ความรักความผูกพัน (2) ความเข้าใจใจ (3) ความไว้วางใจ (4) การสื่อสารทางบวก (5) กลยุทธ์การเผชิญปัญหา และ (6) บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ 2) พัฒนารูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตในการพัฒนารูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้บูรณาการ แนวคิด ทฤษฎี และเทคนิคต่าง ๆ ของการให้การปรึกษาคู่สมรสที่มุ่งเน้นอารมณ์ (Emotionally Focused Couple Counseling) การให้การปรึกษาคู่สมรสที่มุ่งเน้นพฤติกรรม (Behavioral Couple Counseling) และการให้การปรึกษาคู่สมรสการรู้คิด-พฤติกรรม (Cognitive Behavioral Couple Counseling) ดังสาระสำคัญต่อไปนี้ 1) การให้การปรึกษาคู่สมรสที่มุ่งเน้นอารมณ์ มีแนวคิดที่มุ่งเน้นกระบวนการเชิงประสบการณ์ด้านอารมณ์ ที่มีความสำคัญยิ่งต่อทุกชีวิต โดยมีหลักการในการปรับเปลี่ยนอารมณ์ของคู่สมรสเพื่อให้คู่สมรสได้มีประสบการณ์ในด้านต่างๆ (Greenman & Johnson, 2012) 2) การให้การปรึกษาคู่สมรสที่มุ่งเน้นพฤติกรรม มีแนวคิดที่มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Lieberman, 1970; Stuart, อ้างถึงใน Goldenberg & Goldenberg, 2013) และ 3) การให้การปรึกษาคู่สมรสที่มุ่งเน้นการรู้คิด-

พฤติกรรม มีแนวคิดที่มุ่งเน้นการปรับความคิดและพฤติกรรม เพื่อเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ของคู่สมรส (Meichenbaum, 1995)

ส่วนการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส โดยใช้รูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินการ และขั้นสรุป และประเมินผลการให้การปรึกษาคู่สมรส และผู้วิจัยคาดหวังว่ารูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสจะทำให้คู่สมรสได้มีพลังในการเสริมสร้างชีวิตสมรส มีชีวิตสมรสอย่างมีคุณภาพและมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส
3. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส โดย 3.1 เปรียบเทียบการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสของกลุ่มทดลองที่ได้รับการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล และ 3.2 เปรียบเทียบการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสกับกลุ่มควบคุมที่ดำเนินชีวิตตามปกติและไม่ได้รับการให้การปรึกษาคู่สมรส ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของคู่สมรสกลุ่มทดลองที่มีต่อรูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส เมื่อสิ้นสุดการทดลอง

นิยามปฏิบัติการ

1. การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส หมายถึง การทำให้ชีวิตสมรสมีความเข้มแข็ง มีพลัง ปัญหามีจิตใจที่แข็งแกร่งมั่นคง มีการใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุข ประกอบด้วย การมีความรัก ความผูกพัน ความเข้าใจใจ ความไว้วางใจ การสื่อสารทางบวก กลยุทธ์การเผชิญปัญหา และบทบาทและความรับผิดชอบของคู่สมรส ดังสาระสำคัญต่อไปนี้

1.1 การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสด้านความรักความผูกพัน (Affection) ได้แก่ ความรักความเข้าใจกันและกัน การดูแลเอาใจใส่กัน การให้การสนับสนุนและให้กำลังใจกัน และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

1.2 การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสด้านความเข้าใจใจ (Empathy) ได้แก่การที่คู่สมรส มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ในสิ่งที่คู่สมรสตระหนัก ไม่แสดงกิริยาท่าทางหรือถ้อยคำที่สร้างความ สะเทือนใจ

1.3 การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสด้านความไว้วางใจ (Trust) ได้แก่ การที่คู่สมรส การ ให้เกียรติกันและกัน วางใจกัน ไม่ล่วงเกิน ไม่ละเมิด เคารพสิทธิของคู่สมรส

1.4 การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสด้านการสื่อสารทางบวก (Positive Communication) ได้แก่ การแสดงออกของคู่สมรส การใช้ภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางในการสนทนา เพื่อการสื่อสารใน ทางบวก

1.5 การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสด้านกลยุทธ์การเผชิญปัญหา (Coping Strategies) ได้แก่ วิธีการเผชิญความโกรธ และการเผชิญความขัดแย้งเพื่อให้สามารถมีชีวิตร่วมกันอย่างราบรื่น และมีความสุข

1.6 การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสด้านบทบาทและความรับผิดชอบ (Role & Responsibilities) ได้แก่ การที่คู่สมรสทำหน้าที่ของสามีและภรรยา มีเวลาให้กัน และการทำกิจกรรมร่วมกัน

2. รูปแบบการให้การศึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการ หมายถึง แบบแผนการให้ความช่วยเหลือคู่ สมรสในการปรับเปลี่ยนความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมเพื่อเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส โดย บูรณาการแนวคิดและเทคนิคต่างๆของการให้การศึกษาคู่สมรส ต่อไปนี้

2.1 การให้การศึกษาคู่สมรสที่มุ่งเน้นอารมณ์

2.2 การให้การศึกษาคู่สมรสที่มุ่งเน้นพฤติกรรม

2.3 การให้การศึกษาคู่อารมณ์-พฤติกรรม

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การเพิ่มพลังในชีวิตสมรส

การเพิ่มพลังในชีวิตสมรส หมายถึง การทำให้ชีวิตการสมรสสมบูรณ์ มีความหมาย ชุ่มชื้น ไม่ หวั่นไหวต่อปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยคู่สมรสต้องมีความรักความผูกพัน ความเห็นอกเห็นใจ กัน มีความไว้วางใจ ไกล่ชิดสนิทสนม และเคารพนับถือกัน มีการสื่อสารด้วยความรัก มีการแก้ปัญหา ร่วมกัน มีทักษะในการจัดการความโกรธและความขัดแย้ง และรับผิดชอบต่อบทบาทและหน้าที่ของ ตนเอง (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์, 2555) และ Skinner et al. (1995) ได้ให้ความหมายของการเพิ่มพลัง ในชีวิตสมรสว่า ชีวิตสมรสจะมีพลังหรือคู่สมรสจะเสริมสร้างพลังให้แก่ชีวิตสมรสของตนเองได้ คู่สมรส จะต้องมีความสามารถที่ไม่ย่อท้อ ไม่หวั่นไหวในการเผชิญปัญหาอุปสรรคหรือภาวะวิกฤตต่างๆ ที่ เกี่ยวกับการทำหน้าที่ของคู่สมรส โดย 1) คู่สมรสต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองด้วยความ ตั้งใจและเต็มใจ 2) คู่สมรสต้องมีความรู้สึกผูกพันกัน เห็นใจกัน 3) คู่สมรสต้องสามารถสื่อสารกันอย่าง

มีประสิทธิภาพ มีการส่งสาร และรับสารที่ตรงประเด็น ชัดเจน มีคุณค่า และเป็นที่เข้าใจกันทั้งสองฝ่าย

4) คู่สมรสต้องสามารถแสดงออกด้านจิตใจ อารมณ์ โดยแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของตนเองด้วยเนื้อหา ความเข้มและเวลาที่เหมาะสม และ 5) คู่สมรสต้องให้ความสำคัญกับค่านิยมและบรรทัดฐานของการมีชีวิตสมรส

Geggie et al. (2000) ได้นำเสนอองค์ประกอบที่สำคัญของการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสว่าคู่สมรสต้อง 1) มีพลังปัญหาและจิตใจที่แข็งแรง มั่นคง 2) มีการใช้ชีวิตร่วมกัน หรือมีความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข 3) มีการสื่อสารกันด้วยความเคารพนับถือ 4) มีค่านิยมร่วมกัน และ 5) มีความรู้สึกสำนึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของการมีชีวิตร่วมกัน หรือของครอบครัว

Mooney et al. (2009) แสดงความคิดเห็นว่าชีวิตสมรสจะมีประสิทธิภาพ ถ้าคู่สมรสสามารถเพิ่มพลังในการมีชีวิตสมรส ในเรื่องต่อไปนี้คือ 1) การมีเวลาให้กันและใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีคุณค่า 2) การให้ความรักแก่กันและกัน 3) การให้กำลังใจกัน 4) การให้อภัยกัน 5) การมีกิจกรรมร่วมกัน 6) การมีวินัยและความรับผิดชอบ 7) การมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจกัน 8) การสื่อสารทางบวก 9) การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 10) การแก้ปัญหาาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และ 11) การมีอาชีพที่มั่นคงเพื่อคู่ชีวิต

กล่าวโดยสรุป การเพิ่มพลังในชีวิตสมรส คู่สมรสจะต้องให้ความสำคัญกับความรักความผูกพัน ความเห็นอกเห็นใจ การเคารพซึ่งกันและกัน การสื่อสารด้วยความรัก การแก้ปัญหาาร่วมกัน อย่างสร้างสรรค์ การให้อภัยกัน การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน และการมีอาชีพที่มั่นคง

ในการวิจัยครั้งนี้ การเพิ่มพลังในชีวิตสมรส ประกอบด้วย การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสด้านความรักความผูกพัน ด้านความเข้าใจใจ ด้านความไว้วางใจ ด้านการสื่อสารทางบวก ด้านกลยุทธ์การเผชิญปัญหา และด้านบทบาทและความรับผิดชอบ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้บูรณาการแนวคิดและเทคนิคต่างๆ ของการให้การปรึกษาคู่สมรสต่างๆ ต่อไปนี้ เพื่อใช้ในการเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส ได้แก่ 1) การให้การปรึกษาคู่สมรสที่มุ่งเน้นอารมณ์ 2) การให้การปรึกษาคู่สมรสที่มุ่งเน้นพฤติกรรม และ 3) การให้การปรึกษาคู่สมรสที่มุ่งเน้นการให้การปรึกษาการรู้คิด-พฤติกรรม

ระเบียบวิธีวิจัย ประกอบด้วย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นคู่สมรสที่จดทะเบียนสมรสใน ปีพ.ศ. 2557-2561 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ประกอบด้วย 9 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร พิษณุโลก พิจิตร เพชรบูรณ์ สุโขทัย อุตรดิตถ์ นครสวรรค์ อุทัยธานี และตาก จำนวน 111,989 คู่

เกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย มีดังนี้

1) เป็นคู่สมรสที่มีอายุ 25-35ปี เนื่องจากมีข้อมูลเชิงประจักษ์ว่ามีการจดทะเบียนสมรสของคู่สมรสส่วนมากอยู่ในช่วงอายุดังกล่าว 2) คู่สมรสที่ยังไม่มีบุตรธิดา เนื่องจากป้องกันการมีตัว-

แปรแทรกซ้อนในเรื่องบุตรเข้ามาเกี่ยวข้อง 3) มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป เนื่องจากเป็นกลุ่มที่พร้อมให้ความร่วมมือและสนใจพัฒนาเสริมสร้างตนในเรื่องนี้ 4) คู่สมรสที่ใช้ชีวิตอยู่กินร่วมกันเป็นระยะเวลาอย่างน้อย ปี เพื่อให้เป็นคู่สมรสที่มีประสบการณ์ในการอยู่ร่วมกันมาแล้ว 1 5) (5) พอสสมควรคู่สมรสจดทะเบียนสมรสในปีพ 2561.ศ.ในจังหวัด นครสวรรค์ พิชณุโลก และเพชรบูรณ์ (6) ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน) เอป็นหน่วยงานที่อนุญาตให้ข้อมูลสำคัญและสมาชิกของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนสมัครใจเข้าร่วมโครงการ

กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ 1 ใช้ในการศึกษาการเพิ่มพลังในชีวิตสมรส เป็นคู่สมรสจำนวน 327 คู่ ที่ได้มาจากการคัดเลือกแบบหลายขั้นตอนจากประชากร รวมทั้งคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนด กลุ่มตัวอย่างที่ 2 เป็นคู่สมรสที่ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจงจากคู่สมรสในจังหวัดพิษณุโลก จากกลุ่มตัวอย่างที่ 1 ที่มีคะแนนการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 12 คู่ และสามารถเข้าร่วมการทดลองได้ แล้วสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 6 คู่ โดยกลุ่มทดลองได้รับการใช้รูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการ ส่วนกลุ่มควบคุม ดำเนินชีวิตตามปกติ และไม่ได้รับการปรึกษาใดๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบวัดการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .348-.788 และมีค่าความเที่ยง เท่ากับ .913 และ 2) รูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง .67-1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ โดย 1) วิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) 2) วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส และ 3) วิเคราะห์ค่าความเที่ยงของแบบวัดการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส

2. การวิเคราะห์รูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส ด้วยการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของรูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการ โดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องในด้านวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ และการประเมินผลของรูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการ (Item-Objective Congruence: IOC)

3. สถิติวิเคราะห์เปรียบเทียบการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส ภายในกลุ่มทดลอง ภายในกลุ่มควบคุม และระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดย 1) คำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) 2) วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส ภายในกลุ่มทดลอง และภายในกลุ่มควบคุม โดยใช้ Wilcoxon Matched Pairs Signed Ranks Test และ 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยใช้ Mann-Whitney U Test

4. การสนทนากลุ่มเฉพาะที่เกี่ยวกับความพึงพอใจของคู่สมรสกลุ่มทดลองที่มีต่อรูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการ หลังการทดลอง

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสใน จังหวัดนครสวรรค์ พิชญ์โลก เพชรบูรณ์ ภาคเหนือตอนล่าง

ตารางที่ 1 ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสในภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ พิชญ์โลก เพชรบูรณ์ รายด้านและโดยรวม (n=327คู่: สามีและภรรยา จำนวน 654 คน)

การเพิ่มพลังในชีวิตสมรส	Max	Min	$\bar{X}$	SD	การแปลผล
ด้านความรักความผูกพัน	4.00	1.60	2.92	.46	ปานกลาง
ด้านความเข้าใจใจ	4.00	1.75	2.82	.54	ปานกลาง
ด้านความไว้วางใจ	4.25	1.25	2.80	.62	ปานกลาง
ด้านการสื่อสารทางบวก	4.50	1.75	3.17	.52	ปานกลาง
ด้านกลยุทธ์การเผชิญปัญหา	5.00	1.25	3.07	.54	ปานกลาง
ด้านบทบาทและความรับผิดชอบ	4.50	1.25	3.03	.52	ปานกลาง
โดยรวม	4.37	1.47	2.97	.53	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 2 พบว่า การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.97 และSD เท่ากับ .53 ส่วนการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสคู่สมรสรายด้าน ซึ่งได้แก่ด้านความรักความผูกพัน ด้านความเข้าใจใจ ด้านความไว้วางใจ ด้านการสื่อสารทางบวก ด้านกลยุทธ์การเผชิญปัญหา และด้านบทบาทและความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.92, 2.82, 2.80, 3.17, 3.07 และ 3.03 ตามลำดับ และมีค่า SD อยู่ระหว่าง .46 - .62

2. ผลการพัฒนาารูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย

ผู้วิจัยพัฒนารูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย 1) ด้านความรักความผูกพัน 2) ความเข้าใจใจ 3) ความไว้วางใจ 4) การสื่อสารทางบวก 5) กลยุทธ์การเผชิญปัญหา 6) บทบาทและความรับผิดชอบ โดยบูรณาการ แนวคิด ขั้นตอน และเทคนิคการให้การปรึกษาคู่สมรสต่าง ๆ ดังนี้ 1) การให้การปรึกษาคู่สมรสที่มุ่งเน้นทางอารมณ์ 2) การให้การปรึกษาคู่สมรสที่มุ่งเน้นพฤติกรรม และ 3) การให้การปรึกษาคู่สมรสที่มุ่งเน้นการให้การปรึกษาการรู้คิด-พฤติกรรม รูปแบบดังกล่าว มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .67-1.00 ผู้วิจัยจึงนำรูปแบบการให้การปรึกษาการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสในภาคเหนือตอนล่าง

ประเทศไทย ไปทดลองใช้ก่อนนำไปใช้กับคูสมรสจังหวัดพิษณุโลกที่เป็นกลุ่มทดลอง โดยให้การปรึกษา สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมง รวมจำนวน 7 ครั้งและทำ Focus Group เพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มทดลองที่มีต่อรูปแบบการให้การปรึกษาคูสมรสแบบบูรณาการภายหลังการทดลอง

3. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการให้การปรึกษาคูสมรสเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคูสมรสในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคูสมรส โดยรวมและรายด้านของกลุ่มทดลอง (n= 6 คู่สามีและภรรยา 12 คน) ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล โดยใช้ Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test

การเพิ่มคุณค่า ในชีวิตสมรส ของคูสมรส	ก่อน การทดลอง		หลัง การทดลอง		หลัง การติดตามผล		เปรียบเทียบช่วงเวลา	Z	p
	Med	IQR	Med	IQR	Med	IQR			
	ด้านความรักความผูกพัน	3.00	.35	3.30	.90	3.00			
							ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-.250	.803
							หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-1.736	.083
ด้านความเข้าใจ	2.87	.94	3.25	.94	3.25	.44	ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-1.746	.081
							ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-1.698	.089
							หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-.898	.369
ด้านความไว้วางใจ	3.00	.75	3.25	.75	3.00	.44	ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-.950	.342
							ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-.364	.716
							หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-.722	.470
ด้านการสื่อสารทางบวก	3.25	.50	3.50	.44	3.00	.25	ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-1.144	.253
							ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-1.642	.101
							หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-2.140*	.032
ด้านกลยุทธ์การ เผชิญปัญหา	3.25	.88	3.25	.75	3.12	.50	ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-.416	.677
							ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-.000	1.000
							หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-.862	.389
ด้านบทบาทและความ รับผิดชอบ	3.00	.63	3.12	.75	3.25	.25	ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-.787	.431
							ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-.622	.534
							หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-.156	.876
โดยรวม	3.07	.30	3.28	.39	3.08	.52	ก่อนการทดลอง-หลังการทดลอง	-1.726	.084
							ก่อนการทดลอง-หลังการติดตามผล	-1.099	.272
							หลังการทดลอง-หลังการติดตามผล	-2.080*	.038

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 2 พบว่า การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส โดยรวม และรายด้านของคู่สมรส กลุ่มทดลองก่อนการทดลองกับหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน และก่อนการทดลองกับหลังการติดตามผล ไม่แตกต่างกัน ส่วนหลังการทดลองกับหลังการติดตามผลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส โดยรวมและรายด้าน ของกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล เป็นรายคู่ ด้วยสถิติ Wilcoxon Matched Paired Signed Ranks Test (n = 6 คู่สามีและภรรยา 12 คน)

การเพิ่มพลังในชีวิต สมรส ของคู่สมรส	ก่อน การทดลอง		หลัง หลังทดลอง		หลัง การติดตามผล		เปรียบเทียบช่วงเวลา	Z	p
	Med	IQR	Med	IQR	Med	IQR			
ด้านความรัก ความผูกพัน	2.80	.55	3.60	1.20	2.80	.35	หลังการทดลอง-ก่อนการทดลอง	-1.851	.064
							หลังการติดตามผล-ก่อนการทดลอง	-1.183	.855
							หลังการติดตามผล-หลังการทดลอง	-2.230*	.026
ด้านความเข้าใจ	2.75	.63	3.12	.50	3.00	.25	หลังการทดลอง-ก่อนการทดลอง	-570	.569
							หลังการติดตามผล-ก่อนการทดลอง	-262	.794
							หลังการติดตามผล-หลังการทดลอง	-790	.430
ด้านความไว้วางใจ	3.00	.94	3.25	.25	3.00	.50	หลังการทดลอง-ก่อนการทดลอง	-874	.382
							หลังการติดตามผล-ก่อนการทดลอง	-142	.887
							หลังการติดตามผล-หลังการทดลอง	-1.643	.100
ด้านการสื่อสาร ทางบวก	3.00	.75	2.87	.50	2.87	.50	หลังการทดลอง-ก่อนการทดลอง	-611	.541
							หลังการติดตามผล-ก่อนการทดลอง	-240	.810
							หลังการติดตามผล-หลังการทดลอง	-791	.429
ด้านกลยุทธ์การ เผชิญปัญหา	2.75	.69	3.12	.88	2.87	.44	หลังการทดลอง-ก่อนการทดลอง	-10087	.277
							หลังการติดตามผล-ก่อนการทดลอง	-184	.854
							หลังการติดตามผล-หลังการทดลอง	-1.121	.262
ด้านบทบาทและ ความรับผิดชอบ	2.87	.75	3.25	.75	3.00	.25	หลังการทดลอง-ก่อนการทดลอง	-000	1.000
							หลังการติดตามผล-ก่อนการทดลอง	-106	.916
							หลังการติดตามผล-หลังการทดลอง	-722	.470
โดยรวม	2.90	.29	3.16	.26	2.92	.19	หลังการทดลอง-ก่อนการทดลอง	-2.278*	.023
							หลังการติดตามผล-ก่อนการทดลอง	-356	.722
							หลังการติดตามผล-หลังการทดลอง	-2.668**	.008

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสโดยรวมของกลุ่มสมรสของกลุ่มควบคุม หลังการทดลองกับก่อนการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 หลังการติดตามผลกับก่อนการทดลองไม่แตกต่างกัน ส่วนหลังการติดตามผลกับหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ส่วนคะแนนการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของกลุ่มสมรสรายด้าน หลังการทดลองและหลังการติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลอง และคะแนนหลังการติดตามผลสูงกว่า หลังการทดลอง

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของกลุ่มสมรส โดยรวมและรายด้านระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผลโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ Mann-Whitney U test

การเพิ่มพลังในชีวิต							
สมรสของ คู่สมรส	ช่วงเวลาในการวัด	กลุ่มตัวอย่าง	Med	Mean Rank	IQR	Z	ρ
ด้านความรัก ความผูกพัน	ก่อนการทดลอง	กลุ่มทดลอง	3.00	13.58	.35	-.766	.444
		กลุ่มควบคุม	2.80	11.42	.55		
	หลังการทดลอง	กลุ่มทดลอง	3.30	12.25	.90	-1.76	.860
		กลุ่มควบคุม	3.60	12.75	1.20		
	หลังการติดตามผล	กลุ่มทดลอง	3.00	14.67	.20	-1.587	.113
		กลุ่มควบคุม	2.80	10.33	.35		
ด้านความ เข้าใจ	ก่อนการทดลอง	กลุ่มทดลอง	2.87	12.63	.94	-.089	.929
		กลุ่มควบคุม	2.75	12.38	.63		
	หลังการทดลอง	กลุ่มทดลอง	3.25	14.75	.94	-1.595	.111
		กลุ่มควบคุม	3.12	10.25	50		
	หลังการติดตามผล	กลุ่มทดลอง	3.25	15.63	.44	-2.247*	.025
		กลุ่มควบคุม	3.00	9.38	.25		
ด้านความไว้วางใจ	ก่อนการทดลอง	กลุ่มทดลอง	3.00	12.00	.75	-.350	.726
		กลุ่มควบคุม	3.00	13.00	.94		
	หลังการทดลอง	กลุ่มทดลอง	3.25	12.75	.75	-1.180	.857
		กลุ่มควบคุม	3.25	12.25	.75		
	หลังการติดตามผล	กลุ่มทดลอง	3.00	12.96	.44	-.330	.742
		กลุ่มควบคุม	3.00	12.04	.50		
ด้านการสื่อสาร ทางบวก	ก่อนการทดลอง	กลุ่มทดลอง	3.25	15.21	.50	-1.915	.055
		กลุ่มควบคุม	3.00	9.79	.75		
	หลังการทดลอง	กลุ่มทดลอง	3.50	16.54	.44	-2.874**	.004
		กลุ่มควบคุม	2.87	8.46	.50		
	หลังการติดตามผล	กลุ่มทดลอง	3.00	14.08	.25	-1.130	.258
		กลุ่มควบคุม	2.87	10.92	.50		
ด้านกลยุทธ์การ เผชิญปัญหา	ก่อนการทดลอง	กลุ่มทดลอง	3.25	15.25	.88	-1.929	.054
		กลุ่มควบคุม	3.07	9.75	.69		
	หลังการทดลอง	กลุ่มทดลอง	3.25	14.42	.75	-1.352	.176
		กลุ่มควบคุม	3.12	10.58	.88		
	หลังการติดตามผล	กลุ่มทดลอง	3.12	16.33	.50	-2.769**	.006
		กลุ่มควบคุม	2.87	8.67	.44		

การเพิ่มพลังในชีวิต สมรรถของ คู่สมรส	ช่วงเวลาในการวัด	กลุ่มตัวอย่าง	Med	Mean Rank	IQR	Z	ρ
ด้านบทบาทและ ความรับผิดชอบ	ก่อนการทดลอง	กลุ่มทดลอง	3.00	12.79	.63	-.207	.836
		กลุ่มควบคุม	2.87	12.21	.75		
	หลังการทดลอง	กลุ่มทดลอง	3.12	12.29	.75	-.149	.882
		กลุ่มควบคุม	3.25	12.21	.25		
	หลังการติดตามผล	กลุ่มทดลอง	3.25	14.29	.25	-1.328	.184
		กลุ่มควบคุม	3.00	10.71	.25		
โดยรวม	ก่อนการทดลอง	กลุ่มทดลอง	3.07	14.75	.30	-1.559	.119
		กลุ่มควบคุม	2.90	10.25	.29		
	หลังการทดลอง	กลุ่มทดลอง	3.28	14.71	.39	-1.531	.126
		กลุ่มควบคุม	3.16	10.29	.26		
	หลังการติดตามผล	กลุ่มทดลอง	3.08	15.83	.18	-2.311*	.021
		กลุ่มควบคุม	2.92	9.17	.19		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4 พบว่า ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีคะแนนการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนหลังการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีคะแนนการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการสื่อสารทางบวก ที่พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนการสื่อสารทางบวกสูงกว่าของกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ส่วนหลังการติดตามผล กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีคะแนนการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสโดยรวมและการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสด้านความเข้าใจใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และด้านกลยุทธ์การเผชิญปัญหา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้น ด้านความรักความผูกพัน ด้านความเข้าใจใจ ด้านการไว้วางใจ ด้านการสื่อสารทางบวก และด้านบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบไม่แตกต่างกัน โดยคะแนนการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสโดยรวมและรายด้านทุกด้านของกลุ่มทดลองสูงกว่าของกลุ่มควบคุม

บทสรุป

ผลการศึกษาความพึงพอใจของคู่สมรสกลุ่มทดลองที่มีต่อรูปแบบการให้การศึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสในภาคเหนือตอนล่างประเทศไทย พบว่า มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการให้การศึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการ เพราะว่าได้รับความรู้และประสบการณ์มากขึ้น มีพลังในชีวิตสมรสเพิ่มมากขึ้น และได้เรียนรู้วิธีการเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตคู่สมรสในเชิงบวก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 แบบวัดการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส สามารถนำไปปรับใช้กับคู่สมรสที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ก่อนนำไปใช้ควรศึกษารายละเอียดของแบบวัด วิธีดำเนินการ และการแปลความหมายคะแนนที่ได้จากการวัด

1.2 รูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสในภาคเหนือตอนล่างประเทศไทย สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ โดยก่อนนำไปใช้ ควรทำความเข้าใจแนวคิด ทฤษฎี และเทคนิคต่างๆของการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการ และผู้นำไปใช้ควรมีทักษะ พื้นฐานของการให้การปรึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรติดตามผลหลังการใช้รูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส 3 เดือน และ 6 เดือน เพื่อตรวจสอบผลของการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส ว่ามีความคงทนยั่งยืนมากน้อยเพียงใด และควรจะปรับปรุงรูปแบบการให้การปรึกษาคู่สมรสแบบบูรณาการเพื่อการเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสในประเด็นใดต่อไป

2.2 ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีความประสงค์จะศึกษา และค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับคู่สมรสที่มีปัญหาในชีวิตสมรส ที่มาจากพื้นฐานของครอบครัวที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตสมรส ว่าจะมีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตสมรสของคนในครอบครัวหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2553). คู่มือการเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับอาสาสมัครเรื่องการช่วยเหลือคู่สมรสที่เสี่ยงต่อการหย่าร้าง : คู่มือประสานใจก่อนกายห่าง. บริษัท ปียอนด์ พับลิชซิ่ง จำกัด.

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2561). สถิติงานทะเบียนครอบครัว. สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว.

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2555). รายงานการวิจัย: การสร้างแบบวัดความเข้มแข็งของครอบครัว. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 2(2), 1-10.

มณฑิรา จารุเพ็ง. (2560). *จิตวิทยาครอบครัว*. แดนิคส์ อินเทอร์เน็ตปอเรชั่น.

Aspinwall, L. G., & Taylor, S. E. (1997). A stitch in time: Self-regulation and proactive coping. *Psychological Bulletin*, 121(3), 417-436.

Beavers, R., & Hampson, R. B. (2000). The beavers systems model of family functioning. *Journal of Family Therapy*, 22, 128-130.

- Cormier, W. H., & Cormier, L. S. (1991). *Interviews strategies for helpers*. Brooks/Cole Publishing Company.
- Corey, M. S., & Corey, G. (2008). *Groups Process and Practice* (7th ed.). Thomson Brooks/Cole.
- Geggie, J., DeFrain, J., Hitchcock, S., & Simone, S. (2000). *Family strengths research project*. The Family Action center, University of News castle, Australia.
- Greenman, P. S., & Johnson, S. M. (2012). Process research on emotionally focused therapy (EFT) for couples: Linking theory to practice. *Family Process*, 52(1), 46-61.
- Goldenberg, H., & Goldenberg, I. (2013). *Family therapy: An Overview*. Brooks/Cole.
- Lieberman, R. P. (1970). Behavioral approaches to family and couple therapy. *American Journal of Ortho-Psychiatry*, 40, 106-108.
- Meichenbaum, D. (1995). *Changing conceptions of cognitive behavior modification: Retrospect and prospect*. In M. J. Mahoney (Ed.), *Cognitive and Constructive Psychotherapies* (pp.20-26). Springer.
- Mooney, A., Oliver, C., & Smith, M. (2009). *Impact of family breakdown on children's wellbeing evidence review DCSF-RR113*. University of London, Institute of Education, Thomas Coram Research Unit.
- Skinner, H. A., Steinhauer, P. D., & Santa-Barbara, J. (1995). *Family Assessment Measure- III (FAM-III)*. Multi-Health Systems, Inc.
- .....

การเสริมสร้างกรอบคิดทางจิตวิทยาการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของ
นักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้รูปแบบ
การให้การปรึกษากลุ่มการรู้คิด-พฤติกรรม

THE ENHANCEMENT OF PSYCHOLOGICAL MINDSET OF SUCCESSFUL
ENTREPRENEURS OF PRIVATE UNIVERSITY UNDERGRADUATE STUDENTS
IN BANGKOK METROPOLIS THROUGH COGNITIVE-BEHAVIORAL GROUP
COUNSELING MODEL

Received: July 12, 2020

Revised: Oct 20, 2020

Accepted: Oct 28, 2020

^{1*}อโนมา ภาคสุทธิ ²พองพรรณ เกิดพิทักษ์ ³ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา
^{1*}Anoma Paksutti ²Pongpan Kirdpitak ³Prasarn Malakul Na Ayudhaya

^{1*-3}จิตวิทยาการปรึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิทยาเขตพัฒนาการ
^{1*-3}Counseling Psychology, Kasem Bundit University

*Corresponding Author, E-mail: anoma18@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากรอบคิดทางจิตวิทยาการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งเขตกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มการรู้คิด - พฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างกรอบคิดทางจิตวิทยาการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของนักศึกษาที่เข้าร่วมการทดลอง 3) เพื่อประเมินประสิทธิภาพและ 4) ความพึงพอใจต่อรูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มการรู้คิด-พฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างกรอบคิดทางจิตวิทยาการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษากรอบคิดทางจิตวิทยาการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จประกอบด้วยนักศึกษาจำนวน 345 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจำนวน 24 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คน ผลการวิจัยพบว่ากรอบ

คำสำคัญ: กรอบคิดทางจิตวิทยา การเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ รูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มการรู้คิด-พฤติกรรม นักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร

จิตทางจิตวิทยาการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของนักศึกษาจำนวน 345 คน อยู่ในระดับปานกลาง รูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มการรู้คิด-พฤติกรรมที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยด้าน การมีวิสัยทัศน์และการกำหนดเป้าหมาย การมุ่งความสำเร็จ การเชื่อมั่นในความสามารถของตน การใฝ่รู้การสร้างสรรค์และนวัตกรรม การเผชิญความเสี่ยง และการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอก ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาที่เรียนรู้จากรูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มการรู้คิด - พฤติกรรม มีกรอบจิตทางจิตวิทยาการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

Abstract

The purposes of this research paper were 1) to examine the psychological mindset of successful entrepreneurs of the undergraduate students in one of the private universities in Bangkok Metropolis, 2) to develop the cognitive-behavioral group counseling model for enhancing the psychological mindset of successful entrepreneurs of the students who participated in the intervention model, 3) to evaluate the effects and 4) the satisfaction toward the cognitive-behavioral group counseling model for enhancing the psychological mindset of successful entrepreneurs. The first group of participants selected for examining the psychological mindset of the successful entrepreneur was 345 students. The second group was randomly assigned into two groups, classified as an experimental group and a control group. Each group consisted of 12 students. The results showed that the psychological mindsets of successful entrepreneurs of 345 students were average. The cognitive-behavioral group counseling model developed for this study consisted of: visionary and goal setting, striving for achievement, self-efficiency, willingness to learn, creativity and innovativeness, risk-taking, and networking with external sources. It was found that students in an experiment group had higher psychological mindset of successful entrepreneurs significant at the .01 level.

Keywords: Psychological Mindset, Successful Entrepreneurs, Cognitive Behavioral Group Counseling Model, Undergraduate Students, Private University, Bangkok Metropolis.

Introduction

World Economic Forum's 2019 survey of youth attitudes in the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) countries revealed a region vibrant with the entrepreneurial spirit. In Thailand, nearly one-third of the new generation age between 15 and 35 paying more attention to become entrepreneurs. There has been an escalating number of undergrad students growing interested in entrepreneurship as a career option (Brenner et al., 1991; Fleming, 1994; Kolvereid & Moen, 1997; Zellweger et al., 2011) Not only as a choice for working life, but the entrepreneur also takes matters to his own hands, being freely independent of any control or supervision from the corporate including satisfactory wealth if successful.

Successful entrepreneurs are willing to work hard to achieve their goals, adapting to changes, taking advantage of the new situation, and learning from their mistakes (Cooper et al., 2004) In this increasingly competitive and uncertain environment, the entrepreneurs are often surrounded by ambiguous, incomplete, or constantly changing. In these circumstances, one who shows a high degree of tolerance for ambiguity and adapt quickly to change may be better prepared to succeed (Ayala & Manzano, 2011)

Although, university students may be motivated to start a business, overcoming the obstacles to be successful entrepreneurs perceived as a challenge. Most students perceive numerous hurdles hinder namely, not knowing where to start, fear of failure, and not knowing the right people Including, lack of knowledge, lack of experience, or propensity low risk-taking behavior (Harris & Gibson, 2008) that are considered as barriers to be a successful entrepreneur.

The researchers have been studied, what are the factors behind the success, and what could be the tools assisting the entrepreneurs to be successful? Many studies consider the traits of entrepreneurs or the traits that make entrepreneurs successful. (Kerr et al., 2018) However, there are few numbers of studies focusing on the psychological mindset antecedence successful entrepreneurs.

This research examines the psychological mindsets of successful entrepreneurs of a private university undergraduate student in Bangkok metropolis, and also develop a cognitive-behavioral group counseling model for enhancing the psychological mindset of successful entrepreneurs of private university undergraduate students in Bangkok

metropolis. By applying cognitive-behavioral group counseling theory. The cognitive-behavioral group counseling focusing on challenging and changing unhelpful cognitive distortions (e.g. thoughts, beliefs, and attitudes) and behaviors, improving emotional regulation (Beck, 2011) and the development of personal coping strategies that target solving current problems, assuming that changing maladaptive thinking leads to change in behavior and affect (Hassett et al., 2009) As well, to evaluate the effect of the cognitive-behavioral group counseling model for the enhancement of the psychological mindset of successful entrepreneurs

Literature Review

For decades, an extensive number of entrepreneurial researches have been studied around the world focusing on personality traits and characteristics of successful entrepreneurs (Audretsch et al., 2016; Hindle & Moroz, 2010; Schildt, 2012; Frese, 2009) Recently the new psychological approach in research and investigation had shifted to understand the antecedents to entrepreneurial behavior, motivation, and cognition, the entrepreneurial mindsets of entrepreneurs (Shaver & Scott, 1991)

Entrepreneurial mindsets were studied as a part of a shared mental model. (Borchers & Park, 2010) which allows people to understand and interpret phenomena, to draw inferences, to decide what actions to take, to control system execution, and to make predictions (Johnson-Laird, 2006) A full embracement of the entrepreneurial mindset is driven by way of acting and thinking like a habitual entrepreneur (McGrath & MacMillan, 2000) inclined to the ability to sense, act, and mobilize under uncertain conditions rapidly (Haynie et al., 2010) It was the state of mind of an entrepreneur which allows him to analyze the world and the opportunities and possibilities that it offers (Reed & Stoltz, 2011)

The entrepreneurial mindset played a significant role in the process of nurturing the entrepreneurial skills and capabilities of students. (Kouakou et al., 2019, Chinonye & Akinlabi, 2014) This mindset could be transferred and communicated to the students through education and practices, the skills, ability, and knowledge necessary to identify potential business opportunities. The psychological mindset behind successful

entrepreneurs has frequently included the need for achievement, propensity for risk-taking, personal, interpersonal values, and innovativeness (Low & MacMillan, 1988). In addition, an entrepreneurial mindset could facilitate the promotion of flexibility, creativity, ongoing innovation, and renewal (Hitt et al., 2003)

Whereas, Davis et al. (2015) indicated that the entrepreneurial mindset was the array of motives skills, and thinking processes that differentiate entrepreneurs from non-entrepreneurs and that contribute to entrepreneurial success. Based on their study, the entrepreneurial mindset profile (EMP), carry out to measure entrepreneurial mindset more comprehensively compare to the previous personality instrument. The EMP consisted of two dimensions, first part comprised of traits elements, namely, independence, limited structure, non-conformity, action orientation, passion, and need for achievement. The second is comprised of skill set, namely, future focus, idea generation, execution, self-confidence, persistence, and interpersonal sensitivity.

The current research examines the psychological mindset of successful entrepreneurs of undergraduate students from a private university in Bangkok metropolis and to develop the cognitive-behavioral counseling model for enhancing their psychological mindsets of successful entrepreneurs obscuring these dimensions included, visionary and goal setting, striving for achievement, self-efficiency, willingness to learn, creativity and innovativeness, risk-taking and networking with external resources.

The cognitive-behavioral group counseling techniques used in this research study included, etc. cognitive restructuring, the empty chair, and role reversal, imagery exercise, cognitive restructuring, modeling, behavioral rehearsal, self-talk, and self-taught/self-reflection. CBT intervention usually involves efforts to change thinking patterns. These strategies might include learning to recognize one's distortions in thinking that are creating problems, and then to re-evaluate them in light of reality. Gaining a better understanding of the behavior and motivation of others, using problem-solving skills to cope with difficult situations, and learning to develop a greater sense of confidence in one's own abilities.

Research Objectives

The objectives were as follows:

1) To study the psychological mindset of successful entrepreneurs of private university undergraduate students in Bangkok metropolis.

2) To develop the cognitive-behavior group counseling model for enhancing the psychological mindset of successful entrepreneurs of private university undergraduate students in Bangkok Metropolis.

3) To evaluate the effect of the psychological mindset of successful entrepreneurs of undergraduate students of a private university in Bangkok metropolis.

Research Hypothesis

1) There will be significant differences in the psychological mindset of successful entrepreneurs mean score responses of the students in the experimental group before the experiment, after the experiment, and after the follow-up.

2) There will be significant differences in the psychological mindset of successful entrepreneurs mean score responses of the students between the experimental group and the control group before the experiment after the experiment and after the follow-up.

Research Methodology

This study applied the mixed-method designs by applying the exploratory sequential mixed method design (Creswell, 2012) for examining the psychological mindset of successful entrepreneurs and applying the Quasi-experimental designs for enhancing the psychological mindset of successful entrepreneurs through cognitive-behavioral group counseling model. (Mills & Gay, 2016)

Participants

Participants of this study were 2,527 of the third-year undergraduate students from one private university in Bangkok from the following faculties, school of business administration, school of accountancy, school of mass communication, school of humanities, and applied arts, school of tourism and services, school of sciences and technology. There are 2 groups of participants in this study. The first group of the

psychological mindset of successful entrepreneurs' study was 345 students selected by multi-stage random sampling from the population. The second group of the study was 24 students whose successful entrepreneur's psychological mindset was lower than the 50th percentile. They were then randomly selected into two groups classified as an experimental group and a control group. Each group consisted of 12 Students. The experimental group participated in the cognitive-behavioral group counseling while the control group did not receive any counseling and routinely participate in university activities.

Instruments

The research instruments were a scale of the psychological mindset of successful entrepreneurs and a cognitive-behavioral group counseling model.

1. A scale of the psychological mindset of successful entrepreneurs was developed by the researcher. This scale contained seven dimensions of the psychological mindset of successful entrepreneurs: 1) visionary and goal-setting 2) striving for achievement 3) self-efficient 4) willing to learn 5) creativity and innovativeness 6) risk-taking and 7) networking with external resources. The scale contained 33 items measuring the stated psychological mindset of successful entrepreneurs' dimensions. The participants were asked to answer each item on a five-point Likert type rating scale, ranging from "1 not at all true to me" to "5 true to me". The items were summed for a total score and 7 dimensions score. Statistical analyses were conducted, which examined the scale content validity, the discrimination power of each item and scale reliability. The psychological mindset of successful entrepreneurs' scale properties was as follows:

1) The Item Objective Congruence (IOC) index of the scale of the psychological mindset of successful entrepreneurs ranged from .66-1.00

2) The discrimination power of each item of the scale of the psychological mindset of successful entrepreneurs analyzed by Pearson Product Moment Correlation obtained the Corrected Item Total Correlation (CTTC) ranged from .545 - .970

3) Cronbach Alpha reliability statistics of the scale of the psychological mindset of successful entrepreneurs revealed .989 and the reliabilities of each subscale of the dimension of the scale of the psychological mindset of successful entrepreneurs ranged from .832-.986

2. The cognitive-behavioral group counseling model for the enhancement of the psychological mindset of successful entrepreneurs of the experimental group was developed from concepts and techniques of cognitive-behavioral group counseling theory included 3 stages; the initial stage, working stage, termination, and evaluation stage. The group counseling model property was confirmed through the analysis of the Item Objective Congruence (IOC) index ranged from .66-1.00. The model was applied to enhance the psychological mindset of successful entrepreneurs of the students in the experimental group.

Data Collection

1. Data collection of the psychological mindset of successful entrepreneurs 345 participants were invited to participate in a research study regarding the psychological mindset of successful entrepreneurs of the students in a private university in Bangkok metropolis. The participants were informed of the purposes, the importance of the study, the confidentiality, and the anonymity of the data, then signed the consent form and respond to a psychological mindset of successful entrepreneurs' scale by self-reading and answering. The participants were thanked for the cooperation.

2. The cognitive-behavioral group counseling model

The cognitive-behavioral group counseling (CBT) model was applied to enhance the psychological mindset of successful entrepreneurs of the participants in the experimental group. The model based on the enhancement of the psychological mindset of successful entrepreneurs dimensions: 1) visionary and goal-setting 2) striving for achievement 3) self-efficient 4) willing to learn 5) creativity and innovativeness 6) risk-taking and 7) networking with external resources. Cognitive-behavioral therapy focuses on changing the automatic negative thoughts that can contribute to and worsen emotional difficulties, depression, and anxiety. These spontaneous negative thoughts have a detrimental influence on mood. Through CBT, these thoughts are identified, challenged, and replaced with more objective, realistic thoughts. CBT is about more than identifying thought patterns; it is focused on using a wide range of strategies to help people overcome these thoughts. The duration of the intervention model was seven weeks, the participants of the experimental and the control group were asked to complete the scale of the psychological mindset of successful entrepreneurs scale reflecting how they viewed the psychological mindset of successful entrepreneurs before the intervention, after and the following month after the end of the group counseling.

Data analysis

Mean, standard deviation, Median, Interquartile Range, Wilcoxon Matched Pairs Signed Ranks Test, and Mann Whitney U-test were used to analyze the data. Results of the study were as follow:

1. The result of the study of the psychological mindset of successful entrepreneurs of 345 students of a private university Bangkok metropolis presented in Table 1.

Table 1 Mean and standard deviations of the psychological mindset of successful entrepreneurs of 345 of 2,527 students in a private university in Bangkok metropolis

The psychological mindset of successful entrepreneurs	$\bar{X}$	SD	Classified as
Visionary and Goal setting	3.32	.46	average
Striving for Achievement	3.35	.41	average
Self-Efficiency	3.18	.44	average
Willing to Learn	3.26	.49	average
Creativity and Innovativeness	3.24	.56	average
Risk-Taking	3.29	.57	average
Networking with External Resources	3.28	.57	average
Total Mean score	3.27	.35	average

Table 1 showed the total mean score and each dimension mean score of their psychological mindset of successful entrepreneurs of 345 students were average.

2. The cognitive-behavioral group counseling model for enhancing the psychological mindset of successful entrepreneurs of the students in a private university in Bangkok metropolis was developed from the concept and techniques of cognitive-behavioral group counseling theory, the group counseling model property was confirmed through the analysis of Item Objective Congruence (IOC) index ranged from .66 - 1.00. The model was applied to enhance the psychological mindset of successful entrepreneurs of the students in the experimental group.

3. The evaluation of the effect of the cognitive-behavioral group counseling model for enhancing the psychological mindset of successful entrepreneurs of private university students in Bangkok metropolis was as follows:

3.1 Mean and standard deviations of the family cohesion of the experimental and the control group before the experiment, after the experiment, and after the follow up presented in Table 2

Table 2 Means and Standard deviation of the psychological mindset of successful entrepreneurs of the experimental group and control group before the experiment, after the experiment, and after the follow-up

The psychological mindset of successful entrepreneurs	Experimental Group (n=12)									Control Group (n=12)								
	Before the experiment			the After the experiment			the After the follow up			Before the experiment			the After the experiment			After the follow up		
	$\bar{x}$	SD	Class	$\bar{x}$	SD	Class	$\bar{x}$	SD	Class	$\bar{x}$	SD	Class	$\bar{x}$	SD	Class	$\bar{x}$	SD	Class
Visionary & goal Setting	2.83	0.41	Avg.	3.43	0.45	High	3.63	0.37	High	2.71	0.33	Avg.	2.97	0.45	Avg.	3.02	0.46	Avg.
Striving for Achievement	2.98	0.46	Avg.	3.55	0.41	High	3.75	0.29	High	3.04	0.54	Avg.	3.07	0.38	Avg.	3.10	0.39	Avg.
Self-Efficiency	3.04	0.46	Avg.	3.74	0.43	High	3.64	0.35	High	3.08	0.60	Avg.	3.10	0.49	Avg.	3.13	0.46	Avg.
Willing to Learn	3.13	0.58	Avg.	3.78	0.39	High	4.05	0.49	High	3.13	0.48	Avg.	3.15	0.38	Avg.	3.21	0.41	Avg.
Creativity & Innovativeness	3.23	0.67	Avg.	3.83	0.41	High	3.95	0.51	High	3.17	0.54	Avg.	3.27	0.29	Avg.	3.32	0.30	Avg.
Risk-Taking	3.13	0.65	Avg.	3.64	0.51	High	3.76	0.36	High	3.12	0.32	Avg.	3.13	0.32	Avg.	3.20	0.36	Avg.
Networking with External Recourses	3.22	0.70	Avg.	3.73	0.49	High	3.87	0.50	High	3.15	0.31	Avg.	3.17	0.35	Avg.	3.23	0.34	Avg.
Total Score	3.08	0.49	Avg.	3.61	0.39	High	3.81	0.25	High	3.07	0.27	Avg.	3.12	0.28	Avg.	3.16	0.30	Avg.

Note: Avg. = Average

Table 2 showed means and standard deviations of the psychological mindset of successful entrepreneurs of the experimental group and the control group before the experiment, after the experiment, and after the follow-up. The total mean score of the psychological mindset of successful entrepreneurs of the experimental group before the experiment was average, after the experiment and after the follow up were high. Furthermore, the total mean scores of the psychological mindset of successful entrepreneurs of the control group before the experiment, after the experimental and after the follow up were average.

3.2 A comparison of the psychological mindset of successful entrepreneurs of the experimental group before the experiment, after the experiment, and after the follow up presented in Table 3.

Table 3 A comparison of the psychological mindset of successful entrepreneurs of the experimental group before the experiment, after the experiment, and after the follow up by using Wilcoxon on Matched Pairs Signed Ranks Test

Psychological Mindset of Successful Entrepreneurs	Before the Experiment		After the Experiment		After the Follow Up		Comparison	Z	ρ
	Med	IQR	Med	IQR	Med	IQR			
Visionary and Goal Setting	3.00	.60	3.50	.55	3.60	.70	Before the Experiment – After the Experiment	-2.814**	.005
							After the Experiment r – After the Follow Up	-1.873	.061
							Before the Experiment – After the Follow Up	-3.069**	.002
Striving for Achievement	3.00	.85	3.40	.50	3.60	.55	Before the Experiment – After the Experiment	-2.921**	.003
							After the Experiment r – After the Follow Up	-.2325*	.020
							Before the Experiment – After the Follow Up	-2.949**	.003
Self-Efficiency	3.25	.69	3.62	.69	3.62	.44	Before the Experiment – After the Experiment	-2.751**	.006
							After the Experiment r – After the Follow Up	-.767	.443
							Before the Experiment – After the Follow Up	-2.944**	.003
Willing to Learn	3.00	.50	3.75	.69	4.20	.88	Before the Experiment – After the Experiment	-2.856**	.004
							After the Experiment r – After the Follow Up	-.1.761	.078
							Before the Experiment – After the Follow Up	-3.064**	.002
Creativity and Innovativeness	3.30	.90	3.60	.75	3.75	.81	Before the Experiment – After the Experiment	-3.074**	.002
							After the Experiment r – After the Follow Up	-1.673	.094
							Before the Experiment – After the Follow Up	-3.066**	.002
Risk-Taking	3.14	.90	3.50	.90	3.60	.35	Before the Experiment – After the Experiment	-2.877**	.004
							After the Experiment r – After the Follow Up	-.1.023	.306
							Before the Experiment – After the Follow Up	-2.716**	.007
Networking with External Resources	3.20	.75	3.80	.75	3.80	.75	Before the Experiment – After the Experiment	-2.952**	.003
							After the Experiment r – After the Follow Up	-1.590	.112
							Before the Experiment – After the Follow Up	-2.807**	.005
Total Score	3.25	.48	3.54	.48	3.77	.48	Before the Experiment – After the Experiment	-3.061**	.002
							After the Experiment r – After the Follow Up	-2.432*	.015
							Before the Experiment – After the Follow Up	-3.072**	.002

** $\rho < .01$, * $\rho < .05$

Table 4 showed the median, interquartile range, and Z- score of the psychological mindset of successful entrepreneurs of the control group. The data were as follows. Partially significant differences in total score and each dimension score of the control group before and after the experimental period were $<.05$, before the experimental and after the follow up was $<.01$, except after the experiment and after the follow-up was $>.05$.

3.3 A comparison of the psychological mindset of successful entrepreneurs of the experimental group and control group presented in table 4.

Table 4 A comparison of the psychological mindset of successful entrepreneurs of the experimental group and control group using Mann Whitney U-test

The psychological mindset of successful entrepreneurs	Study consisted	Comparison	Med	IQR	Mean Rank	Z	ρ
Visionary and Goal Setting	Before the Experiment	Experimental Group	3.00	.60	14.38	-.134	.179
		Control Group	2.75	.50	10.63		
	After the Experiment	Experimental Group	3.50	.55	15.96	-2.41*	.016
		Control Group	2.90	.40	9.04		
	After the Follow-up	Experimental Group	3.60	.70	16.67	-2.92**	.003
		Control Group	3.00	.55	8.33		
Striving for Achievement	Before the Experiment	Experimental Group	3.00	.85	12.21	-.206	.837
		Control Group	3.00	.88	12.79		
	After the Experiment	Experimental Group	3.40	.50	16.25	-2.63**	.008
		Control Group	3.00	.50	8.75		
	After the Follow-up	Experimental Group	3.60	.55	18.00	-3.85**	.000
		Control Group	3.20	.40	7.00		
Self-Efficiency	Before the Experiment	Experimental Group	3.25	.69	12.04	-.325	.745
		Control Group	3.00	.50	12.96		
	After the Experiment	Experimental Group	3.25	.69	16.29	-2.64**	.008
		Control Group	3.25	.69	8.71		
	After the Follow-up	Experimental Group	3.50	.44	16.25	-2.66**	.008
		Control Group	3.12	.69	8.75		
Willing to Learn	Before the Experiment	Experimental Group	3.00	.50	12.54	-.031	.976
		Control Group	3.25	.50	12.46		
	After the Experiment	Experimental Group	3.75	.69	17.42	-3.46**	.001
		Control Group	3.25	.25	7.58		
	After the Follow-up	Experimental Group	3.75	.88	17.38	-3.41**	.001
		Control Group	3.25	.50	7.63		
Creativity and Innovativeness	Before the Experiment	Experimental Group	3.30	.90	13.33	-.589	.556
		Control Group	3.00	.50	11.67		
	After the Experiment	Experimental Group	3.60	.75	16.96	-3.13**	.002
		Control Group	3.20	.50	8.04		
	After the Follow-up	Experimental Group	3.75	.81	17.08	-3.19**	.001
		Control Group	3.30	.55	7.92		
Risk-Taking	Before the Experiment	Experimental Group	3.10	.90	12.88	-.263	.793
		Control Group	3.20	.50	12.13		
	After the Experiment	Experimental Group	3.40	.90	16.25	-2.64**	.008
		Control Group	3.20	.55	8.75		
	After the Follow-up	Experimental Group	3.50	.35	15.54	-3.16**	.002
		Control Group	3.30	.50	17.00		
Networking with External Resources	Before the Experiment	Experimental Group	3.20	.75	13.38	-.617	.537
		Control Group	3.20	.40	11.63		
	After the Experiment	Experimental Group	3.80	.75	16.42	-2.74**	.006

The psychological mindset of successful entrepreneurs	Study consisted	Comparison	Med	IQR	Mean Rank	Z	ρ
	Experiment	Control Group	3.20	.40	8.58		
	After the	Experimental Group	3.80	.75	16.71	-2.95**	.003
	Follow-up	Control Group	3.40	.40	8.29		
Total Score	Before the	Experimental Group	3.25	.48	13.63	-.787	.431
	Experiment	Control Group	3.12	.36	11.38		
	After the	Experimental Group	3.54	.48	16.83	-3.00**	.003
	Experiment	Control Group	3.18	.33	8.17		
	After the	Experimental Group	3.57	.48	18.42	-4.10**	.000
	Follow-up	Control Group	3.28	.39	6.58		

* $p < .05$, ** $p < .01$

Table 4 showed the median, interquartile range, and Mann Whitney U-test of the psychological mindset of successful entrepreneurs of the experimental group and control group. The data were as follows:

3.4 No significant differences in the psychological mindset of successful entrepreneurs of the experimental group and control group existed before the experiment. Significant differences in the psychological mindset of successful entrepreneurs of the experimental group and control group existed after the experiment and after the follow up at .01 level.

Conclusion and discussion

1. The finding revealed that the psychological mindset of successful entrepreneurs of 345 students was average. The data showed the lowest score in the self-efficiency dimension, which could be interpreted that the students were lack of actual experiences in running the business, low self-confidence as well as doubting their ability to become a successful entrepreneur. Oppositely the highest score was striving for achieving dimension, reflected the awareness of the students that to be a successful entrepreneur, the person must be able to overcome the obstacles with perseverance, devotion, and resilience.

2. The cognitive-behavioral group counseling (CBT) model was developed from the concept and techniques of cognitive-behavioral group counseling theory. The model was valuable in enhancing the psychological mindset of successful entrepreneurs in university students, especially the students in the experimental group. The cognitive-behavioral group counseling (CBT) model could be a powerfully

satisfying experience. The students had discovered, how thoughts and acts are related as the consequence of one another. Then learned to adapt the methodology to adjust their thinking process to overcome the negative feeling subsequently to the appropriate behavior.

3. The psychological mindset of successful entrepreneurs of the experimental group after the experiment and after the follow up was significantly higher than before the experiment at .01 level.

4. The psychological mindset of successful entrepreneurs of the experimental group after participating in the experiment and after the follow up was significantly higher than the control group at .01 level.

The study had led to a new understanding of the psychological mindset of successful entrepreneurs of the students in a private university in Bangkok metropolis. The focus group report of the experimental group members who attended the cognitive group counseling model for enhancement of the psychological mindset of successful entrepreneurs after the follow up showed that they were highly satisfied with the model. They have learned to examine their entrepreneurial mindsets. The model helped them improving their weaknesses and re-embody a new set of minds, strengthen their self-beliefs in becoming an entrepreneur, yet to be successful in the future. Therefore, it is recommended, it should include a psychological-based intellectual approach as part of the study of entrepreneurship (Entrepreneurial Education) to strive to create an entrepreneurial mindset for students in every year to be a foundation that students can use to further their entrepreneurship.

Reference

- Audretsch, D. B., Kuratko, D. F., & Link, A. N. (2016). Dynamic entrepreneurship and technology-based innovation. *Journal Evolution Economic*, 26, 603–620.
<https://doi.org/10.1007/s00191-016-0458-4>
- Ayala, J., & Manzano, G. (2011). Established business owners' success: Influencing factors. *Journal of Developmental Entrepreneurship (JDE)*. 15. 263-286.
10.1142/S1084946710001555

- Beck, J. S. (2011). *Cognitive behavior therapy: Basics and beyond* (2nd ed.). Guilford Press.
- Borchers, A., & Park, S. A. (2010). Understanding entrepreneurial mindset: A study of entrepreneurial self-efficacy, locus of control, and intent to start a business. *Journal of Engineering Entrepreneurship*, 1, 51-62.
- Brenner, O. C., Pringle, C. D., & Greenhaus, J. H. (1991). Perceived fulfillment of organizational employment versus entrepreneurship: Work values and career intentions of business college graduates. *Journal of Small Business Management*, 29 (3), 62-74.
- Chinonye, L. M., & Akinlabi, M. (2014). Entrepreneurship curriculum and pedagogical challenges in captivating students' interest towards entrepreneurship education. *Research Journal of Economics and Business Studies*, 4(1), 1-11.
- Cooper, N., Estes, C. A., & Allen, L. (2004). Bouncing back: How to develop resiliency through outcome-based recreation programs. *Parks & Recreation*, 39(4), 28-35.
- Creswell, J. W. (2012). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). Sage.
- Davis, M. H., Hall, J. A., & Mayer, P. S. (2015). Developing a new measure of entrepreneurial mindset: Reliability, validity, and implications for practitioners. *Consulting Psychology Journal Practice and Research*, 68(1), 21-48. <http://doi.org/10.1037/cpb0000045>
- Fleming, P. (1994). The role of structured interventions in shaping graduate entrepreneurship. *IBAR. Journal of Irish Business and Administrative Research*, 15, 146-157.
- Frese, M. (2009). Towards a psychology of entrepreneurship - An action theory perspective. *Foundation and Trends in Entrepreneurship*, 5(6), 437-496.
- Harris, M. L., & Gibson, S. G. (2008). Examining the entrepreneurial attitudes of US business students. *Education & Training*, 50(7), 568-581.
- Hassett, A. L., & Gevirtz, R. N. (2009). Nonpharmacologic treatment for fibromyalgia: patient education, cognitive-behavioral therapy, relaxation techniques, and complementary and alternative medicine. *Rheumatic Disease Clinics of North America*. 35(2): 393-407.
- Haynie, J. M., Shepherd, D., Mosakowski, E., & Earley, P. C. (2010). A situated metacognitive model of the entrepreneurial mindset. *Journal of Business Venturing*, 25(2), 217-229.

- Hindle, K., & Moroz, P. (2010). Indigenous entrepreneurship as a research field: Developing a definitional framework from the emerging canon. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 6(4), 357–385.
<https://doi.org/10.1007/s11365-009-0111-x>
- Hitt, M., Sirmon, D., & Ireland, D. (2003). A Model of strategic entrepreneurship: The construct and its dimensions. *Journal of Management*, 29(6), 963-989.
[http://doi:10.1016/so149-2063\(03\)00086-2](http://doi:10.1016/so149-2063(03)00086-2)
- Johnson-Laird, P. N. (2006). *How we reason*. Oxford University Press.
- Kerr, S., Kerr, W., & Xu, T. (2018). Personality traits of entrepreneurs: a review of recent literature. *Foundations and Trends in Entrepreneurship*. 14(3), 279-356.
<http://dx.doi.org/10.1561/03000000080>.
- Kolvereid, L., & Moen, Øystein. (1997). Entrepreneurship among business graduates: does a major in entrepreneurship make a difference? *Journal of European Industrial Training*. 21(4). 154-160. <http://doi.org/10.1108/03090599710171404>.
- Kouakou, K. K., Li, C., Akolgo, I. G., & Tchamekwen, A. M. (2019). Evolution view of entrepreneurial mindset theory. *International Journal of Business and Social Science*. 10(6), 116-129. <http://doi.org/10.30845/ijbss.v10n6p13>
- Low, M., & MacMillan, I. (1988). Entrepreneurship: past research and future challenges. *Journal of Management*, 14(2), 139-161.
<http://doi.org/10.1177/014920638801400202>.
- McGrath, R. G., & MacMillan, I. C. (2000). *The entrepreneurial mindset: Strategies for continuously creating opportunity in an age of uncertainty*. Harvard Business School Press.
- Mills, G. E., & Gay, L. R. (2016) *Education research: Competencies for analysis and applications*. Pearson Education.
- Reed, J., & Stoltz, P. G. (2011). *Put your mindset to work: The one asset you really need to win and keep the job you love*. Penguin Group.
- Schildt, H. (2012). *The Field of entrepreneurship: A bibliometric assessment*. *Journal of Administrative Science Quarter*, 3(3), 429-451.
- Shaver, K. G., & Scott, L. R. (1991). Person, process, choice: The psychology of new venture creation. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 16(2), 23–45.

World Economic Forum. (2019). *In Indonesia, over a third of young people want to be entrepreneurs.*

<https://www.weforum.org/agenda/2019/08/indonesia-young-people-entrepreneur/>

Zellweger, T., Sieger, P., & Halter, F. (2011). Should I stay or should I go? Career choice intentions of students with family business background. *Journal of Business Venturing*, 26(5), 365-377. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jbusvent.2010.04.001>

.....

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-แสดงตัว และทัศนคติ
ต่อการซื้อสินค้าออนไลน์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์

A STUDY OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PERSONALITY TYPES INTROVERT-EXTROVERT AND ATTITUDE TOWARDS ONLINE SHOPPING WITH ONLINE SHOPPING BEHAVIOR

Received: June 28, 2021

Revised: Aug 10, 2021

Accepted: Aug 28, 2021

^{1*}อิงตะวัน ลาโพธิ์ ²ธัมมัญญิตตา อยู่เจริญ ³เจษฎา อังกาบสี
^{1*}Ingtawan Lapho ²Tammattitta Yoocharoen ³Jesda Aungabsee

^{1*-3}คณะจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

^{1*-3}Faculty of Psychology, Kasem Bundit University

* Corresponding Author, E-mail: Jesda.Aun@kbu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของนักศึกษา 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ จำแนกตาม เพศ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-แสดงตัวของนักศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการซื้อสินค้าออนไลน์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักศึกษา คณะจิตวิทยา สาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ปีการศึกษา 2563 จำนวน 120 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม จำนวน 4 ตอน ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-แสดงตัว แบบสอบถามทัศนคติต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ และแบบสอบถามพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (Standard Deviation) สถิติ t-test แบบเป็นอิสระต่อกัน (t-test for Independent Sample) สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) คำนวณโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

คำสำคัญ: พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ บุคลิกภาพแบบเก็บตัว-แสดงตัว ทัศนคติต่อการซื้อสินค้า
ออนไลน์

ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า

1. พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.47$)
2. นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (t-test = 3.879)
3. นักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยคนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 9,000 บาทขึ้นไป มีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์มากที่สุด (F-test = 11.193)
4. นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวกับนักศึกษามีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ไม่แตกต่างกัน (t-test = -.247)
5. ทศนคติต่อการซื้อสินค้าออนไลน์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .701

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the online shopping behavior levels of students, (2) to compare the online shopping behaviors classified by gender, average monthly income and personality types: introvert-extrovert of students, and (3) to study relationships between attitudes towards online shopping with online shopping behaviors of students. The population was 120 psychology students of Kasem Bundit University. The research tool used for collecting data was a questionnaire divided into four parts: personal data, online shopping behavior, personality types Introvert-extrovert and attitude towards online shopping. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test for independent sample, One-way ANOVA or F-test and Pearson Product Moment Correlation calculated by using the computer software.

The results were as follows:

1. The online shopping behavior of Kasem Bundit University students was at a middle level ($\bar{x} = 3.47$ from a full score of 5)
2. The students with different gender had the online shopping behavior with the statistical significance at the 0.001 level. (t-test = 3.879)
3. The students with different average monthly income had the online shopping behavior with the statistical significance at the 0.001 level. (F-test = 11.193)

4. The students with different personality types: introvert-extrovert had no difference statistical significance in the online shopping behavior. (t-test = -.247)

5. The attitude towards online shopping had the positive relation with the online shopping behavior with the statistical significance at the 0.001 level with a correlation coefficient of .701

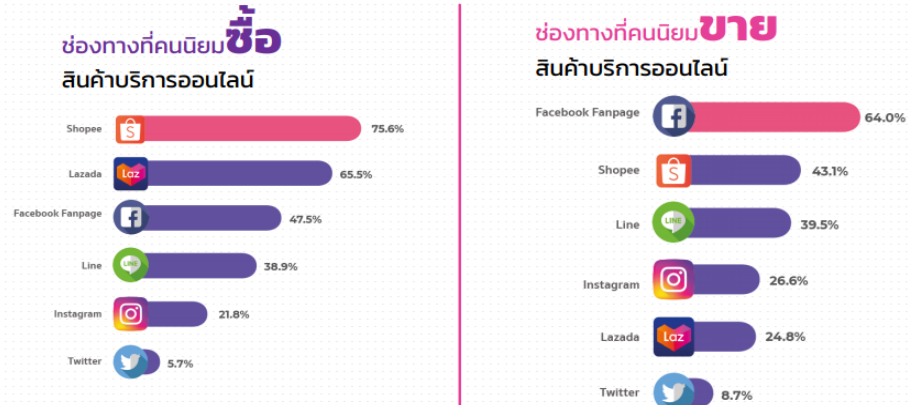
Key words: Online Shopping Behavior, Personality Types Introvert-Extrovert, Attitude towards Online Shopping

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันในยุคที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว อุปกรณ์เครื่องใช้ในการดำรงชีวิตของเราล้วนมีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิต เทคโนโลยีจึงเข้ามามีบทบาทในการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ พฤติกรรมการใช้ชีวิตของผู้คนในสังคมก็เปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าก็มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน จากเดิมถ้าหากเราจะซื้อสินค้าสักชิ้นเราต้องออกจากบ้านเพื่อไปซื้อด้วยตนเอง หรือโทรเรียกใช้บริการขนส่งสินค้า แต่ปัจจุบันเราสามารถที่จะซื้อสินค้าที่เราต้องการจากร้านค้าบนช่องทางออนไลน์ ต่าง ๆ ได้ โดยที่เราไม่ต้องออกจากที่พักอาศัยเพื่อไปซื้อ จะเห็นได้ว่าการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ช่วยให้การใช้ชีวิตประจำวันของคนรุ่นใหม่เป็นเรื่องง่าย และมีความสะดวกสบาย โดยคนรุ่นใหม่นิยมซื้อของออนไลน์มากขึ้นประมาณ 2 ใน 3 ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลก ผู้ที่มีอายุระหว่าง 16-64 ปี นิยมซื้อของออนไลน์ในแต่ละเดือน โดยซื้อผ่านอุปกรณ์มือถือมากกว่า Laptop และผู้ซื้อของออนไลน์ที่อายุน้อยก็มีแนวโน้มจะค้นหาซื้อสินค้าและสินค้าผ่านระบบโซเชียลมากขึ้น แนวโน้มนี้จะยิ่งเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่มอายุ 16-64 ปี (Kemp, 2020 อ้างถึงใน ไพรชญ์ไทย, 2563, ออนไลน์) ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ด้านการสื่อสารในปัจจุบัน จึงทำให้ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce: E-Commerce) ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ประกอบกับความสามารถในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและมีเสถียรภาพทำให้การติดต่อสื่อสาร และทำธุรกรรมออนไลน์ทั้งในด้านการซื้อ และการขายมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้บริโภคมีช่องทางในการเข้าถึงสินค้าและบริการบนอินเทอร์เน็ตมากขึ้น การซื้อสินค้าออนไลน์จึงกลายเป็นช่องทางการซื้อขายที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน ผู้ประกอบการจึงหันมาเพิ่มช่องทางการขายผ่านทางออนไลน์มากขึ้นเพื่อตอบสนองไลฟ์สไตล์หรือรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ปรากฏดังภาพผลสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ปี 2562

ผลสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ปี 2562

ช่องทางถูกใจคนซื้อคนขายทางออนไลน์

คนไทยนิยมขายของทาง Facebook
ในขณะที่นิยมซื้อสินค้าผ่าน e-Marketplace

ผลสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ปี 2562

12

ภาพที่ 1 ภาพผลสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตปี 2562

ที่มาภาพ : สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2562, ออนไลน์

จากข้อมูลผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ปี 2562 สำรวจโดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือ ETDA 2562 เมื่อพิจารณาช่องทางออนไลน์ที่ถูกใจคนซื้อ-ขายมากที่สุด พบว่าช่องทางที่ผู้ซื้อเลือกใช้เพื่อซื้อสินค้ามากที่สุด คือ e-Marketplace ได้แก่ Shopee 75.6% รองลงมาคือ Lazada 65.5% และ Social Media ได้แก่ Facebook Fanpage 47.5% และ Line 38.9% ต่างจากช่องทางที่ผู้ขายนิยมใช้เพื่อขายของออนไลน์มากที่สุด คือ Facebook Fan Page 64.0% รองลงมาคือ Shopee 43.1% และ LINE 39.5% ตามลำดับ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2562, ออนไลน์) โดยเฉพาะช่วงวัยในระดับอุดมศึกษาคอบคลุมกลุ่มนักเรียน นักศึกษาถือว่าเป็นวัยที่มีพฤติกรรมในการใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุด (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2563, น. 44) นักศึกษากับการซื้อสินค้าออนไลน์ จึงเป็นสิ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกสบายทั้งนี้ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยี เนื่องจากกลุ่มนักศึกษาหรือกลุ่มวัยรุ่นเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ใช้อินเทอร์เน็ตในชีวิตประจำวันมากที่สุด และรู้จักวิธีการใช้งานอินเทอร์เน็ตเป็นอย่างดี เพื่อค้นคว้าหาข้อมูลในการเรียนรู้ รวมถึงการศึกษาในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนเป็นรูปแบบออนไลน์แทนการเรียนในห้องเรียน เนื่องจากผลกระทบจากสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จึงทำให้นักศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้อินเทอร์เน็ตมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ด้วยสาเหตุดังกล่าวนักศึกษาจึงมีโอกาสดังกล่าวจะได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าและบริการผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ง่ายเพิ่มขึ้นด้วยจึงสามารถจูงใจให้นักศึกษาสามารถสั่งซื้อสินค้าหรือบริการผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงพฤติกรรมของผู้คนสมัยใหม่ นิยมค้นหาข้อมูลผ่าน

ทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้นเพื่อช่วยในการตัดสินใจซื้อผ่านทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

พฤติกรรมกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ หมายถึง การกระทำของกลุ่มบุคคล หรือบุคคลหนึ่งที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์ต่อสินค้าและบริการ ที่มีกระบวนการมาจากการตัดสินใจ อันเนื่องจากอิทธิพลและปัจจัยหลายด้าน เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุด โดยมีการแสวงหาการซื้อสินค้า การใช้สินค้า การประเมินผล หรือการบริโภคผลิตภัณฑ์ ก่อนที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมนั้นออกมาผ่านช่องทางออนไลน์ในแต่ละครั้งมักมีเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมนั้นเสียก่อน ซึ่งมูลเหตุดังกล่าวเรียกว่า “กระบวนการของพฤติกรรม” (Process of Behavior) โดยผู้บริโภคมักจะหาข้อมูลจากสื่อออนไลน์ในช่องทางต่าง ๆ ทั้งจากการแนะนำสินค้าผ่านตัวผู้ขาย การรีวิวสินค้าผ่านผู้เข้าร่วมถึงความน่าเชื่อถือเว็บไซต์ เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่สินค้านั้นถูกวางอยู่ นำไปสู่การตัดสินใจซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ที่ผู้บริโภคให้ความเชื่อมั่น (จิตาพร รุ่งสถาพร, 2562, น.12)

ปัจจัยสำคัญเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ พบว่า เพศเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ จากงานวิจัยของ ศรียา บุญประเสริฐ (2559, น. 43) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่นผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก (Facebook) ผลการศึกษาพบว่า มีเพียงปัจจัยด้านเพศเท่านั้น ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่นผ่านเฟซบุ๊ก เนื่องจากความแตกต่างทางเพศทำให้บุคคลมีพฤติกรรมต่างกันอย่างมากในเรื่องต่าง ๆ ทั้งในด้านความคิด ความสนใจ ค่านิยม ทักษะคิด รูปแบบการดำเนินชีวิต และพฤติกรรมกรรมการซื้อสินค้า โดยเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางเฟซบุ๊กมากกว่าเพศชาย และมักจะใช้อารมณ์ในการซื้อสินค้า ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อที่รวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณญา โพธิ์ไพฑ่อง (2556, น. 37) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าจากร้านค้าออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า เพศชายและเพศหญิงมีการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าจากร้านค้าออนไลน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะซื้อเสื้อผ้าจากร้านค้าออนไลน์มากกว่าเพศชาย ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากเพศชายและเพศหญิงมีความสนใจสินค้าประเภทเสื้อผ้าแตกต่างกัน

ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรมกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ คือ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งรายได้หรือสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ เป็นเครื่องแสดงถึงความสนใจในการรับรู้ข่าวสารของแต่ละบุคคลที่มีสถานะเศรษฐกิจและสังคมที่ต่างกัน แสดงถึงการมีศักยภาพในการดูแลตนเองบ่งบอกถึงอำนาจในการบริโภคข่าวสาร ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงจะมีโอกาสที่ดีกว่าในการแสวงหาสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลตนเอง ส่วนผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำที่มีการศึกษาน้อยมีข้อจำกัดในเรื่องโอกาสการรับรู้ เรียนรู้ ตลอดจนการแสวงหาความรู้และประสบการณ์ในการดูแลตนเอง (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2538 อ้างถึงใน ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2542) สอดคล้องกับงานวิจัยของบรรลักษ์ณ์ เสนาะคำ (2562) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีใน

กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานคร ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเนื่องจากนักศึกษาแต่ละกลุ่มรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีกำลังซื้อที่ต่างกัน สามารถทุ่มเทกับความน่าเชื่อถือของสินค้าในเครือข่ายสังคมออนไลน์แตกต่างกัน

นอกจากเพศ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแล้ว ยังพบว่าบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-แสดงตัว และทัศนคติก็มีความสำคัญที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ได้ ดังงานวิจัยของอุมาร์ซันี แก้วบุตตา (2553) ได้ศึกษาอิทธิพลของบุคลิกภาพต่อการตัดสินใจซื้อหนังสือจิตวิทยาเพื่อพัฒนาตนเองของคนวัยทำงานในจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า บุคลิกภาพแตกต่างกันให้ความสำคัญต่อผลิตภัณฑ์แตกต่างกัน โดยผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวให้ความสำคัญต่อด้านผลิตภัณฑ์มากกว่าผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว และงานวิจัยของ กัญญาภัค พันธุมจินดา (2556, น. 45) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มคนทำงานในกรุงเทพมหานครที่มีอายุ 22 ปีขึ้นไป ผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติส่งผลต่อความต้องการซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มคนทำงานในกรุงเทพมหานครที่มีอายุ 22 ปีขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากทัศนคติคือความคิด ความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสินค้า ซึ่งถ้าบุคคลมีทัศนคติในทางที่เป็นบวก ต่อสินค้าจะมีแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อสินค้านั้น ๆ

จากผลงานการวิจัยดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-แสดงตัว และทัศนคติต่อการซื้อสินค้าออนไลน์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ โดยเลือกศึกษากับนักศึกษาคณะจิตวิทยา สาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่สนใจศึกษาเป็นกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในช่วงวัยที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดในปัจจุบัน ซึ่งสามารถเป็นพื้นฐานในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการเรียนรู้และสามารถนำไปพัฒนาการประกอบกิจการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของนักศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ จำแนกตาม เพศ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-แสดงตัวของนักศึกษา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการซื้อสินค้าออนไลน์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของนักศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์แตกต่างกัน
2. นักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์แตกต่างกัน
3. นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวกับนักศึกษามีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์แตกต่างกัน
4. ทักษะการคิดต่อการซื้อสินค้าออนไลน์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักศึกษาคณะจิตวิทยา สาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2563 ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 141 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาคณะจิตวิทยา สาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2563 ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 120 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลเกินกว่ากลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้จากการใช้สูตรการคำนวณของเครซีและมอร์แกน (ธีรฤทธิ เอกะกุล, 2543 อ้างใน มารยาท โยทองยศ และปราณี สวัสดิ์สรทรัพย์, 2551 น. 5) โดยกำหนดให้ค่าระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ความคลาดเคลื่อนที่ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจำนวน 104 คน ทั้งนี้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555, น.41)

3. นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ หมายถึง การแสดงออกถึงความต้องการของตนเองที่มีต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ประเภทต่าง ๆ ทั้งในด้านประสบการณ์ในการซื้อ จำนวนครั้งในการซื้อ จำนวนเงินในการซื้อแต่ละครั้ง สินค้าที่นิยมซื้อ และช่องทางออนไลน์ที่นิยมใช้ในการสั่งซื้อสินค้า

2. บุคลิกภาพเก็บตัว หมายถึง ลักษณะของบุคคล ซึ่งเป็นคนเงียบ แยกตัวจากคนอื่น เจ้าระเบียบ ชอบหนังสือตำรามากกว่าจะสนทนากับเพื่อน มีแนวโน้มที่จะวางแผนล่วงหน้า ไม่ไว้วางใจเหตุการณ์ ไม่ชอบความตื่นเต้น ดำเนินชีวิตประจำวันด้วยความเคร่งเครียด เอาจริงเอาจัง ชอบแบบชีวิตที่เป็นพิธีรีตอง ควบคุมอารมณ์ นาน ๆ ครั้งจึงจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวไม่เสียอารมณ์ง่าย เป็นคนซื้อตรง บางครั้งมองโลกในแง่ร้าย ให้ค่านิยมสูงกับจริยธรรม

3. บุคลิกภาพแสดงตัว หมายถึง ลักษณะของบุคคล ซึ่งชอบสังคม ชอบสังสรรค์ มีเพื่อนมาก ต้องการเพื่อนสนทนาด้วยไม่ชอบอ่านหรือศึกษาโดยลำพัง ชอบความตื่นเต้น ทำอะไรไม่เตรียมตัว เป็นคนหุนหัน (Impulsive Individual) ชอบแสดงเรื่องตลกขบขัน มีคำตอบเตรียมพร้อมอยู่เสมอ ชอบการเปลี่ยนแปลง เป็นคนอิสระพร้อมที่จะไป (Easygoing) มองโลกในแง่ดี ชอบสนุกสนาน ชอบเคลื่อนไหว และทำสิ่งต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะก้าวร้าวและอารมณ์เสีย ไม่ควบคุมอารมณ์ตนเอง เป็นคนไวใจได้ไม่มากนัก (Not Always a Reliable Person)

4. ทศนคติต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ หมายถึง ความคิด ความรู้สึก และแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมที่มีต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ทั้งในความรู้สึกที่เป็นแง่บวกและแง่ลบ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

4.1 ด้านความคิดต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ หมายถึง ความคิด ความเชื่อของบุคคลที่รับรู้ในเรื่องของประโยชน์ในการใช้งาน ความสะดวกในการใช้งาน และการรับรู้ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยต่อการซื้อสินค้าออนไลน์

4.2 ด้านความรู้สึกที่มีต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ทั้งชอบหรือไม่ชอบ ทั้งรู้สึกดีหรือไม่ดี

4.3 ด้านแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรม หมายถึง ความพร้อมของบุคคลที่จะตอบสนองต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ ผ่านการประมวลผลคิดและประเมินค่าความรู้สึกอาจแสดงออกมาในรูปแบบของพฤติกรรมทางบวก คือ การยอมรับ การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมทางลบ คือ การหลีกเลี่ยงและไม่ซื้อสินค้าออนไลน์

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล 2) แบบสอบถามบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-แสดงตัว ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามของจักรพันธ์ พูนแสง และคณะ (2550) พัฒนามาจากแบบวัดบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-แสดงตัวของ นวลละออ สุภาพล (2534, น. 218-220) แปลและปรับปรุงจากแบบวัดบุคลิกภาพเก็บตัว-แสดงตัวของไอเซนคท์ (Introversion-Extraversion in the Eysenck Personality Inventory: Wilson, 1977) มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ คือ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย โดยแบบสอบถามมีจำนวน 20 ข้อ และคะแนนรวม 20 ถึง 120 คะแนน มีอำนาจพยากรณ์ระหว่าง 1.37-5.58 และมีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แบบอัลฟา (Alpha) ที่ .84 3) แบบสอบถามทัศนคติต่อการซื้อสินค้าออนไลน์เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างตามนิยามปฏิบัติการ นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเองในข้อที่ 3 ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และตรวจความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ความครอบคลุม และความสอดคล้องตามนิยามศัพท์ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Congruence) ที่มีค่าตั้งแต่ .50 ขึ้นไป พร้อมนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้วิธีการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อ

กับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item-Total Correlation) จากสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Person Product Moment Correlation) ที่มีค่า .20 ขึ้นไป (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2553, น.75) ได้แบบสอบถามทัศนคติต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ จำนวน 15 ข้อ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็น มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (เห็นด้วยมากที่สุด - เห็นด้วยน้อยที่สุด) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .810 4) แบบสอบถามพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาร่างตามนियามปฏิบัติการ จำนวน 12 ข้อ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (เป็นประจำ - ไม่เคยเลย) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .713 จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ t-test แบบเป็นอิสระต่อกัน (t-test for Independent Sample) สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปของนักศึกษาคณะจิตวิทยา สาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต จำนวน 120 คน สามารถแจกแจงได้ ดังนี้

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

1. สถิติ t-test แบบเป็นอิสระต่อกัน (t-test for Independent Sample) สำหรับทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของกลุ่ม 2 กลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน ในการทดสอบสมมติฐานของการศึกษาค้นคว้าข้อที่ 1 และข้อที่ 3

2. สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) สำหรับทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของกลุ่มมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2558, น. 84-85) ในการทดสอบสมมติฐานของการศึกษาค้นคว้าข้อที่ 2

3. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) สำหรับวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2558, น. 85) ในการทดสอบสมมติฐานของการศึกษาค้นคว้าข้อที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามสมมติฐานมีดังนี้

1. นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของนักศึกษาจำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	SD	df	t	p
หญิง	88	3.66	.88	118	3.879***	.000
ชาย	32	2.95	.88			
รวม	120					

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2. นักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ดังตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของนักศึกษาจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	3	23.266	7.755	11.193***	.000
ภายในกลุ่ม	116	80.374	.693		
รวม	119	103.640			

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของนักศึกษา จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ผลการศึกษพบว่า นักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งผลการวิเคราะห์ที่ได้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงนำไปทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Games-Howell ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเป็นรายคู่

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	$\bar{X}$	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 3,000 บาท	6,001-9,000 บาท	3,000-6,001 บาท	มากกว่า 9,000 บาทขึ้นไป
		2.95	3.32	3.34	4.19
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 3,000 บาท	2.95	-	0.37	0.39	1.24***
ระหว่าง 6,001-9,000 บาท	3.32	-	-	0.02	0.87**
ระหว่าง 3,000-6,001 บาท	3.34	-	-	-	0.85**
มากกว่า 9,000 บาทขึ้นไป	4.19	-	-	-	-

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเป็นรายคู่ ดังนี้

1) นักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 9,000 บาทขึ้นไป มีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ มากกว่านักศึกษามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า หรือ เท่ากับ 3,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2) นักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 9,000 บาทขึ้นไป มีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ มากกว่านักศึกษากลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6,001-9,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3) นักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 9,000 บาทขึ้นไป และมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์มากกว่านักศึกษากลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,000-6,001 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนคู่อื่นไม่แตกต่างกัน

3. นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวกับนักศึกษามีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของนักศึกษาจำแนกตามบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-แสดงตัว

บุคลิกภาพ	n	$\bar{X}$	SD	df	t	p
แบบเก็บตัว	61	3.45	1.06	111.449	-.247	.806
แบบแสดงตัว	59	3.49	0.80			
รวม	120					

4. ทักษะคิดต่อการซื้อสินค้าออนไลน์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .701 ซึ่งผลการวิเคราะห์ที่ได้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์มากที่สุด รองลงมาด้านความรู้ความเข้าใจต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ และด้านความรู้สึกที่มีต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ .723, .608 และ .343 ตามลำดับ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทักษะคิดต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์

ทักษะคิดต่อการซื้อสินค้าออนไลน์	พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์	p
ด้านความรู้ความเข้าใจต่อการซื้อสินค้าออนไลน์	.608***	.000
ด้านความรู้สึกที่มีต่อการซื้อสินค้าออนไลน์	.343***	.000
ด้านแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรม	.723***	.000
รวม	.701***	.000

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาค้นคว้าสามารถอภิปรายผลการศึกษาค้นคว้าตามสมมติฐาน ได้ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์แตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งผลการวิเคราะห์เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุธาทิพย์ ท้วจบ (2562) ที่ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านเทคโนโลยีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยจากผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่า เพศหญิงให้ความสนใจการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์มากกว่าเพศชาย สอดคล้องกับการศึกษาของ ศรียา บุญประเสริฐ (2559, น.43) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่นผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊ก (Facebook) ผลการศึกษาพบว่า มีเพียงปัจจัยด้านเพศเท่านั้นที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่นผ่านเฟซบุ๊ก เนื่องจากความแตกต่างทางเพศทำให้บุคคลมีพฤติกรรมต่างกันอย่างมากในเรื่องต่างๆ ทั้งในด้านความคิด ความสนใจ ค่านิยม ทักษะคิด รูปแบบการดำเนินชีวิต และพฤติกรรมการซื้อสินค้าโดยเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางเฟซบุ๊กมากกว่าเพศชาย และมักจะใช้อารมณ์ในการซื้อสินค้า ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อที่รวดเร็ว สอดคล้องกับการศึกษาของ วัชรภรณ์ เจริญของ (2559, น. 41) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์โดยมุ่งเน้นปัจจัยด้านช่องทางการรับสินค้า ผลการศึกษาพบว่า เพศหญิงซื้อสินค้าทางออนไลน์มากกว่าเพศชาย โดยมีความสนใจซื้อโดยเฉลี่ยต่อเดือนอย่างมากว่าเดือนละหนึ่งครั้ง สอดคล้องกับการศึกษาของ วรรณญา โพธิ์ไพฑูริ (2556, น. 37) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าจากร้านค้าออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า เพศชายและเพศหญิงมีการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าจากร้านค้าออนไลน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานข้อที่ 2 นักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์แตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อพิจารณารายคู่ พบว่า นักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 9,000 บาทขึ้นไป มีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์มากกว่านักศึกษามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า หรือ เท่ากับ 3,000 บาท และนักศึกษามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,001-9,000 บาท ซึ่งผลการวิเคราะห์เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

นักศึกษามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 9,000 บาทขึ้นไป มีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์มากกว่านักศึกษามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า หรือ เท่ากับ 3,000 บาท และนักศึกษามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,001-9,000 บาท ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 9,000 บาทขึ้นไป ซึ่งจัดอยู่ใน

กลุ่มรายได้ที่ค่อนข้างสูง อาจได้รายรับมาจากผู้ปกครอง จากการทำอาชีพพิเศษ หรือจากการทำธุรกิจส่วนตัว นักศึกษากลุ่มนี้จึงมีกำลังทรัพย์ที่สามารถเลือกซื้อสินค้าได้มากกว่านักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า หรือ เท่ากับ 3,000 บาท และนักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,001-9,000 บาท เป็นผลให้นักศึกษาที่มีรายได้ที่ค่อนข้างสูงมีโอกาสที่จะสั่งซื้อสินค้าและบริการออนไลน์มากขึ้นตามระดับของรายได้ ยิ่งรายได้สูงก็จะมีกำลังซื้อที่สูงตามไปด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ กันต์ฤทัย พลอดกระโทก และคณะ (2563, น. 19) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า เมื่อพิจารณาตามรายรับเฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ บวรลักษณ์ เสนาะคำ (2562, น. 49) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานคร ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ สุจรรยา น้ำทองคำ (2558, น. 74) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคทางสื่อออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคที่มีรายได้เฉลี่ยแตกต่างกันมีพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อแตกต่างกัน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้มากกว่า 30,000 บาท/เดือน มีพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อมากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน และสอดคล้องกับการศึกษาของ ชัยวัฒน์ พิทักษ์รักรธรรม (2556, น. 104) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค ผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีรายได้แตกต่างกันจะส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการออนไลน์ที่แตกต่างกัน โดยที่ผู้บริโภครายได้มากก็จะสั่งซื้อสินค้าและบริการออนไลน์มากขึ้นตามระดับของรายได้สอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2538) ได้อธิบายไว้ว่า รายได้ หรือสถานะทางสังคม และเศรษฐกิจ เป็นเครื่องแสดงถึงความสนใจในการรับรู้ข่าวสารของแต่ละบุคคลที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ต่างกัน แสดงถึงการมีศักยภาพในการดูแลตนเองบ่งบอกถึงอำนาจการใช้จ่ายในการบริโภคข่าวสาร ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงจะมีโอกาสที่ดีกว่าในการแสวงหาสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลตนเอง ส่วนผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำจะมีการศึกษาน้อยจะมีข้อจำกัดในเรื่องโอกาสการรับรู้ การเรียนรู้ ตลอดจนการแสวงหาความรู้และประสบการณ์ในการดูแลตนเอง เป็นเหตุให้นักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 3 นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวกับนักศึกษามีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์แตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวกับนักศึกษามีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ไม่แตกต่างกัน

การที่นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและบุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ที่ไม่แตกต่างกันนั้น ถึงแม้ว่าคนที่บุคลิกภาพแบบเก็บตัวจะไม่ชอบพบเจอผู้คนแต่การซื้อสินค้าออนไลน์ช่วยทำให้ลดการเผชิญหน้ากับผู้คนแบบต่อหน้า จึงทำให้มีพฤติกรรมเหมือนคนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่สามารถซื้อสินค้าออนไลน์ได้เช่นเดียวกัน อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารอย่างเครือข่ายของอินเทอร์เน็ตมีทั่วถึงและครอบคลุมมากขึ้นต่างจากในอดีต ผู้คนสามารถที่จะเข้าใช้งานอินเทอร์เน็ตเพื่อทำการค้นหาข้อมูลข่าวสาร หรือเพื่อใช้ในการสื่อสารหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ เป็นผลทำให้ผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว และบุคลิกภาพแบบแสดงตัวสามารถที่จะเข้าถึงการใช้งานผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้อย่างเท่าเทียมกันสามารถที่จะตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการผ่านทางช่องทางออนไลน์ได้เช่นเดียวกัน ซึ่งการสื่อสารในปัจจุบัน ผู้ซื้อสามารถติดต่อเพื่อซื้อสินค้าและบริการกับผู้ขายผ่านทางช่องทางออนไลน์ที่ซื้อสินค้าได้โดยตรง ในกรณีที่ผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวประสงค์ที่จะเลือกซื้อสินค้าและบริการผ่านทางช่องทางออนไลน์ ก็สามารถที่จะสอบถามผู้ขายผ่านทางช่องทางออนไลน์ได้โดยตรงโดยผ่านทางแชทข้อความส่วนตัว หรือตรวจสอบข้อมูลสินค้าได้จากหน้าร้านออนไลน์ และสามารถตรวจสอบสินค้าก่อนการซื้อได้จากการรีวิวสินค้าจากผู้ซื้อคนอื่น ๆ ได้เช่นเดียวกันกับผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว การซื้อสินค้าออนไลน์สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของบุคคลได้เช่นเดียวกันกับการซื้อสินค้าตามร้านค้า ห้างสรรพสินค้าทั่วไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุมาร์ซันี แก้วบุตตา (2553) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน (แบบเก็บตัวแสดงตัว) มีการเลือกใช้ช่องทางการจัดจำหน่าย ($t\text{-test} = -1.677$) และการส่งเสริมการตลาด ($t\text{-test} = -1.507$) ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของอับราฮัม มาสโลว์ (Maslow, 1943 อ้างถึงใน ฉัตยาพร เสมอใจ, 2550, น. 119-122) ทั้งในลำดับขั้นที่ 1 และลำดับขั้นที่ 2 ซึ่งลำดับขั้นที่ 1 คือความต้องการด้านร่างกาย โดยบุคคลสามารถใช้งานเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าสู่ช่องทางออนไลน์ในการซื้อสินค้าสำหรับอุปโภคบริโภค เช่น น้ำดื่ม อาหาร เครื่องนุ่งห่ม อุปกรณ์ หรือของใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อตอบสนองความต้องการในขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิตส่วนในลำดับขั้นที่ 2 คือ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย โดยบุคคลสามารถที่จะเลือกซื้อประกันชีวิตหรือประกันภัยไวรัสโคโรนา (Covid-19) ผ่านทางออนไลน์เพื่อตอบสนองความปลอดภัยในชีวิตได้เช่นเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1986 อ้างถึงใน อรรถวิช จารีกจาริต, 2561, น. 221-223) ที่เชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคลไม่ได้เกิดจากปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลด้วย กล่าวคือ สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล ในขณะเดียวกัน ลักษณะของบุคคล เช่น กระบวนการรู้คิด ความคาดหวัง ก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเช่นกัน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นข้อบ่งชี้ได้ว่า ไม่ว่านักศึกษามีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวหรือแบบแสดงตัว ก็สามารถที่จะเลือกซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านทางระบบออนไลน์ได้ทั้งนั้น เป็นเหตุให้นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพต่างกันมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 4 ทศนคติต่อการซื้อสินค้าออนไลน์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์

ผลการศึกษาพบว่า ทศนคติต่อการซื้อสินค้าออนไลน์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .701 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ รองลงมาด้านความรู้ความเข้าใจต่อการซื้อสินค้าออนไลน์และด้านความรู้สึกที่มีต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ .723, .608 และ .343 ตามลำดับ

การที่ทศนคติต่อการซื้อสินค้าออนไลน์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์อาจเป็นผลจากการที่มีการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการซื้อแต่ละครั้งที่ผ่านมาจากผู้ซื้อสินค้าและบริการ ดังเช่นแนวคิดทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์ (Skinner, 2005 อ้างถึงใน อรรถวิช จาริกจาริต, 2561, น. 100-101) ที่ได้อธิบายไว้ว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ แบบการกระทำ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการคือ 1. เงื่อนไข (Antecedent: A) หมายถึง สิ่งที่มากระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมหนึ่ง ๆ ซึ่งอาจเป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หรือสิ่งแวดล้อมทางสังคม หรืออารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นก่อนพฤติกรรม 2. พฤติกรรม (Behavior: B) หมายถึง สิ่งที่ยินทรีย์แสดงออกมาเมื่อได้รับการกระตุ้นจากเงื่อนไข โดยพฤติกรรมที่แสดงออกมานี้สามารถสังเกตเห็นและวัดได้ 3. ผลของการกระทำ (Consequence: C) หมายถึง ผลที่ได้รับตามมาภายหลังการแสดงพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ผลของการกระทำอาจจะเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ หรือเป็นผลที่ไม่พึงประสงค์ก็ได้ จากแนวคิดดังกล่าวสามารถอธิบายทศนคติที่มีต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ได้ว่า ถ้าหากบุคคลมีความต้องการที่อยากได้สินค้า จึงทำการพิจารณาและตัดสินใจเลือกซื้อสินค้านั้น ๆ มา ถ้าหากสินค้าที่ได้ซื้อมานั้นเป็นไปตามความคาดหวัง และเกิดความพึงพอใจส่งผลให้บุคคลนั้นเกิดพฤติกรรมการกลับมาซื้อสินค้านั้น ๆ ซ้ำอีกได้เรื่อย ๆ แต่ถ้าการซื้อสินค้าทำให้ไม่ตรงกับความคาดหวัง จะเป็นผลทำให้บุคคลนั้นไม่ซื้อสินค้าดังกล่าวได้อีก สอดคล้องกับแนวคิดของ ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ (2531, น. 179) ได้กล่าวไว้ว่า ทศนคติเป็นความเชื่อและความรู้สึกที่ทนทานและได้รับการจัดระเบียบซึ่งมักเป็นตัวผลักดันให้เรากระทำไปในทิศทางนั้น ๆ ทศนคติจึงมีองค์ประกอบทั้งด้านความคิด อารมณ์ และการกระทำ ในที่นี้ผู้ที่มีความรู้สึกดีต่อการซื้อสินค้าผ่านทางช่องทางออนไลน์อาจเป็นผลมาจากที่ในปัจจุบันเวลาที่เราจะซื้อสินค้าจากทางช่องทางออนไลน์ เรามีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสินค้าที่เราจะซื้อ ก่อน โดยอาจจะมีการพิจารณาเลือกดูผ่านหลาย ๆ ช่องทางประกอบกันเพื่อให้ได้มาซึ่งความแน่นอนก่อน การตัดสินใจซื้อ จากนั้นทำการประเมินทางเลือกโดยเปรียบเทียบราคา คุณสมบัติของสินค้า หรือความชื่นชอบส่วนตัว แล้วจึงทำการตัดสินใจซื้อโดยเลือกร้านค้าที่มีความน่าเชื่อถือ และมีการทำธุรกรรมทางการเงินที่มีความปลอดภัย เมื่อสินค้าที่ซื้อมาเป็นไปตามความคาดหวังจึงทำให้เกิดทศนคติที่ดีต่อการซื้อสินค้าออนไลน์จากผู้ขายสินค้าหรือบริการร้านค้าดังกล่าว รวมถึงช่องทางออนไลน์ที่ได้เข้าไปใช้งานด้วย จากการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการที่มีทศนคติที่ดีต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ โดยมีการใช้ความรู้ความเข้าใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ ซื้อ

สินค้าจากร้านค้าที่น่าเชื่อถือ มีการทำธุรกรรมทางการเงินที่มีความปลอดภัย ผลที่ได้นำมาซึ่งการได้รับสินค้าที่ดี มีคุณภาพภายหลังจากการซื้อ เกิดความพึงพอใจที่ได้รับจากสินค้าและบริการในช่องทางออนไลน์ ทำให้มีการซื้อที่บ่อยครั้งขึ้น หลังจากที่ได้ซื้อสินค้าบ่อยครั้งขึ้น จึงทำให้ผู้ซื้อยอมรับความเสี่ยงได้ดี ด้วยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นนักศึกษาหรือวัยรุ่น ชอบทำอะไรที่ท้าทาย มีการเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ ได้ดีจึงทำให้มีความมั่นใจและมีความชื่นชอบจาก การใช้เทคโนโลยี สามารถลองทำกิจกรรมที่มีความเสี่ยง เช่น การซื้อสินค้าออนไลน์ได้และเกิดแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมในการซื้อสินค้าออนไลน์เป็นไปในแนวทางที่ดีและมีความตั้งใจซื้อสินค้าและบริการในระดับมาก และสอดคล้องกับแนวคิดของ ซีอ็อค และนอร์ตัน (Seock & Norton, 2006 อ้างถึงใน เกริดา โครตซารี, 2555, น. 110) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Attitude Toward Internet Websites, Online Information Search, and Channel for Purchasing ผลการศึกษาพบว่าทัศนคติของผู้บริโภคมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความต้องการสืบค้นข้อมูล กล่าวคือ เมื่อผู้บริโภคมีทัศนคติที่ดีต่อเว็บไซต์ที่ตนเองชื่นชอบแล้ว จะต้องมีความต้องการสืบค้นข้อมูลจากเว็บไซต์นั้นมากขึ้น (Intention to Search for Information) และจะส่งผลให้ต้องการซื้อสินค้าจากเว็บไซต์นั้นมากขึ้นเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ ยิริน จาง และวสันต์ กันอำ (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ของลูกค้าชาวไทย ผลการศึกษาพบว่าทัศนคติในการซื้อสินค้าออนไลน์มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเลือกซื้อของลูกค้าที่ซื้อสินค้าออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับการศึกษาของ เกริดา โครตซารี (2555) ได้ศึกษาปัจจัยนำของการรับรู้ความเสี่ยงและพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคเจนเอเรชั่นเอ็กซ์และเจนเอเรชั่นวาย ผลการศึกษาพบว่าทัศนคติต่อการซื้อสินค้าออนไลน์และความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.56 ถ้ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงบวกในการซื้อสินค้าออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างก็จะมีความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์สูง เนื่องจากทัศนคติจะเป็นตัวแปรที่ช่วยในการตัดสินใจ เพราะถ้าหากมีทัศนคติที่ดีจะส่งผลต่อการตัดสินใจและความตั้งใจซื้อได้มากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ทัศนคติต่อการซื้อสินค้าออนไลน์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1.1 จากการศึกษา พบว่า เพศหญิงมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์มากกว่าเพศชาย ดังนั้นผู้ประกอบการสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดได้ เช่น การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การออกแบบกิจกรรมทางการตลาดให้สอดคล้องกับรูปแบบการตัดสินใจของผู้บริโภค หรือเลือกขายสินค้าเพื่อตอบสนองกับลูกค้ากลุ่มนี้มากยิ่งขึ้นได้ โดยเลือกขายสินค้าที่กำลังเป็นที่นิยมสนใจในแต่ละยุคสมัยโดยมีการจัดทำการศึกษาสำรวจและวางแผนทางธุรกิจอยู่เสมอ พร้อมทั้งส่งเสริมการตลาดในกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นเพศชายหรือกลุ่มเพศทางเลือก (LGBT) เพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการกระตุ้นฐาน

การซื้อของผู้บริโภคกลุ่มนี้ให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงอาจมีการจัดทำโครงการส่งเสริมทางการตลาดที่มีความเฉพาะเจาะจงกลุ่มผู้บริโภคในแต่ละเพศ ซึ่งจะทำให้เข้าใจความต้องการของผู้บริโภค สามารถเพิ่มยอดขายสินค้า และยังเป็นการขยายฐานกลุ่มลูกค้าให้เพิ่มขึ้นด้วย

1.2 จากการศึกษา พบว่า ทักษะคติต่อการซื้อสินค้าออนไลน์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ ดังนั้น ทักษะคติจึงมีความสำคัญต่อพฤติกรรมในการซื้อสินค้าออนไลน์ นักการตลาดสามารถที่จะทำการตลาดบนช่องทางออนไลน์ ได้โดยการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อแบรนด์สินค้าของตนเองให้มีความน่าเชื่อถือ เป็นที่น่าจดจำแก่ลูกค้าได้ รวมถึงมีการบริการหลังการขายจะช่วยให้ผู้ซื้อสินค้ามีความมั่นใจมากยิ่งขึ้น ในส่วนของผู้ประกอบการ ควรปลูกฝังทัศนคติที่เหมาะสมต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ให้กับลูก ๆ ทั้งชายและหญิง เพื่อให้มีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ในทางที่เหมาะสม

1.3 จากการศึกษา พบว่า นักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์แตกต่างกัน นักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์มากกว่า นักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อย โดยผู้ที่ทำธุรกิจออนไลน์ สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดได้ อาทิ การตั้งราคาสินค้าที่ย่อมเยาซึ่งเป็นการเพิ่มยอดขายด้วยการขยายวงกว้างให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงตัวสินค้าได้มากขึ้น เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา คณะจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษากับกลุ่มนักศึกษาที่เรียนอยู่ทั้งในมหาวิทยาลัยของภาครัฐและเอกชน หรือสถาบันการศึกษาอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น รวมทั้งศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ในกลุ่มของนักศึกษา เช่น ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม การรับรู้ในด้านเทคโนโลยี การสื่อสารและความพึงพอใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ เป็นต้น

2.2 เนื่องจากการทำโครงการพิเศษทางจิตวิทยาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ซึ่งได้ข้อมูลแบบกว้าง จึงอาจทำการศึกษาในเชิงคุณภาพ นำมาซึ่งการเข้าใจอย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ในกลุ่มของนักศึกษาต่อไป

2.3 อาจทำการศึกษาการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์แบบเฉพาะกลุ่ม เช่น ผู้บริโภคที่อยู่ในเขตกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด หรือเป็นกลุ่มวัยทำงาน กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น เพื่อจะช่วยให้เข้าใจถึงพฤติกรรมผู้บริโภคในแต่ละกลุ่มได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาภัค พันธุมจินดา. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มคนทำงานในกรุงเทพมหานครที่มีอายุ 22 ปีขึ้นไป [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ]. <http://dspace.bu.ac.th/handle/123456789/1013>
- กันต์ฤทัย ปลอดภัยโทก, วัลยา ร้อยแก้ว, สุกฤษณ์ เยี่ยงกลาง, วิวรรณ กาญจนวชิ, และสุภาวดี สุวิธรรมา. (2563). พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. *วารสารวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 5(11). 19-30.
- เกริตา โครตชาวี. (2555). ปัจจัยนำของการรับรู้ความเสี่ยงและพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคเจนเนอเรชันเอ็กซ์และเจนเนอเรชันวาย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/44807>
- จักรพันธ์ พูนแสง, ธนากร ตรงกระพงษ์, นัญชพัช พันธุ์, มัลลิกา ซาตวนิช, วรศมณ จุงสาย, และสุจารีรัตน์ เหลืองรัตนเจริญ. (2550). ผลของโปรแกรมการฝึกสมาธิต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2549 ที่มีบุคลิกภาพเก็บตัว-แสดงตัวและที่มีระดับความเครียดสูง-ต่ำ. *รายงานการวิจัยรายวิชา จว.325 วิธีการวิจัยในจิตวิทยาพัฒนาการ (จิตวิทยา)*. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉัตยาพร เสมอใจ. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ชัยวัฒน์ พิทักษ์ภักธรรม. (2556). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2558). *เทคนิคการเขียนเค้าโครงการวิจัย: แนวทางสู่ความสำเร็จ (ฉบับปรับปรุง) (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. อมรการพิมพ์.
- จิตาพร รุ่งสถาพร. (2563). *พฤติกรรมผู้บริโภคต่อการซื้อสินค้าบนช่องทางออนไลน์ ในภาวะวิกฤตโควิด-19 ในเขตกรุงเทพมหานครปริมณฑลและพิษณุโลก* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ]. <http://dspace.bu.ac.th/handle/123456789/4476>
- นวลละออ สุภาพล. (2534). *ผลการฝึกทักษะรับวัฒนธรรมที่มีต่อคุณลักษณะของนักเรียนนายร้อยตำรวจ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
- บวรลักษณ์ เสนาะคำ. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานคร. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 13(11). 42-54.
- ไปรษณีย์ไทย. (2563). *DIGITAL 2020 เทรนด์โลกมาเขย่าเวทีค้าออนไลน์ให้สะเทือน. (2019)*. <https://postfamily.thailandpost.com/ecomway/3896/>

มารยาท โยทองยศ, และปราณี สวัสดิ์สรรพ. (2551). *การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัย.*

ศูนย์บริการวิชาการสถาบันส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม.

<http://www.fsh.mi.th/km/wp-content/uploads/2014/04/resch.pdf>

ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์. (2548). *ประกันภายในและประเมินภายนอกต้องสอดคล้องกัน.*

วารสารสานปฏิรูป, 8(86), 47-53.

ยิริน จาง, และวสันต์ กันอ้า. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ของลูกค้าชาวไทย.*

วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 3(2), 16-28.

ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. (2542). *การวิเคราะห์ผู้รับสาร. ที.พี.พี.รินทร์.*

วรัญญา โพธิ์พรทอง. (2556). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าจากร้านค้าออนไลน์*

[วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].

วัชรภรณ์ เจริญทอง. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์โดยมุ่งเน้นปัจจัยด้าน*

ช่องทางการรับสินค้า [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].

ศรียา บุญประเสริฐ. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่นผ่านเครือข่ายสังคม*

ออนไลน์เฟซบุ๊ก (Facebook) [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2538). *พฤติกรรมผู้บริโภค ฉบับพื้นฐาน. วิถีชีวิตพัฒนา.*

_____. (2538). *พฤติกรรมผู้บริโภค ฉบับสมบูรณ์. วิถีชีวิตพัฒนา.*

สุจรรยา น้ำทองคำ. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค*

ทางสื่อออนไลน์ [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์].

<http://gscm.nida.ac.th/uploads/files/1598584385.pdf>

สุธาทิพย์ ท้วจบ. (2562). *พฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ของนักศึกษาระดับ*

ปริญญาตรี อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.

8(2). 195-205.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). *เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างและการประมาณค่า.*

<http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/Toneminute/files/55/A3-16.pdf>

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2563, 30 มีนาคม). *ETDA เผย ปี 62 คนไทยใช้*

อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 10 ชั่วโมง 22 นาที Gen Y ครองแชมป์ 5 ปีซ้อน.

<https://www.etcha.or.th/th/NEWS/ETDA-Revealed-Thailand-Internet-User-Behavior-2019.aspx>

สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2563).

รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2563.

<https://www.etcha.or.th/th/Useful-Resource/publications/Thailand-Internet-User-Behavior-2020.aspx>

- อรรควิช จารีกจาริต. (2561). *จิตวิทยาการเรียนรู้ (Psychology of Learning)*. แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.
- อุมารัชนี แก้วบุตตา. (2553). *อิทธิพลของบุคลิกภาพต่อการตัดสินใจซื้อหนังสือจิตวิทยาเพื่อพัฒนาตนเองของคนวัยทำงานในจังหวัดนครราชสีมา* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี].
- Zaidi, Z. F. (2010). Gender Differences in Human Brain: A Review. *The Open Anatomy Journal*, 2, 37-55.
- .....

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าจกคูบัวด้วยการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ในการจัดการความรู้

PRESERVATION OF LOCAL WISDOM, KUBUA FABRIC WITH THE EXPERIENTIAL LEARNING IN KNOWLEDGE MANAGEMENT

Received: Jan 12, 2022

Revised: May 27, 2022

Accepted: Jun 2, 2022

^{1*}รัศมี อ่อนปรีดา ²ธนพัฒน์ เผือกพิพัฒน์ ³พร้อมภักดิ์ บึงบัว

^{1*}Rassamee Onpreeda ²Thanaphat Phuakpipat ³Prompak Buengbua

^{1*-2}คณะนิติศาสตร์และการปกครอง มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

^{1*-2}Faculty of Law and Government Rattana Bundit University

³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

³Faculty of Education Rattana Bundit University

* Corresponding Author, E-mail: prompakk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ในกระบวนการจัดการความรู้สู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าจกคูบัว และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าจกคูบัว พื้นที่วิจัย คือ ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 3 คน ผู้ประกอบอาชีพทอผ้าจกคูบัว จำนวน 12 คน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 2 คน และตัวแทนกลุ่มแม่บ้าน 2 คน รวม 19 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และ 2) แบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการจัดการเรียนรู้สู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าจกคูบัว ได้แก่ การถ่ายทอดกันเองภายในครอบครัว การถ่ายทอดจากภายนอกชุมชน และการนำเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเก็บรวบรวมองค์ความรู้และเพื่อเผยแพร่ และ 2) แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าจกคูบัว ได้แก่ การสร้างปราชญ์ชาวบ้านสืบทอดสู่รุ่นต่อ ๆ ไป การสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชน ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญา และการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาให้ภูมิปัญญาดำรงอยู่ ผลการวิจัยนี้จะเป็นรากฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากกระบวนการการเรียนรู้และปฏิบัติ พร้อมที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและวิถีวัฒนธรรมของชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ การจัดการความรู้ ภูมิปัญญา อนุรักษ์ ผ้าจกคูบัว

Abstract

The objectives of the research were 1) to study the experiential learning process in the process of knowledge management leading to the conservation of Jok Khubua Wisdom, and 2) to propose guidelines for promoting the preservation of Jok Khubua Wisdom. The research area was Khubua sub-district, Mueang District, Ratchaburi Province. The key informants were 19 people; three government agencies, 12 Jok Khubua weavers, two village sages, and two housewives. Purposive sampling was used to choose members of the population to participate in this study. The research instruments were 1) a semi-structured interview form, and 2) an observation form. The data were analyzed using content analysis and writing a descriptive description. The results of the research were as follows: 1) The process of learning management towards the preservation of Jok Khubua Wisdom was the transmission amongst themselves within the family, transmission from outside the community, and the application of computer technology for knowledge collection and dissemination; and 2) Promoting the conservation of Jok Khubua Wisdom fabrics include creating local sages for the next generation, creating awareness of people in the community, promoting activities to preserve wisdom and research studies for the development of wisdom to exist the foundation of knowledge arising from the learning and practice process, and ready to lead to the development of the quality of life and the way of life of the community to be strong and sustainable.

Key words: Experiential Learning, Knowledge Management, Wisdom, Preservation, Kubua Fabric

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“จก” หรือที่ในภาษาถิ่นภาคเหนือ หมายถึงการควักเส้นด้ายด้วยขนเม่น ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดที่ชาวคูบัวถ่ายทอดให้กับคนรุ่นใหม่ในชุมชน ผ้าจก เป็นมรดกทางภูมิปัญญาของไทย-ยวน ที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เป็นผ้าที่ใช้แปรรูปเป็นเครื่องแต่งกายของชาวไท-ยวน เช่น ผ้าซิ่นตีนจก ผ้าขาวม้า ย่ามจก กระเป๋า คาดเอวจก ฯลฯ ที่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไทย-ยวน (ข้อมูลท้องถิ่น, 2555) ผ้าจกเป็นมรดกทางปัญญาของไทย โดย นภา ศรีจันทร์เพื่อ ครูสอนทอผ้าจกคูบัว โรงเรียนแคทรายวิทยา จ.ราชบุรี กล่าวว่า ปัจจุบัน การทอผ้าจกคูบัวเกือบจะสูญหายไป ทางโรงเรียนจึงสืบทอดให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 หัดเรียนหัตถ์ลงทำ

เพราะเห็นว่าเป็นมรดกของชุมชนที่ควรอนุรักษ์ไว้ เพราะเยาวชนรุ่นใหม่หันไปสนใจการแต่งกายสมัยใหม่ตามสมัยนิยม จนลืมนุรักษ์การแต่งกายแบบอย่างของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สืบทอดกันมากกว่าร้อยปี

การทอผ้าเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะ ความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญในการทอผ้า ประสบการณ์ และทักษะที่ต้องมีการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ การทอผ้าต้องใช้ความละเอียดประณีต จึงจะได้ผ้าทอที่สวยงาม ปัจจุบันช่างทอผ้าส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและมีประสบการณ์มายาวนาน ส่วนคนรุ่นหลัง ๆ บางคนไม่รู้จักก็ทอผ้าแล้ว คนหนุ่มสาวในชุมชนส่วนใหญ่นิยมทำงานในโรงงานและพนักงานบริษัททั่ว ๆ ไป การทอผ้าจึงไม่ได้รับความใส่ใจจากคนรุ่นหลัง อีกปัญหาหนึ่งคือเรื่องเวลา คนรุ่นหลังที่สนใจอยากเรียนการทอผ้าจาก แต่เวลาในการเรียนอาจไม่ตรงกับผู้สอน เนื่องจากมีงานประจำต้องทำ แล้วใช้เวลาว่างในการเรียนรู้วิธีการทอผ้าจาก หากเป็นแบบนี้ต่อไปอนาคตชุมชนอาจขาดแคลนช่างทอผ้าที่มีฝีมือและคงส่งผลกระทบต่อ การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น (พนารัตน์ เดชกุลทอง, 2560) ผ้าจากคุบัวเป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมชุมชน ภายใต้บริบททางสังคมที่อยู่ภายใต้การครอบงำ ของกระแสทุนนิยมในปัจจุบัน ทำให้ในอนาคตภูมิปัญญาที่มีคุณค่านี้อาจสูญหาย การนำแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้ มาใช้งานเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหลากหลาย การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะช่วยให้ภูมิปัญญาดำรงอยู่และพัฒนาสืบทอดอย่างยั่งยืน

จากความสำคัญของภูมิปัญญาการทอผ้าจากคุบัว แบบดั้งเดิมเป็นลักษณะของชุมชน สะท้อนให้เห็นผลของการเรียนรู้และการสืบทอดความรู้ที่สะสมและสืบทอดกันมาจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นการศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าจากคุบัว จึงมีความสำคัญและจะทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงอยู่อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เพราะถ้าไม่มีการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าจาก มรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า อาจจะถูกกลืนและหายไปจากชุมชน การถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นจึงจำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ซึ่งถือว่าประสบการณ์ของผู้รับความรู้เป็นทรัพยากรหลักของการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่พัฒนาจากแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติตามวงจรการเรียนรู้ 4 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นประสบการณ์เชิงรูปธรรม (Concrete Experience) ขั้นการสังเกตอย่างไตร่ตรอง (Reflective Observation) ขั้นสรุปเป็นหลักการนามธรรม (Abstract Conceptualization) และขั้นการทดลองปฏิบัติ (Active Experimentation) ซึ่งผลจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์สามารถพัฒนาทั้งความรู้ทักษะและเจตคติให้แก่ผู้รับความรู้ เน้นที่กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้รับความรู้เปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้รับไปสู่ความรู้ที่ยั่งยืน ที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญา อารมณ์ ความรู้สึก คุณค่า และการรับรู้ระหว่างบุคคล ประกอบกับการศึกษาจัดการความรู้ที่เป็นระบบโดยวิธีการปรับเปลี่ยนความรู้แบบฝังลึก (Tacit knowledge) เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ทักษะ และความเชี่ยวชาญของช่างทอผ้าแต่ละคน ให้เป็นความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) (พนารัตน์ เดชกุลทอง, 2560) อันเป็นความรู้ที่สามารถถ่ายทอดในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าจากคุบัว ให้ผู้ที่สนใจสามารถนำมาศึกษา และปฏิบัติตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นรากฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากกระบวนการการเรียนรู้ และปฏิบัติ พร้อมทั้งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและวิถีวัฒนธรรมของชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน การ

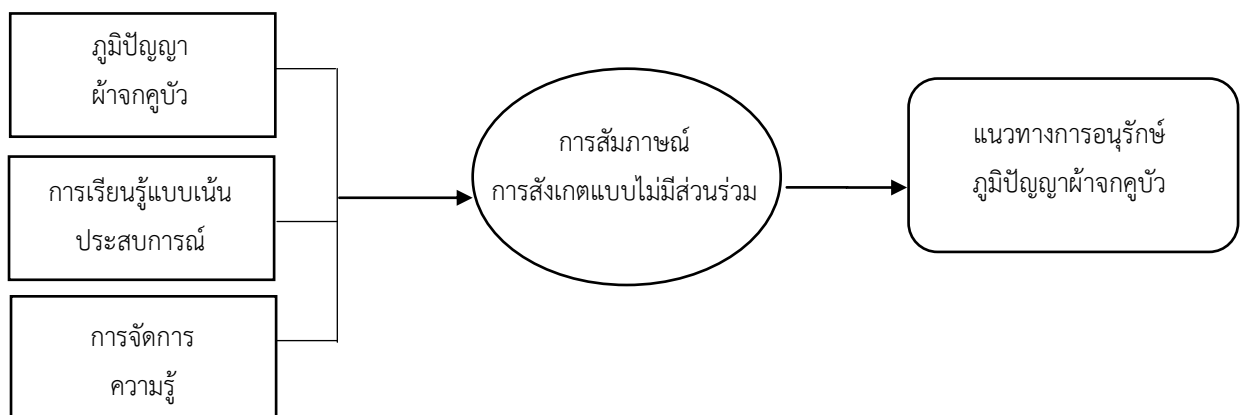
จัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเป้าหมายสำคัญ ของการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้และจัดเก็บองค์ความรู้ที่มีการถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อไม่ให้องค์ความรู้เหล่านั้นสูญหายไปจากท้องถิ่นหรือชุมชน (วณิภา ศิริวรสกุล และ วชรินทร์ อินทพรหม, 2559) การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะช่วยรวบรวมองค์ความรู้ เผยแพร่องค์ความรู้ เพื่อนำมาพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และบุคคลอื่น ๆ ที่สนใจการทอดผ้าจากคุบัวและคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ในกระบวนการจัดการความรู้สู่การการอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าจากคุบัว
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าจากคุบัว ตำบลคุบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดกระบวนการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ในกระบวนการจัดการความรู้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา ทูทางสังคม ภูมิปัญญา กระบวนการตั้งแต่ขั้นตอนการผลิตจนถึงขั้นตอนการจัดจำหน่าย และแนวทางการอนุรักษ์ ทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบอาชีพทอผ้าจากคุบัว ประชาชนชาวบ้าน และตัวแทนกลุ่มแม่บ้าน รวม 19 คน มีคุณสมบัติดังนี้

1.1 ผู้ประกอบอาชีพทอผ้าจากคุบัว ประชาชนชาวบ้าน และตัวแทนกลุ่มแม่บ้าน ที่อาศัยอยู่ในตำบลคุบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี มีคุณสมบัติดังนี้

1.1.1 เป็นบุคคลที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับทอผ้าจากคุบัว จาก 3 ตระกูล

1.1.2 มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการทอผ้าจากคุบัว อย่างน้อย 5 ปี

1.2 ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐในตำบลคุบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี มีคุณสมบัติดังนี้

1.2.1 เป็นตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการส่งเสริมการประกอบอาชีพในชุมชน

1.2.2 มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน อย่างน้อย 3 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปบนทางสังคมของชุมชน ภูมิปัญญาการทอผ้าจากคุบัว แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าจากคุบัว โดยผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร ข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ สื่อสารสนเทศออนไลน์ บทความวิชาการต่างๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ 4 ขั้นตอน การจัดการความรู้ 6 ขั้นตอน และกำหนดประเด็นสัมภาษณ์ จากนั้นนำประเด็นที่กำหนดขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์ตรวจสอบความเหมาะสมของประเด็นสัมภาษณ์ และนำมาปรับปรุงให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งในเวลาและนอกเวลาราชการ เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลบางรายต้องปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่สามารถให้ข้อมูลและรายละเอียดได้ตามวันและเวลาที่สะดวก ด้วยการบันทึกเสียง จัดบันทึกประเด็นที่สำคัญ และเข้าร่วมการสังเกตกระบวนการทอผ้าจากคุบัวตามประเด็นที่กำหนด โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ทำการศึกษาและคัดเลือกองค์กร ชุมชน องค์กรนโยบายในประเทศ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ตำบลคุบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับกระบวนการทอผ้าตั้งแต่ขั้นตอนการผลิตจนถึงขั้นตอนการจัดจำหน่าย

3.2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 3 คน ผู้ประกอบอาชีพทอผ้าจากคุบัว จำนวน 12 คน ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 2 คน และตัวแทนกลุ่มแม่บ้าน 2 คน รวม 19 คน

3.3 ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับทุนทางสังคม ภูมิปัญญา กระบวนการตั้งแต่ขั้นตอนการผลิตจนถึงขั้นตอนการจัดจำหน่าย และแนวทางการอนุรักษ์ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

3.4 สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ ความเป็นมา ทุนทางสังคม ภูมิปัญญา กระบวนการตั้งแต่ขั้นตอนการผลิตจนถึงขั้นตอนการจัดจำหน่าย และแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าจกคูบัวด้วยกระบวนการจัดการความรู้

3.5 วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าจกคูบัวด้วยกระบวนการจัดการความรู้

3.6 สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจัดเอกสาร และข้อมูลจากภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปด้วยการวิเคราะห์แบบอุปนัย คือ วิธีการตีความสร้างข้อสรุป จากข้อมูลที่เป็นรูปธรรม หรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น ในการเก็บข้อมูลล่าสุดทางการวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล คือการจำแนกข้อมูลเป็นชนิดๆ ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันไป โดยใช้วัฒนธรรม แนวคิด และทฤษฎีเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ถึง กระบวนการจัดการความรู้ และแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าจกคูบัว และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบความเรียง

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า การทอผ้าจกคูบัวเป็นการทอ และทำให้เกิดลวดลายผ้าไปพร้อม ๆ กัน การจกคือการทอลวดลายบนผืนผ้าด้วยวิธีการเพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วง ๆ ไม่ติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผ้า และการจกจะใช้ไม้หรือขนเม่นยกขึ้นจก (ควัก) เส้นด้ายสีเส้นต่าง ๆ ขึ้นมาบนเส้นยืนให้เกิดลวดลายตามที่ต้องการ ลวดลายบนผืนผ้าจกคูบัว จำแนกได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มลายหลักและกลุ่มลายประกอบ กลุ่มลายหลักเป็นลายขนาดใหญ่อยู่ตรงกึ่งกลางของแถบผ้าตีนจก มีรูปทรงเป็นหลักใหญ่ๆ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และลวดลายผสมที่เกิดขึ้นจากการนำบางส่วนของลายเดี่ยวผสมกันเพื่อให้เกิดลายหลักขึ้นใหม่อีกหนึ่งลาย ส่วนลายประกอบมีขนาดเล็กกว่าลายหลัก ใช้สำหรับจกประกอบลายหลัก ลายประกอบจะถูกจัดตำแหน่งให้อยู่ทั้งสอง

ข้างของลายหลักลายผ้าจากคูบัวลายโบราณดั้งเดิมซึ่งมีทั้งหมด 8 ลาย คือ ลายดอกเซีย ลายกาบ ลายหน้าหมอน ลายโค้งแก้ง ลายกาบดอกแก้ว ลายโค้งแก้งซ้อนเซีย ลายกาบซ้อนหัก และลายหักนกคู่

การอนุรักษ์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นเป็น การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าจากคูบัว มี 2 ลักษณะคือ 1) การถ่ายทอดกันเองภายในครอบครัวโดยยายสอนแม่ แม่สอนลูก และลูกสอนหลาน วิธีการสอนใช้ปากต่อปากและจกผ้าให้ดู ผู้รับการถ่ายทอดต้องจดจำวิธีการทอและลวดลายต่าง ๆ ให้แม่นยำ ต้องหมั่นฝึกฝนบ่อย ๆ จนเกิดความชำนาญ 2) การถ่ายทอดจากภายนอกชุมชน หน่วยงานราชการเข้าร่วมฟื้นฟูวิธีการทอผ้าตีนจกให้แก่ ผู้ที่สนใจ โดยจ้างวิทยากรไปสอนการทอผ้าจกให้ตามหมู่บ้าน และให้โรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ชาวไทย-ยวนเปิดสอนวิชาการทอผ้าจกให้แก่นักเรียน และได้นำเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเก็บรวบรวมองค์ความรู้และเพื่อเผยแพร่ โดยใช้วิธีการคัดลอกลายผืนผ้าต้นแบบลงในกระดาษกราฟซึ่งสามารถส่งผลให้ฝึกหัดได้ครั้งละหลาย ๆ คน ไม่ต้องจดจำใส่สมองโดยการสอนตัวต่อตัวแบบเดิม ๆ และยังได้รวบรวมลายผ้าจากโบราณแล้วพัฒนาระบบข้อมูลโดยให้นายธีรภัทร์ นิตติธรากุล อาจารย์วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี สร้างโปรแกรม “HAND -HI -TECH” สอดคล้องสำหรับจกขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนในการทอผ้าจากคูบัว ราชบุรี ต่อไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าจากคูบัว แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญา การเสริมสร้างปราชญ์ชาวบ้านให้เป็นผู้ดำเนินการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าจก สืบสานสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าจกไปสู่คนรุ่นต่อไป ปลุกจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาการทอผ้าจก ส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าจกของชุมชน และการจัดการความรู้และการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาให้ภูมิปัญญาการทอผ้าจกให้ดำรงอยู่ ด้านการร่วมมือและประสานงานเครือข่ายภายนอก อันมีสถาบันการศึกษาที่ร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าจากคูบัว ได้แก่ โรงเรียนแคทรายวิทยา โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เสริมหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าจก โดยมีช่างฝีมือทอผ้าจกในท้องถิ่นมาเป็นครูสอน 1 ท่าน โรงเรียนวัดแคทราย โรงเรียนระดับประถมศึกษา มีการเสริมหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การทอผ้าจกให้กับนักเรียนระดับ ประถมปีที่ 5 และ 6 โดยมีช่างฝีมือทอผ้าจกในท้องถิ่นมาสอน 1 ท่าน โรงเรียนชุมชนวัดคูบัว โรงเรียนระดับประถมศึกษา มีการเสริมหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การทอผ้าให้กับนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โดยสอนสัปดาห์ละ 1 วัน มีช่างฝีมือทอผ้าจกในท้องถิ่นเป็นครูมาสอน 1 ท่าน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การทอลวดลายบนผืนผ้าด้วยวิธีการเพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วงๆ ไม่ติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผ้า ใช้ที่กระตุกแบบโบราณในการทอผืนผ้า และจกโดยใช้ไม้หรือขนเม่น ผ้าจากคูบัวลายโบราณดั้งเดิมมีทั้งหมด 8 ลาย คือ ลายดอกเซีย ลายกาบ ลายหน้าหมอน ลายโค้งแก้ง ลายกาบดอกแก้ว ลายโค้งแก้งซ้อนเซีย ลายกาบซ้อนหัก และลายหักนกคู่

ต่อมา อาจารย์อุดม สมพร ได้ออกแบบลายผ้าตีนจกใหม่ขึ้นอีก 1 ลายโดยนำรูปทรงของดอกแคทราย มาสร้างเป็นลายผ้าจกลายที่ 9 ชื่อลายแคทราย ก่อนเริ่มทอผ้าจะนำเส้นด้ายผ่านกระบวนการปั่นแล้ว นำมาย้อมสีธรรมชาติ จากนั้นนำมาเรียงเส้น ด้วยหลักเดินด้ายตามลวดลายที่ต้องการโดยคำนวณเส้น ยืนให้ได้ทั้งหมด 1,456 เส้น มีความยาวประมาณ 200 เมตร แล้วจึงนำมาเรียงเข้าพันหวีจนครบทีละ เส้น นำเส้นยืนเก็บเข้าม้วน รีดเส้นยืนให้ตึงนำเข้าม้วน นำเส้นยืนเข้าม้วนของกี่กระตุกเพื่อสับต่อเส้น ยืนในตะกอกโดยใช้กาน้ำสับเส้นยืนทีละเส้นจนครบ 1,456 เส้น เตรียมก็ให้พร้อมสำหรับการทอผ้า ต่อไป อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าจกประกอบ ก็สำหรับทอผ้า กระสวย และขนเม่นสำหรับควักลวดลาย

ดร.อุดม สมพร พี่นฟูและรวบรวมลายผ้าจกคุบัวลายโบราณ ขึ้นมาใหม่ตามคำบอกเล่าของคนใน ครอบครัวและคนในชุมชนที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยการจำด้วยสมอง สอนด้วยปาก ทำให้ดู และให้ ทดลองทำให้เห็น ซึ่งรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ทั้ง 2 รูปแบบมีลักษณะสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ เป็นไปตามกระบวนการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนประสบการณ์เชิงรูปธรรมที่เป็น ขั้นตอนส่งเสริมให้ลงมือทำกิจกรรมจากสภาพจริง ขั้นตอนสังเกตอย่างไตร่ตรองด้วยเรียนรู้ สอบถาม จากการ พูดและเขียน เพื่อขยายความเข้าใจให้เกิดขึ้นทั้งก่อน ระหว่าง และหลังปฏิบัติจริง ขั้นสรุปเป็นหลักการ นามธรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และขั้นตอนทดลองปฏิบัติ ที่สอดคล้องกับแนวทางการ พัฒนาการเรียนรู้ตามแนวทางของ นุสรา นามเดช (2549) ที่นำการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์มาบูรณา การเป็นหลักการของกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความร่วมมือรู้สึกในการพยาบาล โดยเล็งเห็นว่า ประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม จากนั้นนำประสบการณ์ที่มี พื้นฐานจากการสังเกตและสะท้อนคิดถึงความสำเร็จและความล้มเหลวเพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น และให้ได้รับประสบการณ์ เรื่องราว ร่วมกับความรู้สึก มุ่งเน้นการส่งเสริมด้านในและการเปลี่ยนแปลงขั้น พื้นฐานในตนเองอย่างลึกซึ้ง เกิดความตระหนักรู้ เห็นความเชื่อมโยงของสรรพสิ่งบนพื้นฐานของความเข้าใจ อย่างลึกซึ้ง ทำให้เกิดสำนึกที่ตื่นาม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณรงค์ บุญเรือง (2560) ที่นำ กระบวนการจัดการความรู้สู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาเมี่ยง ภูมิปัญญาเมี่ยงเกิดจากองค์ความรู้ของชุมชนที่ ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นมาเองตามธรรมชาติ แต่เกิดจาก การสร้าง ความรู้เกิดจากการสังสมประสบการณ์ การสังเกต และตกผลึกเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น นอกจากนี้ งานวิจัยของ อภิชาติ ใจอารีย์ (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแปร รูปหล่อไม้ของชุมชนบ้านพุเตยจังหวัดกาญจนบุรี กล่าวว่า องค์ความรู้ประจำ ท้องถิ่นที่ผ่านกระบวนการ เลือกรรการเรียนรู้และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น และเป็นวิถีชุมชนที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา การจัดเก็บความรู้ ส่วนใหญ่เป็นการจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคลไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและ การถ่ายทอดความรู้ ส่วนใหญ่มีลักษณะอย่างไม่เป็นทางการผ่านสมาชิกภายในครัวเรือน สรุปได้ว่า การรวบรวมองค์ความรู้ภูมิ ปัญญาดังเดิม จะรวบรวมและถูกถ่ายทอดจากภายในครอบครัวและเครือญาติเป็นหลัก ด้วยวิธีการจำและ ถ่ายทอดด้วยการบอกเล่าจากปากไม่ได้มีการบันทึกไว้เป็นเรื่องราวแต่อย่างใด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการวิจัยด้านการจัดการองค์ความรู้เพื่อการอนุรักษ์ ผ้าจกคุบัวเดิมถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นภายในครอบครัว ภายหลังจากถ่ายทอดให้ผู้สนใจ และพัฒนาให้เป็นหลักสูตรให้เป็นวิชาเสริมในโรงเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา นำเครื่องมือที่ทันสมัยมาใช้ในการเก็บลวดลายผ้า เช่น การสเก็ตความรู้ลวดลายผ้าจกออกมาเป็นลายกราฟ เพื่อง่ายต่อการจดจำ ลวดลาย ง่ายต่อการถ่ายทอด รวมถึงการจัดทำระบบฐานข้อมูล และพัฒนาการสอนทอผ้าจกด้วยคอมพิวเตอร์ คัดริเริ่มสอนผ้าจกที่เรียกว่า “HAND -HI - TECH” โดยได้รวบรวมลายผ้าจกโบราณของจังหวัดราชบุรี และพัฒนาระบบข้อมูลให้ อาจารย์วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี สร้างโปรแกรม “HAND -HI - TECH” สอดคล้องสำหรับจกขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนในการทอผ้าจกคุบัว ซึ่งการเรียนรู้จากประสบการณ์จะมีวิธีการเรียนรู้หลายๆ รูปแบบตามที่คุณเรียนรู้นัดเพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ รวมทั้งการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนระหว่างกันการซักถาม การสังเกต ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม ทักษะคิด และเกิดทักษะชีวิตเพิ่มเติม เช่น ทักษะในการสื่อสาร ทักษะการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และทักษะในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับ ลักษณะ เกษราพันธ์ (2561) ศึกษา รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษา : อำเภอปากพลีจังหวัดนครนายก ในประเด็น การส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับได้รับการพัฒนาให้ได้รับความรู้ โดยการอบรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลาย เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์มรดกทางด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งนำไปสู่การพึ่งตนเองโดยการจัดตั้งกลุ่มในการรับผิดชอบ และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐเพื่อส่งเสริม รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ให้มีประสิทธิภาพในการสืบสานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชาติ ใจอารีย์ (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น การแปรรูปหม้อไม้ของชุมชนบ้านพุเตยจังหวัดกาญจนบุรี กล่าวว่ากระบวนการจัดการความรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดความรู้โดยผ่านการพิจารณาว่าเป็นความรู้ดั้งเดิมหรือความรู้ใหม่ที่ประยุกต์จากภูมิปัญญาเดิม 2) การแสวงหาความรู้ ที่มาจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชนและการส่งเสริมจากหน่วยงานภายนอก 3) การแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการผ่านการพูดคุยและปรึกษาหารือเพื่อการแก้ปัญหาในกระบวนการแปรรูป ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของกรรณรงค์ บุญเรือง (2560) ศึกษาการจัดการความรู้สู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาเมี่ยง ภูมิปัญญาเมี่ยง กล่าวว่า การแบ่งปันความรู้โดยอาศัยทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยเฉพาะ เครือข่ายทางสังคม ที่เป็นชาติพันธุ์เดียวกัน พูดภาษาเดียวกัน มีลักษณะความเป็นเครือข่ายที่เหนียวแน่น ซึ่งการถ่ายทอดความรู้หรือการแบ่งปันความรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดในการจัดการความรู้ในภูมิปัญญาเมี่ยงและเก็บความรู้เหล่านั้นไว้ในตัวคนมากกว่าจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

นอกจากปลุกจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของการเก็บรักษาเอกลักษณ์การทอผ้าจกแบบโบราณแล้ว ด้านการร่วมมือและประสานงานเครือข่ายภายนอก หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องมีส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าจกของชุมชน อาทิ การนำผ้าจกคุบัวลวดลายโบราณ

ที่กระจัดกระจายตามพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดราชบุรีมารวมไว้ด้วยกันในพิพิธภัณฑ์ปาละ จัดตั้งสหกรณ์ผ้าจกคูบัว จัดสัมมนาแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการทอผ้าและการสร้างลวดลายแบบใหม่ ๆ ตามสมัยนิยมกับกลุ่มทอผ้าอื่น ๆ ส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมผ้าทอที่ภาครัฐจัดขึ้น เช่น งานโอท็อป งานกาชาด ของจังหวัดต่าง ๆ และการจัดการความรู้และการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาให้ภูมิปัญญาการทอผ้าจกให้ดำรงอยู่สอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของอภิชาติ ใจอารีย์ (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแปรรูปหม้อไม้ของชุมชนบ้านพุเตยจังหวัดกาญจนบุรี

ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีที่มา 2 ลักษณะ คือ ภูมิปัญญาดั้งเดิม ซึ่งเป็นความรู้จากบรรพบุรุษที่สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิต สะท้อนให้เห็นทุนทางสังคมที่สำคัญของชุมชน และ ความรู้ใหม่ที่ผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมกับวิทยาการสมัยใหม่ที่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ และสอดคล้องงานวิจัยของ กรรณรงค์ บุญเรือง (2560) ศึกษา การจัดการความรู้สู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาเมือง ภูมิปัญญาเมือง ในประเด็นแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญา คือ การส่งเสริมการจัดการความรู้ภูมิปัญญาเมืองจากความร่วมมือของทุกภาคในการจัดการอย่างเป็นระบบและสกัดออกมาในรูปแบบหนังสือ จัดการความรู้ให้เป็นระบบ ส่งเสริมให้ชาวบ้านได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ และกระบวนการผลิตที่ทันสมัย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด จัดกิจกรรมให้ความรู้ หรือสร้างกระบวนการจัดการความ ร่วมมือกับสถานศึกษาในพื้นที่ร่วมกันร่างหลักสูตรการเรียนรู้อุณหภูมิปัญญาเมืองของชุมชน กำหนดเป็นวิชาที่เด็กสามารถเรียนรู้ได้โดยการสร้างแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐเข้ามาส่งเสริมให้เกิดการสร้างรายได้ รวมกลุ่มภายในชุมชนตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อก่อให้เกิดความเข้มแข็งทั้งในด้านองค์ความรู้ ตั้งแต่การผลิต จนถึงการตลาด

สรุปได้ว่าแนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ต้องร่วมกันระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ เริ่มด้วยการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน สร้างรายได้อย่างมั่นคง หาแหล่งจำหน่าย ส่งเสริมให้มีการสืบทอดเอกลักษณ์ให้คงอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 กลุ่มทอผ้าจกชาดผู้สืบทอดที่เป็นเยาวชนและหนุ่มสาวรุ่นใหม่ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีการนำนโยบายในการส่งเสริมการสานต่อภูมิปัญญาผ้าจกคูบัว ส่งเสริมความรู้การทอผ้าจกคูบัวอย่างยั่งยืน พัฒนาหลักสูตรวิชาชีพสำหรับการทอผ้าจกให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ในด้านอนุรักษ์ภูมิปัญญาให้คงอยู่ด้วยนวัตกรรมใหม่ เช่น การส่งเสริมให้โรงเรียนจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น จัดตั้งวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความมั่นคงของรายได้ และการสร้างงานในชุมชน

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา จัดหางบประมาณสนับสนุนการอนุรักษ์ภูมิปัญญา เช่น ให้ค่าตอบแทนสมาชิกกลุ่มทอผ้าที่สอนการทอผ้าให้กับผู้ที่สนใจ ตลาดจำหน่ายสินค้าให้ขยายวงกว้างออกไปไม่ใช่เพียงในชุมชนหรือท้องที่ใกล้เคียง สนับสนุนการเข้าร่วมกิจกรรม โอท็อปและงานกาชาด

ในทุกจังหวัด และส่งเสริมการจัดอบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนแนวคิดและทัศนคติการอนุรักษ์การทอผ้า กับกลุ่มทอผ้าอื่น ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ศึกษาการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ในการจัดการความรู้ของกลุ่มทอผ้า จึงควรมีการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ในการจัดการความรู้ที่ครอบคลุมปัจจัยด้านบุคคล ด้านครอบครัว ด้านชุมชน เป็นต้น

2.2 ควรมีการวิจัยที่ศึกษากลุ่มทอผ้าที่มีลักษณะทางสังคมที่แตกต่างกันว่า มีวงจรการเรียนรู้ 4 ขั้นตอนอย่างไร ได้แก่การเรียนรู้จากประสบการณ์เชิงรูปธรรม การสังเกตอย่างไตร่ตรอง การสรุปเป็นหลักการนามธรรม และการทดลองปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามวงจรการเรียนรู้ที่สามารถนำไปพัฒนากลุ่มทอผ้าต่อไป

2.3 ควรมีการวิจัยการจัดการความรู้และการสร้างตัวแบบในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าจากคูบัว เพื่อเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์ ผ้าทออื่น ๆ ในประเทศไทย ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรรณรงค์ บุญเรือง. (2560). การจัดการความรู้สู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาเมี่ยง ตำบลสกลาด อำเภอบัว จังหวัดน่าน. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่].
- ข้อมูลท้องถิ่น. (2555). ศูนย์ส่งเสริมอาชีพการทอผ้าจากบ้านใต้. <http://arit.mcru.ac.th>.
- นุสราน นามเดช. (2549) *ความสุขของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี*. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสระบุรี.
- พนารัตน์ เดชกุลทอง. (2560) การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมบ้านนาเสียวต. นาเสียว อ.เมือง จ.ชัยภูมิ. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. <https://drcnrc.go.th/Search/SearchDetail/296004>
- ลักษณะ เกตุราพันธ์. (2561). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษา: อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก. *วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 13(2), 75-85.
- วณิศา ศิริวรสกุล และ วิชรินทร์ อินทพรหม. (2559). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์วัฒนธรรมกรณีศึกษาตำบลเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดระบะนครศรีอยุธยา. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(1), 42-49.
- อภิชาติ ใจอารีย์. (2557). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแปรรูปหน่อไม้ของชุมชนบ้านพุเตย จังหวัด กาญจนบุรี. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 42(2), 241-258.

การศึกษาภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ

A STUDY OF SERVANT LEADERSHIP OF HUMAN RESOURCE DEVELOPER OF GOVERNMENT COMMERCIAL BANK

Received: July 16, 2020

Revised: Oct 29, 2020

Accepted: Nov 4, 2020

^{1*}ยอดปิยะ บุญดิเรก ²ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา

^{1*}Yodpiya Boondirek ²Prasarn Malakul Na Ayudhaya

^{1*2}จิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์, มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

^{1*2}Psychology for Developing Human Potentials, Kasem Bundit University

*Corresponding Author, E-mail: yodpiya@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เกี่ยวกับภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ (2) ศึกษาระดับภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ และ (3) นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำแนวบริการสำหรับนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามวัตถุประสงค์ คือ (1) กลุ่มตัวอย่างที่ 1 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐและเอกชน จำนวน 5 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามเกณฑ์ที่กำหนด และเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการอ้าอิงแบบลูกโซ่ (Snow Ball Technique) (2) กลุ่มตัวอย่างที่ 2 เป็นนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ จำนวน 173 คน (3) กลุ่มตัวอย่างที่ 3 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐและเอกชน จำนวน 8 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง รวมทั้ง ตามเกณฑ์ที่กำหนดเครื่องมือที่ใช้คือ (1)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำแนวบริการ นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ธนาคารพาณิชย์ของรัฐ

แบบสำรวจประเมินความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ (2) แบบวัดภาวะผู้นำแนวบริกรมมีข้อคำถาม 48 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .67-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .704-.934 และมีค่าความเที่ยงเท่ากับ .992 และ (3) แนวทางการสนทนากลุ่มเฉพาะสำหรับนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การวิจัยนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แสดงความคิดเห็นยืนยันตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแนวบริกรมที่เหมาะสมสำหรับนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐมีจำนวน 48 ตัวบ่งชี้
2. นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐมีระดับภาวะผู้นำแนวบริกรมโดยรวมทุกมิติในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, $SD = 0.46$) และรายมิติในระดับมากเช่นกัน มิติที่มีมากที่สุด คือ มิติด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.63$, $SD = 0.52$) ลักษณะที่มีมากที่สุดคือต้องการให้การทำงานของฉันทันเองและผู้อื่นมีประสิทธิภาพสูงสุด มิติด้านงาน ($\bar{X} = 4.18$, $SD = 0.45$) ลักษณะที่มีมากที่สุดคือเน้นความร่วมมือในการทำงานมากกว่าการแข่งขันกันเอง ด้านคุณลักษณะ ($\bar{X} = 4.06$, $SD = 0.65$) ลักษณะที่มีมากที่สุดคือเชื่อในความซื่อสัตย์มีความสำคัญกว่าผลประโยชน์ส่วนตัวและของกลุ่ม และ ด้านคน ($\bar{X} = 4.04$, $SD = 0.69$) ลักษณะที่มีมากที่สุดคือพร้อมให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานและผู้รับบริกรม
3. นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพศหญิงมีภาวะผู้นำแนวบริกรมด้านคุณลักษณะสูงกว่าเพศชาย ผู้ที่มีประสบการณ์การทำงาน 16 ปีขึ้นไปมีภาวะผู้นำแนวบริกรมในมิติด้านคุณลักษณะสูงกว่าผู้มีประสบการณ์การทำงาน 11-15 ปี ผู้บริหารระดับสูงมีภาวะผู้นำแนวบริกรมในมิติด้านกระบวนการสูงกว่าพนักงานระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และไม่พบความแตกต่างในด้านอายุ
4. แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำแนวบริกรมสำหรับนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ ประกอบด้วย (1) การกำหนดเป็นค่านิยมร่วมของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (2) ยกระดับเป็นวัฒนธรรม (3) กำหนดตัวแบบ (4) ผู้บริหารสนับสนุน (5) จัดให้มีโครงการพัฒนาภาวะผู้นำแนวบริกรม (6) เรียนรู้จากการทำโครงการให้กลุ่มเป้าหมาย และ (7) ผลลัพธ์เกิดกับรายบุคคล กลุ่ม ฝ่ายงาน ลูกค้ำ และธนาคาร

Abstract

The purposes of this descriptive research were (1) to study the opinions of HRD experts regarding servant leadership (SL) of human resource developers (HR developer) of Government Commercial Bank, (2) to assess level of SL of HR developers, and (3) to

propose guidelines for enhancing SL for HR developers of Government Commercial Bank. The sample of this study was classified into 3 groups according to the purposes of the study: The first group was five HRD experts of government commercial bank purposively selected from the population using snow ball technique and criteria, the second group was 173 HR Developers of government commercial bank stratified random sampling from the population, and the third group was eight HRD specialists purposively selected from the population and according to the criteria. The research instruments were (1) a questionnaire for HRD experts from government commercial bank, (2) a 48-item SL assessment with IOC range from .66-1.00, the item discrimination power ranged from 0.704-0.934, and reliability coefficient (alpha) of .992, and (3) a focus group guideline for HR developers of Government Commercial Bank. The data was analyzed by frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, t-test, one-way ANOVA and content analysis. The research findings were:

1. HRD experts confirmed 48 SL indicators for HR developers of Government Commercial Bank.

2. Human resource developers of commercial banks had overall SL and also in each dimension in high level ($\bar{x} = 4.15$, SD = 0.46). The highest level was process dimension ($\bar{x} = 4.63$, SD = 0.52) with focusing on high level of productivity from myself as well as from others, work dimension ($\bar{x} = 4.18$, SD = 0.45) with encouraging cooperation rather than competition, attribute dimension ($\bar{x} = 4.06$, SD = 0.65) with believing that honesty is more important than group profits and personal gains, and human dimension ($\bar{x} = 4.04$, SD = 0.69) with making myself available to help all my colleagues and customers.

3. The results revealed genders, working experiences, and position differences. Female HR developers gained higher SL scores than male HR developers, HR developers with more than 16 years of working experiences gained higher SL scores than those with 11-15 years of experiences, HR developers with high-level administrative position gained higher SL scores than those in high-level officer position at .05 level of significance and no difference found in age.

4. Guidelines for enhancing SL of commercial bank HR developers from the focus group included (1) set SL as HR core value, (2) make SL core values as one component

of the organization culture, (3) assign SL role models, (4) require administrator support, (5) conduct SL developing program, (6) action learning from target group project, and (7) utilize SL outputs for individual, group, department, customers, and bank.

Keywords: Servant Leadership, Human Resource Developer,
Government Commercial Bank

บทนำ

ในประเทศไทย ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ นับเป็นสถาบันการเงินที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เพราะเป็นศูนย์กลางและสื่อกลางทางการเงินที่เปลี่ยนสภาพจากเงินออมเป็นเงินลงทุน เป็นแหล่งเงินให้สินเชื่อแก่ประชาชนและภาคธุรกิจ ขยายตลาดเงินทุนในประเทศรวมทั้งรับเป็นที่ปรึกษาด้านการลงทุนแก่นักลงทุน จะเห็นได้ว่า กิจกรรมของธนาคารพาณิชย์เป็นกิจการที่บริการประชาชน จึงต้องดำเนินธุรกิจที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนให้มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจธนาคารที่เป็นของรัฐที่ต้องสร้างความเชื่อมั่นต่อสาธารณะชน ด้วยการพัฒนาสู่การแข่งขันในทุกด้าน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันมีนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในธนาคาร จึงนับเป็นส่วนสำคัญในความสำเร็จขององค์กร

ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นคุณสมบัติที่มีความจำเป็นอย่างมากในการเป็นนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะงานพัฒนาคนนั้น นอกจากจะมีหน้าที่ดูแลด้านการดำเนินงานของพนักงานแล้ว ยังมีหน้าที่เป็นผู้นำในการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มศักยภาพของพนักงานด้วย จึงเป็นงานที่ต้องคอยริเริ่มการพัฒนาและให้บริการรับฟังปัญหาของผู้คนแวดล้อม ศึกษาทำความเข้าใจ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำงาน ซึ่งหมายถึงต้องมีคุณลักษณะสำคัญ 2 อย่าง อยู่ในคนคนเดียว นั่นคือ ความเป็นผู้นำ และความเป็นผู้เข้าใจบุคลากรเพื่อการดูแลช่วยเหลือให้บริการที่ดี ดังนั้น นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงต้องมีการศึกษาคุณลักษณะทางจิตวิทยาที่มีความสอดคล้องเกี่ยวข้องกับงานที่ทำ อันได้แก่ ภาวะผู้นำ และองค์ประกอบของความมีจิตใจที่ใฝ่ในการช่วยเหลือดูแลและบริการผู้อื่น

ในวงการวิชาการ มีประเด็นข้อสงสัยว่า บทบาทการเป็นผู้นำ และการเป็นผู้ให้บริการ สามารถอยู่รวมกันในบุคคลคนเดียวในทุกๆระดับ และทุกบริบทได้จริงหรือไม่ เกี่ยวกับประเด็นนี้ Greenleaf ซึ่งเป็นอดีตผู้บริหารของ เอ ที แอนด์ ที (AT&T) และได้เขียนหนังสือที่มีชื่อเสียงเรื่อง Servant as Leader ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 ได้อธิบายไว้ว่า คำว่า ผู้นำ (Leader) และผู้ให้บริการ (Servant) เป็นคำที่มีความหมายตรงข้ามกัน แต่เมื่อคำทั้งสองคำถูกนำมาอยู่ด้วยกันในทางที่สร้างสรรค์ และเปี่ยมไปด้วยความหมายอาจดูจะขัดแย้ง แต่กลับพบว่าสามารถไปด้วยกันได้ ด้วยเหตุนี้ เมื่อคำทั้งสองคำ คือคำว่า ผู้นำและผู้ให้บริการ ถูกนำมาใช้ร่วมกันจึงก่อให้เกิดความคิดที่ดูเหมือนเป็นไปได้แต่ก็เกิดขึ้นได้จริง นั่นคือ แนวคิดภาวะผู้นำแนวบริการนั่นเอง โดยที่บทบาทของผู้นำแนวบริการ จะมีแรงจูงใจในการรับใช้

ผู้อื่นก่อน กล่าวคือ ผู้นำแนวบริการ จะเริ่มจากความรู้สึกตามธรรมชาติของคน ที่ต้องการจะให้บริการ โดยถือว่าการให้บริการ ต้องมาก่อน จากนั้น จึงเกิดความรู้สึกในจิตสำนึกไปสู่ความต้องการที่จะนำ ซึ่งแตกต่างจากคนที่ต้องการจะเป็นผู้นำก่อน เพื่อให้ได้ซึ่งอำนาจหรือเพื่อผลประโยชน์และทรัพย์สินสมบัติของตนเองต้องการ สำหรับผู้นำแบบหลังนี้ การให้บริการจะเป็นทางเลือกรองลงมา (Greenleaf, 1977)

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Liden et al., 2008; Sendjaya, 2015; Burke, 2017) ผู้วิจัยพบว่ามีข้อบ่งชี้ว่าปัจจัยส่วนบุคคลทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่งงาน มีการส่งผลในหลายแง่มุมในด้านคุณลักษณะทางจิตวิทยา โดยเฉพาะคุณลักษณะที่เป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำแนวบริการ ผู้วิจัยจึงสนใจนำปัจจัยทั้ง 4 ด้านดังกล่าว มาเป็นตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคลกับภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อจะสามารถนำข้อมูลเชิงประจักษ์ไปต่อยอดเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เกี่ยวกับภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ
- 2) ศึกษาระดับภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ
- 3) นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำแนวบริการสำหรับนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ 7 แห่งในประเทศไทย จำนวน 520 คน ประกอบด้วย นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ธนาคารกรุงไทย ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามวัตถุประสงค์ คือ

- (1) กลุ่มตัวอย่างที่ 1 ใช้ในการศึกษาภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

(2) กลุ่มตัวอย่างที่ 2 ใช้เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ จำแนกตาม เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่งงาน เป็นนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ จำนวน 173 คน ได้มาจากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Krejcie and Morgan (1970) จากขนาดของประชากร 520 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ได้เท่ากับ 226 คน ได้รับแบบวัดกลับคืนมาจำนวน 173 ชุด คิดเป็นร้อยละ 76.54 ของแบบวัดทั้งหมดที่ส่งไปทั้งหมด

(3) กลุ่มตัวอย่างที่ 3 ใช้เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำแนวบริการสำหรับนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารของรัฐ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐและเอกชน จำนวน 8 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

2. การพัฒนาแบบวัดภาวะผู้นำแนวบริการสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ใช้แนวคิดและหลักการของ Page and Wong (2003) และ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2557) เป็นหลัก โดยยึดภาวะผู้นำแนวบริการ 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านคุณลักษณะ 2) มิติด้านคน 3) มิติด้านงาน และ 4) มิติด้านกระบวนการ

3. แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำแนวบริการสำหรับการวิจัยครั้งนี้ กำหนดโดยใช้กรอบแนวคิดจากโมเดลภาวะผู้นำแนวบริการของ Liden et al. (2008) ที่กำหนดไว้ 3 องค์ประกอบ คือ 1) เงื่อนไขที่ต้องมี (Antecedent Conditions) 2) พฤติกรรมของผู้นำแนวบริการ (Servant Leader Behavior) 3) ผลลัพธ์ของการนำแนวบริการ (Servant Leadership Outcomes) ผู้วิจัยนำมา 3 องค์ประกอบดังกล่าวมากำหนดเป็นประเด็นการสนทนากลุ่มเฉพาะ

4. ตัวแปรที่ศึกษา

4.1 ตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ (1) เพศ (2) อายุ (3) ประสบการณ์การทำงาน และ (4) ตำแหน่งงาน

4.2 ตัวแปรภาวะผู้นำแนวบริการ ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ (1) มิติด้านคุณลักษณะ (2) มิติด้านคน (3) มิติด้านงาน และ (4) มิติด้านกระบวนการ

เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 Greenleaf ซึ่งเป็นอดีตผู้บริหารของ เอ ที แอนด์ ที (AT&T) และเป็นผู้เขียนหนังสือที่มีชื่อเสียงเรื่อง “Servant as Leader” ได้นำเสนอแนวคิดเรื่องภาวะผู้นำแนวบริการ โดยได้ทำการพิจารณาไตร่ตรองถึงประสบการณ์ในเรื่องบทบาทของผู้นำ และได้เขียนมโนทัศน์ของผู้นำแนวบริการโดยมีความเชื่อว่าผู้นำต้องเป็นผู้ให้บริการก่อน โดยเริ่มต้นด้วยความรู้สึกอย่างเป็นธรรมชาติที่ต้องการจะบริการเป็นอันดับแรก จากนั้น ในจิตสำนึกจึงทำให้เกิดความปรารถนาที่จะนำ อันการเลือกในระดับจิตสำนึกที่จะเป็นแรงบันดาลใจในการนำไปสู่ความเป็นผู้นำแนวบริการ และจะแตกต่างอย่างชัดเจนกับผู้ที่ต้องการเป็นผู้นำแบบที่เคยมีมา โดยได้จำแนกองค์ประกอบของภาวะผู้นำแนวบริการออกเป็น 10

คุณลักษณะดังต่อไปนี้ 1) การรับฟังอย่างตั้งใจ (Listening) 2) การเข้าถึงใจ (Empathy) 3) การกระตุ้นและให้กำลังใจผู้อื่น (Healing) 4) การตระหนักรู้ (Awareness) 5) การโน้มน้าวใจ (Persuasion) 6) การสร้างมโนทัศน์ (Conceptualization) 7) การมองการณ์ไกล (Foresight) 8) การพิทักษ์รักษา (Stewardship) 9) การมุ่งมั่นพัฒนาคน (Commitment to the Growth of People) 10) การสร้างชุมชน (Building Community)

องค์ประกอบของภาวะผู้นำแนวบริการในทัศนะของ Greenleaf ถือเป็นทฤษฎีต้นกำเนิด ที่มีนักคิดอีกมากมาย นำไปใช้ในการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ และสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำแนวบริการในหลากหลายแนวคิด หนึ่งในกลุ่มนักจิตวิทยาผู้มีผลงานวิชาการว่าด้วยเรื่อง ภาวะผู้นำแนวบริการ ที่มีชื่อเสียงมากกลุ่มหนึ่ง คือ Wong and Page (2003) ซึ่งได้เสนอเพิ่มเติมไว้ว่า ภาวะผู้นำแนวบริการ อาจตีความได้ว่า หมายถึง ผู้นำที่มีจุดประสงค์หลักในการนำคือการดูแลให้บริการคนอื่น ด้วยการบ่มเพาะการพัฒนาและความอยู่ดีมีสุขให้คนเหล่านั้น เพื่องานสำเร็จตามเป้าหมายด้วยดี แต่การเป็นแค่เพียง คนที่ขอความช่วยเหลือ ไม่ใช่ภาวะผู้นำแนวบริการ เพราะบุคคลนั้น ต้องทุ่มเทกายใจ เพื่อเสริมสร้างผู้อื่นให้สามารถเป็น และสามารถกระทำในจุดที่ดีที่สุด นอกจากนั้น ผู้ที่มีภาวะผู้นำแนวบริการ จะไม่เอาอกเอาใจ หรือพยายามสนองความต้องการผู้อื่น เพื่อประโยชน์ของตน หัวใจของภาวะผู้นำแนวบริการ คือ ความปรารถนาที่แท้จริง ที่จะดูแลให้บริการผู้อื่นอย่างดีที่สุด

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับภาวะผู้นำแนวบริการ ผู้วิจัยต้องการหาตัวแปรเพื่อชี้วัดภาวะผู้นำแนวบริการ โดยได้เลือกใช้ตัวแปรที่ได้จากการสังเคราะห์ตามแนวคิดของ Wong and Page (2003) และงานวิจัยในประเทศของ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2557) ซึ่งเป็นผู้นำเสนอองค์ประกอบของภาวะผู้นำแนวบริการอย่างกว้าง ๆ ครอบคลุมทั้งระบบ โดยได้มีการนำเสนอคุณลักษณะขององค์ประกอบของภาวะผู้นำแนวบริการ 4 มิติ มิติละ 3 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

มิติที่ 1 มิติด้านคุณลักษณะ (Character) เป็นคุณลักษณะส่วนบุคคลที่บริการด้วยหัวใจ (a Servant's Heart) ได้แก่ ความซื่อสัตย์เที่ยงตรง (Integrity) ความอ่อนน้อมถ่อมตน (Humility) และการเป็นผู้ให้บริการ (Servant Hood)

มิติที่ 2 มิติด้านคน (People) เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มหรือทีม โดยมีเป้าหมายในการสร้างและพัฒนาผู้อื่น (Building up Others) ได้แก่ การใส่ใจผู้อื่น (Caring for Others) การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowering Others) และการพัฒนาผู้อื่น (Developing Others)

มิติที่ 3 มิติด้านงาน (Task) เกี่ยวข้องกับภาระงานที่รับผิดชอบในองค์การในบทบาทของผู้นำ (Doing the Work of a Leader) ได้แก่ วิสัยทัศน์ (Visioning) การกำหนดเป้าหมาย (Goal Setting) และการนำ (Leading)

มิติที่ 4 มิติด้านกระบวนการ (Process) ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการปรับปรุงพัฒนาองค์การ (Improving Organizational Process) ได้แก่ การเป็นแบบอย่าง (Modeling) การสร้างทีม (Team Building) และการตัดสินใจร่วม (Shared Decision-Making)

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 สังเคราะห์ภาวะผู้นำแนวบริการและศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ โดยผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูล ด้วยการนำตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแนวบริการในบริบทคนไทยจำนวน 74 ข้อตามแนวคิดของ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2557) ที่สังเคราะห์มาจากรูปแบบภาวะผู้นำแนวบริการ 4 มิติ มิติละ 3 องค์ประกอบ ไปสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามความคิดเห็นแบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับมิติ และรายละเอียดของตัวบ่งชี้ รวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำแนวบริการ 4 มิติ และข้อคำถามเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ จำนวน 74 ข้อ จากนั้น ผู้วิจัยดำเนินการสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ด้วยการโทรศัพท์นัดหมายล่วงหน้าและเข้าพบผู้เชี่ยวชาญเพื่อสอบถามความคิดเห็น โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 สัปดาห์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณาจำนวนความถี่ของการตอบเห็นด้วยกับมิติ และตัวบ่งชี้รายชื่อ เกณฑ์การคัดเลือกตัวบ่งชี้ พิจารณาจากจำนวนความถี่มากที่สุดที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน โดยคัดเลือกมาองค์ประกอบละ 4 ข้อ เพื่อนำมากำหนดเป็นตัวบ่งชี้ จากการสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อตัวบ่งชี้ ทำให้ได้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแนวบริการที่เหมาะสมสำหรับนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ จำนวนทั้งหมด 48 ตัวบ่งชี้

การวิจัยระยะที่ 2 ศึกษาระดับภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ จำนวน 226 คน จากธนาคารที่ให้ความร่วมมือในการวิจัย 3 ธนาคาร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 เป็นแบบวัดภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ ผู้วิจัยสร้างแบบวัดภาวะผู้นำแนวบริการจากตัวบ่งชี้ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 จากการสอบถามเพื่อประเมินความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้ 48 ตัวบ่งชี้ นำมาสร้างเป็นข้อความทั้งสิ้น 48 ข้อ ออกแบบให้ผู้ตอบแบบวัดข้อคำถามประเมินตนเอง โดยใช้มาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ผ่านการตรวจสอบค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองใช้ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 มีความเที่ยงของแบบวัดทั้งฉบับอยู่ในเกณฑ์สูง คือ 0.992 และมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .711-934

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ โดยผู้วิจัยจัดทำเป็น Google Form ขอความร่วมมือไปยังนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ตอบแบบวัดผ่าน Google Form และส่งกลับโดยอัตโนมัติ เก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนตุลาคม 2563 ได้รับแบบวัดกลับคืนมาจำนวน 173 ชุด คิดเป็นร้อยละ 76.54 ของแบบวัดทั้งหมด

การวิจัยระยะที่ 3 นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำแนวบริการสำหรับนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ ผู้วิจัยจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐและเอกชน จำนวน 8 ท่าน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)) เกณฑ์พิจารณา คือ 1) เป็นผู้บริหารระดับสูงในแผนกงานบุคคลของธนาคารพาณิชย์ 2) มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 20 ปี และ 3) มีผู้ใต้บังคับบัญชา มากกว่า 30 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ กรอบแนวทางการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) เงื่อนไขที่ต้องมีในการเสริมสร้างภาวะผู้นำแนวบริการ (Antecedent Conditions) 2) พฤติกรรมของภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ (Servant Leadership Behavior) 3) ผลลัพธ์ของการมีผู้นำแนวบริการ (Leadership Outcomes) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะผ่านโปรแกรม ZOOM โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญทั้ง 8 ท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ใช้เวลา 1.30 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ ด้วยการจำแนกประเภทข้อมูล เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) เงื่อนไข 2) พฤติกรรม และ 3) ผลลัพธ์

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัยและอภิปรายผล แบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ข้อ ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 สรุปผลการสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้ทั้งหมด 48 ตัวบ่งชี้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบย่อยอยู่ใน 4 มิติ 12 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

มิติที่ 1 ด้านคุณลักษณะ มี 3 องค์ประกอบ คือความซื่อสัตย์เที่ยงธรรม (Integrity), ความอ่อนน้อมถ่อมตน (Humility) และการเป็นผู้ให้บริการ (Servant Hood) แต่ละองค์ประกอบมีตัวบ่งชี้ดังต่อไปนี้คือ องค์ประกอบด้านความซื่อสัตย์เที่ยงธรรม (integrity) มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) เป็นคนพูดจริง ทำจริง รักษาคำพูด มีสัจจะ เชื่อถือได้ มีความจริงใจ และซื่อตรงต่อคนอื่น 2) มีจิตสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบและแสดงความคิดเห็นตามหลักวิชาชีพอย่างสุจริต 3) ทำงานเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้อื่นและเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม 4) มีจิตสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบและแสดงความคิดเห็นตามหลักวิชาชีพอย่างสุจริต ยึดมั่นในหลักการ จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ ไม่เบี่ยงเบนด้วยอคติหรือผลประโยชน์, องค์ประกอบด้านความอ่อนน้อมถ่อมตน (Humility) มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ชื่นชมและให้ความสำคัญและยอมรับต่อผลงานของแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอ ยินดีที่จะยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นเมื่อความคิดเห็นนั้นดีกว่าของตนเอง 2) ให้เกียรติต่อผู้ร่วมงานและช่วยเหลือผู้อื่นให้ประสบผลสำเร็จ 3) ประเมินตนเองอย่างเที่ยงตรงด้วยใจที่เป็นกลาง 4) คำนึงถึงผู้อื่นโดยไม่แสวงหาความชื่นชมสำหรับตัวเอง ให้การยอมรับและตั้งใจฟังว่าผู้อื่นพูดถึงแม้จะไม่เห็นด้วยกับตนเอง และองค์ประกอบด้านการเป็นผู้

ให้บริการ (Servant Hood) มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ให้บริการผู้อื่นโดยมิได้คาดหวังผลตอบแทน ยินดีและเต็มใจให้บริการผู้อื่นหรือรับผิดชอบต่อผู้อื่นเป็นอันดับแรกจะมีความสุขที่ได้บริการผู้อื่นไม่ว่าในบทบาทใดหรือตำแหน่งใดก็ตาม 2) เต็มใจสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อให้บริการผู้อื่น มีความต้องการที่จะให้บริการมากกว่าได้รับการบริการ 3) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีหรือเต็มใจและสนองตอบให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานด้วยหัวใจ 4) มุ่งมั่นในการค้นหาวิธีที่ดีอยู่เสมอในการบริการผู้อื่น ช่วยให้คนอื่นสำเร็จตามความต้องการและเกิดความพึงพอใจ

มิติที่ 2 มิติด้านคน มี 3 องค์ประกอบคือการดูแลใส่ใจผู้อื่น (Caring for Others), การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowering Others) และการพัฒนาผู้อื่น (Developing Others) แต่ละองค์ประกอบมีตัวบ่งชี้ดังต่อไปนี้คือ องค์ประกอบด้านการดูแลใส่ใจผู้อื่น (Caring for Others) มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ดูแลใส่ใจอย่างแท้จริงต่อความเป็นอยู่ของบุคลากรทุกคน 2) ช่วยเหลือแก่บุคลากรในการปฏิบัติงานจนบรรลุผล และส่งเสริมให้ความดีความชอบแก่ผู้อื่นที่มีโอกาส 3) มีความพึงพอใจอย่างมากที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นให้ประสบความสำเร็จ 4) ให้เกียรติ และให้อภัยผู้อื่นเสมอ องค์ประกอบด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowering Others) มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) เต็มใจแบ่งปันอำนาจกับผู้อื่นแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่ความรับผิดชอบตนเอง เต็มใจที่จะเสี่ยงต่อความผิดพลาดด้วยการมอบอำนาจให้ผู้อื่นทำแทน 2) พัฒนาความสามารถพร้อมกับเปิดใจรับสิ่งใหม่ ๆ 3) เชื่อว่าประสิทธิภาพของผู้นำดีขึ้นจากการให้กำลังใจผู้อื่นหรือการที่ได้ให้อำนาจแก่ผู้อื่นอย่างจริงจัง 4) เห็นความสำคัญและคุณค่าของผู้ร่วมงาน โดยร่วมคิดริเริ่มและสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน มีความรับผิดชอบและสำนึกในหน้าที่ของตน และองค์ประกอบด้านการพัฒนาผู้อื่น (Developing Others) มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) อุทิศตนอย่างแท้จริงในการพัฒนาบุคลากรของตนให้สามารถปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพและเติบโตบุคลากร เช่น ติดตามดูแลส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทางวิชาชีพ 2) ยินดีรับฟังข้อมูลป้อนกลับจากบุคลากรเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร 3) ให้เวลาและจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับบุคลากรในการพัฒนาทางวิชาชีพ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น 4) ผลักดันผู้อื่นให้ประสบความสำเร็จที่สูงกว่าความคาดหวัง มุ่งมั่นในการพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอ

มิติที่ 3 มิติด้านงาน มี 3 องค์ประกอบ คือการมีวิสัยทัศน์ (Visioning), การกำหนดเป้าหมาย (Goal Setting) และการนำทีม (Leading) แต่ละองค์ประกอบมีตัวบ่งชี้ดังต่อไปนี้คือ องค์ประกอบด้านการมีวิสัยทัศน์ (Visioning) มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีพื้นฐานมาจากความรู้สึกรับผิดชอบต่อองค์กร 2) ชอบทำงานเชิงรุกโดยไม่รอให้มีเหตุการณ์เกิดขึ้นก่อน 3) ไม่พอใจต่อสถานการณ์ในปัจจุบันและรู้ว่าสามารถปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้นได้ มีความเข้าใจดีต่อสิ่งที่เป็นไปได้ในปัจจุบันขององค์กร 4) สามารถเสนอวิสัยทัศน์ที่ผู้อื่นพร้อมที่จะยอมรับอย่างกระตือรือร้น, องค์ประกอบด้านการกำหนดเป้าหมาย (Goal Setting) มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและเฉพาะเจาะจงทำทนายปฏิบัติได้ และนำไปสู่ความพึงพอใจของทุกคนสามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจนถึงเป้าหมายและทิศทางในอนาคต

ขององค์การของตน 2) สามารถให้แรงบันดาลใจต่อผู้อื่นให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำงานของตน 3) สามารถผลักดันให้คนอื่น ๆ รอบตัวให้มีแรงบันดาลใจเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกันได้ 4) มั่นใจว่าเป้าหมายขององค์การจะสามารถบรรลุความสำเร็จได้ และองค์ประกอบด้านการนำทีม (Leading) มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) กระตุ้นหรือส่งเสริมให้ผู้อื่นมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อย่างสม่ำเสมอ 2) หลีกเลี่ยงการเป็นผู้นำที่อยู่แนวหน้าและเป็นศูนย์กลางของทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง 3) การทำหน้าที่เป็นผู้นำที่เข้มแข็งมักจะหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทุกคน 4) ในฐานะที่เป็นผู้นำผู้บริหารมักจะเกี่ยวข้องกับความคิดริเริ่มในทุกเรื่อง

มิติที่ 4 มิติด้านกระบวนการ มี 3 องค์ประกอบ คือการเป็นแบบอย่าง (Modeling) การสร้างทีม (Team Building) และการตัดสินใจร่วม (Shared Decision-Making) แต่ละองค์ประกอบมีตัวบ่งชี้ดังต่อไปนี้คือ องค์ประกอบด้านการเป็นแบบอย่าง (Modeling) มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ปฏิบัติในสิ่งที่ได้แนะนำหรือสั่งสอนคนอื่น 2) กล้าและความแน่วแน่ที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้องถึงแม้จะยากลำบากหรือมีการต่อต้าน 3) กล้าที่จะรับผิดชอบหรือยอมรับต่อความผิดพลาดและข้อจำกัดของตน ทำตนเป็นตัวอย่างของการให้ความสำคัญต่อประโยชน์ของกลุ่มก่อนประโยชน์ส่วนตัว 4) สร้างความไว้วางใจต่อใจด้วยความซื่อสัตย์และความเห็นอกเห็นใจ สมรรถนะในเรื่องนั้น, องค์ประกอบด้านการสร้างทีม (Team Building) มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ให้ความสำคัญต่อความสำเร็จของทีมมากกว่าความสำเร็จส่วนตัวอย่างสม่ำเสมอ 2) มีความสุขอย่างยิ่งที่สามารถค้นหาความสามารถและนำสิ่งที่ดีที่สุดของผู้อื่นออกมาได้ สามารถค้นหาความสามารถของแต่ละคนและให้โอกาสกับเขา เพื่อความเจริญก้าวหน้า มีความสามารถในการค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดของผู้อื่นและส่งเสริมให้แสดงออกมาอยู่เสมอ 3) มีความพยายามอย่างมากในการส่งเสริมความไว้วางใจความเข้าใจร่วมกัน และสปิริตของทีม ให้ความสำคัญสูงต่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในกลุ่ม 4) มีความกระตือรือร้นและความมั่นใจเพื่อกระตุ้นการทำงานเป็นทีม และองค์ประกอบด้านการตัดสินใจร่วม (Shared Decision-Making) มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) เต็มใจที่แบ่งปันอำนาจหน้าที่ให้ผู้อื่นในกระบวนการตัดสินใจ 2) สร้างบรรยากาศของความเชื่อใจและเปิดกว้างเพื่อเอื้ออำนวยให้ทีมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตัดสินใจเป็นคนสุดท้ายในทุก ๆ เรื่องถึงแม้จะไม่มีความสามารถหรือสมรรถนะในเรื่องนั้น 3) พยายามขจัดอุปสรรคทุกอย่างเพื่อให้ผู้อื่นสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระ 4) มีความเต็มใจให้คนท้าทายความคิดแม้จะเห็นต่าง

ผลการวิจัยดังกล่าวอภิปรายได้ว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ ต่อภาวะผู้นำแนวบริการ มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะของภาวะผู้นำแนวบริการโดยทั่วไปที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไปตามแนวคิด ทฤษฎีที่ได้จากจากการทบทวนวรรณกรรม แต่มีสิ่งที่แตกต่างกันเห็นได้ชัดเจนคือ ด้านลักษณะความสนใจที่มุ่งเน้นรายบุคคล มากกว่าภาพใหญ่ขององค์กร แสดงถึงการให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคคลจากระดับรายบุคคล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ ผลสรุปสถานภาพทั่วไปของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคาร

พหุวัฒนธรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 173 คน อายุ 25-35 ปี มากที่สุด จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 39.90 เป็นเพศหญิงมากที่สุด จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 61.30 เป็นเพศชาย 67 คน คิดเป็นร้อยละ 38.70 มีประสบการณ์การทำงาน 16 ปี ขึ้นไปมากที่สุด จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 35.30 และ มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารระดับต้นมากที่สุด จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 38.70 ผลการศึกษาและอภิปรายผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1. ระดับภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยภาวะผู้นำแนวบริการเท่ากับ 4.15 และมีคะแนนเฉลี่ยภาวะผู้นำแนวบริการรายมิติประกอบด้วย มิติด้านคุณลักษณะ มิติด้านคน มิติด้านงาน และมิติด้านกระบวนการเท่ากับ 4.06, 4.04, 4.18 และ 4.35 ตามลำดับ จัดอยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมทุกมิติและรายมิติ จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับภาวะผู้นำแนวบริการในระดับมาก และมีคะแนนเฉลี่ยภาวะผู้นำแนวบริการในมิติด้านกระบวนการสูงกว่ามิติอื่น รองลงมาได้แก่ ด้านงาน การที่นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐมีภาวะผู้นำแนวบริการในมิติด้านกระบวนการสูงที่สุด อาจเป็นเพราะลักษณะงานที่ศึกษาและ แนวโน้มการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสถาบันการเงิน ประเภทธนาคารในยุคประเทศไทย 4.0 มีแนวโน้มในการที่จะต้องปรับปรุงโครงสร้างการทำงานให้มีความรวดเร็ว กระชับ คล่องตัว (Agility) และทันสมัยมากขึ้นเพื่อรองรับการทำงานรูปแบบใหม่ (วีรยา ลีลาสุธานนท์, 2561) ดังนั้นนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เองจึงต้องมีกระบวนการทำงานที่เหมาะสมเพื่อรองรับทิศทางและแนวโน้มของสถาบันการเงิน 4.0 ด้วย ซึ่งในมิติด้านกระบวนการนั้น นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้เอื้ออำนวย (Facilitator) มากกว่า เป็นผู้สั่งการ ดังนั้นจึงพบว่าในมิติด้านกระบวนการ สอดคล้องกับการทำงานแบบผู้เอื้ออำนวยมากที่สุด เช่น เน้นความร่วมมือในการทำงาน ให้กลุ่มสามารถทำงานได้สำเร็จ มอบหมายงานให้ผู้ร่วมงาน เป็นต้น

ผลการวิจัยในประเด็นที่ 1 สามารถอภิปรายผลเป็นรายมิติดังต่อไปนี้

มิติที่ 1 ด้านคุณลักษณะที่กลุ่มตัวอย่างมีมากที่สุด ได้แก่ การเชื่อว่าความซื่อสัตย์ มีความสำคัญกว่าผลประโยชน์ส่วนตัวและของกลุ่ม ($\bar{X}=4.26$, $SD = 0.89$) และรองลงมาได้แก่ การส่งเสริมให้เพื่อนร่วมงานมีน้ำใจและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ($\bar{X}=4.21$, $SD = 0.86$) การที่นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชื่อในเรื่องของความซื่อสัตย์ว่ามีความสำคัญมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัวและของกลุ่ม และพบเป็นอันดับสูงสุดรวมทั้งเรื่องของการมีน้ำใจ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ต่างเป็นลักษณะที่สำคัญของผู้นำทุกประเภท และเป็นหนึ่งในแก่นของภาวะผู้นำแนวบริการ ดังที่ Spencer and Spencer (1993) อธิบายไว้ว่า สมรรถนะที่อยู่ในระดับแก่นของบุคลิกภาพ เป็นส่วนที่ซ่อนเร้นอยู่ ได้แก่ คุณลักษณะภายในบุคคลที่เป็นแรงขับ ลักษณะนิสัย และการรับรู้ตนเอง จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบผลการสังเคราะห์คุณลักษณะของผู้นำแนวบริการในงานวิจัยของ จีรวรรณ เล่งพานิชย์ (2554) ที่พบว่า ความซื่อตรง ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้นำแนวบริการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และลลิตา เดชเป่า (2561) ได้วิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบและโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะนักทรัพยากรบุคคลภาครัฐสังกัดกระทรวงแห่งหนึ่งพบว่า การ

ที่บุคคลจะมีความสามารถในการทำงานและสร้างผลงานที่มีประสิทธิภาพสูงนั้น เป็นผลมาจากคุณลักษณะภายในบุคคลบางประการที่ทำงานร่วมกันจนแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมการทำงานที่สร้างผลงานได้อย่างโดดเด่นกว่าผู้อื่น การที่นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มุ่งส่งเสริมให้เพื่อนร่วมงานมีน้ำใจและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ นั้น สอดคล้องกับ Daft (1999 อ้างถึงใน ภาวิวัฒน์ พันธุ์แพ, 2546) ที่พบว่า การบริการผู้อื่นก่อนคิดถึงผลประโยชน์ของตนเอง ผู้นำแบบนี้จะใช้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่เพื่อทำให้บุคคลและองค์การเจริญเติบโต และมักมีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นอยู่เสมอ

มิติที่ 2 ด้านคนที่กลุ่มตัวอย่างมีมากที่สุด ได้แก่ ความพร้อมให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานและ ผู้รับบริการ ($\bar{X}=4.22$, SD = 0.82) และรองลงมา ได้แก่ การมีความห่วงใยในสวัสดิภาพของผู้ร่วมงานด้วยความจริงใจ และการให้เกียรติและให้อภัยผู้อื่นได้เสมอ ($\bar{X}=4.18$, SD = 0.85) ข้อค้นพบนี้ สอดคล้องกับ Liden et. al. (2008) ที่เห็นว่าผู้นำแนวบริการต้องห่วงใย ช่วยเหลือและเยียวยาอารมณ์ (Emotional Healing) ของผู้ตาม ขณะที่ Hogg (2001) เสนอ ผู้นำแนวบริการจะต้องให้ความสำคัญกับความต้องการจำเป็นของผู้ตามมากกว่าเรื่องของตนเอง และทำด้วยความจริงใจไม่เสแสร้ง อีกทั้งยังต้องเป็นผู้สร้างเอกลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) ของกลุ่ม สร้างการติดต่อเชื่อมโยง (Cohesion) ภายในกลุ่ม นอกจากนี้ Burns (1978) อธิบาย ผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและสามารถกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งให้ความเคารพนับถือซึ่งกันและกันนั้นสามารถส่งผลต่อความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ดังนั้น ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าด้วยสมรรถนะดังกล่าวจึงทำให้นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐมีภาวะผู้นำในมิติด้านคนที่เน้นเรื่องการให้ความช่วยเหลือ ห่วงใย ให้เกียรติและให้อภัยผู้อื่นเป็นสำคัญ

มิติที่ 3 ด้านงานที่กลุ่มตัวอย่างมีมากที่สุด ได้แก่ ความต้องการให้การทำงานของฉันทันเองและผู้อื่นมีประสิทธิภาพสูงสุด ($\bar{X}=4.64$, SD = 0.5) และรองลงมา ได้แก่ ความใส่ใจกับการทำงานจนสำเร็จมากกว่าการรักษาตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ของตน ($\bar{X}=4.54$, SD = 0.55) จากข้อค้นพบดังกล่าว สอดคล้องกับ Van Dierendonck (2011) ที่เสนอไว้ว่า เมื่อผู้นำแนวบริการกำหนดความรับผิดชอบของตนเองว่าต้องดูแลความผาสุกและความก้าวหน้าของผู้ตาม (ซึ่งได้แก่พนักงานธนาคาร) ผู้นำแนวบริการก็จะทุ่มเทให้งานตนเองมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ นัก HRD จึงมองว่าไม่ใช่ตนเองเท่านั้นแต่รวมถึงผู้อื่นด้วยที่ต้องทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด นัก HRD จึงต้องทำงานภายใต้ความคาดหวังของธนาคาร ต้องบอกเป้าหมายและทิศทางของธนาคารได้ แม้นัก HRD จะต้องรับผิดชอบการพัฒนาของพนักงานก็ต้องไม่ละเลยต่อความคาดหวังที่ธนาคารมีต่อผลการปฏิบัติงาน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ นัก HRD แบบผู้นำแนวบริการจึงไม่เหมือนผู้นำแบบ Performance-Oriented Leadership ที่มุ่งผลการปฏิบัติงานของตนให้ งานในหน้าที่ของตนสำเร็จแต่ไม่ได้ดูแลบุคลากรให้ผาสุกและเติบโต (Sendjaya, 2015)

มิติที่ 4 ด้านกระบวนการที่กลุ่มตัวอย่างมีมากที่สุด ได้แก่ การเน้นความร่วมมือในการทำงานมากกว่าการแข่งขันกันเอง ($\bar{X}=4.63$, SD = 0.52) และรองลงมา ได้แก่ ความเต็มใจที่จะเสียสละผลประโยชน์

ส่วนตัวให้กลุ่มสามารถทำงานได้สำเร็จ ($\bar{X}=4.47$, $SD = 0.52$) จากข้อค้นพบนี้ มีการสนับสนุนตามการอธิบายของ Parker (2013) โดย Parker พบว่า ในยุคศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นให้นักทรัพยากรบุคคลมีสมรรถนะในฐานะที่เป็นหุ้นส่วนเชิงกลยุทธ์ ต้องมีทักษะการวางแผน การบริหาร จัดการและการส่งเสริมความร่วมมือกันภายในองค์กร สมรรถนะที่สอดคล้องกับมิติด้านกระบวนการ ได้แก่ การมี Effective Consultant and Communicator การเป็นผู้มีความสามารถในการสร้างและใช้ช่องทางการสื่อสารภายในองค์กรได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยในการสร้างความร่วมมือในการทำงานที่ดีได้

ประเด็นที่ 2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามปัจจัยส่วนบุคคลได้ดังต่อไปนี้คือ

1. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพศชายและเพศหญิง พบว่า นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพศชายและเพศหญิง มีคะแนนเฉลี่ยรวมของภาวะผู้นำแนวบริการไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายมิติ พบว่า ในมิติด้านคุณลักษณะนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพศหญิงมีคะแนนเฉลี่ยภาวะผู้นำแนวบริการด้านคุณลักษณะสูงกว่านักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพศชายอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จากข้อค้นพบในงานวิจัยครั้งนี้ แม้จะพบคะแนนภาวะผู้นำแนวบริการของผู้นำเพศหญิงสูงกว่าผู้นำเพศชาย แต่ผู้วิจัยก็ไม่สามารถตัดสินได้ว่าผู้นำเพศหญิงจะส่งผลดีกว่าผู้นำแนวบริการเพศชาย เพราะด้วยลักษณะของเพศชายและหญิงย่อมส่งผลดีในสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้ ซึ่งควรได้มีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นนี้ต่อไป

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีอายุต่างกัน พบว่า นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ ที่มีอายุแตกต่างกัน คือ 25-35 ปี, 36-45 ปี และมากกว่า 46 ปี มีคะแนนภาวะผู้นำแนวบริการไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน พบว่า เมื่อจำแนกนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามประสบการณ์การทำงาน พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 คู่ ในมิติด้านคุณลักษณะของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสบการณ์การทำงาน 11-15 ปี กับประสบการณ์ 16 ปี ขึ้นไป โดยผู้ที่มีประสบการณ์การทำงาน 16 ปีขึ้นไป มีภาวะผู้นำแนวบริการมากกว่า เกี่ยวกับเรื่องนี้ Burke (2017) และ Kane (2009) ให้การอธิบายสอดคล้องกันว่า ผู้ที่มีภาวะผู้นำต้องมีประสบการณ์ ต้องเรียนรู้การเป็นผู้นำผ่านการฝึกฝนจากการปฏิบัติจริง ไม่ใช่เป็นมาแต่เกิด ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เชื่อได้ว่านักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสบการณ์การทำงาน 16 ปีขึ้นไป มีภาวะผู้นำแนวบริการมากกว่านักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสบการณ์การทำงาน 11-15 ปี ด้วยลักษณะงานในตำแหน่งนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นตำแหน่งงานที่มีความสำคัญกับธนาคาร เพราะงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องโดยตรงกับงานบริหารทรัพยากรบุคคล Human Resource Management ที่ต้องคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานในธนาคารเมื่อรับมาแล้วต้องให้การฝึกอบรมและพัฒนา ดังนั้นธนาคารจะได้พนักงานที่ดีมี

ความสามารถ และเหมาะสมกับงานมากน้อยเพียงใด ส่วนหนึ่งจึงขึ้นกับนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้นผู้ทำหน้าที่จึงต้องเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ในการทำงานกับบุคคลที่หลากหลาย และมีความสามารถในการมองคน นำคนมาพัฒนาได้อย่างเหมาะสมตรงกับความต้องการจำเป็น หน้าที่เหล่านี้จึงต้องอาศัยผู้ที่มีประสบการณ์สูง เมื่อมีประสบการณ์สูงก็ย่อมต้องมีภาวะผู้นำแนวบริการสูงด้วย

4. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีตำแหน่งงานต่างกัน พบว่า นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีตำแหน่งงานเป็นผู้บริหารระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยภาวะผู้นำแนวบริการสูงกว่าพนักงานระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ ที่มีตำแหน่งงานแตกต่างกัน ได้แก่ พนักงานระดับต้น (C4) พนักงานระดับสูง (C5) ผู้บริหารระดับต้น (C6) และผู้บริหารระดับสูง (C7 ขึ้นไป) พบว่า ในมิติด้านกระบวนการ นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงมีภาวะผู้นำแนวบริการมากกว่าพนักงานระดับสูง ข้อค้นพบนี้อธิบายต่อเนื่องได้จากข้อ 7 กล่าวคือ เมื่อนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีประสบการณ์การทำงานมากย่อมได้รับการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งเป็นผู้บริหาร ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่มีตำแหน่งระดับสูงจึงย่อมมีภาวะผู้นำแนวบริการมากกว่าพนักงานระดับสูงดังที่ Alagaraja et al. (2015) อธิบายไว้ว่า บทบาทหน้าที่ของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ต้องตอบสนองความต้องการจำเป็นของลูกค้าภายใน (Internal Customers) ในที่นี้หมายถึงนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารต้องให้บริการพนักงานฝ่ายอื่น ๆ ในธนาคาร ต้องทำงานกับหัวหน้าฝ่าย (Departmental Leaders) ผู้จัดการฝ่าย (Line Managers) หัวหน้าสายงาน (Frontline Supervisors) รวมทั้งพนักงานรายบุคคล (Individual Employees) ด้วยเหตุนี้จึงต้องอาศัยผู้ที่มีประสบการณ์มากในการเป็นผู้นำแนวบริการ และทฤษฎี Social Exchange เชื่อว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตามเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป Aldulaimi (2018) ได้เสนอไว้ว่า ผู้นำแนวบริการจะพัฒนาภาวะผู้นำของตนเองได้จึงต้องอาศัยเวลา เวลาจึงเกี่ยวข้องกับการขึ้นสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น นอกจากนี้ Burns (1978) สรุปรว่าผู้นำสามารถจำแนกได้ตาม ลักษณะ และพฤติกรรม แต่ทุกองค์กรต้องมีการเตรียมการเป็นผู้นำด้วยการฝึกอบรม การฝึกอบรมมีหลายระดับ แสดงว่าการเป็นผู้นำแนวบริการย่อมต้องใช้เวลาในการพัฒนา สิ่งที่ได้รับการพัฒนาย่อมสั่งสมตามระยะเวลาและตำแหน่ง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำแนวบริการสำหรับนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์เกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำแนวบริการ ด้วยวิธีจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะผ่านโปรแกรม ZOOM โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญทั้ง 8 ท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ใช้เวลา 1.30 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการ ผู้วิจัยสรุปประเด็นจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) แล้วสรุปเนื้อหาด้วยการจำแนกประเภทข้อมูล เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) เจื่อนไข 2) พฤติกรรม และ 3) ผลลัพธ์ ได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก คือ เจื่อนไข สิ่งที่ธนาคารพาณิชย์ต้องมีหรือจำเป็นต้องกำหนดเป็นเจื่อนไขเพื่อที่จะทำให้นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีภาวะผู้นำแนวบริการเพิ่มมากขึ้น ประกอบด้วย (1) ธนาคารต้องกำหนดให้

ภาวะผู้นำแนวบริการเป็นส่วนหนึ่งของค่านิยมของฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แม้ว่าในปัจจุบันทุกธนาคารจะมีค่านิยมหลักของธนาคารแล้วก็ตามแต่เป็นค่านิยมของทั้งธนาคาร ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรมีค่านิยมร่วมเป็นของฝ่ายโดยเฉพาะ แม้แต่ละธนาคารจะเชื่อว่าพนักงานมีสิ่งเหล่านี้อยู่ แต่นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็มีหน้าที่ขับเคลื่อนทักษะทางสังคมที่ใช้เพื่อปฏิสัมพันธ์กับผู้คน ให้คนในองค์กรอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ Liden et al. (2008) และ Hassan and Silong (2008) ที่กล่าวว่า องค์กรต้องมีการกำหนดค่านิยมองค์กรและพันธกิจ ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าหากในข้อความแสดงค่านิยมองค์กร มีค่าที่แสดงคุณลักษณะ คน งาน และกระบวนการทำงาน นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็ต้องใช้ค่านิยมองค์กรเป็นแนวทางการพัฒนาบุคลากรของธนาคาร หากยังไม่มี อาจกำหนดเป็นค่านิยมภาวะผู้นำแนวบริการขึ้นมา โดยเฉพาะ (2) ธนาคารควรยกระดับค่านิยมร่วมให้เป็นวัฒนธรรมองค์กร เพราะวัฒนธรรม คือ สิ่งที่อยู่สภาพแวดล้อมภายในธนาคารที่รวมเอาความเชื่อ และค่านิยมที่สมาชิกของธนาคารมีส่วนร่วมและใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อมีปฏิสัมพันธ์กับโครงสร้างอย่างเป็นทางการในการกำหนดรูปแบบพฤติกรรมของภาวะผู้นำแนวบริการ (3) ตัวต้นแบบ ธนาคารสามารถหานักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถเป็นบุคคลต้นแบบหรือตัวแบบที่มีพฤติกรรมภาวะผู้นำแนวบริการที่เห็นได้ชัดเจน และพนักงานในฝ่ายยอมรับเปิดใจ เคารพนับถือ และควรเป็นผู้ที่ประสบผลสำเร็จในแนวทางของการเป็นผู้นำแนวบริการ 4) ผู้บริหารระดับสูงเป็นเงื่อนไขของความสำเร็จในการสร้างเสริมภาวะผู้นำแนวบริการ ผู้บริหารในที่นี้หมายถึงผู้บริหารระดับฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) และระดับฝ่ายทรัพยากรบุคคล (Human Resource) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับงบประมาณหรือโครงสร้างธนาคาร

ประเด็นต่อมา คือ พฤติกรรม วิธีการเสริมสร้างพฤติกรรมผู้นำแนวบริการให้กับนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (1) จัดให้มีโครงการพัฒนาภาวะผู้นำแนวบริการให้แก่พนักงานในฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ทุกระดับ การจัดการฝึกอบรมจะเป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะที่สอดคล้องกับค่านิยมหลักของธนาคารด้วยกัน เช่น ความซื่อสัตย์ มีวินัย หรือ ทักษะของผู้นำ ต่าง ๆ ซึ่งมองโดยรวม มีคุณลักษณะของภาวะผู้นำแนวบริการ (2) การจัดโครงการของบริการสังคมต่าง ๆ ของธนาคารที่เป็นโครงการประเภทกิจกรรมเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) จะมีพนักงานเป็นจิตอาสาสมัครร่วมมือกันทำงาน เป็นการสร้างความร่วมมือแบบมีการทำงานร่วมกัน (Collaboration) ในการทำโครงการของธนาคารนี้ สอดคล้องกับการพัฒนาศักยภาพของพนักงานในมิติด้านกระบวนการของภาวะผู้นำแนวบริการ นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถแสดงพฤติกรรม สะท้อนให้เห็นภาวะผู้นำแนวบริการได้ เช่น การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยจิตใจที่ดี หวังให้เกิดประโยชน์กับกลุ่มเป้าหมายมากกว่าประโยชน์ของตนเอง การเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น โดยส่วนใหญ่ทุกธนาคารเห็นความสำคัญของทักษะทางสังคมที่ใช้เพื่อปฏิสัมพันธ์กับผู้คนด้านต่าง ๆ ที่มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะของภาวะผู้นำแนวบริการ จัดให้มีกิจกรรมการฝึกอบรมที่หลากหลายพัฒนาทักษะทางสังคมที่ใช้เพื่อปฏิสัมพันธ์กับผู้คน อยู่แล้ว โครงการต่าง ๆ มีจุดประสงค์ให้พนักงานเกิดการพัฒนาตัวเอง และพัฒนาภาวะผู้นำแนวบริการของตนเอง ตัวอย่างของธนาคารแห่งหนึ่งที่เข้าร่วมการ

สนทนากลุ่ม ยกตัวอย่างว่าธนาคารได้ทำโครงการกิจกรรมเพื่อสังคมให้กับสังคมและชุมชนภายนอกธนาคาร พนักงานที่เข้าร่วมทำกิจกรรมของโครงการส่วนหนึ่งประกอบด้วยนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าจากการทำโครงการ นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เกิดการพัฒนาตนเอง แบบรู้ตัวและไม่รู้ตัว Tourky et al. (2020) กล่าวถึง บทบาทของโครงการกิจกรรมเพื่อสังคม ว่าไม่ได้เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายเท่านั้น แต่ผู้ทำโครงการก็ได้ประโยชน์ด้วย

ประเด็นสุดท้าย คือ ผลลัพธ์ ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือการที่นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีภาวะผู้นำแนวบริการต้องส่งผลต่อ 1) ผลการปฏิบัติงานของตนเอง 2) ผลการปฏิบัติงานของกลุ่ม 3) ผลการปฏิบัติงานของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ 4) ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการทั้งภายในและภายนอกธนาคาร 5) ผลลัพธ์ต่อผลประโยชน์ของธนาคาร การที่องค์กรจะฝึกอบรมและพัฒนาให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ จำเป็นต้องวิเคราะห์ความต้องการการฝึกอบรมและพัฒนา นั้น ไม่ว่าจะเป็นระดับองค์กร ระดับภาระหน้าที่งาน และระดับบุคลากรเพื่อที่จะได้กำหนดวัตถุประสงค์ตลอดจนแนวทางการดำเนินงาน วิธีการการฝึกอบรมและพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ธนาคารควรต้องจัดทำโครงการพัฒนาภาวะผู้นำแนวบริการให้กับพนักงานในทุกระดับ เพื่อการพัฒนาตนเอง และพร้อมก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นที่จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำ

1.2 ธนาคารควรต้องพัฒนานักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นผู้ที่พร้อมจะเรียนรู้ ถ่อมตัวเพื่อเป็นผู้ตามที่ดีด้วยเช่นกัน เพื่อให้เข้าใจพนักงานอื่น ๆ ที่ต้องเป็นผู้ตาม แบบเอาใจเขามาใส่ใจเรา

1.3 การพัฒนาภาวะผู้นำแนวบริการ ต้องมีการวัดระดับภาวะผู้นำแนวบริการของกลุ่มเป้าหมายก่อนเสมอ แล้วจึงออกแบบกลวิธีการเสริมสร้างที่เหมาะสม แล้วจึงวัดหลังโครงการอีกครั้ง สามารถใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพราะเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นตามหลักการและทฤษฎีที่เชื่อถือได้ มีการตรวจสอบคุณภาพ และมีการทดลองใช้มาแล้ว

2. ข้อเสนอแนะสำหรับนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

2.1 นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทุกคนควรเสริมสร้างภาวะผู้นำแนวบริการให้กับตนเอง ด้วยการเข้ารับการพัฒนาฝึกอบรม เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ธนาคารจัดให้

2.2 นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องตระหนักว่าการมีภาวะผู้นำแนวบริการไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นผู้มีอำนาจในการบังคับบัญชาหรือสั่งการ แต่เป็นการสร้างคุณลักษณะให้กับตนเองในการที่จะนำผู้อื่นแบบการให้ความช่วยเหลือ ดูแล ใส่ใจอย่างจริงใจ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา เปรียบเทียบเพศ อายุ ประสบการณ์การทำงานและตำแหน่งงาน เท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยตัวแปรในมิติหลากหลาย ที่ส่งผลต่อการมีภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของธนาคารพาณิชย์ของรัฐ และธนาคารพาณิชย์ทั่วไป เช่น มิติด้านสังคม มิติด้านสุขภาพจิต เป็นต้น

3.2 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแนวบริการของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับผลการปฏิบัติงานของพนักงานแต่ละฝ่ายและต่อผลลัพธ์ของธนาคาร รวมทั้งศึกษาผลกระทบที่มีต่อลูกค้าของธนาคาร

3.3 ควรมีการศึกษาแบบวิจัยและพัฒนา (research and development) เช่น โครงการเสริมสร้างภาวะผู้นำแนวบริการให้กับนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้วยกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

จิรวรรณ เล่งพานิชย์. (2554). *โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำแบบไฟบริการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*.

[วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น].

ภาวัฒน์ พันธุ์แพ. (2546). ผู้นำแบบผู้รับใช้ (Servant Leadership). *วารสารบริหารธุรกิจรังสิต*, 5(10), 54-60.

ลลิตา เดชเป้า. (2561). *การวิเคราะห์องค์ประกอบและโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะนักทรัพยากรบุคคลภาครัฐสังกัดกระทรวงแห่งหนึ่ง*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].

วิริยา ลีลาสุธานนท์. (2561). *การบริหารและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคประเทศไทย 4.0 กรณีศึกษา: สถาบันการเงินประเภทธนาคาร*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์].

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2557). *ภาวะผู้นำแบบบริการ แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและการวิจัย*. อภิชาตการพิมพ์.

Alagaraja, M., Cumberland, D. M., & Choi, N. (2015). The mediating role of leadership and people management practices on HRD and organizational performance. *Human Resource Development International*, 18(3), 1-15.

<http://doi.org/10.1080/13678868.2014.997139>

Aldulaimi, S. (2018). Leadership development program and leader performance for mid-level managers in Saudi Petroleum Company, ARAMCO. *Arab Economic and Business Journal*, 13(1), 15-24. <https://doi.org/10.1016/j.aebj.2018.02.001>

Burns, J. M. (1978). *Leadership*. Harper & Row.

- Burke, W. W. (2017). Robert R. Blake and Jane S. Mouton: Concern for People and Production. In: Szabla, D.B., Pasmore, W.A., Barnes, M.A., Gipson, A.N. (eds) *The Palgrave Handbook of Organizational Change Thinkers*. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-52878-6_4
- Daft, R. L. (1999). *Leadership theory and practice*. The Dryden Press.
- Greenleaf, R. K. (1970). *The Servant as Leader*. Center for Applied Studies.
- Greenleaf, R. K. (1977). *Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness*. Paulist Press.
- Hassan, Z., & Silong, A. D. (2008). Women Leadership and Community Development. *Journal of Scientific Research*, 23(3), 361-372.
- Hogg, M. A. (2001). A social identity theory of leadership. *Personality and Social Psychology Review*, 5 (3), 184–200.
- Kane, J. (2009). *Dispersed democratic leadership: origins, dynamics, and implications*. Oxford University Press.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Liden, R. C., Wayne, S. J., Zhao, H., & Henderson, D. (2008). Servant leadership: Development of a multidimensional measure and multi-level assessment. *The Leadership Quarterly*, 19(2), 161–177. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2008.01.006>
- Parker, P. F. (2013). *Evolving job competencies for the human resource professional in the 21st century*. [Doctoral Dissertation, Capella University]. <https://www.proquest.com/openview/8be256ca6263780ff483e399b75dd02a/1?pq->
- Rubino, J. A. (2007). Aligning personal values and corporate values: A personal and strategic necessity. *Employment Relations*, 25(3), 23-35. <https://doi.org/10.1002/ert.3910250304>
- Sendjaya, S. (2015). *Personal and organizational excellence through servant leadership: Learning to serve, serving to lead, leading to transform*. Springer Chem.
- Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). *Competence at work: Models for superior performance*. John Wiley & Sons.

- Tourky, M., Kitchen, P., & Shaalan, A. (2020). The role of corporate identity in CSR implementation: An integrative framework. *Journal of Business Research*, 117, 694-706. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.02.046>
- Van Dierendonck, D. (2011). Servant leadership: A review and synthesis. *Journal of Management*, 37(4), 1228–1261. <https://doi.org/10.1177/0149206310380462>
- Wong, P. T. P., & Page, D. (2003). Servant leadership: An opponent-process model and the revised servant leadership profile. Paper presented at the servant leadership roundtable at Regent University, Virginia Beach, VA, on Oct.16, 2003.
- .....

กลไกทางจิต: บทความปริทัศน์

DEFENSE MECHANISM; REVIEW ARTICLE

Received: Jan 5, 2022

Revised: Apr 25, 2022

Accepted: Apr 28, 2022

^{1*}ต้นสาย แก้วสว่าง ²ศิริรัตน์ เอี่ยมประไพ ³ภาสกร คุ่มศิริ

^{1*}Tonsai Kaewsawang ²Sirirat Eamprapai ³Passakorn Koomsiri

^{1*} กลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

^{1*} Department of Educational Psychology and Guidance,

Faculty of Education, Muban Chombueng Rajabhat University

² กองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² ภาษาอังกฤษ student affairs of Kasetsart university

³ สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต

Child and adolescent mental health rajanagarindra institute

* Corresponding Author, E-mail: cokepbig123@gmail.com

บทคัดย่อ

จิตวิเคราะห์เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาทฤษฎีหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางและได้นำมาศึกษาอย่างแพร่หลาย ถึงแม้ปัจจุบันศาสตร์ทางจิตวิทยาได้พัฒนาไปอย่างมากและทฤษฎีจิตวิเคราะห์ก็เป็นทฤษฎีที่เก่าแก่ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าแนวคิดจิตวิเคราะห์ยังคงมีอิทธิพล เป็นยอมรับ และ อ้างอิงในการทำงานหรือศึกษาทางจิตวิทยา กลไกทางจิต (Defense Mechanism) เป็นส่วนสำคัญในทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการศึกษาจำนวนมากที่ยังคงศึกษาและพัฒนาต่อยอดแนวคิดกลไกทางจิต จากแนวคิดของ ซิกมุนด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud; 1856 - 1939) ที่จัดให้กลไกทางจิตมี 10 รูปแบบ สู่ปัจจุบันที่นักวิชาการจัดให้กลไกทางจิตมีจำนวนมากกว่า 50 รูปแบบ บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความรู้เกี่ยวกับกลไกทางจิตในปัจจุบัน โดยมีขอบเขตเกี่ยวกับความสำคัญของกลไกทางจิต ความหมายของกลไกทางจิตแต่ละชนิด และ แบบประเมินกลไกทางจิต เดอะ ดีเฟนซ์ สไต์ล် เควสชันแนร์ 60 ฉบับภาษาไทย

คำสำคัญ: กลไกทางจิต จิตวิเคราะห์

Abstract

Psychoanalysis is one of the most recognized theory in the field of psychology which is a widely accepted and studied. Even though, in the present time, the science of psychology has developed greatly and psychoanalytic theory was considered as an ancient theory. However, it is undeniable that the concept of psychoanalysis is still influential, accepted, and referenced in the current psychological circles. The defense mechanism is an important part of psychoanalytic theory. Throughout the years, there are many studies that continue to study and develop the concept of defense mechanisms. Sigmund Freud's idea involves 10 types of defense mechanisms, but, the present time, scholars have classified as many as more than 50 types of defense mechanisms. The purpose of this article is to present important knowledge regarding defense mechanisms. In this limitation, it consists of a scope of the importance of defense mechanisms, the meaning of each defense mechanism and 60 Thai Version of defense mechanism assessment.

Key words: Defense Mechanisms, Psychoanalysis

บทนำ

กลไกทางจิต (Defense Mechanism) เป็นกลไกการป้องกันตนเองของบุคคลและเป็นวิธีช่วยลดความเครียด ความกังวลใจ ความคับข้องใจ ความขัดแย้งในใจ ในสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย ทำให้บุคคลสามารถปรับตนเองหรือปกป้องตนเองให้อยู่ในภาวะปกติ ไม่รู้สึกถูกรังแก ถูกคุกคาม อีกทั้งเพื่อเป็นการป้องกันความแปรปรวนของสภาพจิตใจของตนเอง

ซิกมุนด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud; 1856 - 1939) เป็นนักจิตวิทยาคนแรกที่กำลังกล่าวถึงแนวคิดเรื่องกลไกทางจิต โดยมีที่มาว่า ฟรอยด์ได้รักษาและวิเคราะห์ผู้ป่วยของตนคนหนึ่ง คือ เด็กชาย ลิตเติ้ล ฮานส์ (Little Hans) อายุ 5 ขวบ ซึ่งบิดาพามาปรึกษาอาการกลัวม้า ฮานส์กลัวม้าโดยไม่มีเหตุผล และระดับความกลัวมากขึ้นเรื่อย ๆ เริ่มจากการไม่กล้าเข้าใกล้ม้าจนถึงการจะต้องอยู่กับมารดาในบ้านเท่านั้นและไม่ยอมออกจากบ้าน ฟรอยด์วิเคราะห์ว่า ในส่วนลึกจิตใจของฮานส์หลังรักมารดาของตนเอง จึงเกิดความอิจฉาและโกรธบิดา ซึ่งตรงกับลักษณะความคิดที่บุตรชายกลัวว่าบิดาจะตัดอวัยวะเพศของตน (Castration Anxiety) ในกรณีดังกล่าวฟรอยด์วิเคราะห์ว่าฮานส์ใช้กลไกทางจิตรูปแบบการเก็บกด (Repression) เพื่อเก็บกดความกลัวและความวิตกกังวลไว้ และใช้กลไกทางจิตรูปแบบการเคลื่อนย้าย (Displacement) โดยย้ายความกลัวที่มีต่อบิดาไปที่ม้าแทน และเหตุที่ฮานส์ย้ายความกลัวมาลงที่ม้าเพราะม้าเป็นสัญลักษณ์ (Symbolization) ของบิดา

และการกัดของม้ามเกี่ยวข้องกับ การตัดซึ่งสัมพันธ์กับความกลัวที่บิดาจะตัดอวัยวะเพศ นอกจากนี้อาการกลัวม้ายังส่งผลให้ฮานส์มีความใกล้ชิดกับมารดามากขึ้น หลังจากรักษาเป็นเวลากว่า 4 เดือน ฮานส์เริ่มเข้าใจความอิจฉาของตนมากขึ้น ความกลัวม้ามหายไป สัมพันธภาพระหว่างครอบครัวดีขึ้น กรณีดังกล่าวเป็นกรณีศึกษาหนึ่งที่ทำให้ فروยด์ตั้งสมมติฐานว่ากลไกทางจิตบางอย่างสัมพันธ์กับอาการของ Hysteria, Phobias, Obsessions และ Psychosis หลังจากนั้น فروยด์ได้เผยแพร่บทความต่าง ๆ เกี่ยวกับกลไกทางจิต فروยด์ให้ข้อสังเกตว่ากลไกทางจิตคือรูปแบบพฤติกรรมของความคิด (Ideas) ที่กระทบต่ออารมณ์ (Affect) โดยกลไกทางจิตมีคุณสมบัติที่สำคัญ 5 ประการ คือ 1. เป็นวิธีจัดการความขัดแย้งของความคิดและอารมณ์ 2. เกิดขึ้นอยู่ในระดับจิตใต้สำนึก 3. กลไกทางจิตแต่ละรูปแบบมีเอกลักษณ์ของตนเองชัดเจน 4. การใช้กลไกทางจิตเปลี่ยนแปลงได้ และ 5. กลไกทางจิตมีทั้งแบบปรับตัว (Adaptive Defenses) และแบบที่ทำให้เกิดพยาธิวิทยา (Pathological Defenses) โดย แอนนา ฟรอยด์ (Anna Freud; 1895 - 1982) เขียนหนังสือเกี่ยวกับกลไกทางจิตอธิบายทฤษฎีของกลไกทางจิตและจำแนกกลไกทางจิตออกเป็น 10 รูปแบบ ได้แก่ การถดถอย (Regression) การเก็บกด (Repression) การกระทำที่ตรงกันข้าม (Reaction Formation) การแยกอารมณ์ (Isolation) การปลดเปลื้อง (Undoing) การโทษผู้อื่น (Projection) การโทษตนเอง (Introjections) การไม่สามารถทนต่อความรู้สึกก้าวร้าวของตนที่มีต่อบุคคลที่นับถือ (Turning against the Self) การถอยหลัง (Reversal) และการทดแทน (Sublimation) กลไกทางจิตทั้ง 9 ชนิดแรกสัมพันธ์กับอาการของโรคประสาทในผู้ใหญ่ แต่ถือว่าเป็นปกติในเด็ก ส่วนกลไกทางจิตชนิดที่ 10 คือ การทดแทน (Sublimation) เป็นการแสดงออกที่ปกติของแรงขับ (Drives) ในผู้ใหญ่ (จำลอง ดิษยวงษ์, 2550) หลังจากนั้นก็มีผู้จำแนกประเภทของกลไกทางจิตเพิ่มขึ้นอีกและมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ

กลไกทางจิตมีความสำคัญอย่างมากในแนวคิดและทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis) กลไกทางจิตทำงานภายใต้จิตไร้สำนึก มีหน้าที่ป้องกันบุคคลจากความวิตกกังวลต่ออันตรายที่เกิดจากแรงผลักดันทางเพศหรือแรงผลักดันความก้าวร้าวที่ไม่ได้รับการตอบสนอง ในวัยทารกบุคคลไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ต้องอาศัยการแสดงความต้องการให้บุคคลอื่นรับรู้จึงก่อให้เกิดความคับข้องใจ เมื่อบุคคลเติบโตขึ้น แม้จะสามารถช่วยเหลือตนเองได้แต่ก็ไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ทั้งหมด ด้วยข้อจำกัดของสังคมและวัฒนธรรม การขัดเกลาทางสังคมทำให้เกิดการเรียนรู้ข้อห้ามต่าง ๆ ส่งผลให้บุคคลเกิดความคับข้องใจเช่นเดียวกัน เมื่อบุคคลถูกคุกคามจากอันตรายภายนอก (External Dangers) หรือความขัดแย้งทางเพศ และก้าวร้าวภายใน (Internal Sexual and Aggressive Conflicts) บุคคลจะเกิดความวิตกกังวล (Internal Anxiety-Arousing Impulses) ซึ่งเป็นสัญญาณเตือนอันตรายจากภายใน (a Signal or Warning of Internal Danger) หากไม่สามารถจัดการได้จะเกิดความวิตกกังวลหรือความรู้สึกทางลบต่าง ๆ บุคคลจึงจำเป็นต้องมีกลไกทางจิตเพื่อไว้ปรับสมดุลทางจิตใจ

กลไกทางจิตเป็นกลไกที่อยู่ภายในระดับจิตใต้สำนึก แต่ทำงานภายใต้การกำกับของอีโก้ (Ego) กลไกทางจิตมีหลายชนิดซึ่งแต่ละชนิดมีความเป็นเอกลักษณ์ กลไกทางจิตมีหน้าที่หลักเพื่อลด

ความวิตกกังวล ป้องกันอิทธิพลจากสิ่งที่มาคุกคามและคงสภาพความเก็บกด (Repression) ไว้ กลไกทางจิตสังเกตุได้จากการแสดงออก ความคิด ความรู้สึก การกระทำและความฝัน กลไกทางจิตเป็นกลไกที่ทำให้บุคคลจัดการหรือลดความรู้สึกทางลบและปกป้องความรู้สึกทางบวกไว้ บุคคลปกติจะใช้กลไกทางจิตที่เหมาะสมสามารถลดแรงกดดันได้ ถือเป็นลักษณะการปรับตัว แต่ในบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพจิตตั้งแต่ไม่รุนแรงจนถึงมีอาการเจ็บป่วยทางจิตมักใช้กลไกทางจิตที่ไม่ค่อยเหมาะสมหรือชนิดที่ผิดปกติอยู่บ่อย ๆ จนกลายเป็นการปรับตัวที่ไม่ดี (Maladaptive) จนถึงเจ็บป่วยทางจิตหรือมีบุคลิกภาพผิดปกติ และกลไกทางจิตไม่ถือว่าผิดปกติหรือเป็นพยาธิสภาพ (จำลอง ดิษยวณิช, 2540)

ความสำคัญของกลไกทางจิต

กลไกทางจิตเป็นแนวคิดสำคัญที่ฟรอยด์ศึกษา หากบุคลากรทางการแพทย์เข้าใจรูปแบบการใช้กลไกทางจิตของผู้ป่วยการรักษาจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากการเข้าใจรูปแบบการใช้กลไกทางจิตของผู้ป่วยนั้นบ่งบอกถึงรูปแบบการปรับตัวของผู้ป่วย ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการวางแผนการรักษาได้ (ชัยยศ จิตติรังสรรค์, 2544 อ้างถึงใน พิษญา นาวิระ, 2557, น. 11) การตรวจประเมินกลไกทางจิตยังเป็นการเสริมศักยภาพของการตรวจสอบสภาพจิต (Mental Status) หรือการประมวลจิตพลวัต (Clinical Formulation) ให้สมบูรณ์มากขึ้น นอกจากการเข้าใจการใช้กลไกทางจิตสามารถนำไปสู่การเข้าใจในความแตกต่างของบุคคล รวมทั้งเข้าใจในการทำงานทางจิตสังคม (Psychosocial Functioning) ของบุคคลด้วย (Vaillant, 1992) การเข้าใจกลไกทางจิตยังมีความสำคัญอย่างมากในการทำจิตบำบัด เนื่องจากการที่ผู้บำบัดเข้าใจการใช้กลไกทางจิตของผู้ป่วยจะทำให้มีความเข้าใจในผู้ป่วยมากขึ้น ทำให้สามารถรับมือผู้ป่วยและวางแผนการบำบัดได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังช่วยให้สามารถวินิจฉัยปัญหาทางจิตใจ ประเมินบุคลิกภาพ และยังสามารถช่วยพยากรณ์โรค รวมทั้งผลการรักษาได้ นอกจากนี้ผู้บำบัดอาจสามารถช่วยผู้ป่วยให้รับรู้ถึงการใช้กลไกทางจิตของตน รวมถึงตระหนักถึงผลดีผลเสียของการใช้กลไกทางจิตชนิดต่าง ๆ นำไปสู่การปรับเปลี่ยนให้ผู้ป่วยใช้กลไกทางจิตที่เหมาะสมเพื่อที่ผู้ป่วยจะได้เรียนรู้วิธีการจัดการปรับตัวที่เหมาะสมกับตนเองและสถานการณ์ (จันทิมา องค์ไฉษิต, 2545 อ้างถึงใน พิษญา นาวิระ, 2557, น. 11)

ความหมายของกลไกทางจิตแต่ละรูปแบบ

กลไกทางจิตเป็นกลไกอัตโนมัติที่บุคคลใช้เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่คุกคามและก่อให้เกิดความเครียด หรือ ความวิตกกังวล บุคคลจะใช้กลไกทางจิตชนิดต่าง ๆ เข้าจัดการแก้ไขปัญหานั้นอยู่กับตัวบุคคลและสถานการณ์ กลไกทางจิตมีหลายชนิดโดยแต่ละชนิดนั้นจะเป็นกลไกวิธีการปรับตัวต่อสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป (สมภพ เรื่องตระกูล, 2553; สมพร บุษราทิจ และคณะ, 2544; จันทิมา องค์ไฉษิต, 2545; พิษญา นาวิระ, 2557; Vaillant et al, 1986; Zeigler-Hill & Pratt, 2007) โดยใน

บทความนี้ผู้เขียนจะนำเสนอความหมายของรูปแบบกลไกทางจิตที่เคยปรากฏในอดีตซึ่งบางรูปแบบได้ถูกยกเลิก ถูกเปลี่ยนแปลงรายละเอียด หรือถูกเปลี่ยนชื่อไป รวมถึงรูปแบบกลไกทางจิตในปัจจุบันซึ่งมีจำนวน 30 รูปแบบตามแนวคิดของไทจีเซ็นและคณะ (Thygesen et al., 2008)

Acting Out หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมที่สนองความพึงพอใจของบุคคลโดยที่บุคคลนั้น ๆ จะไม่แสดงออกทางสีหน้าหรือความรู้สึกและบุคคลจะไม่ทราบถึงเป้าหมายของการกระทำนั้น การใช้กลไก Acting Out ความรู้สึกของบุคคลจะถูกย้ายที่ (Displaced) จากสิ่งหนึ่งไปยังสิ่งอื่น ยกตัวอย่างเช่น ชายคนหนึ่งโกรธเพื่อนร่วมงานในแผนกอย่างมากเลยไปทะเลาะวิวาทกับคนอื่นในบริษัทแต่ในใจก็ยังหวังว่าการทะเลาะวิวาทดังกล่าวคงไม่มีผลเสียไปถึงเพื่อนร่วมงานคนนั้นและชายคนดังกล่าวก็ไม่รู้ตัวว่าที่ตนเองทำลงไปมีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร

Affiliation หมายถึง การยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น อาจเป็นด้านความคิดเห็นหรือด้านวัตถุ โดยจะยังรับรู้ปัญหาและไม่ถึงกับให้ผู้อื่นมารับผิดชอบแทน ยกตัวอย่างเช่น ชายคนหนึ่งไม่มีเงินจ่ายค่าโรงพยาบาลเพื่อรักษาบิดาที่ป่วย ต่อมาเพื่อนของเขาได้เสนอที่จะจัดการค่าใช้จ่ายทั้งหมดให้ฟรี แต่ชายคนดังกล่าวก็ยังตั้งใจที่จะเก็บเงินเพื่อคืนให้เพื่อนของเขา

Altruism หมายถึง การทำตามความต้องการหรือความรู้สึกของผู้อื่นโดยที่ตนเองก็มี ความพอใจที่จะทำหรือได้รับน้ำใจหรือรางวัลเป็นสิ่งตอบแทน ยกตัวอย่างเช่น ชายคนหนึ่งได้รับคำชวนของหัวหน้าให้ไปช่วยงานจิตอาสาในวันอาทิตย์ซึ่งเป็นวันหยุดพักผ่อนแต่ชายคนดังกล่าวก็ไม่ปฏิเสธ เนื่องจากตัวเขาเองก็มีความชื่นชมงานจิตอาสาอยู่เป็นทุนเดิมเพียงแต่ก่อนหน้านี้ไม่ได้คิดที่จะสนใจหรือลงมือทำ

Anticipation หมายถึง การคาดการณ์หรือการวางแผนล่วงหน้าอย่างมีเหตุผลถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เป็นกลไกทางจิตที่มีทิศทางไปสู่เป้าประสงค์ (Goal-Directed) ทำให้มีการหาแนวทางแก้ไขปัญหามาตามความเป็นจริง มีวางแผนอย่างรอบคอบในการเผชิญกับสิ่งที่น่ากลัว และผลที่ไม่ดีที่จะตามมา ยกตัวอย่างเช่น ชายคนหนึ่งวางแผนจะเดินทางไปเที่ยวต่างจังหวัดในช่วงวันหยุดยาว เขาจึงศึกษาเส้นทางหลักไปการเดินทางและมองหาเส้นทางสำรองเพื่อป้องกันปัญหาการติดที่จะเกิดขึ้นและทำให้แผนการเที่ยวของเขาไม่เกิดความผิดพลาด เป็นต้น

Apathetic Withdrawal หมายถึงการแสดงความรู้สึกเฉยเมยทางอารมณ์ เฉื่อยชา หรือไม่แสดงความรู้สึก ยกตัวอย่างเช่น หญิงคนหนึ่งถูกพยาบาลถามถึงความรู้สึกหลังจากที่เธอประสบอุบัติเหตุและสูญเสียสามีอันเป็นที่รักของเธอไป ปฏิกริยาโต้ตอบของเธอคือนิ่งเฉยไม่ตอบคำถามและไม่มี การแสดงความรู้สึกถึงความเสียใจ ไม่มีน้ำตาไหล เป็นต้น

Asceticism หมายถึง การขจัดอารมณ์ที่น่าพึงพอใจออกไป ด้วยการพยายามบังคับ ตนเองไม่ให้เป็นไปตามความอยากจนเกินขอบเขต มีส่วนของค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมาก ยกตัวอย่างเช่น หญิงคนหนึ่งมีเพื่อนร่วมงานมาแอบชอบเธอและพยายามที่จะสานสัมพันธ์

กับเธอให้มากขึ้น ซึ่งตัวเธอเองก็ชอบเช่นกัน แต่เมื่อเธอรู้ว่าเขามีครอบครัวแล้ว ถึงเธอจะชอบและอยากสานสัมพันธ์เพียงใด เธอต้องบอกตัวเองทุกครั้งว่ามันผิด ไม่สมควรทำ

Autistic Fantasy หมายถึงการใช้การฝันกลางวัน (Day Dreaming) แทนการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือแทนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เป็นความเพ้อฝัน (Fantasy) ซึ่งเป็นกระบวนการที่บุคคลผูกเรื่องขึ้นมาตามจินตนาการเพื่อสนองความต้องการของตน ความเพ้อฝัน และความฝันกลางวัน มักเป็นตัวแทนของความต้องการ หรือความปรารถนาที่ไม่ขึ้นอยู่กับหลักแห่งความเป็นจริง สิ่งนี้อาจก่อให้เกิดความสุข ความพอใจ ความชื่นชม และลดความเครียดในชีวิตประจำวัน และในบางโอกาสอาจนำไปสู่กิจกรรมที่สร้างสรรค์ได้ อย่างไรก็ตาม ถ้าหมกมุ่นครุ่นคิดไปตามความเพ้อฝันจนเกินขอบเขตก็อาจผลเสียได้เช่นกันยกตัวอย่างเช่น หญิงสาวคนหนึ่งชอบฝันกลางวันว่าสักวันเธอจะมีหุ่นที่พอมเพริ้วทำให้เธอมีความสุขและเป็นแรงกระตุ้นให้เธออยากลดน้ำหนัก ชายคนหนึ่งชอบฝันกลางวันอยากเป็นเศรษฐี แต่ไม่ยอมขยันทำงานมากขึ้นหรือหารายได้เพิ่มและไม่ยอมเปิดทางที่จะให้ตนเองก้าวหน้าต่อไป หญิงสาวนี้ฝันถึงความรักอันหวานชื่น แต่ไม่ยอมคบกับชายหนุ่มคนไหนเลย เพราะแต่ละคนไม่ใช่ชายในอุดมคติของเธอ

Blocking หมายถึง การที่บุคคลยับยั้งอารมณ์ ความรู้สึก และความคิด โดยอัตโนมัติเมื่อประสบกับสถานการณ์ที่ตึงเครียด นอกจากนี้การ Blocking ยังอาจรวมถึงการยับยั้งความต้องการหรือแรงขับ กลไก Blocking มีลักษณะใกล้เคียงกับกลไก Repression แต่การ Blocking มีลักษณะเป็นการยับยั้งเพียงชั่วคราว ยกตัวอย่างเช่น ผู้หญิงคนหนึ่งนั่งนิ่ง คิดอะไรไม่ออก และไม่ตอบสนองต่อบทสนทนาของแพทย์ไปชั่วขณะ หลังจากที่ได้ทราบผลวินิจฉัยว่าป่วยเป็นมะเร็งเต้านม

Controlling หมายถึง การพยายามที่จะควบคุมเหตุการณ์รวมทั้งบุคคลหรืออย่างอื่นรอบตัวให้ได้ตลอดเวลาโดยมีจุดสนใจเพื่อลดความวิตกกังวลและแก้ความขัดแย้งภายใน ยกตัวอย่างเช่น แม่คนหนึ่งอยากให้ลูกเรียนหมอ เธอจึงเขี้ยวเข็นให้ลูกเรียนอย่างหนัก เรียนเสริมเมื่อมีเวลา เพราะเธอเคยมีความฝันว่าอยากเรียนหมอ แต่เธอสอบไม่ผ่าน

Delusional Projection หมายถึงการเกิดความหลงผิดโดยโทษคนอื่น เป็นการไม่ยอมรับความรู้สึกของตนเอง ใช้กลไกแบบโทษผู้อื่น (Projection) โดยจิตใจจะมองความรู้สึกหรือความต้องการของตนเองว่ามาจากภายนอก เป็นอาการทางจิตเวชอย่างหนึ่ง เช่น ชายคนหนึ่งชอบที่จะเหยียบของของคนอื่น ชอบลักขโมย เมื่อเขาโดนตำรวจจับ เขาจะบอกว่ามีคนบอกให้เขาทำแบบนั้น เขาไม่ได้อยากทำแต่ที่ทำเพราะมีคนสั่ง หรือ ผู้ป่วยคิดว่าตนเองเป็นเทพเจ้ามีอำนาจวิเศษและตอนนี้กำลังมีคนติดตามตัวเขาอยู่เพื่อที่จะอยากได้พลังนั้น

Denial หมายถึงการปฏิเสธไม่ยอมรับความจริง เพราะการรับรู้ทำให้มีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจอย่างรุนแรงจนไม่สามารถยอมรับได้ เกิดความทุกข์ใจ จึงทำให้บุคคลนั้นไม่ยอมรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นกับตน การที่บุคคลจัดการกับความขัดแย้งทางอารมณ์หรือสิ่งที่ทำให้เกิดความเครียดทั้งภายในหรือ

ภายนอก โดยการปฏิเสธที่จะรับรู้บางสิ่งที่ทำให้ปวดร้าวจากความจริงที่เกิดขึ้น และความรู้สึกส่วนตัวที่ไม่อยากให้ผู้อื่นรู้ คำว่า Psychotic Denial ใช้เมื่อการทดสอบความจริง (Reality Testing) ของบุคคลเสื่อมเสียอย่างมาก สิ่งที่ถูกปฏิเสธอาจเป็นความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ความจำ หรือการรับรู้ (Perception) ที่กระทบกระเทือนใจอย่าง ยกตัวอย่างเช่น ชายคนหนึ่งปวดท้องอย่างแรง เมื่อไปตรวจแพทย์แจ้งว่าเขาเป็นมะเร็ง เขาไม่เชื่อและไม่ยอมปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์

Devaluation หมายถึงการประเมินคุณค่าของตนเองหรือผู้อื่นต่ำกว่าความเป็นจริง พบในผู้ป่วย Depression หรือ Paranoid Personality Disorder บุคคลที่ใช้กลไก Devaluation จะจัดการกับความขัดแย้งทางอารมณ์ หรือสิ่งที่ก่อให้เกิดความเครียดทั้งภายนอกหรือภายในโดยการอ้างคุณสมบัติที่ไม่ดีเกี่ยวกับตนเอง หรือผู้อื่นมากเกินไป เป็นกลไกทางจิตที่พบบ่อยใน Narcissistic และ Borderline Personality Disorder ยกตัวอย่างเช่น เด็กนักเรียนคนหนึ่งอ่านหนังสือเพื่อจะสอบเข้าเรียนในคณะแพทยศาสตร์ แต่เขากลับมีความคิดว่าตนเองไม่สามารถสอบให้ติดได้อย่างแน่นอน เพราะเขายังอ่านหนังสือได้น้อยและความจำไม่ได้ เป็นต้น

Devaluation Self มีความหมายเหมือน Devaluation เพียงแต่จำแนกเจาะจงว่าเป็นการทำให้คุณค่าต่อตนเองลดลง ยกตัวอย่างเช่น เด็กผู้หญิงคนหนึ่งคิดว่าตัวเองตัวดำ หน้าตาไม่ดี เธอจึงไม่มั่นใจในตนเอง ทั้ง ๆ ที่ความจริงแล้วรูปร่างหน้าตาของเธอไม่ได้แย่เหมือนที่เธอคิด เป็นต้น

Devaluation Other เช่นเดียวกับ Devaluation Self กล่าวคือมีความหมายเหมือน Devaluation เพียงแต่จำแนกเจาะจงว่าเป็นการทำให้คุณค่าของผู้อื่นลดลง ยกตัวอย่างเช่น เด็กผู้หญิงฝาแฝดคู่หนึ่ง แฝดพี่มักจะดูหมิ่นแแฝดน้องว่าเรียนไม่เก่ง ทั้ง ๆ ที่ความจริงแล้วแแฝดน้องก็ไม่ได้เรียนแย่เหมือนที่เธอคิด

Displacement หมายถึงการเปลี่ยนหรือการย้ายอารมณ์ความรู้สึกหรือการตอบสนองที่ทำให้เกิดความไม่สบายใจต่อบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปยังบุคคลหรือสิ่งอื่นซึ่งคุกคามน้อยกว่าแทน ยกตัวอย่างเช่น คนงานคนหนึ่งเกิดความโกรธหัวหน้านางานอย่างมาก แต่ไม่กล้าแสดงความรู้สึกออกมา พอกลับบ้านก็แสดงอารมณ์เกรี้ยวกราดกับภรรยาและพวกลูก ๆ หรือ หญิงสาวที่ถูกสละรักจากคู่หมั้นกลับเปลี่ยนความรัก และความผูกพันไปยังชายหนุ่มคนอื่น

Dissociation เป็นกลไกที่ทำให้บุคคลมี ภาวะสติสัมปชัญญะ ความจำ ความคิด การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง และ การรับรู้สภาพแวดล้อมเสียไป อาจก่อให้เกิดบุคลิกภาพใหม่โดยที่บุคลิกใหม่ไม่ขึ้นกับบุคลิกภาพเดิม มักพบในผู้ป่วยโรคดิสโซซิเอทีฟ (Dissociative Disorder)

Distortion หมายถึง การที่บุคคลบิดเบือนความจริง หรือเปลี่ยนแปลงความจริงจากโลกภายนอกเพื่อให้เข้ากับความต้องการหรือความรู้สึกภายในของตน รวมถึงการเชื่ออย่างฝังลึกโดยขาดเหตุผล จนเกิดอาการประสาทหลอนและอาการหลงผิด เช่น หญิงสาววัยรุ่นคนหนึ่งถูกแฟนบอกเลิก

และย้ายออกไปอยู่ที่อื่น แต่ทำใจไม่ได้ เมื่อมีคนถามถึงแฟน หญิงสาวจะบอกว่ายังรักกันดีแค่ตอนนี้ แฟนไปทำงานต่างจังหวัด

Externalization เป็นกลไกทางจิตที่มาจากจิตไร้สำนึกซึ่งเป็นกลไกที่บุคคลจะปลดปล่อยความคิด อารมณ์ และ ความรู้สึกภายในของตนออกมา โดยบุคคลจะไม่รับรู้ ว่า ความคิด อารมณ์ และ ความรู้สึกดังกล่าวเป็นของตน แต่บุคคลจะฉายภาพ (Projection) ความคิด อารมณ์ และ ความรู้สึกดังกล่าวไปสู่บุคคลอื่น ตัวอย่างเช่น ผู้ป่วยที่มีลักษณะนิสัยชอบตำหนิอาจจะมองบุคคลอื่นเป็นคนที่ชอบตำหนิบุคคลอื่นในขณะที่มองตนเองเป็นคนไร้ที่ติ

Fantasy หมายถึง ความเพ้อฝันซึ่งเป็นกระบวนการที่บุคคลสร้างเรื่องขึ้นมาตามจินตนาการ เพื่อตอบสนองความต้องการของตน ความเพ้อฝัน (Fantasy) และความฝันกลางวัน (Day Dream) มักเป็นตัวแทนของความต้องการหรือความปรารถนาที่ไม่ขึ้นอยู่กับหลักแห่งความเป็นจริง (Reality Principle) อาจก่อเกิดความสุข ความพอใจ ความชื่นชม และลดความเครียดในชีวิตประจำวัน หรือในบางครั้งอาจนำไปสู่กิจกรรมที่สร้างสรรค์ได้ อย่างไรก็ตามถ้าหากหมกมุ่นครุ่นคิดไป ตามความเพ้อฝันจนเกินขอบเขตก็อาจเกิดผลเสียได้ เข้าทำนอง “สร้างวิมานในอากาศ”

Hypochondriasis หมายถึง การเปลี่ยนสภาพแรงกดดันไปเป็นอาการทางร่างกายชนิดต่าง ๆ รวมทั้งความเจ็บป่วย มีความคิด หมกมุ่นอยู่กับความเจ็บป่วยทางร่างกาย กลัวว่าจะเป็นโรคร้ายแรงอย่างใดอย่างหนึ่งที่ต้องการการรักษา เพื่อหลีกเลี่ยงและถดถอยจากปัญหาโดยไม่ต้องรับผิดชอบและไม่ต้องเผชิญกับปัญหาที่แท้จริง ยกตัวอย่างเช่น เด็กชายคนหนึ่งรู้สึกกดดันและไม่ปลอดภัยเป็นอย่างมากขณะอยู่ที่โรงเรียนแต่ต้องไปโรงเรียนทุก ๆ วัน เมื่อเวลาผ่านไปความกดดันที่สะสมมาเริ่มเปลี่ยนสภาพแรงกดดันไปเป็นอาการทางร่างกาย เด็กชายเริ่มป่วยบ่อย บอกกับมารดาตลอดว่าตนไม่ค่อยสบาย มีอาการต่าง ๆ มากมาย เรียกร้องที่จะไปพบแพทย์ตลอดเวลาซึ่งเด็กผู้ชายคนดังกล่าวไม่ได้แกล้งทำแต่อย่างใดแต่เป็นการใช้กลไก Hypochondriasis โดยไม่รู้ตัว

Help-rejecting Complaining หมายถึง การพรับหรือขอความช่วยเหลือซ้ำ ๆ โดยที่บุคคลจะบิดเบือนความรู้สึกที่แท้จริง แสดงการต่อต้าน แสดงความไม่พอใจ หรือตำหนิผู้อื่น จากนั้นจึงปฏิเสธคำแนะนำหรือความช่วยเหลือที่ผู้อื่นเสนอให้ ยกตัวอย่างเช่น พนักงานบริษัทคนหนึ่ง มีเอกสารวางอยู่บนโต๊ะแบบไม่เป็นระเบียบเต็มโต๊ะ ในทุกวัน ๆ เธอจะบ่นว่างานของเธอเยอะ เธอไม่สามารถทำคนเดียวให้เสร็จได้ แต่เมื่อมีเพื่อนร่วมงานเสนอตัวจะช่วยเธอและแนะนำให้เธอจัดความสำคัญของงาน เธอกลับปฏิเสธความช่วยเหลือและคำแนะนำเหล่านั้น เป็นต้น

Humor เป็นการแสดงอารมณ์ขันโดยเบี่ยงปัญหาให้เป็นเรื่องฮาขันแทน การใช้อารมณ์ที่ตลกขบขันเป็นการกระทำเพื่อแสดงความรู้สึกหรือความคิดออกมาซึ่งบุคคลที่ใช้กลไก Humor ก็ไม่รู้สึกกังวลกับปัญหาจริงๆ

Idealization เป็นกลไกที่บุคคลใช้จัดการกับความขัดแย้งทางอารมณ์ หรือสิ่งที่ทำให้เกิดความเครียดทั้งภายนอกหรือภายในโดยการอ้างคุณสมบัติที่ดั่งามเกี่ยวกับตนเองหรือผู้อื่นมากเกินไป เช่นการคิดไปเองว่าผู้อื่นมีท่าทีด้านบวกหรือทำดีต่อตนเองมากผิดปกติ Idealization เป็นกลไกที่มักพบใน Narcissistic และ Borderline Personality Disorders

Identification หมายถึงการเลียนแบบผู้อื่นโดยการเลียนแบบบุคลิกลักษณะ ลักษณะท่าทาง รวมทั้งเอกลักษณ์ (Identity) อื่น ๆ ของบุคคลอื่นนอกจากนี้การเลียนแบบค่านิยม หรือเจตคติก็ถือเป็น identification ได้ เช่นนักเรียนชายบอกคุณพ่อให้ซื้อโทรศัพท์เหมือนกับที่เพื่อนคนอื่น ๆ นิยมใช้กัน

Incorporation เป็นกลไกทางจิตแบบดั้งเดิมชนิดหนึ่งหมายถึง การรับรู้ที่ตนเองรวมกันเป็นหนึ่งกับบุคคลที่รักหรือสิ่งของที่รักผ่านการสัมผัสทางร่างกาย กลไก Incorporation เป็นกลไกที่เกิดในพัฒนาการขั้นที่ 1 ขั้นแสวงหาความสุขจากอวัยวะปาก (Oral Stage) ของพัฒนาการความต้องการทางเพศและบุคลิภาพ (Psychosexual Stages of Personality Development) โดยทารกที่ดูตนเองจะรู้สึกว่าเป็นร่างกายทั้งหมดของแม่ ในขณะที่ตนเองนั้นทารกจะรู้สึกว่าแม่กำลังเป็นส่วนหนึ่งของตัวเอง กลไก Incorporation ถือเป็นกลไกพื้นฐานที่จะพัฒนาไปสู่กลไก identification และ การโทษตนเอง (Introjection)

Inhibition หรือ Aim Inhibition เป็นการจัดการกับสัญชาตญาณความต้องการที่มีข้อจำกัดให้เหมาะสมและใกล้เคียงเป้าหมายมากที่สุด ยกตัวอย่างเช่น ชายคนหนึ่งต้องการเป็นแฟนกับหญิงสาวที่เป็นนางแบบ เมื่อเวลาผ่านไปชายคนนั้นเริ่มพบว่าตนเองคงไม่สามารถทำตามดั่งที่หวัง จึงตัดสินใจเลิกคงสถานะความสัมพันธ์แบบเพื่อน อีกหนึ่งตัวอย่างที่พบในชีวิตจริงบ่อย ๆ ได้แก่ นักศึกษาที่อยากจะเป็นแพทย์ตัดสินใจที่จะเป็นผู้ช่วยแพทย์เนื่องจากศักยภาพของตนมีจำกัด

Intellectualization มีการใช้ความคิดแบบนามธรรมหรือความคิดในเชิงปรัชญาเพื่อลดความรู้สึกไม่สบายใจโดยไม่ลงลึกถึงรายละเอียดของปัญหาหรือดูความเป็นจริง

Introjection หมายถึง การรับเอาภาพหรือความคิดความรู้สึกหรือลักษณะของบุคคลอื่นจากภายนอกเข้ามาไว้ในตัวเอง เช่น แทนที่จะแสดงความโกรธต่อคนอื่นกลับรับเอาความรู้สึกก้าวร้าวที่ไม่ดีมาไว้ในตัวเอง หรือการรับเอาความรู้สึกผิดจากคนอื่นเข้าสู่ตนเป็นการโทษตัวเอง เป็นต้น

Isolation หมายถึง การที่บุคคลมีบุคลิภาพแบบแบ่งแยกตนเองออกจากสังคม หลบเลี่ยงหรืออาจเป็นการแบ่งส่วนประกอบทางอารมณ์ออกจากความคิด การแยกความรู้สึกออกจากเรื่องราวสำคัญทำให้เกิดความรู้สึกหรือความคิดที่เขามารบกวนจิตใจ เช่น หญิงสาวขายบริการในสถานบริการต้องรับแขก ต้องเผชิญกับความรู้สึกทางลบมากมายจนในขณะที่ทำงานรู้สึกเหมือนตัวเองเป็นร่างที่ไร้วิญญาณ กล่าวคือ สาวบริการได้แยกอารมณ์ ความรู้สึก และ ความคิด ออกไปยึดติดกับสถานการณ์อื่น ๆ ในจินตนาการไปแล้ว

Isolation of Affect ความหมายเดียวกับ Isolation คือเป็นกลไกที่บุคคลใช้วิธีการแบ่งแยกส่วนประกอบทางอารมณ์ (Emotional Components) หรืออารมณ์ ออกจากความคิด หรือแยกความคิดออกจากอารมณ์ ทำให้กดเก็บความคิดหรือความรู้สึกที่มารบกวนจิตใจได้ เช่น สับหรือจัดการศพโดยไม่มีความคิดเกี่ยวกับความตายหรือความกลัวเข้ามารบกวนเลย Isolation of Affect เป็นกลไกทางจิตที่พบบ่อยในโรคประสาทชนิดย้ำคิดย้ำทำ

Omnipotence เป็นกลไกที่ทำให้บุคคลมีความรู้สึกหรือมีการกระทำว่าตนมีอำนาจหรือมีความสามารถพิเศษเหนือผู้อื่น ยกตัวอย่างเช่น ชายคนหนึ่งเข้าแข่งขันกีฬาโดยไม่มี ความกดดันใด ๆ เนื่องจากมีความคิดว่าตนเองเก่งกว่าบุคคลอื่น ๆ และการเอาชนะบุคคลอื่นเป็นเรื่องง่าย ๆ

Passive Aggression หรือ Passive Aggressive หมายถึงการที่บุคคลจัดการกับความขัดแย้งทางอารมณ์หรือสิ่งที่ทำให้เกิดความเครียดทั้งภายในและภายนอก โดยแสดงท่าทียอมผ่อนปรนเพื่อปิดบังความรู้สึกต่อต้าน ขุ่นเคือง ความโกรธ ความไม่พอใจ ความอาฆาต หรือไม่เป็นมิตรเอาไว้ในใจ แต่เมื่อดูภายนอกจะแสดงลักษณะของการยินยอมหรือการเชื่อฟัง กลไกทางจิตชนิดนี้มักเกิดขึ้นเพื่อเป็นการตอบสนองต่อการเรียกร้องสำหรับการกระทำที่เป็นอิสระโดยไม่ต้องพึ่งใคร ยกตัวอย่างเช่น ชายหนุ่มคนหนึ่งพูดกับเพื่อนที่เอาเสื้อผ้ามารวมไว้ว่า “เสียใจด้วยเพื่อน เพิ่งบริจาคเสื้อผ้าทั้งหมดให้กับมูลนิธิช่วยเหลืออุทกภัยภาคใต้ไปเมื่อสองวันก่อน คิดว่านายคงไม่ต้องการอีกแล้ว” หรือผู้ป่วยที่ไม่พอใจหรือมีความต้านทาน (Resistance) ต่อผู้รักษา พูดจากับผู้รักษาแต่มีท่าทีที่ขี้เกียจที่นัดไว้เป็นเวลานานอยู่บ่อยๆ เป็นต้น

Projection หมายถึง การโยนความผิดให้ผู้อื่นหรือโทษผู้อื่นแทน เป็นการขัดท้อความคิด ความรู้สึก หรือแรงขับที่ไม่น่าพึงปรารถนาไปให้ผู้อื่น เพื่อป้องกันตนเองให้พ้นผิด ถ้าใช้บ่อย ๆ อาจเป็น Delusional Disorder เช่นเดียวกับ Denial เป็นกลไกทางจิตที่มักพบในโรคจิต แต่ก็อาจพบได้ในโรคประสาท และบุคลิกภาพแปรปรวน เป็นกลไกทางจิตที่ก่อให้เกิดอาการหลงผิด และประสาทหลอน และถ้าใช้มากจนเกินขอบเขตของความเป็นจริง มักเกิดอาการระแวง ซึ่งพบได้ใน Delusional Disorders และ Paranoid Schizophrenia โดยทั่วไปการขัดท้อความรู้สึกที่ตนเองยอมรับไม่ได้ไปยังผู้อื่น เช่น อคติ ความระแวง ความไม่ไว้วางใจ ความระแวงระวัง ภัยอันตรายจากภายนอก และ ความไม่ยุติธรรม รวมทั้งแรงขับทางเพศ กลไกการโทษผู้อื่น (Projection) มีความสัมพันธ์กับกลไกการโทษตนเอง (Introjections) ในลักษณะที่ว่า สิ่งที่ถูกขัดท้อไปนั้น มักจะสะท้อนกลับและมีการรับเอาเข้ามาไว้ในตัวโดยกลไกการกำหนดรู้ภายใน (Internalization) ในระดับที่สูงกว่า Projection อาจแสดงออกมาในรูปของการตีความหมายแรงขับ เจตคติ ความรู้สึกหรือเจตนาอารมณ์ ของผู้อื่น ในเชิงลบ

Projective Identification เป็นการโยนความผิดให้ผู้อื่นหรือโทษผู้อื่นแทน ต่างกับ projection เนื่องจากบุคคลยังคงตระหนักรู้ความรู้สึกหรือรู้ถึง Impulse ของตน แต่ไม่ยอมรับมัน เพื่อจะได้โยนความผิดให้กับผู้อื่นได้

Pseudo-Altruism หมายถึงการเสียสละแบบปลอม ๆ ไม่จริงใจ ยกตัวอย่างเช่น บนรถไฟฟ้า BTS ชายคนหนึ่งจำเป็นต้องลุกจากที่นั่งเพื่อเสียสละให้คนอายุมากนั่งแทน ซึ่งใจจริงแล้วไม่ได้อยากจะทำแบบนั้นเลย

Psychotic Denial เป็นการปฏิเสธความจริงและไม่อยู่กับความเป็นจริง แต่จะสร้างจินตนาการหรือความหลงผิดมาแทนที่ความเป็นจริงที่ตนไม่ยอมรับแทน ยกตัวอย่างเช่น เศรษฐีคนหนึ่งสูญเสียบุตรชายจากอุบัติเหตุ เศรษฐีคนดังกล่าวไม่สามารถยอมรับความจริงได้จึงหลอกตนเองว่าลูกชายของตนได้ไปทำงานที่ต่างประเทศจึงไม่สามารถมาอยู่กับเขาได้ จนในที่สุดความคิดนั้นก็ฝังลึกจากการหลอกตัวเองก็กลายเป็นอาการหลงผิด

Psychotic Distortion เป็นกลไกที่บุคคลจะบิดเบือนความเป็นจริงให้เหมาะสมกับความรู้สึกในจิตใจของตนทั้งในรูปของความหลงผิด จินตนาการ หรือประสาทหลอน เพื่อให้มีความสุขต่อไปกับความรู้สึกของตน เช่น ชายคนหนึ่งโกหกจนเป็นนิสัย และบิดเบือนความเป็นจริงว่า “ทุกคนในโลกนี้ก็โกหกกันทุกวันและโลกนี้เป็นโลกแก่การโกหก” เพื่อให้ตนเองรู้สึกว่าพฤติกรรมการโกหกของตนเองไม่เป็นปัญหา

Rationalization ปกปิดการกระทำหรือความรู้สึกแท้จริงซึ่งทำให้เกิดความขัดแย้งด้วยการหาเหตุผลที่ตนรู้สึกว่าเป็นที่ยอมรับของสังคมแทนเหตุผลที่แท้จริงของพฤติกรรมบางอย่าง เพื่อให้ตนรู้สึกดี บางกรณีการกระทำดังกล่าวมีจุดประสงค์เพื่อรักษาชื่อเสียงของตนไว้ไม่ให้รู้สึกเสียหน้าหรืออับอายคนอื่น การหาเหตุผลเข้าข้างตนมีจุดประสงค์อยู่สองอย่าง คือ 1. ช่วยลดความผิดหวังเมื่อบุคคลไม่สามารถไปถึงเป้าหมายที่ต้องการ และ 2. เป็นเหตุผลในการรองรับพฤติกรรมของบุคคลโดยใช้วิธีการการอ้างเหตุผลที่ดี (Good Reason) แทนที่จะเป็นเหตุผลที่แท้จริง (True Reason)

Reaction formation เป็นการแสดงพฤติกรรม ความคิด ความรู้สึกในทางตรงกันข้ามโดยสิ้นเชิงกับแรงขับที่อยู่ภายในส่วนลึกของจิตใจ เนื่องจากแรงขับหรือพลังผลักดันอาจไม่เป็นที่ยอมรับโดยตนเองหรือผู้อื่น เช่น หญิงคนหนึ่งหนึ่งมีความรู้สึกดีทางเพศกับเพื่อนร่วมงานแต่พอบพบชายคนนั้นก็ไรกลับพยายามเลี่ยงที่จะพูดคุยด้วย กลไก Reaction Formation เป็นไกทางจิตที่พบบ่อยในโรคประสาทชนิดย้ำคิดย้ำทำ

Regression หมายถึงการถดถอยหรือการถอยกลับของอีโก้ (Ego) ไปสู่ระยะเริ่มต้นหรือระยะแรก ๆ ของพัฒนาการความต้องการทางเพศและบุคลิกภาพ (Psychosexual Stages of Personality Development) เมื่อต้องเผชิญกับความขัดแย้งหรือความคับข้องใจ โดยทั่วไปการ

ถดถอยมักจะดำเนินกลับไปสู่จุดชะงักงันของพัฒนาการบุคลิกภาพ เช่น พนักงานบริษัทคนหนึ่งเครียดมากจนนอนฉี่รดที่นอนตลอดทั้งสัปดาห์เนื่องจากถูกกดดันให้ลาออก

Repression เป็นการกดเก็บความรู้สึก ทำให้ลืมแต่จะลืมเฉพาะเรื่องที่มากระทบจิตใจ เป็นไปโดยการทำงานของจิตไร้สำนึก (Unconscious) ทำให้บุคคลไม่รู้สึกตัว เช่น ชายคนหนึ่งลืมนึกว่าเคยถูกเพื่อนแกล้งดึงกางเกงหน้าห้องเรียน

Schizoid Fantasy หมายถึง การโน้มเอียงที่จะใช้ความเพ้อฝันหรือใช้จินตนาการ และถอยหนีไปสู่โลกของจินตนาการของตนเอง โดยมีจุดประสงค์เพื่อขจัดความขัดแย้งและสนองความพึงพอใจบางอย่างโดยไม่ต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้อื่น เช่น แม่คนหนึ่งสูญเสียลูกเพราะเธอสุขภาพไม่ดี ทารกตายตั้งแต่วัยในครรภ์ เธอเสียใจมากปิดตัวอยู่คนเดียวและพูดคุยกับตุ๊กตาตลอดเวลาเพราะเธอคิดว่าตุ๊กตาคือลูกของเธอ

Self-Assertion ให้ความมั่นใจตนเองว่าเหตุการณ์ไม่เลวร้ายอย่างที่คิดและตนสามารถแก้ไขได้โดยบุคคลจะแสดงความรู้สึกและความคิดอย่างตรงไปตรงมา ยกตัวอย่างเช่น เลขาคนหนึ่งทำเพิ่มงานของหัวหน้าหลายแต่เลขาคนนั้นก็ไม่วิตกกังวลจนเกินไปและอีกยังสารภาพกับหัวหน้าไปตามจริงโดยไม่โกหก อีกทั้งเลขาคนนั้นยังมั่นใจว่าตนเองจะรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้

Self-Observation เป็นการสังเกตตนเองหรือสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบ พิจารณาปัญหาอย่างละเอียดเพื่อหาทางแก้ไข และการตอบสนองอย่างเหมาะสม เช่น พนักงานคนหนึ่งถูกหัวหน้าสั่งพักงานโดยไม่ชี้แจงรายละเอียด แทนที่จะตีโพยตีพายพนักงานคนดังกล่าวกลับตั้งสติและพยายามทบทวนตนเองว่าทำอะไรผิดพลาด

Sexualization เป็นกลไกที่เปลี่ยนประสบการณ์ที่เจ็บปวดหรือน่าหวาดกลัวไปเป็นสิ่งกระตุ้นเร้าให้เกิดความพึงพอใจทางเพศ ความรู้สึกกลัวที่จะถูกทอดทิ้งหรือทำร้ายมักเป็นประสบการณ์ที่กลไกนี้มักนำมาเปลี่ยนเป็นความพึงพอใจทางเพศ ยกตัวอย่างเช่น บุคคลที่มีรสนิยมนทางเพศแบบ Sadism และ Masochism

Somatization หมายถึง การที่ความขัดแย้งทางจิตใจถูกแปรเปลี่ยนไปเป็นอาการทางร่างกาย ซึ่งถูกควบคุมโดยระบบประสาท Sympathetic และ Parasympathetic System เป็นกลไกทางจิตที่สำคัญสำหรับโรคจิตสรีระแปรปรวน (Psycho physiologic Disorders) หรือ โรคกายเหตุจิต (Psychosomatic Disorders) เช่น คนที่ชอบแข่งขันกับคนอื่น และพยายามเก็บกดความรู้สึกโกรธเอาไว้ ต่อมาอาจเกิดโรคความดันโลหิตสูงได้ หรือนักเรียนหญิงคนหนึ่งจะมีอาการปวดท้องทุกครั้ง เมื่อจะต้องเริ่มต้นบทสนทนาภาษาอังกฤษกับเพื่อนต่างชาติ ความขัดแย้งทางจิตจึงดังกล่าวมักจะแสดงออกด้วยอาการทางกายมากกว่าจิตใจ

Splitting of Self-Image หรือ Image of Others คือ การที่บุคคลไม่สามารถมองข้อดีหรือข้อเสียของตนเองหรือผู้อื่นในภาพรวมได้ โดยจะมองไปในทางสุดโต่ง ไม่ดีก็ร้าย สัมพันธภาพที่เกี่ยวกับความรักจะถูกแยกออกจากส่วนที่เกี่ยวกับความเกลียด เมื่อเกิดความรู้สึกทางบวก ความรู้สึกเชิงลบจะถูกขจัดออกไป กล่าวคือ จะมีการแบ่งอย่างสุดโต่งออกเป็นดีหมด และเลวหมด และไม่มีการยอมรับสัมพันธภาพแบบสองฝักสองฝ่าย (Ambivalent Relationship) หรือแบบที่มีดีและไม่ดีของตนเองและผู้อื่นคละกัน เช่น เมื่อคนเราผิดหวังหรือ ไม่ได้รับการยอมรับจากอีกคนหนึ่งเราจะมองคนๆ นั้นว่าไม่ดีโดยไม่คำนึงถึงส่วนที่ดีของเขาบ้าง ไม่สามารถรวมเอาส่วนที่ดี กับส่วนที่ไม่ดีไว้ในคน ๆ เดียวกันได้ ตัวอย่างของการใช้กลไก Splitting of Self-Image หรือ Image of Others เห็นได้ชัดในการทำครอบครัวบำบัด เมื่อสัมพันธภาพระหว่างคนสองคนถึงจุดเดือด วุ่นวาย และก่อให้เกิดปัญหาต่างฝ่ายต่างก็พูดแต่ความเลวร้ายต่างจากการคบกันในช่วงแรกๆ

Sublimation คือการหาทางระบายแรงขับสัญชาตญาณ (Instinctual Drives) ไปสู่กิจกรรมที่สร้างสรรค์และเป็นที่ยอมรับของสังคมกล่าว คือ เปลี่ยนความรู้สึกไม่ดีหรือไม่ถูกต้องไปเป็นพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ เช่น บุคคลที่มีแรงขับความก้าวร้าวผ่นตนเองสู่การเป็นนักมวยมมืออาชีพ เพื่อแสดงพฤติกรรมความรุนแรงได้โดยที่สังคมยอมรับ กลไก Sublimation เป็นกลไกทางจิตที่มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดบุคคลประสบความสำเร็จ มักพบได้ในบุคคลที่บรรลุวุฒิภาวะแล้ว

Suppression หรือ การกดระงับ เป็นการหลีกเลี่ยงที่จะคิดเกี่ยวกับปัญหา ความรู้สึก หรือ การรับรู้ที่รบกวนจิตใจ เป็นการทำงานในระดับจิตสำนึกซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับการเก็บกดต่างกันที่ว่า การกดระงับเป็นการพยายามลืมนที่กระบวนการของจิตสำนึกและเกิดขึ้นโดยตั้งใจ การกดระงับอาจนำไปสู่การเก็บกดได้ เช่น ชายคนหนึ่งคิดถึงการลาพักร้อนหยุดยาวในวันถัดไปจนไม่เป็นอันทำงานต่อไป เลยข่มใจเลิกคิดเรื่องการลาพักร้อนจนกระทั่งเลิกงาน

Symbolization หมายถึง การใช้วัตถุสิ่งของหรือการกระทำบางอย่างเป็นสัญลักษณ์แทนสิ่งที่ไม่เป็นที่ยอมรับของตนเองหรือสังคม สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์มักจะเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นสากล เช่น งู ปีน ปากกา เป็นสัญลักษณ์ของเพศชาย เป็นต้น

Undoing หมายถึง การพยายามลบล้างแรงผลักดัน (Impulse) แก่ใจ หรือชดเชยความคิด ความรู้สึกที่ไม่ดีด้วยการกระทำที่มีความหมายในเรื่องนั้น เพื่อลบล้างการกระทำเดิมซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับโดยตนเองหรือสังคม กลไก Undoing มีลักษณะและส่วนใกล้เคียงกับ กลไกการกระทำที่ตรงกันข้าม (Reaction Formation) เช่น ชายคนหนึ่งถูกเพื่อนขอร้องให้เขียนคำแนะนำเพื่อไปสมัครงาน แต่เขาเขียนไม่ดี เลยทำให้เพื่อนไม่ได้งาน ต่อมาเขาไปเยี่ยมเพื่อนคนนี้ที่บ้านพร้อมด้วยของขวัญหลายอย่างแทน กลไก Undoing เป็นกลไกทางจิตที่สำคัญอย่างหนึ่งในโรคประสาทชนิดย้ำคิดย้ำทำ

Withdrawal หมายถึง การถอยหนีเพื่อลดความกลัว ความวิตกกังวล และความเครียด โดยการหลีกเลี่ยงออกจากสถานการณ์ ตัวบุคคล และสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดความรู้สึกดังกล่าว กลไก Withdrawal มักก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดีเนื่องจากบุคคลจะไม่สามารถแก้ไขหรือเผชิญหน้ากับปัญหา และถ้าบุคคลนำกลไก Withdrawal มาใช้บ่อยจะกลายเป็น คนไม่ชอบเข้าสังคม ไม่ชอบพูดคุย และไม่สามารถอยู่ในโลกของความเป็นจริงก่อให้เกิดอาการทางจิตได้ เช่น เด็กนักเรียนหญิงคนหนึ่งขอผู้ปกครองย้ายโรงเรียนเพราะเข้ากับเพื่อนไม่ได้

แบบประเมินกลไกทางจิต

โดยทั่วไปเมื่อบุคคลเผชิญหน้ากับปัญหา กระบวนการทำงานของกลไกทางจิตจะเริ่มทำงานเพื่อลดความวิตกกังวล แม้ว่ากระบวนการทั้งหมดจะเกิดในระดับจิตไร้สำนึกและเกิดขึ้นโดยที่บุคคลไม่รู้ตัว แต่กลไกทางจิตก็สามารถสังเกตได้จากพฤติกรรมที่แสดงออก ดังนั้นจึงมีการสร้างเครื่องมือเพื่อช่วยในการค้นหารูปแบบการใช้กลไกทางจิตของบุคคล

โดยในบทความนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงแบบวัดเดอะ ดีเฟนซ์ สไตล์ เควสชันแนร์ 60 ฉบับภาษาไทย (The Defense Style Questionnaire 60 Thai Version) ซึ่งพัฒนาโดย พิชญานาวีระ (2557)

เดอะดีเฟนซ์ สไตล์ เควสชันแนร์ 60 ฉบับภาษาไทย เป็นแบบประเมินที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ประเมิน ตรวจสอบ และค้นหาการใช้กลไกทางจิตของบุคคล ได้รับความนิยม และแปลหลายภาษา ซึ่งเป็นแบบรายงานตนเอง พัฒนาโดย ไทจีเซินและคณะ (Thygesen et al., 2008) ได้รับการตรวจสอบความเชื่อมั่นและความเที่ยงของเครื่องมือ โดยฉบับภาษาไทยได้รับการพัฒนาโดย พิชญานาวีระ (2557) DSQ-60 ประกอบไปด้วย กลไกทางจิตจำนวน 30 รูปแบบ แต่ละรูปแบบจะมีข้อคำถาม 2 ข้อคำถาม รวมเป็น 60 ข้อคำถาม แต่ละข้อมีระดับคะแนน 1-9 จาก ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไปจนถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง แบบประเมินการใช้กลไกทางจิตฉบับนี้ประกอบด้วยกลไกทางจิตทั้งหมด 3 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) กลไกทางจิตแบบ Image Distorting Defense ซึ่งมีกลไกทางจิต 10 รูปแบบ (2) กลไกทางจิตแบบ Affect Regulating Defense มีกลไกทางจิต 11 รูปแบบ และ (3) กลไกทางจิตแบบ Adaptive Defense มีกลไกทางจิต 9 รูปแบบ รวมทั้งหมดเป็น 30 รูปแบบ (Thygesen et al., 2008 อ้างถึงใน พิชญานาวีระ, 2557, น. 28) ดังตารางที่ 1 และ สามารถดูคะแนนการใช้กลไกทางจิตรูปแบบไหนมากที่สุด (Defense Score) ได้จากค่าเฉลี่ยของข้อคำถาม และการดูว่ากลุ่มตัวอย่างมีการใช้กลไกทางจิตกลุ่มไหนมากที่สุด (Style Score) สามารถดูได้จากค่าเฉลี่ยของรูปแบบกลไกทางจิตที่ตอบ (Bond et al., 1983; Bond et al., 1989; Petraglia et al., 2009; Trijsburg et al., 2000; Thygesen et al. อ้างถึงใน พิชญานาวีระ, 2557, น. 32-33)

ตารางที่ 1 รูปแบบกลไกทางจิตของแบบประเมิน DSQ-60

กลุ่ม	รูปแบบ		
Factor 1 Image distorting defense	1. Displacement	6. projective	
	2. undoing	identification	
	3. acting-out	7. splitting self	
	4. passive-aggression	8. splitting other	
	5. help-rejecting	9. projection	
	complaining	10. idealization	
	Factor 2 affect regulating defense	1. isolation	7. devaluation self
		2. dissociation	8. devaluation other
		3. affiliation	9. denial
		4. intellectualization	10. withdrawal
5. suppression		11. repression	
6. fantasy			
Factor 3 adaptive defense	1. rationalization	6. sublimation	
	2. humor	7. altruism	
	3. anticipation	8. self-observation	
	4. self-assertion	9. reaction formation	
	5. omnipotence		

หมายเหตุ. จาก “การศึกษาคุณสมบัติการวัดของ เดอะ ดีเฟนซ์ สไตร์ล์ เควสชันแนร์ 60 ฉบับภาษาไทย” โดย พิชญา นาวิระ, 2557, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.

สรุปสาระสำคัญ

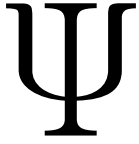
กลไกทางจิต (Defense Mechanism) เป็นแนวคิดที่เริ่มต้นจากการศึกษาของ ซิกมุนด์ ฟรอยด์ กลไกทางจิตเป็นกระบวนการที่มนุษย์ใช้ในการป้องกันตนเองจากความขัดแย้งภายในจิตใจ ลดความเครียด ความวิตกกังวล และความคับข้องใจ ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัว ปกป้องตนเองจากความรู้สึกถูกคุกคามต่าง ๆ โดยกลไกทางจิตมีคุณสมบัติสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) เป็นวิธีจัดการความขัดแย้งของความคิดและอารมณ์ 2) เกิดขึ้นอยู่ในระดับจิตไร้สำนึก 3) กลไกทางจิตแต่ละแบบมีเอกลักษณ์ของตนเองชัดเจน 4) การใช้กลไกทางจิตเปลี่ยนแปลงได้ และ 5) กลไกทางจิตมีทั้งแบบปรับตัวและแบบที่ทำให้เกิดพยาธิวิทยา

ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกทางจิตช่วยให้นักจิตวิทยาเข้าใจรูปแบบการปรับตัวของผู้ป่วย ช่วยให้การรักษาจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยชนิดของกลไกการปรับตัวนั้นมีหลายชนิด ในปัจจุบันพบกลไกทางจิตมากกว่า 50 รูปแบบ แต่ละแบบมีลักษณะของตนเอง จึงมีนักวิชาการหลายท่านได้จัดประเภทของรูปแบบกลไกทางจิต เช่น ไทจีเซ็นและคณะ (Thygesen et al., 2008) ได้จัดรูปแบบกลไกทางจิตไว้ 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลไกทางจิตแบบ Image Distorting Defense 2) กลไกทางจิตแบบ Affect Regulating Defense และ 3) กลไกทางจิตแบบ Adaptive Defense ปัจจุบันเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินการใช้กลไกทางจิตคือ แบบวัดเดอะ ดีเฟนซ์ สไตร์ล เคสชันแนร์ 60 ซึ่งพัฒนาโดยไทจีเซ็นและคณะ (Thygesen et al., 2008) ในส่วนของ แบบวัดเดอะ ดีเฟนซ์ สไตร์ล เคสชันแนร์ 60 ฉบับภาษาไทยได้รับการตรวจสอบความเชื่อมั่นและความเที่ยงของเครื่องมือโดย พิชญา นาวิระ (2557)

เอกสารอ้างอิง

- จันทิมา องค์กรโฆษิต. (2545). *จิตบำบัดการปฏิบัติงานจิตเวชทั่วไป*. ยูเนี่ยนครีเอชั่น.
- จำลอง ดิษยวณิช. (2540). ปัจจัยด้าน Psychodynamic ต่อการเกิดโรคทางจิตเวชในเกษมสันติผลาชีวะ. *ตำราจิตเวชศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จำลอง ดิษยวณิช. (2545). *ความเครียด ความวิตกกังวลและสุขภาพ*. เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- จำลอง ดิษยวณิช. (2550). *พื้นฐานทางทฤษฎีของจิตเวชศาสตร์. ตำราจิตเวชเด็กและวัยรุ่น เล่ม 2*. ธนาเพชร.
- ชัยยศ จิตติรังสรรค์. (2544). การพัฒนาแบบทดสอบกลไกทางจิต DSQ-40 ฉบับภาษาไทย. *รายงานวิจัยแพทย์ประจำบ้าน สาขาจิตเวชศาสตร์*. ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิชญา นาวิระ. (2557). *การศึกษาคุณสมบัติการวัดของเดอะดีเฟนซ์สไตร์ลเคสชันแนร์ 60 ฉบับภาษาไทย*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหิดล].
- สมพร บุชราทิจ, ศุภโชค สิงห์กันต์, และสนทรรศ บุชราทิจ. (2544). จิตบำบัดแบบอิงทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). เรือนแก้วการพิมพ์.
- สมภพ เรื่องตระกูล. (2553). *พจนานุกรมคำศัพท์จิตเวชศาสตร์และจิตวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. เรือนแก้วการพิมพ์.
- American Psychiatric Association. (2001). *Diagnostic and statistical manual of mental disorder* (4th ed.). <https://doi.org/10.1176/ajp.152.8.1228>
- Bond, M., Gardner, S. T., Christian, J., & Sigal, J. J. (1983). An empirically validated hierarchy of defense mechanisms. *Archives of General Psychiatry*, 40, 333-338.

- Bond, M., Perry, J. C., Gautier, M., Goldenberg, M., Oppenheimer, U., & Simand, J. (1989). Validating the self-report of defense styles. *Journal of Personality Disorders, 3*, 101-112.
- Zeigler-Hill, V., & Pratt, D. W. (2007). Defense Styles and the Interpersonal Circumflex: The Interpersonal Nature of Psychological Defense. *Journal of Psychiatry, Psychology and Mental Health, 1*(2), 1-14.
- Petraglia, J., Thygesen, K. L., Lecours, S., & Drapeau, M. (2009). Gender differences in self-reported defense mechanisms: A study using the new defense style questionnaire-60. *American Journal of Psychotherapy, 63*(1), 87-99.
- Thygesen, K. L., Drapeau, M., Trijsburg, R. W., & Lecours, S., & Roten, Y. D. (2008). Assessing defense styles: Factor structure and psychometric properties of the new defense style questionnaire 60 (DSQ-60). *International Journal of Psychology and Psychological Therapy, 8*(2), 171-181.
- Trijsburg, R. W., Van t' Spijker, A., Van, H. L., Hesselink, A. J., & Duivenvoorden, H. J. (2000). Measuring overall defensive functioning with the defense style questionnaire: a comparison of different scoring methods. *Journal of Nervous and Mental Disorders, 188*(7), 432-439.
- Vaillant, G. E., Bond, M., & Vaillant, C. O. (1986). An empirically validated hierarchy of defense mechanisms. *Archives of General Psychiatry, 43*(8), 786-794.
- Vaillant, G. E. (1992). *Ego mechanisms of defense: A guide for clinicians and researchers*. American Psychiatric Press.
- .....

วารสารจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

แบบฟอร์มส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ใน วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

วันที่ .....

เรื่อง ขอตีพิมพ์บทความในวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

เรียน บรรณาธิการวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว) .....

- นิสิต/นักศึกษาปริญญาเอก   นิสิต/นักศึกษาปริญญาโท   อาจารย์
- อื่นๆ (ระบุ) .....
- หลักสูตร ..... สาขาวิชา ..... มหาวิทยาลัย .....

- ขอส่ง บทความวิจัย   บทความวิชาการ   บทความวิทยานิพนธ์
- บทวิจารณ์หนังสือ (book review) บทความปริทรรศน์ (review article)

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) .....

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) .....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก เลขที่ ..... หมู่ที่ ..... ซอย ..... ถนน .....

ตำบล/แขวง ..... อำเภอ/เขต ..... จังหวัด .....

รหัสไปรษณีย์ ..... โทรศัพท์ ..... โทรสาร .....

โทรศัพท์เคลื่อนที่ ..... E-mail: .....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ข้อความข้างต้นเป็นความจริงทุกประการและขอรับรองว่า บทความของข้าพเจ้าไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อนและจะไม่นำไปเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นอีกนับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งบทความฉบับนี้มายังกองบรรณาธิการวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

ลงนาม ..... ผู้ส่งบทความ

(.....)

วันที่ .....

เฉพาะบทความวิทยานิพนธ์

ข้าพเจ้า ..... อาจารย์ที่ปรึกษาอนุญาตให้ .....

ส่งบทความข้างต้นมาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

ลงนาม .....

(.....)

วันที่ .....

คำชี้แจงสำหรับผู้ส่งบทความวิชาการและบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต เป็นวารสารเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา ค้นคว้าสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการด้านจิตวิทยา บทความทุกเรื่องที่ดีพิมพ์จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต รายละเอียดมีดังนี้

1. ลักษณะบทความที่ดีพิมพ์

- 1.1 บทความทางวิชาการ/บทความทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยา
- 1.2 บทความวิจัย/บทความวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยา
- 1.3 บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

2. ส่วนประกอบของบทความ

2.1 บทความทางวิชาการ

ความยาวเรื่องละไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ A4 ประกอบด้วย

- 2.1.1 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- 2.1.2 ชื่อผู้แต่ง
- 2.1.3 สถาบันที่ผู้เขียนสังกัด
- 2.1.4 บทคัดย่อ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- 2.1.5 บทนำ เนื้อเรื่องและสรุปสาระสำคัญ
- 2.1.6 เอกสารอ้างอิง (ตามระบบ APA7)

2.2 บทความวิจัย/บทความวิทยานิพนธ์

ความยาวเรื่องละไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ A4 ประกอบด้วย

- 2.2.1 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- 2.2.2 ชื่อผู้แต่ง
- 2.2.3 สถาบันที่ผู้เขียนสังกัด
- 2.2.4 บทคัดย่อ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- 2.2.5 คำสำคัญ (Key words)
- 2.2.6 เนื้อเรื่อง ประกอบด้วย

- 1) บทนำ
- 2) วัตถุประสงค์
- 3) นิยามศัพท์
- 4) วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
- 5) ระเบียบวิธีวิจัย ประกอบด้วย
  - ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
  - เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
  - การวิเคราะห์ข้อมูล
- 6) ผลการวิจัย
  - บทสรุป
  - ข้อเสนอแนะ
- 7) เอกสารอ้างอิง (ตามระบบ APA7)

2.3 บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

2.3.1 ชื่อหนังสือ

2.3.2 ชื่อผู้เขียน/ผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์

2.3.3 สำนักพิมพ์/โรงพิมพ์/จำนวนหน้า

2.3.4 การนำเสนอบทวิจารณ์ควรมี

- ส่วนนำ ส่วนเนื้อหา ส่วนสรุป

2.3.5 การนำเสนอสาระสำคัญในแต่ละบท

- สรุปและวิจารณ์แยกแต่ละบทหรือแต่ละบทความ

2.3.6 ความเห็นโดยสรุป (Concluding remarks)

3. การจัดพิมพ์

3.1 พิมพ์ลงหน้ากระดาษขนาด A4

3.2 พิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Office Word 2010

3.3 รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK

3.4 ลักษณะและขนาดตัวอักษร

3.4.1 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ตัวหนาขนาด 20

3.4.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ตัวหนาขนาด 20

3.4.3 ชื่อผู้เขียน ตัวหนาขนาด 16

3.4.4 หัวข้อใหญ่ ตัวหนาขนาด 16

3.4.5 เนื้อหา ตัวปกติขนาด 16

4. การจัดส่งบทความ

วิธีที่ 1 จัดส่งบทความผ่านเว็บ <http://journal.psy.kbu.ac.th/>

วิธีที่ 2 จัดส่งบทความผ่าน e-mail: journal.psy.kbu@gmail.com

มีข้อสงสัยกรุณาติดต่อ โทร.0-2320-2777 ต่อ 1163

รองศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง โทร. 085-918-5543

5. เงื่อนไขการตีพิมพ์บทความ

5.1 ผู้เขียนบทความ ต้องสมัครเป็นสมาชิกวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

5.2 ผู้ส่งบทความต้องชำระค่าพิจารณาบทความโดยโอนเงินผ่าน ธนาคารกสิกรไทย สาขาซีคอนสแควร์
ชื่อบัญชี นายไพบุลย์ เทวรักษ์ เพื่อศูนย์พัฒนาศักยภาพชีวิตและการทำงาน เลขที่บัญชี

095-2-91061-2 และแนบหลักฐานการโอนเงิน พร้อมส่งบทความ

- ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ บทความละ 4,000 บาท

- สำหรับบุคลากร มกบ. ไม่เสียค่าใช้จ่าย

5.3 เป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารอื่นมาก่อน

5.4 เป็นบทความที่ผ่านการพิจารณาจาก ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer review) ของวารสาร
จิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต บทความละ 2 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชิงวิชาการ

5.5 เป็นบทความที่ได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้ว

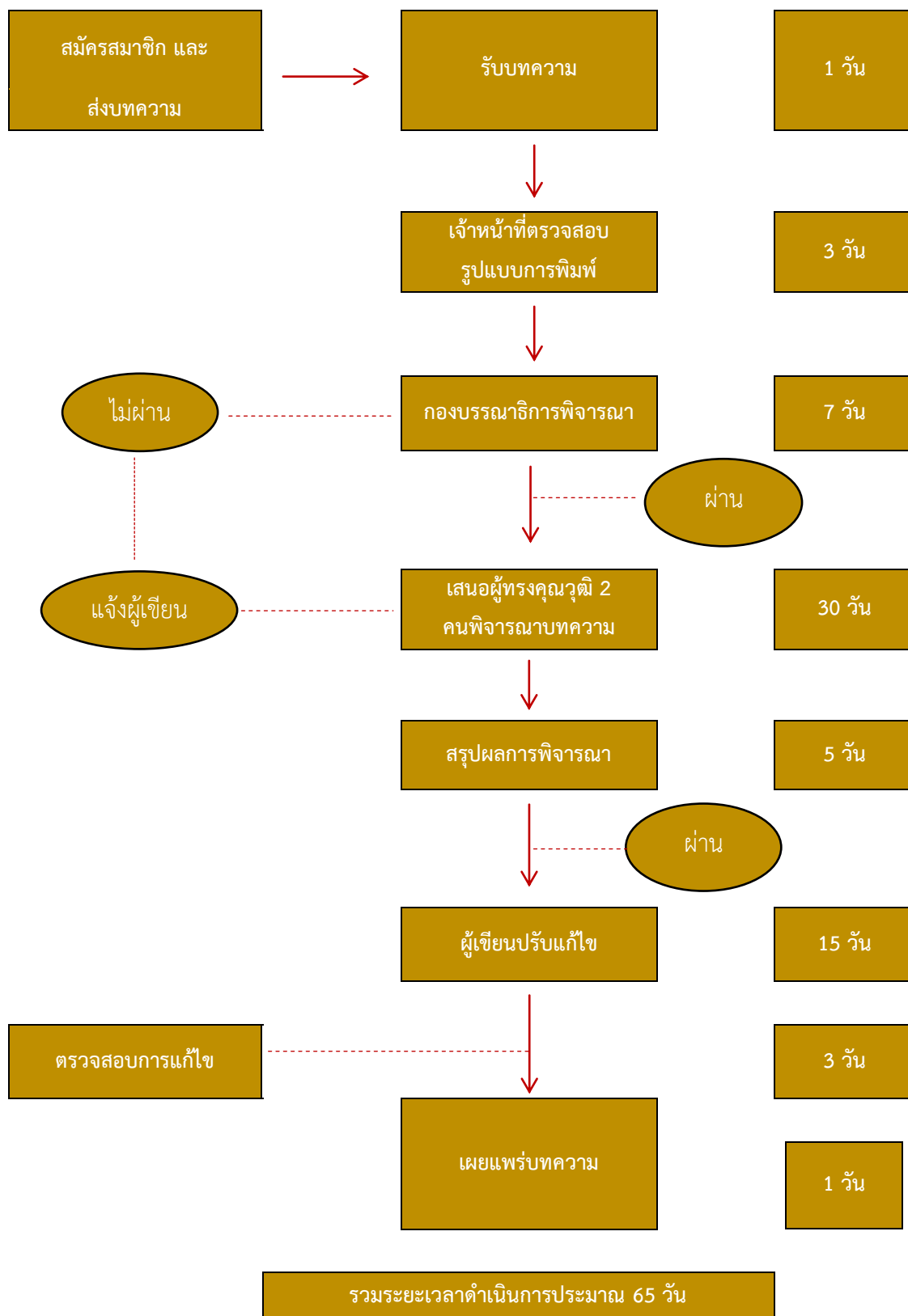
5.6 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

5.7 เจ้าของบทความจะได้รับวารสารฉบับนั้น จำนวน 3 เล่ม

**นโยบายการพิจารณาคัดเลือกบทความ/บทวิจารณ์หนังสือเพื่อพิมพ์เผยแพร่
ในวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต**

1. บรรณาธิการจะมีหนังสือแจ้งให้ทราบว่าได้รับบทความเพื่อพิจารณาลงตีพิมพ์
2. บรรณาธิการจะพิจารณากลับกรองบทความ/บทวิจารณ์หนังสือว่ามีรูปแบบการนำเสนอเป็นไปตามรูปแบบ แบบวารสารจิตวิทยา หรือไม่ และสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความ/บทวิจารณ์หนังสือ ที่การนำเสนอไม่เป็นไปตามรูปแบบวารสารจิตวิทยา (โดยไม่ส่งคืนต้นฉบับให้แก่ผู้เขียน)
3. บทความ ข้อความ ภาพประกอบ ตารางประกอบ ที่ดีพิมพ์ในวารสารเป็นความคิดเห็นและความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ไม่เกี่ยวข้องกับ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตแต่อย่างใด
4. บรรณาธิการจะนำบทความ/บทวิจารณ์หนังสือที่ผู้เขียนส่งมาเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของบทความ/บทวิจารณ์หนังสือ โดยใช้เวลาประมาณ 20-30 วัน โดยมีเงินสมนาคุณผู้ทรงคุณวุฒิ บทความละ 4,000.- บาท (สำหรับผู้เขียนที่มีได้เป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต)
5. บทความ/บทวิจารณ์หนังสือที่จะได้พิมพ์เผยแพร่ในวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต จะต้องได้รับการประเมินให้พิมพ์เผยแพร่ได้จากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนอย่างน้อย 3 ท่าน ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละสาขาวิชา
6. ในกรณีที่ผลการประเมินระบุให้ต้องปรับปรุงหรือแก้ไขก่อนพิมพ์เผยแพร่ ผู้เขียนจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จ และส่งบทความ/บทวิจารณ์หนังสือที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปยังบรรณาธิการวารสารฯ ภายใน 15 วัน (หรือตามที่บรรณาธิการกำหนด) นับจากวันที่ได้รับทราบผลการประเมิน ในกรณีที่ท่านส่งบทความ/บทวิจารณ์หนังสือฉบับแก้ไขช้ากว่ากำหนด บรรณาธิการจำนำไปพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับต่อไป (โดยผู้เขียนจะต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบว่าประสงค์จะส่งซ้ำ)

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

หลักสูตรสาขาวิชาจิตวิทยา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

ปรัชญา: มุ่งเน้นการผลิตคณาจารย์บัณฑิตที่กอปรไปด้วย พลังปัญญา คุณค่า คุณธรรม คุณประโยชน์

ปริญญาโท

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์

(Master of Arts Program in Psychology for Development of Human Potentials)

ปริญญาเอก

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา (Doctor of Philosophy Program in Psychology)

- กลุ่มวิชาจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ (Psychology for Developing Human Potentials)

ตัวอย่างวิทยานิพนธ์

พรนัตตา ฉลาดปฐุ. (2562). การพัฒนารูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มที่มุ่งเน้นการกระทำเพื่อการเสริมสร้างแผนที่นำทางชีวิตของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา กลุ่มวิชาจิตวิทยาการปรึกษา. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

นัยนา ตอธมาน. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการให้บริการของ พนักงานศูนย์บริการตอบรับทางโทรศัพท์. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา กลุ่มวิชาจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ และองค์การ. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

เนาวรัตน์ นาคสุข. (2562). รูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาการรู้คิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการคิดเชิงกลยุทธ์. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา กลุ่มวิชาจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และองค์การ. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

ทิวา มั่นน้อย. (2562). การพัฒนารูปแบบความสำนึกทางจิตวิทยาต่อชุมชนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการทำงานของคณะกรรมการ ชุมชนกรุงเทพมหานคร. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา กลุ่มวิชาจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และองค์การ. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

อโนมา ภาคสุทธิ. (2562). การเสริมสร้างกรอบคิดทางจิตวิทยาการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของนักศึกษาระดับ ปริญญาตรีมหาวิทยาลัยเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้รูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มการรู้คิด-พฤติกรรม. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา กลุ่มวิชาจิตวิทยาการปรึกษา. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

ลินดา สุวรรณดี. (2562). การพัฒนากลยุทธ์ทางปัญญาเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการชีวิตแนวเอสโอซี (SOC) ของนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร: กรณีมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา กลุ่มวิชาจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และองค์การ. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

ไพฑูรย์ ยันงาม. (2562). การพัฒนารูปแบบกลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างกรอบคิดความเป็นครูที่แท้จริงของครูโรงเรียน คาทอลิกเอกชน. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา กลุ่มวิชาจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และองค์การ. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

นักศึกษาสามารถจัดเวลาเรียนได้โดยไม่กระทบเวลาทำงาน

www.kbu.ac.th

วิทยาเขตพัฒนาการ 1761 ถนนพัฒนาการ แขวงสวนหลวง กรุงเทพฯ 10250 โทร. 0-2320-2777 โทรสาร 0-2321-4444

วิทยาเขตร่มเกล้า 60 ถนนร่มเกล้า แขวงมีนบุรี เขตมีนบุรี กรุงเทพฯ 10510 โทร. 0-2904-2222 โทรสาร 0-2904-2200